

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓
THE EFFECTIVENESS OF SANGHA ADMINISTRATION MODEL IN 13TH
REGION SANGHA ADMINISTRATION

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ)

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

(ลิขสิทธิเป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE EFFICIENCY DEVELOPMENT OF SANGHA ADMINISTRATION
MODEL IN 13TH REGION SANGHA ADMINISTRATION

PHRAKHRUSAMUH CHINWORAWAT THIRABHATTHO (JUNJUEA)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Doctor of Philosophy (Buddhist Management)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2016

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชนิพนธ์
เรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชนิพนธ์

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษัตย์)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ธิตวุฒิ หมั่นมี)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ธิตวุฒิ หมั่นมี

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท)

ชื่อคุณูปนิพนธ์ : ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์
ภาค ๑๓

ผู้วิจัย : พระครูสมุห์ชินรวัตร์ ธิรภทโท (จุลเจือ)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการผู้ควบคุมคุณูปนิพนธ์

- : พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. ป.ธ. ๗, พธ.บ (ศาสนา), ศศ.ม, (การบริหารองค์การ),
DODT. (การปฏิรูปและการพัฒนาองค์กร), Ph.D. (ปรัชญา), DM.
(การจัดการภาครัฐ)
- : ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี พธ.บ. (สังคมศึกษา), พธ.ม, (ปรัชญา), พธ.ด.
(รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ๒. เพื่อศึกษาหลักการบริหารนิยธรรมที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ และ ๓. เพื่อนำเสนอประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interview) จำนวน ๒๑ รูป/คน เลือกแบบเจาะจง จากผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๓ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสองขั้นตอนโดยการพรรณนาความ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ๓๐๒ รูป สุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากประชากร ๑,๓๓๒ รูป โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) เครื่องมือเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๕ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ พบว่า ๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย และเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี มีการกำหนดนโยบายในการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจน ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม พบว่า มีการกำกับดูแลพระสงฆ์ในเขตปกครองในพระธรรมวินัยโดยปราศจากข้อร้องเรียน และส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และมีการวางนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ๓) ด้าน

ระงับอธิกรณ์ พบว่า ห้ามพระเดินบิณฑบาต เดินเรียไรเงิน หรือปักกลดในเขตชุมชน และเจ้าคณะพระสังฆาธิการมีความยุติธรรมกลั่นกรองก่อนพิจารณา ๔) ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ พบว่า มีการให้รายงานผลการดำเนินงานของแต่ละวัดทุกปี และมีนโยบายให้เจ้าคณะผู้ปกครองควบคุมและสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ ๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง พบว่า มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้โปร่งใส และปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายไม่เกิดการทุจริตในหน้าที่ และ ๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน พบว่า มีจัดทำโครงการและการรณรงค์นโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์ ห้ามพระภิกษุสามเณรสะพายกล้องถ่ายรูป

๒. หลักอุปทานิยธรรมที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=0.456$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง ๖ ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือ อันดับที่หนึ่ง ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น อันดับที่สอง ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำส่วน อันดับที่สาม ด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรทำที่ไม่ควรบัญญัติ อันดับที่ยี่สี่ ด้านการไม่ลุอำนาจัดตนหาความอยากที่เกิดขึ้น อันดับที่ยี่ห้า ด้านสหพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา อันดับที่ยี่หก ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ และ อันดับที่ยี่เจ็ด ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า ตามลำดับ

๓. ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ พบว่า ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ คือ ได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ และได้ดำเนินการประชุมระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชนอยู่เนืองๆ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม คือ การประชุมทุกคนต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรทำที่ไม่ควรบัญญัติคือผู้ปกครองคณะสงฆ์ โดยจะปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น คือ ได้จัดให้มีกิจกรรมอบรมหรือสัมมนาแก่พระภิกษุใหม่อย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อให้พระภิกษุใหม่ได้พบปะเจ้าคณะปกครองและเพื่อนสหธรรมิกต่างวัดมากขึ้น ๕) การไม่ลุอำนาจัดตนหาความอยากที่เกิดขึ้น คือ การเสียสละที่ดี การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นที่ดี เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความโลภอำนาจัดตนหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ ๖) การยินดีในเสนาสนะป่า คือ ได้มีการดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อยปลอดภัย เป็นสาเหตุให้เกิดความสดชื่น เกิดความสงบ ไม่พลุกพล่านจนเกินไป ให้เกิดระเบียบปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ๗) สหพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา คือ ได้มีนโยบายเข้มงวดเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดให้มากขึ้น

Dissertation Title : The Efficiency Development of Sangha Administration Model in 13TH Region Sangha Administration

Researcher : Phrakhrusamu Chinvoravat Thirabhaddho (Junjuea)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

DissertationSupervisory Committee

- : Dr.Phrasudhivirabandit Pali VII, B.A. (Religions), M.A. (Organization Administration), DODT. (Organization Development and Tranformation), Ph.D. (Philosophy), DM. (Public of Management)
- : Dr.ThitiwutManmee, B.A. (Teaching Social Studies), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : March 23, 2017

ABSTRACT

The objectives of this research were : (1) to study the state of The Effectiveness on administration of Sangha Administrators in the Sangha administration Area of Region 13, (2) to study the principle of Aparihaniyadhamma to promote the Effectiveness on administration of Sangha Administrators in the Sangha administration Area of Region 13, (3) to present the Effectiveness on administration of Sangha Administrators in the Sangha administration Area of Region 13.

This research was the mixed method research between the qualitative research and quantitative research. The data collection was from 19 key informants by specific sampling from specialists. The tool for data collection is the in-depth interview one by one and focus group discussion for 13 persons. The data analysis is through descriptive way. The quantitative research collected the data from 302 sampled monks as sampling group through simple random sampling from the population as 1332 monks by using Taro Yamane formation. The tools for data collection is the questionnaire with reliance test at 0.955 and data analysis used the statistic description are frequency, percentage, mean, standard deviation.

The findings of this research as follows :

1. The state of Effectiveness on administration of Sangha Administrators in the Sangha administration Area of Region 13, found that : 1) The process of Sangha administration according to Dhammavinaya, monks and novices along with Dhammavinaya

and believe the administrator very well, to set up the policy of Sangha organization clearly. 2) To control and promote the security and calmness that found that to take care of monks in the Sangha organization area in Dhammavinaya without campaigning and to promote the religious education, educational welfare, Buddhism propagation, construction, public welfare and have the policy and practice clearly. 3) To solve the problem, found that not allow the monks to go out for alms, go for a walk for donation or to stay in the community area and Sangha administrators to have the fairness to scrutinize. 4) To solve the conflict of Sangha administrators correctly, found that to have the report the work of the temple annually and have the policy to administrators to control and take care of the readiness of monks and novices. 5) To control the leader of Sangha administrators, found that to have the income and expenditure account with transparency and work according to the mission of Sangha administrator or executive without corruption. 6) To examine and have the meeting for Sangha administrators, found that to have the project and draft of policy for having the security of Sangha organization and forbidding the monks to use the camera.

2. The principle of Aparihaniyadhamma to promote the Effectiveness on administration of Sangha Administrators in the Sangha administration Area of Region 13, in over all found that the questionnaire respondents had the opinion at high level ($X=4.29$) and had the opinions matching at high level ($S.D.=0.456$). When considered in each aspect, found that six aspects had the opinion at high level : the first aspect was the senior respected monks , the second aspect was the readiness of open and closed meeting including Sangha activity, the third aspect was no issue for new rule that Lord Buddha did not issue, the forth aspect was no craving for power, the fifth aspect was the good behavior, the sixth aspect was often and continuously meeting, the seventh aspect was happy to live as the simple way.

3. The Effectiveness on administration of Sangha Administrators in the Sangha administration Area of Region 13, found that 1) The often and continuously meeting is to have the monks and novices meeting regularly in the own administration area and to have the meeting among the Sangha organization continuously. 2) The readiness of meeting, is the meeting that every one must obey the rule , have good manners at the meeting, respect the chairman in the meeting hall. 3) The no issue for new rule that Lord Buddha did not issue by behaving and practicing according to Dhammavinaya principle and law of government, have the hospitality to Dhammavinaya, 4) The senior respected

monks, is to have the training activity or seminar to the new monks at least one time a month that new monks will meet the Sangha leader and friends in Dhamma in many temples 5). The no craving for power is to sacrifice the have the loving kindness with others as the morality to close or end the cravings to have in the mind. 6) The Happiness to live as the simple way, is to look after the building of residents to have the cleaning, safety, causing of calmness, to obey the rule strictly. 7) The good behavior for new comers, is to have the policy strictly to be applied to temple management that to use the modern technology for temple development.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาอย่างยิ่งจากท่าน รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหมและอาจารย์ พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. อาจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้การแนะนำช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณประธานกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์และคณะกรรมการสอบดุชฎินิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และตรวจสอบแก้ไขดุชฎินิพนธ์ให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. ประธานกรรมการ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร ดร. และขออนุโมทนา รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษัตย์ กรรมการ และ ดร.ประเสริฐ อิลาว กรรมการและเลขานุการสอบดุชฎินิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร ดร. ประธานกรรมการ, พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. และขออนุโมทนา รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษัตย์ กรรมการ และ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี กรรมการและเลขานุการสอบป้องกันดุชฎินิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธคณะสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทศิลปวิทยาให้เกิดความรู้แนวคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ต่างๆ ในขณะศึกษาอยู่ในสถาบัน

ขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ทุกๆ ท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และชี้แนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขให้ผลงานวิจัยครั้งนี้ดียิ่งขึ้นไป

และเพื่อนสหธรรมิกที่ได้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำในการทำดุชฎินิพนธ์ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ที่ได้อำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลสำหรับการงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณญาติโยมทุกท่านที่สนับสนุนการศึกษาด้วยดีตลอดมารวมถึงญาติโยมทุกท่านที่ให้ความอุปถัมภ์ในด้านปัจจัยสี่ตลอดมาตลอดถึงเพื่อนๆ วิทยาลัยนิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธทุกๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือมาตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้ให้กำเนิดและคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน

พระครูสมุทรชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ)

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๐

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาอย่างยิ่งจากท่าน รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหมและอาจารย์ พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. อาจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้การแนะนำช่วยเหลือและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณประธานกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์และคณะกรรมการสอบดุชฎินิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และตรวจสอบแก้ไขดุชฎินิพนธ์ให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. ประธานกรรมการ, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร ดร. และขออนุโมทนา รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษัตย์ กรรมการ และ ดร.ประเสริฐ อิลาว กรรมการและเลขานุการสอบดุชฎินิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร ดร. ประธานกรรมการ, พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. และขออนุโมทนา รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษัตย์ กรรมการ และ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี กรรมการและเลขานุการสอบป้องกันดุชฎินิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธคณะสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทศิลปวิทยาให้เกิดความรู้แนวคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ต่างๆ ในขณะศึกษาอยู่ในสถาบัน

ขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ทุกรูป ทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และชี้แนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขให้ผลงานวิจัยครั้งนี้ดียิ่งขึ้นไป

และเพื่อนสหธรรมมิกที่ได้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำในการทำดุชฎินิพนธ์ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ที่ได้อำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลสำหรับการงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณญาติโยมทุกท่านที่สนับสนุนการศึกษาด้วยดีตลอดมารวมถึงญาติโยมทุกท่านที่ให้ความอุปถัมภ์ในด้านปัจจัยสี่ตลอดมาตลอดถึงเพื่อนๆ วิทยาลัยนิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธทุกๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือมาตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้ให้กำเนิดและคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน

พระครูสมุทรชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ)

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(ฉ)
สารบัญ	(ช)
สารบัญตาราง	(ญ)
สารบัญแผนภาพ	(ฎ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฐ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล	๘
๒.๒ สภาพการปกครองคณะสงฆ์	๑๕
๒.๓ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์	๒๖
๒.๔ แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์	๒๙
๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ	๖๖
๒.๖ การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	๗๙
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๒
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๔
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๐๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๔
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ สถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	๑๑๗
๔.๒ ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	๑๒๐
๔.๓ ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรม ๗	๑๔๗
๔.๔ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๖๔
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	๑๖๖
๔.๖ ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ(Focus Group Discussion)	๑๙๐
๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๒๐๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๐๙
๕.๒ อภิปรายผล	๒๑๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๒๒๖
บรรณานุกรม	๒๒๘
ภาคผนวก ก. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๒๓๖
ภาคผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย	๒๓๘
ภาคผนวก ค. การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๒๔๔
ภาคผนวก ง. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล	๒๕๒
ภาคผนวก จ. ตารางแสดงความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๒๕๔
ภาคผนวก ฉ. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๒๕๙

ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์	๒๖๑
ภาคผนวก ซ. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๗๙
ภาคผนวก ฉ. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก	๓๐๑
ภาคผนวก ญ. รูปภาพประกอบการสัมภาษณ์	๓๐๔
ภาคผนวก ฎ. รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๓๑๗
ภาคผนวก ฏ. หนังสือขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๓๑๘
ภาคผนวก ฐ. รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๓๓๒
ประวัติผู้วิจัย	๓๓๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ความหมายของประสิทธิผล	๑๐
๒.๒	ลักษณะและองค์ประกอบของประสิทธิผล	๑๓
๒.๓	การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน	๒๕
๒.๔	หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์	๒๙
๒.๕	แสดงการปฏิรูปองค์การ	๔๔
๒.๖	แสดงการเปลี่ยนแปลงองค์การ	๔๕
๒.๗	แสดงการพัฒนาองค์การ	๔๖
๒.๘	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ	๙๓
๒.๙	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของคณะสงฆ์	๑๐๑
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๘
๔.๑	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๖๔
๔.๒	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โดยภาพรวม	๑๖๗
๔.๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์	๑๖๘
๔.๔	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็กประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ	๑๖๙
๔.๕	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ	๑๗๐
๔.๖	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น	๑๗๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๗	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการไม่ลู่อำนาจค้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น	๑๗๒
๔.๘	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า	๑๗๓
๔.๙	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านสหพรหมจารีผู้มีศีลงานยังไม่มาขอให้มา	๑๗๔
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยภาพรวม	๑๗๕
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการปกครองด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย	๑๗๖
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม	๑๗๗
๔.๑๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการปกครองด้านระงับอธิกรณ์	๑๗๘
๔.๑๔	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ	๑๗๙
๔.๑๕	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการปกครองด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง	๑๘๐
๔.๑๖	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการปกครองด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	๑๘๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง	๑๕
๒.๒	แสดงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ในส่วนภูมิภาค	๑๗
๒.๓	แสดงโครงสร้างการปกครองของเจ้าอาวาส	๒๑
๒.๔	แสดงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์	๔๓
๒.๕	แสดงโครงสร้างการบริหารวัด	๕๐
๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๒๐๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

งานวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ “พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙”, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙ ซึ่งมีจำนวน ๔๕ เล่ม ในการวิจัย ได้ใช้ชื่อย่อ ดังต่อไปนี้

			พระสุตตันตปิฎก		
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในดัชนีนิพนธ์เล่มนี้ใช้ “พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙” เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๘/๑๒๗. หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๗๘ หน้า ๑๒๗ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามคณะสงฆ์และทางศาสนาดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนคราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อย

ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ (พ.ศ.๒๔๔๕) ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักรครั้งถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วยและต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^๑

สมัยก่อนนิยมใช้คำว่าปกครองคณะสงฆ์แต่ปัจจุบันใช้คำว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองให้เรียบร้อยดังส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานให้สำเร็จ

ในการบริหารนั้นพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการบริหารตามแนวทางพระพุทธศาสนาว่า^๒ พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารและต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อยบุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่

^๑เฉลิมพล โสมอินทร์, ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๕ - ๒๕๕.

^๒พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

ยิ่งใหญ่”^๓ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลักเพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วยทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง

การพัฒนา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร เพราะตราบไต่ที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลुเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่าเป็น เสาะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่าเป็น อเสะ คือ ผู้ไม่ต้องศึกษา “กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง”^๔

การบริหารคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับภาระงาน มอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม^๕

ปัจจุบันรูปแบบโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้นพระภิกษุสงฆ์ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเอื้อเพื่อต่อกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายกระทรวงมหาดไทยข้อบังคับระเบียบคำสั่งประกาศต่างๆ โดยเคร่งครัด ซึ่งหากพระภิกษุละเมิดข้อบัญญัติแห่งสิกขาบทในพระวินัยก็จะมีโทษตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ก่อนแล้ว ส่วนการละเมิดข้อบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายมหาเถรสมาคมและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ก็จะได้รับโทษตามที่บัญญัติขึ้นๆ กำหนดไว้แต่หากการกระทำนั้นๆ เกิดขึ้นโดยยังไม่มีตัวบทกฎหมายเอาผิดไว้หรือมีบทบัญญัติเกิดขึ้นภายหลังก็ไม่สามารถมีผลย้อนหลังเพื่อกำหนดโทษหรือทำให้มีโทษที่มีอยู่แล้วสูงขึ้นได้

ด้วยเหตุที่พื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของบุคคลในแต่ละสังคมที่มีความแตกต่างกันจำเป็นต้องมีกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อความสันติสุขไม่เว้นแม้แต่สังคมสงฆ์ที่มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องร้อยรัด เพื่อให้พระภิกษุสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขพระธรรมวินัยจึง

^๓ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^๔กระทรวงศึกษาธิการ, คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

^๕กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๒.

เป็นแม่บทของกฎระเบียบข้อบังคับตลอดจนคำสั่งในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ ดังนั้น กฎหรือข้อบังคับในคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ฉบับใดที่ขัดต่อพระธรรมวินัยพระสังฆาธิการผู้สนองงานคณะสงฆ์ทุกระดับตระหนักในหลักแห่งพระธรรมวินัยกฎหมายบ้านเมืองจารีตประเพณีท้องถิ่น และนโยบายคณะสงฆ์เป็นอย่างดี^๖

การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองภาค ๑๓ ก็เช่นเดียวกันที่จำเป็นต้องมีการปกครองในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในด้านการปกครอง ให้มีประสิทธิภาพที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยตลอดเวลาแต่ยังคงความเลื่อมใสศรัทธาถูกต้องตามพระธรรมวินัย อีกทั้งกับคณะสงฆ์ในด้านการปกครองภาค ๑๓ เป็นคณะสงฆ์ที่มีเขตการปกครองขนาดใหญ่ และยังเป็นต้นแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองของภาคอื่นๆ อีกด้วย ฉะนั้น สิ่งสำคัญที่จำเป็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง ของภาค ๑๓ นั้น คือ ต้องมีการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

ดังนั้น การวิจัยเรื่องนี้ต้องการที่จะศึกษาประสิทธิผลการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ว่าการปกครองในแต่ละพื้นที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นั้นมีความแตกต่างกันอย่างไรและสอดคล้องกันตรงไหนบ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดประสิทธิผลและวิธีการปกครองในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มี ๔ จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราดอาจจะเป็นแนวทางที่คณะสงฆ์ในเขตปกครองภาคอื่นๆ นำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้และการทำวิจัยเรื่องนี้เป็นผลดีต่อวงการคณะสงฆ์ไทยที่จะได้แนวคิดหรือวิธีการที่จะปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองที่ดีได้เพื่อพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ หลักการบริหารนิยธรรมที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

^๖พระพรหมเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม), ธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม), ที่ระลึกในโอกาสได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดสถาปนาสมณศักดิ์เป็นพระราชกษัตริย์เจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏในราชทินนาม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๕.

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรมที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์
ภาค ๑๓

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์
ภาค ๑๓” ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการปกครอง
ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ที่ซึ่งกำหนดโดยกฎหมายอาญา โดยแบ่งการ
ปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

(๑) ศึกษาสภาพประสิทธิผลการปกครองคณะสงฆ์ในภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗
และการปกครองคณะสงฆ์อีก ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรม
วินัย ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓) ระเบียบอภิศา ๔) ด้านแก้ไข
ข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง
๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^๗

(๒) ศึกษาประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓
และหลักอปริหานิยธรรม ๗ โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและหนังสือเอกสาร
หรือบทความอันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตลอดจนงานวิจัยและบทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือสถานภาพส่วนบุคคลของเจ้าอาวาสผู้ตอบ
แบบสอบถามได้แก่อายุพรรษาวุฒิการศึกษาสามัญวุฒิการศึกษาทางธรรมวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมและ
ตำแหน่ง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ และการปกครองคณะสงฆ์อีก ๖ ด้าน
ได้แก่ ๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการ
รักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓) ด้านระเบียบอภิศา ๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครอง
ให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖) ด้านตรวจการและประชุมพระ
สังฆาธิการในเขตปกครองของตน

^๗มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๔.

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎกเอกสารตำราผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พระสังฆาธิการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงปัญหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๒) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) สำหรับการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ผู้วิจัยได้กำหนดพระภิกษุสงฆ์ที่ใช้ในการวิจัยได้จำนวน ๑,๓๓๒ รูป^๔ กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐๒ รูป

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยประสิทธิผลการปกครองของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มี ๒ กลุ่มคือ

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ประกอบด้วย พระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จำนวน ๒๑ รูป/คน

๒) เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การศึกษาสภาพของประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำรวจสภาพการปกครองของพระสังฆาธิการเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการใช้ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่คือเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มี ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ถึงเดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐ รวมระยะเวลา ๑๑ เดือน

^๔สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๓, สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษา พ.ศ.๒๕๕๘, (กรุงเทพมหานคร : วัดกัลยาณมิตรวรวิหาร, ๒๕๕๘), หน้า ๒๖.

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จการปกครองคณะสงฆ์ใช้ในเขตการปกครองคณะสงฆ์
ภาค ๑๓

การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญในการปกครอง โดยได้อำนาจอธิปไตยและจารีตเป็นหลักกำหนดการปกครองคณะสงฆ์ โดยใช้หลักการปกครองคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านได้แก่

๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย หมายถึง งานที่เจ้าอาวาสดำเนินการปกครองสอดส่องและให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยในวัดได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ มติ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศคณะสงฆ์

๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม หมายถึง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดีการบริหารปกครองพระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องดีงาม

๓) ด้านระงับอธิกรณ์ หมายถึง เพื่อยุติเหตุความขัดแย้งหรือลงนิคมกรรม

๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ หมายถึง อำนาจหรือบทบาทแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่นั้นๆ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมมีการกระจายอำนาจมอบหมายงานตามสายบังคับบัญชา

๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง หมายถึง การกำกับดูแลบุคลากรเป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง

๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน หมายถึง การควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

อุปนิยัตติธรรม ๗ ประการ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม ๗ ประการ ผู้ปฏิบัติธรรมนี้จะนำไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย

๑) หมั่นประชุมกันเป็นประจำ เพราะการประชุมกันบ่อยๆ เป็นการระดมมันสมองรวมความสามารถที่ทุกคนมี นำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่างๆ

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันปฏิบัติกิจของหมู่คณะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน ดำเนินไปอย่างพร้อมเพรียง และเมื่อถึงตอนทำงานก็ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี

๓) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมจะต้องถือระเบียบข้อบังคับเพื่อปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน และเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ

๔) เคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสอนของท่าน ความเป็นผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการปกครอง การบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม หน้าที่

ปกครอง หน้าที่สั่งการเป็นต้น เป็นเรื่องที่ใหญ่หรือผู้นำจำต้องปฏิบัติ

๕) ไม่ลุแก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ถ้าใครปฏิบัติได้ดั่งนี้ย่อมทำให้สังคมมีระเบียบ วินัยดีขึ้น สามารถดำรงรักษาสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมไว้ได้ยั่งยืน จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ และการปกครอง เป็นต้น

๖) รักสันติภาพ ชัดเกลากิจใจอยู่เสมอ แสดงถึงความเป็นผู้มีนิสัยดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติดีโดยไม่ประมาท การที่สมาชิกของสังคมเป็นคนดี ย่อมเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรี เป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติภารกิจได้ดี

๗) ตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือกคนดีมีความสามารถเข้ามาเป็นกำลังพัฒนาหมู่คณะของตน

การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ หมายถึง เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มี ๔ จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสในภาค ๑๓

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

๑.๖.๑ ได้ประสิทธิผลการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑.๖.๒ ได้ข้อมูลหลักอุปการณียธรรมที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑.๖.๓ ได้รู้และเข้าใจประสิทธิผลที่เหมาะสมต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑.๖.๔ ได้รูปแบบประสิทธิผลที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เหมาะสมต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคอื่นๆ ต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล
- ๒.๒ สภาพการปกครองคณะสงฆ์
- ๒.๓ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์
- ๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์
- ๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๖ ข้อมูลพระสังฆาธิการในเขตคณะสงฆ์ภาค ๑๓
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

ในการศึกษาและค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลนั้น มีนักวิชาการหลากหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาและค้นคว้าไว้หลายท่าน ผู้วิจัยจึงได้ทำการนำเสนอไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของประสิทธิผล

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับ ประสิทธิผล จากนักวิชาการหลากหลายท่านผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับ ประสิทธิผลดังต่อไปนี้

ประสิทธิผล หมายถึง การที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถในการแยกแยะการบริหารงาน และใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^๑ มีความสัมพันธ์กับผลงานที่องค์กรพึงประสงค์ หมายถึงความสำเร็จของการปฏิบัติที่เป็นไปหรือบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นประสิทธิผล จึงหมายถึง ผลที่เกิดขึ้นของงานนั้นจะต้องสนองตอบ หรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร^๒ การทำกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสามารถสร้างผลงานได้สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งในส่วนของผลผลิตและผลลัพธ์เป็นกระบวนการเปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ก่อให้เกิด ผลผลิต ผลลัพธ์ที่ตรงตามความคาดหวัง ที่กำหนดล่วงหน้า

^๑Steers, Richard M, *Organizational Effectiveness : A Behavior View*, (Santa Monica : Goodyear,1977), p. 55.

^๒รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร, *แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ*, แนวการศึกษาชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา (หน่วยที่ ๑๑), (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๙.

หน้าไว้น้อยเพียงใดการมีประสิทธิผลจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานเป็นกระบวนการวัดผลงานที่เน้นด้านปัจจัยนำออก^๓

ประสิทธิผลขององค์การเป็นปัจจัยที่สำคัญขององค์การที่ผู้จัดการจะประเมินผลของบุคคลและของกลุ่มโดยประเมินจากการดำเนินงานโดยพิจารณาถึงองค์ประกอบที่จะสามารถนำไปเปลี่ยนแปลงตัวองค์การเองไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ องค์การที่มีประสิทธิผล คือองค์การที่สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมาย (Goal) ที่ตั้งไว้ขององค์การ ดังนั้นองค์การที่มีประสิทธิผล ย่อมประสบความสำเร็จสูงในการบรรลุเป้าหมายขององค์การในขณะที่องค์การที่มีประสิทธิผลต่ำมักจะประสบความล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้^๔การที่องค์การในฐานะที่เป็นระบบทางสังคมสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การหมายถึงการที่องค์การในฐานะที่เป็นระบบทางสังคมสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้โดยใช้ทรัพยากรและหนทางที่มีอยู่ โดยไม่ทำให้ทรัพยากรและหนทางเสียหาย และไม่สร้างความเครียดแก่สมาชิก^๕ประสิทธิผลขององค์การจะมีขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าองค์การสามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมจนบรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดอยู่เบื้องหลังควบคู่กับประสิทธิผลก็คือ ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งหมายถึงการมีสมรรถนะสูง สามารถมีระบบการทำงานที่ก่อให้เกิดผลผลิตที่มีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ไป^๖การทำกิจกรรมการดำเนินงานขององค์การสามารถสร้างผลงานได้สอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าทั้งในส่วนของผลผลิตและผลลัพธ์ที่ตรงตามความคาดหวังที่กำหนดล่วงหน้าไว้น้อยเพียงใดการมีประสิทธิผลจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานเป็นกระบวนการวัดผลงานที่เน้นด้านปัจจัยนำออก^๗

แนวความคิดเกี่ยวกับ ประสิทธิผลขององค์การตามแนวความคิดตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นความพยายามที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Segmentation) การปฏิบัติงานขององค์การทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจตลอดจนไม่อาจริเริ่มสร้างสรรค์และไม่อาจจัดการกับความเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้จึงเกิดแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดดั้งเดิมคือแนวความคิดแบบผสมผสาน(Integration Approach) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆ โดยมองภาพรวมว่ามีสิ่งใดเกี่ยวข้องในขอบเขตที่กว้างขวางและเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นเข้าด้วยกัน ลักษณะของแนวความคิดนี้จะไม่หลบเลี่ยงความขัดแย้งแต่จะมองสิ่งขัดแย้ง

^๓สุพจน์ ทรายแก้ว, การวัดผลการปฏิบัติงาน, เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๗-๑๓๘.

^๔พิทยา บวรวัฒนา, ทฤษฎีองค์การสาธารณะ พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๕.

^๕มัทนา สุวรรณเรือง, “ประสิทธิผลของการนำนโยบายผู้ป้องกันปรามทุจริตเลือกตั้งของโครงการท.ม.ก.ไปปฏิบัติ : กรณีวิจัยปฏิบัติการเขตเลือกตั้ง จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๕๒).

^๖ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๓๗ - ๓๘.

^๗สุพจน์ ทรายแก้ว, การวัดผลการปฏิบัติงานเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน, (เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

(Conflicts) เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเผชิญและแก้ไขเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางนี้จึงเป็นพลวัต (Dynamic) มีเป้าหมายอยู่ที่การพยายามทำงานให้สำเร็จด้วยดี^๔

ตารางที่ ๒.๑ สรุป ความหมายของประสิทธิผล

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Steers, Richard M, (1977, p. 55).	การที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถในการแยกแยะการบริหารละใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
รุ่ง แก้วแดงและชัยณรงค์ สุวรรณสาร, (๒๕๓๖, หน้า ๑๒).	ผลที่เกิดขึ้นของงานเพื่อตอบสนองหรือบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร
สุพจน์ ทรายแก้ว, (๒๕๔๕, หน้า ๑๘).	องค์กรสามารถสร้างผลงานได้ด้วยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตรงตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่กำหนดเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบผลงานตามเป้าหมาย
มัฆวาท สุวรรณเรือง, (๒๕๕๒).	องค์กรในฐานะที่เป็นระบบทางสังคมสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้โดยใช้ทรัพยากรและหนทางที่มีอยู่ โดยไม่ทำให้ทรัพยากร และหนทางเสียหายและไม่สร้างความเครียดแก่สมาชิก
พิทยา บวรวัฒนา, (๒๕๔๑, หน้า ๒๓๕).	ประสิทธิผลขององค์กรเป็นปัจจัยสำคัญขององค์กรที่ผู้จัดการจะประเมินผลบุคคลและกลุ่มโดยประเมินจากการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๓๗, หน้า ๓๗ - ๓๘).	ประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับการนำประโยชน์จากการดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายสร้างผลงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้งในส่วนของผลผลิตผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง

๒.๑.๒ ลักษณะและองค์ประกอบของประสิทธิผล

ลักษณะและองค์ประกอบของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานที่นำพาองค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้นองค์กรต้องมีสภาพสมบูรณ์ประกอบด้วย ๑. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร ๒. สมาชิกทุกคนขององค์กรมีความรับผิดชอบต่อปัญหาหรือข้อยุ่งยากที่เกิดขึ้นและมีความเชื่อมั่นว่าปัญหาดังกล่าวจะสามารถแก้ไขให้

^๔ ฐิติชัย จำนงค์, การผสมผสานปฏิบัติการเพื่อผลิตภาพ, (วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๕๕ - ๒๖๙.

ลุล่วงได้เสมอ ๓. ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างกว้างขวาง ควบคุมความขัดแย้ง ๔. มีการยอมรับนับถือความคิดเห็นของผู้บริหารระดับรองลงมาเป็นอย่างมาก ๕. เมื่อมีวิกฤติการณ์เกิดขึ้น สมาชิกขององค์การทุกคนจะผนึกกำลังกันอย่างเร็วเพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์จนกระทั่งวิกฤติการณ์ดังกล่าวจะหมดสิ้นไปในที่สุด ๖. ภาวะผู้นำมีความยืดหยุ่นได้มาก และ ๗. ความสำนึกในด้านระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งยังคงมีอยู่แต่เมื่อเทียบอัตราส่วนกันแล้วความคิดริเริ่มหรือภาวะสร้างสรรค์มีอยู่สูงมากกว่าเรื่องใดก้ำกั้นสมัยใหม่จะได้รับการพิจารณาและยกเลิกลง ในที่สุด^๙การทำงานขององค์การ ความสามารถขององค์กรในการสร้างให้วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดการวัดประสิทธิผลขององค์กรมีหลายแนวทาง เช่นการพิจารณาถึงขนาดของความสำเร็จขององค์การในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยวิธีวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์กร ๔ วิธี คือ

๑. วิธีการวัดผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยยึดหลักที่ว่าองค์กรทุกองค์กรมีจุดหมายไม่ต้องเว้นวรรคการวัดผลสำเร็จของเป้าหมายจึงเป็นแนวทางสำหรับการวัดประสิทธิผลมากที่สุด

๒. วิธีการวัดประสิทธิผลเชิงระบบโดยอาศัยแนวคิดที่ว่าองค์กรประกอบด้วยส่วนย่อยต่างๆ และการพิจารณาเชิงระบบจะสมบูรณ์ได้ต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

๓. วิธีการบริหารประสิทธิผลโดยอาศัยสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะแต่ละส่วนโดยองค์กรตอบสนองความต้องการส่วนต่างๆที่อยู่ในแต่ละสภาพแวดล้อม

๔. วิธีการวัดคุณค่า ซึ่งเป็นการเอาคุณค่าและความนิยมเป็นหลักในการประเมิน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาให้รายละเอียดว่าประสิทธิผลเป็นการพิจารณาว่ากระบวนการหรือมาตรการที่ใช้สามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใดการประเมินประสิทธิผลต้องประเมินว่า แนวทางนั้นมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับความต้องการของสถาบัน และสถาบันสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติได้ดีเพียงใดรวมทั้งผลลัพธ์ของมาตรการที่ใช้^{๑๐}การบรรลุเป้าหมายอันเป็นประสิทธิผลโดยทั่วไปแล้วการประเมินประสิทธิผลอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลผลิตหรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การความพร้อมหรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจงถูกขอร้องให้ทำผลตอบแทนหรือผลกำไร ที่ได้รับการผลิตสินค้าและบริการ เป็นต้น ดังนั้นกิจกรรมขององค์การที่เป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติงานขององค์การว่ามีประสิทธิผลหรือไม่จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมต่อไปนี้ การได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน การใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิตความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ การปฏิบัติงานด้านเทคนิควิชาการ และด้านการบริหารอย่างมีเหตุผลการลงทุนในองค์การการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กับพฤติกรรมในองค์การและการตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกัน

^๙อรุณ รักธรรม, การพัฒนาองค์กรแนวคิดและการประยุกต์ใช้ระบบสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๔.

^{๑๐}ทวี หงษ์วิวัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๓๖.

ของบุคคลและของกลุ่ม^{๑๑}ความสามารถองค์การในการได้มาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีจำกัดและมีคุณค่าให้เป็นประโยชน์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามเป้าหมาย ฉะนั้นแทนที่จะวัดความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายได้สูงที่สุดอาจวัดความสำเร็จจากบรรลุเป้าหมายเท่าที่เป็นไปได้จากการคำนึงถึงข้อจำกัดในเรื่อง คน เงิน เทคโนโลยี^{๑๒}เกณฑ์ในการวินิจฉัยขององค์การประสิทธิผลคือความร่วมมือช่วยเหลือกันทำงานโดยมุ่งสู่จุดหมายและความรู้สึกเป็นอิสระในการเสนอข้อคิดเห็นจากความรู้สึกในการแก้ปัญหา นั้นจะเป็นการปฏิบัติที่มุ่งต่อผลอย่างแท้จริงและบรรยากาศการทำงานเป็นแบบให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลไปอย่างอิสระโดยเต็มใจโดยสรุปลักษณะขององค์การที่มีประสิทธิผลต้องมีลักษณะ ดังนี้ ๑. มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การสามารถผสมผสานความต้องการสมาชิกได้ ๒. การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น ๓. การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ๔. ผลผลิตที่สูงขององค์การ^{๑๓}

ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การในฐานะเป็นระบบหนึ่งของสังคมในการใช้ทรัพยากรบริหารอย่างคุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การทำให้ผู้บริหารจากองค์การพึงพอใจในงานและองค์การสามารถปรับตัวและพัฒนาให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ องค์การที่มีประสิทธิผลนั้นจะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด จากความสามารถของคนในองค์การซึ่งประกอบด้วยกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผลเป็นอย่างมากเชื่อมโยงกับกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิผลสูงจะประกอบด้วยลักษณะทางพฤติกรรมที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิกผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความเอาใจใส่สมาชิกในองค์การเป็นอย่างดีมีทักษะในการใช้ภาวะผู้นำมีความเชื่อมั่นศรัทธาไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกและหัวหน้ามีค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันของกลุ่มมีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ดี มีเป้าหมายการปฏิบัติงานสูงและสร้างความกระตือรือร้นในหมู่พนักงานเป็นการแสดงให้เห็นทราบผลที่ได้รับของโครงการหรือบริการที่มีส่วนช่วยลดและแก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้ดีขึ้น ฉะนั้นประสิทธิผลจึงเป็น การวัดองศาของการได้มาซึ่งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการ^{๑๔}เป็นการสมมูลอย่างดีที่สุด ระหว่างกิจการด้านการปรับตัว และการรักษาสภาพ ดังนั้นกิจกรรมขององค์การซึ่งเป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติขององค์การว่ามีประสิทธิผลกระบวนการผลิตผลและปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อม^{๑๕}

^{๑๑}จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, การบริหารและการพัฒนาองค์การในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารและพัฒนาองค์การ หน่วยที่ ๒, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖.

^{๑๒}วัตรภู อาจหาญ, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของกองวิชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑).

^{๑๓}มนูญ วงศ์นารี, ฝ่ายจัดการหัวหน้าและองค์การที่มีประสิทธิผล, (กรุงเทพมหานคร : นภาพัฒนการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๓๖.

^{๑๔}ทองหล่อ เดชไทย, การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับหน่วยงานสาธารณสุข, ภาควิชาบริการงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๘), หน้า ๒๔.

^{๑๕}ยังยง เกษสาคร, การวางแผนและนโยบายทางด้านทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๕) หน้า ๓๗.

สรุปได้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยทักษะในการใช้ภาวะผู้นำในการสร้างความร่วมมือช่วยเหลือกันทำงานโดยมุ่งสู่จุดหมายด้วย การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรบริหารอย่างคุ้มค่าอันจะก่อให้เกิดผลของการดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม

ตารางที่ ๒.๒ สรุป ลักษณะและองค์ประกอบของประสิทธิผล

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อรุณ รัชธรรม, (๒๕๔๓, หน้า ๑๒๔).	ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้นองค์การต้องมีสุขภาพสมบูรณ์ ประกอบด้วย ๑. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ ๒. สมาชิกทุกคนขององค์การมีความรับผิดชอบต่อปัญหาหรือข้อยุ่งยากที่เกิดขึ้นและมีความเชื่อมั่นว่าปัญหาดังกล่าวจะสามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้เสมอ ๓. ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาย่างกว้างขวางและควบคุมความขัดแย้ง ๔. มีการยอมรับนับถือความคิดเห็นของผู้บริหารระดับรองลงมาเป็นอย่างมาก ๕. เมื่อมีวิกฤติการณ์เกิดขึ้นสมาชิกขององค์การทุกคนจะผนึกกำลังกันอย่างเร็วเพื่อแก้ปัญหา ๖. ภาวะผู้นำมีความยืดหยุ่นได้มาก และ ๗. ความสำนึกในด้านระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งยังคงมีอยู่
ทวี หงษ์วิวัฒน์, (๒๕๒๗, หน้า ๓๖).	การประเมินประสิทธิผลต้องประเมินว่าแนวทางนั้นมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับความต้องการของสถาบันและสถาบันสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติได้ดีเพียงใดรวมทั้งผลลัพธ์ของมาตรการที่ใช้

ตารางที่ ๒.๒ สรุป ลักษณะและองค์ประกอบของประสิทธิผล (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, (๒๕๕๑, หน้า ๒๖).	การตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและของกลุ่มความสามารถองค์การในการได้มาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรมีจำกัด
วัตรภู ออาจหาญ, (๒๕๕๑, หน้า ๗๙).	เกณฑ์ในการวินิจฉัยขององค์การประสิทธิผล คือ ความร่วมมือช่วยเหลือกันทำงานโดยมุ่งสู่จุดหมายและความรู้สึกเป็นอิสระในการเสนอข้อคิดเห็นจากความรู้สึกในการแก้ปัญหา นั้นจะเป็นการปฏิบัติที่มุ่งต่อผลอย่างแท้จริง
มนูญ วงศ์นารี, (๒๕๓๔, หน้า ๓๖).	๑. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ สามารถผสมผสานความต้องการสมาชิกได้ ๒. การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น ๓. การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ๔. ผลผลิตที่สูงขององค์การ
ไชยวัฒน์ รัตนดาตาศ, (๒๕๓๕).	ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในฐานะเป็นระบบหนึ่งของสังคมในการใช้ทรัพยากรบริหารอย่างคุ้มค่าและได้ประโยชน์
นวพร แสงหนุ่ม, (๒๕๓๗).	มีความเชื่อมั่นศรัทธาไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกและหัวหน้ามีค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ดีมีเป้าหมายการปฏิบัติงานสูง และสร้างความกระตือรือร้นในหมู่พนักงาน
ทองหล่อ เดชไทย, (๒๕๔๘, หน้า ๒๔).	ประสิทธิผลจึงเป็นการวัดองศาของการได้มาซึ่งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการ เป็นการสมดุลง่ายที่สุด ระหว่างกิจการด้านการปรับตัวและการรักษาสภาพ
ยงยุทธ เกษสาคร, (๒๕๔๕, หน้า ๓๗).	การสนองตอบความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและกลุ่ม กิจกรรมเหล่านี้แต่ละกิจกรรมมุ่งไปสู่การรักษาไว้ซึ่งปัจจัยในวงจรของตัวป้อนกระบวนการผลิตผลและปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ตารางที่ ๒.๒ สรุป ลักษณะและองค์ประกอบของประสิทธิผล (ต่อ)

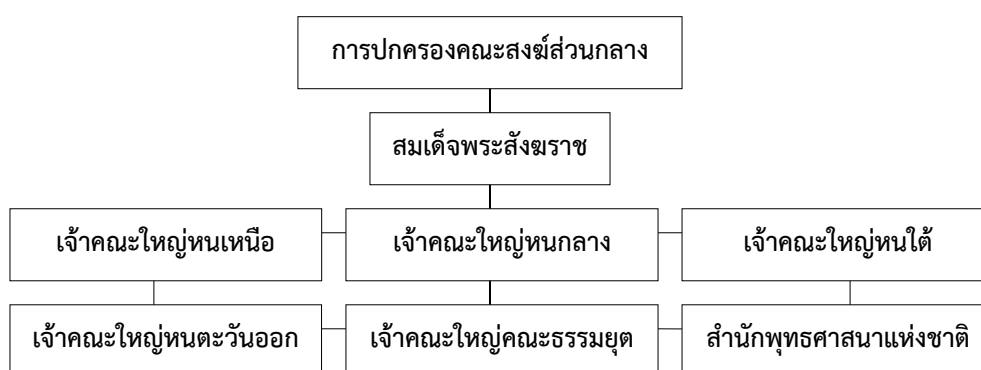
นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๓๗, หน้า ๓๗ - ๓๘).	ประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับ การนำประโยชน์จากการดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สร้างผลงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้งในส่วน ของผลผลิตผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง

๒.๒ สภาพการปกครองคณะสงฆ์

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทยเป็นศูนย์กลางรวมเขตการปกครองและเจ้าคณะส่วนกลางซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางโดยกำหนดเขตการปกครอง ได้แก่เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆในส่วนกลางจะแยกส่วนปกครองเป็นคณะนิกายเรียกว่าหน มี ๔ หนคือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ในส่วนของคณะธรรมยุติเรียกว่าคณะธรรมยุติจะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุติเป็นเขตเดียวกัน^{๑๖}

๑. การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลางได้แก่เจ้าคณะหนใหญ่ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนเรียกว่าหนมีเจ้าคณะหนใหญ่ ๕ หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นต้น

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง

^{๑๖}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), การปกครองคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐.

จากแผนภาพที่ ๒.๑ แสดงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ในส่วนกลางระเบียบการปกครอง คณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจปกครองกิจการคณะสงฆ์เป็นศูนย์กลาง เขตการปกครองและเจ้าคณะส่วนกลางซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางโดยกำหนดเขตการ ปกครอง ได้แก่ เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรในนิคายนั้นๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนปกครองเป็นคณะนิกายเรียกว่าหนมี ๔ หน คือหนกลางหนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ในส่วนของคณะธรรมยุติเรียกว่าคณะธรรมยุติจะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุติเป็นเขตเดียวกัน

พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่งเรียกว่าพระสังฆาธิการ เป็นภิกษุผู้ทำงานโดย สิทธิขาดทางคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มแบบรวมตำแหน่งซึ่งนอกเหนือจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น แล้วยังรวมไปถึงเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเจ้าคณะและเจ้าอาวาสเป็นผู้ทำงาน คณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มกฎหมายและควบคุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด นอกจากนั้น กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๒๓ (๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางได้กำหนดข้อที่ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการงานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนาให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม อีกอย่างหนึ่ง ข้อที่ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ตาม ข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ในนิคายนั้นๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์^{๑๗}ดังนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลางปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออกปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และ ภาค ๑๘

๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติภาคทุกภาค รวมถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเลขานุการโดยตำแหน่งหน้าที่ อีกประการหนึ่ง วิธีการปกครองตาม ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะ สงฆ์ในเขตหนของตนดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถร สมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

^{๑๗}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๓.

๓. วินิจฉัยการลงนิคมกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

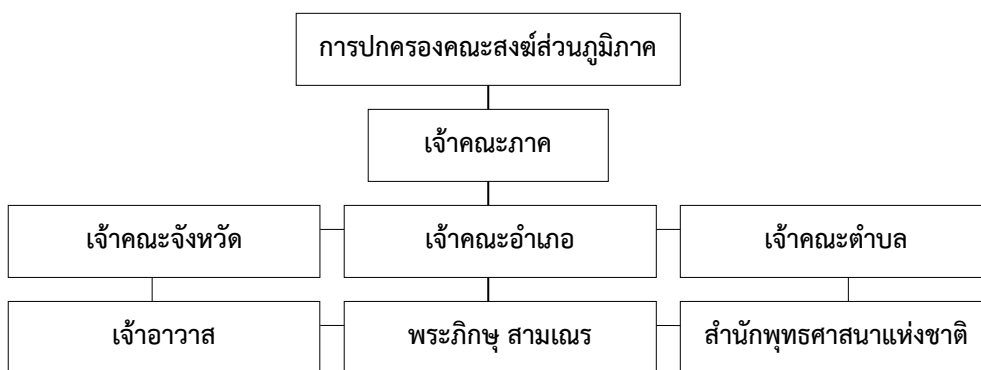
๖. ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๗. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมรักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน๑ปีให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

๘. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

๒. การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

ส่วนการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค ตามโครงสร้างปัจจุบันนี้ได้แบ่งการปกครองเป็นระดับชั้นส่วนภูมิภาค ดังต่อไปนี้^{๑๘}

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ในส่วนภูมิภาค

จากแผนภาพที่ ๒.๒ แสดงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ในส่วนภูมิภาคระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจนในมาตราตราของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาคจังหวัดอำเภอตำบลจำนวนตำบลและเขตปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมส่วนมาตรา ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับชั้น

^{๑๘}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๒.

คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควร จะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วย เจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้

เจ้าคณะภาค : มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษาการศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

เจ้าคณะจังหวัด : เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกราชธานีกรุงเทพมหานครรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะจังหวัดนอกราชธานีกรุงเทพมหานครตามปกติ แล้วเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตนดังต่อไปนี้^{๑๔}

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. ระงับอธิกรณ์วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือ คำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ตาม ข้อ ๑๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดแล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบในกรณีที่ไม่ได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปีให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะจังหวัดเป็น

^{๑๔}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๓.

ผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมายเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัดให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดและเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดทำหน้าที่การเลขานุการ

เจ้าคณะอำเภอ : หมายถึงเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะอำเภอ ในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครตามปกติแล้วเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตนดังนี้^{๒๐}

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. ระวังอธิกรณ์วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

เมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอหรือรองเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เหมาะสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอแล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอเมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปีให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจเจ้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมายเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอและเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอทำหน้าที่การเลขานุการ

เจ้าคณะตำบล : หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครรองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครตามปกติแล้วเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้^{๒๑}

^{๒๐}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๔.

^{๒๑}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคม
ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษา
สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือวินิจัยชั้น
เจ้าอาวาส

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

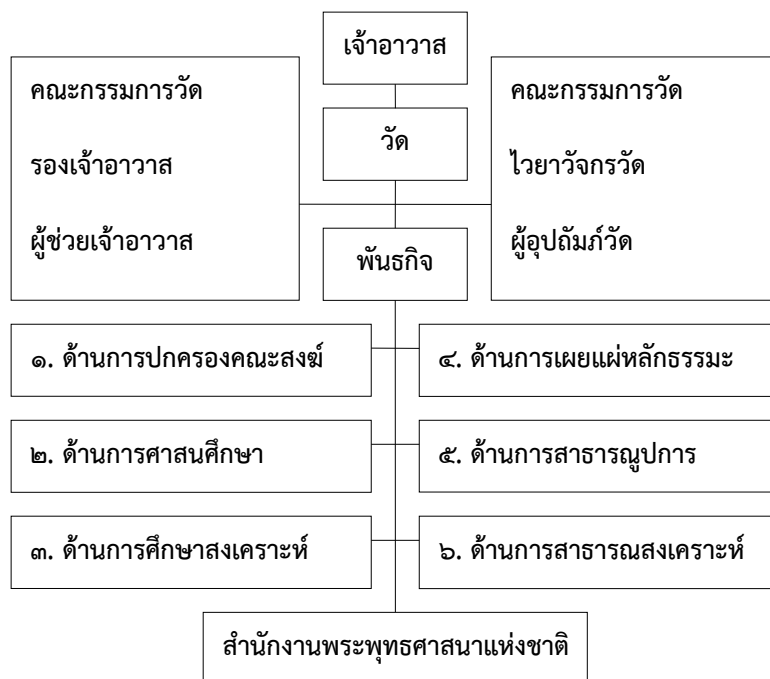
๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ใน
เขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความ
เรียบร้อย

๖. ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเพื่อประโยชน์แก่การ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลให้มีเลขานุการทำหน้าที่
เลขานุการ

ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะอำเภอ
แต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบลถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบลหรือรองเจ้าคณะ
ตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล
แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบลเมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้วให้
เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปีให้ผู้รักษาการแทน
เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบลรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล
มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมายเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล
ให้มีเลขานุการเจ้าคณะตำบลทำหน้าที่การเลขานุการ

เจ้าอาวาส : บุคคลผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัดคือเจ้าอาวาสวัด ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ
อันดับที่ ๙ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคมเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่าง
ยิ่งใหญ่เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัดและเป็นผู้แทนวัดเนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลคือ
บุคคลตามกฎหมายดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา
ตามมาตรา ๔๕ ได้กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะ
สงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็น
ตำแหน่งสำคัญยิ่ง^{๒๒}และนอกจากนั้นเจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุด
ที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนาปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน

^{๒๒}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๙.

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงโครงสร้างการปกครองของเจ้าอาวาส

จากแผนภาพที่ ๒.๓ แสดงโครงสร้างการปกครองของเจ้าอาวาสพระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)^{๒๓}ได้กล่าวว่า พระสังฆาธิการคือผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับโดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือเจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุด มีความรับผิดชอบสูงสุด ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกาประชาชนและเด็กเล็ก รู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใครๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้ายย่อมเข้าใจปัญหาต่างๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย

๒. ตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่งเป็นเครื่องพิสูจน์และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดีคือถ้าเป็นเจ้าอาวาสได้ดีก็มีหวังที่จะเป็นเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะต่างๆ ได้ดี

วิธีการปกครองคณะสงฆ์ได้มีกฎหมายคณะสงฆ์ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้

^{๒๓}พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๗๕.

ในมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ดังนี้^{๒๔}

หน้าที่ของเจ้าอาวาส : มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายและระบอบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลซึ่งตามมาตรา๓๗นี้เป็นหน้าที่โดยภาพรวม ลักษณะงานอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใดเพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดโดยลักษณะงานเป็น ๔^{๒๕} คือหน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้แก่

๑. การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การก่อสร้างการบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผังซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำด้วยแรงงาน และแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี ด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้

๒. การจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคลเช่นการรับทรัพย์สินการอรรถคดี กิจการเหล่านี้เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดีคือเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยการนั้น

๓. การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การดูแลรักษาการใช้จ่ายการจัดทรัพย์สินของวัดตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุศาสนสถานและศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดีคือให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หน้าที่ของเจ้าอาวาส : หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดได้แก่

๑. การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุกให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควรหรือกล่าวอีกในหนึ่งว่าช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

๒. การสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามรวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งมหาเถรสมาคมและรวมถึงการว่ากล่าวแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม

๓. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม คือการจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งแผนกบาลีและแผนก

^{๒๔}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโน), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๔.

^{๒๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖.

ธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาอยู่ด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่งซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยตรงได้แก่การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมหรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าวการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์เช่นการทำกิจวัตรประจำวันการฝึกซ้อมสวดมนต์ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนาตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์เช่นการทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระการสมาทานอุโบสถศีลและปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ

๔. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลหน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะคือการอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวมการอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเองทั้งที่เป็นการประจำและเป็นการจัดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัดแต่ขอรับคำปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัดการสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลเช่นการสร้างฌาปนสถานมีเมรุเผาศพศาลาเผาศพศาลาพัศพิศหรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

อำนาจของเจ้าอาวาส : หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปการะแก่การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสเพื่อให้งานที่ปฏิบัติเป็นไปด้วยดีเป็นสิ่งที่มิคู่กับหน้าที่เจ้าอาวาสมิไว้เพื่อใช้บังคับบัญชาผู้อยู่ในบังคับบัญชาโดยเฉพาะเกี่ยวกับบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นดังในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจหน้าที่ดังนี้^{๒๖}

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
๓. สั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

^{๒๖}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๗.

นอกจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามกฎหมายคณะสงฆ์ดังกล่าวแล้วได้กล่าวถึงบทบาทความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสว่าต้องพัฒนาท้องถิ่นในการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนด้วยในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ต้องเริ่มที่เจ้าอาวาสต้องควบคุมบรรยากาศในวัดให้ร่มรื่นด้วยเมตตาสามัคคีคนในวัดรักกันซื่อสัตย์ต่อกันปรองดองต่อกัน^{๒๗}

นอกจากนั้นพระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน)^{๒๘} ยังได้ได้กล่าวว่าในส่วนสภาพวัดเจ้าอาวาสก็ต้องจัดวัดให้เป็นศาสนสถาน คือ เป็นที่บำเพ็ญกิจทางศาสนา เป็นบุญสถาน คือ เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล เป็นศึกษาสถาน คือ ให้เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนอบรม เป็นธรรมสถาน คือ จัดเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทคุณงามความดี ดังนั้น ภายในวัดจึงต้องมีบรรยากาศแห่งศาสนกิจอยู่ตลอดเวลาเช่นมีการไหว้พระมีการสวดมนต์มีการเข้าทำสังฆกรรมเป็นประจำตามพระธรรมวินัย

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้บริหารได้แบ่งการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ออกเป็น ๒ ส่วนคือ การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนกลาง และการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนกลาง : เจ้าคณะหนใหญ่เป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนเรียกว่าหนมีเจ้าคณะหนใหญ่ ๕ หนคือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นต้น

การปกครองสงฆ์ในส่วนภูมิภาค : ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจนในมาตราตราของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาคจังหวัด อำเภอ ตำบล จำนวนตำบลและเขตปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ส่วนมาตรฐาน ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลเมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาครองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วย เจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้และเจ้าอาวาสเป็นตำแหน่งสุดท้ายในการปกครองคณะสงฆ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กล่าวสรุปเนื้อหาสาระสำคัญ ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลรายละเอียดการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันตามทัศนวิสัยทัศน์ของนักวิชาการและผู้วิจัย ตามตารางที่ ๒.๓

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘.

^{๒๘} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๘.

ตารางที่ ๒.๓ การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพุทธวรญาณ, (ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๕๐, หน้า ๗๕).	พระสังฆาธิการคือผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับโดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้น พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือเจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุดที่มีความรับผิดชอบสูงสุด
พระเทพปริยัติสุธี, (วรวิทย์ คงคปณโณ), (๒๕๕๑, หน้า ๑๑).	การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัยคือการปกครองคณะสงฆ์จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองคณะสงฆ์หาความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อยในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่จึงได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และถัดมาในปีพ.ศ.๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๕๑, หน้า ๑๘๓).	พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่งเรียกว่าพระสังฆาธิการ เป็นภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดทางคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มแบบรวมตำแหน่งซึ่งนอกเหนือจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นแล้วยังรวมไปถึงเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเจ้าคณะและเจ้าอาวาสเป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มกฎหมายและควบคุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัดอีกอย่างหนึ่ง ข้อที่ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ตามข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์นิคมนั้นๆในเขตปกครองคณะสงฆ์ดังนี้ ๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลางปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕ ๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗ ๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออกปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒ ๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กล่าวสรุปเนื้อหาสาระสำคัญ ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลรายละเอียดการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาคล้ายกับฝ่ายบ้านเมือง มีการแต่งตั้งเจ้าคณะชั้นผู้ปกครองตามลำดับชั้น และผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์คือเจ้าอาวาส เป็นพระสังฆาธิการระดับล่างสุดแต่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบสูง การปกครองคณะสงฆ์จึงต้องอาศัยบุคลากรคือเจ้าอาวาสในการขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ไปสู่เป้าหมาย

๒.๓ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

จากการทบทวนหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

อธิปไตยธรรม คือธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญอย่างเดียว ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่มนุษย์ อธิปไตยธรรม ๗ ประกอบด้วย^{๒๙}

๑) หมั่นประชุมกันเป็นประจำ เพราะการประชุมกันบ่อยๆ เป็นการระดมมันสมองรวมความสามารถที่ทุกคนมีนำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่างๆ

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันปฏิบัติกิจของหมู่คณะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน ดำเนินไปอย่างพร้อมเพรียง และเมื่อถึงตอนทำงานก็ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี

๓) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมจะต้องถือระเบียบข้อบังคับเพื่อปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน และเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ

๔) เคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื้อฟังคำสอนของท่าน ความเป็นผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อย เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการปกครอง การบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม หน้าที่ปกครอง หน้าที่สั่งการเป็นต้น เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่หรือผู้นำจำต้องปฏิบัติ

๕) ไม่ลุแก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ถ้าใครปฏิบัติได้ดั่งนี้ย่อมทำให้สังคมมีระเบียบวินัยดีขึ้น สามารถดำรงรักษาสິงที่มีคุณค่าของสังคมไว้ได้ยั่งยืน จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ และการปกครอง เป็นต้น

๖) รักสันติภาพ ขัดเกลาจิตใจอยู่เสมอ แสดงถึงความเป็นผู้มีนิสัยดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติดีโดยไม่ประมาท การที่สมาชิกของสังคมเป็นคนดี ย่อมเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ศรี เป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติภารกิจได้ดี

๗) ตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือกคนดีมีความสามารถเข้ามาเป็นกำลังพัฒนาหมู่คณะของตน

สิกขุอธิปไตยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่าย

^{๒๙} อ.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘.

เดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง^{๓๐}

- ๑) หมั่นประชุมเนืองนิตย์
- ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม
- ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ
- ๔) ภิคุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิคุเหล่านั้น
- ๕) ไม่ลู่อานาจตัณหาคือความยากที่เกิดขึ้น
- ๖) ยินดีในเสนาสนะ
- ๗) สพรหมจารีผู้มีศีลงานยังไม่มาขอให้มา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะของนักปกครอง ในทางพระพุทธศาสนานั้น จะต้องเป็นผู้มีธรรม มีคุณสมบัติในทางธรรม มีหลักการที่ จะต้องปฏิบัติที่เป็นธรรมได้แก่การรู้จักการ สงเคราะห์ช่วยเหลือคนในชาติ การรู้จักการให้แก่สาธารณชน และยังมีหลักการปฏิบัติของผู้ปกครอง เพื่อป้องกันความเสื่อมในหมู่ชนคือ หลักอภิธานิยธรรม ซึ่งผู้ปกครองทุกระดับจะต้องปฏิบัติตามเพื่อ ป้องกันความเสื่อมขององค์กรหรือหน่วยงาน

หลักอภิธานิยธรรม สำหรับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่อ้างไว้ข้างต้นเป็น หลักธรรมสำหรับการบริหารปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการถือเพศบรรพชิตของพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันได้และเพื่อให้สามารถปฏิบัติธรรมเจริญกรรมฐานเข้าสู่ธรรมชั้น สูงได้ถ้าหากพระภิกษุสงฆ์ถือปฏิบัติตามหลักอภิธานิยธรรมได้แล้วย่อมไม่เสื่อมจากธรรมชั้นสูง สามารถปฏิบัติเข้าสภาวะนิพพานได้ในที่สุด พร้อมกันนี้ย่อมยังความเสื่อมใสแก่ผู้ที่ได้พบเห็นย่อมรับ นับถือในพระพุทธศาสนาในที่สุดด้วย

ภิกขุอภิธานิยธรรม แปลว่า ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมไม่ทำให้เกิดความ เสียหาย ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ เป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิด ความเจริญรุ่งเรืองในกิจการบ้านเมืองมี ๗ อย่างคือ

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การหมั่นประชุมกันนั้น เพื่อให้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมได้พบปะ พูดคุย ปรึกษาหารือกันในเรื่องการทำงานและหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ และถือว่าเป็นกายสามัคคีที่สมาชิก ได้พบหน้ากัน ถามถึงสุขทุกข์ของกันและกันด้วยความห่วงใย

๒. เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันและเมื่อเลิกก็พร้อมเพรียงกัน ในข้อนี้มีจุดหมายที่จะทำให้ สมาชิกในพรรคให้รู้จักเป็นคนตรงต่อเวลา และมองเห็นความสำคัญของการประชุม ตลอดถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบของตน

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ และไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว กล่าวคือไม่ถือเอาอำนาจ ตามความสะดวกตามใจชอบตามความพอใจของตนเป็นสำคัญ หากคนแต่ละคนจะคิดบัญญัติอะไรขึ้นมา หรือลบล้างข้อบัญญัติที่ดั่งามที่มีอยู่แล้ว ในที่สุดก็จะกลายเป็นความสับสนในทางปฏิบัติเพราะไม่มีหลัก ปฏิบัติที่แน่นอนเป็นสากล ความแตกแยกก็จะเกิดขึ้นในหมู่คณะอย่างไม่ต้องสงสัย

๔. เคารพเชิอฟังผู้เป็นประธาน และผู้หลักผู้ใหญ่ตามความเหมาะสม ถือเป็นระเบียบวินัย ประการหนึ่งของมนุษย์ที่จะต้องให้ความเคารพต่อหัวหน้า ผู้เป็นประธานหรือผู้หลักผู้ใหญ่ที่ถึงพร้อมด้วย

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ทรัพย์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๒.

วิญญู และคุณวิญญู

๕. ไม่ลุแก่อำนาจต้นหาคือความทะยานอยากที่เกิดขึ้นในข้อนี้มันมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ความโลภ ความโกรธ ความหลงที่ครอบงำอยู่ในจิตใจให้ลดน้อยลง ชายควรจะให้ความเคารพต่อ สิทธิและเสรีภาพของสตรี ไม่ข่มขู่ทำร้ายหรือฉุดคร่าอนาจาร

๖. เคารพต่อปูชนียสถานเช่น เจดีย์และอนุสาวรีย์ข้อนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้สมาชิก ตระหนักถึงคุณงามความดีของบรรพชนที่เคยทำความดีไว้ แล้วถือเอาเป็นแบบอย่างในทางดีเพื่อจะ บำเพ็ญความดีสืบต่อไป

๗. ตั้งความปรารถนาดีต่อมิตรสหาย ข้อนี้มันมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้ฝึกฝนตนเองให้ เป็นคนใจกว้าง ยินดีและสนับสนุนผู้ที่ประกอบคุณงามความดี เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ได้แสดงออกในการสร้างสรรค์ความเจริญได้อย่างเต็มที่^{๕๕}

กล่าวได้ว่า “อปริหานิยธรรม เป็นแนวทางการหลักปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ความไม่เสื่อม หรือ ความเจริญก้าวหน้านั่นเองที่เป็นลักษณะของอปริหานิยธรรมความเจริญก้าวหน้าหรือความไม่เสื่อม ถอย” ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนี้ สามารถอธิบายได้ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาว่า การดำเนินงานที่จะมีความเจริญและก้าวหน้าไม่เสื่อมถอยนั้น จะต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะของ ผู้ปกครองที่ดี เพราะผู้ปกครองนั้นไม่ว่าจะเป็นการปกครองในรูปแบบใดๆ ก็ตาม หากผู้ปกครองไม่มี ธรรมในการปกครอง การปกครองนั้นก็เป็นการปกครองที่ไม่ดี เป็นการปกครองที่น่าประเทศชาติหรือ องค์กรต่างๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่ความเสื่อมถอยได้ในที่สุด ฉะนั้น สารสำคัญของ ความเจริญความไม่เสื่อมถอยในสังคม ประกอบด้วยหลักสำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑) ผู้นำเป็นผู้มีธรรมในการดำเนินงานจะต้องมีหลักธรรม หรือข้อปฏิบัติในการเป็นผู้นำ

๒) ผู้ตามหรือประชาชนเป็นผู้มีธรรมในการอยู่ร่วมกัน ในการประพฤติและปฏิบัติตน ในสังคม ชุมชน

สรุปได้ว่า จากการทบทวนหลักอปริหานิยธรรม ๗ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการ ปกครองคณะสงฆ์ซึ่งมีรายละเอียดเป็นหลักการสนับสนุนการปกครองคณะสงฆ์เพื่อสร้างความ เรียบร้อยดีงามในหมู่คณะคือ เป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญอย่าง เดียว ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่มนุษย์ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ประกอบด้วย ๑) การประชุมกันบ่อยๆ เป็นการระดมมันสมอง นำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ๒) พร้อมเพรียงกัน ประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ๓) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ ถือระเบียบข้อบังคับเพื่อปฏิบัติอย่าง เสมอภาคกัน ๔) การบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม ๕) ไม่ลุแก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ๖) ขัดเกลาจิตใจอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะปฏิบัติดีโดยไม่ประมาท และ ๗) ตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคน ดี ส่งเสริมคนดีเป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กล่าวสรุปเนื้อหาสาระสำคัญๆ ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลรายละเอียด หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ตามทัศนวิสัยทัศน์ของนักวิชาการและ ผู้วิจัย ตามตารางที่ ๒.๔

^{๕๕}ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, **ปรัชญาพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙๕.

ตารางที่ ๒.๔ หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต) ๒๕๕๓, หน้า ๒๑๒.	ภิกขุอุปบริหานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว ๑) หมั่นประชุมเนื่องนิตย ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น ๕) ไม่ลู่อำนาจัดหนา คือความยากที่เกิดขึ้น ๖) ยินดีในเสนาสนะ ๗) สพรหมจารีผู้มีศีลงานยังไม่มาขอให้มา
ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, ๒๕๕๓, หน้า ๒๙๕.	ภิกขุอุปบริหานิยธรรม แปลว่าธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในกิจการบ้านเมืองมี ๗ อย่าง ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย ๒) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันและเมื่อเลิกก็พร้อมเพรียงกัน ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ๔) เคารพเชื่อฟังผู้เป็นประธาน ๕) ไม่ลู่อักอำนาจัดหนา ๖) เคารพต่อปูชนียสถาน ๗) ตั้งความปรารถนาดีต่อมิตรสหาย

๒.๔ แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

๒.๔.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการการปกครองคณะสงฆ์ จะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การปกครองคณะสงฆ์ เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์โดยเฉพาะเกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธที่มีรูปแบบและประวัติอย่างยาวนาน ความหมายของคณะสงฆ์คำว่าสงฆ์ตามความเข้าใจทั่วไปคือภิกษุในพระพุทธศาสนาพระสงฆ์คือหมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและสอนบุคคลอื่นให้รู้ตามพระสงฆ์ในความหมายพระสูตรหมายถึงท่านผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแม้เพียงรูปเดียวก็ได้ชื่อว่าเป็นสงฆ์ แต่ในความหมายทางวินัยนั้นท่านหมายเอาภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป จึงได้ชื่อว่าพระสงฆ์^{๓๑}พระสงฆ์เป็นสถาบันบุคคลที่เกิดขึ้นตามการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าผ่านวิธีการอุปสมบทตามที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต ทำหน้าที่ในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงในปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลหลักที่ใช้ในการปกครองครั้งนั้นคือพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมมาธิปไตยกล่าวคือทรงแสดงธรรมบัญญัติพระวินัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาและทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ของพระสงฆ์โดยที่

^{๓๑}พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พระสงฆ์กับการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๘.

พระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดีเป็นผู้ช่วยตามที่ทรงโปรดให้ช่วยพร้อมพระโมคคัลลานะและพระเถระทั้งหลายผู้เป็นสังฆมิตรและสังฆปริณายกเป็นหมู่ๆ ทรงมอบให้สงฆ์เพื่อเป็นสมานสังวาสกันเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและต้องมีมติเป็นเอกฉันท์เป็นสำคัญที่คณะนักปราชญ์เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์^{๓๒}

๑. สังคมสงฆ์มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุแต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมดหาใช่สงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดีพ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรมดังข้อความว่า “ภิกษุทั้งหลายเพราะเหตุนี้แลเราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความดีแห่งสงฆ์เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์เพื่อข่มเพื่อเกื้อยากเพื่อสำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบันเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคตเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้วเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรมเพื่อถือพระวินัย”^{๓๓}

๒. ด้านการบริหารในสมัยเมื่อยังมีพระสาวกไม่มาก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เองโดยมีพระสาวกที่สำคัญเช่นพระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มากขึ้นก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกอุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มมากขึ้นอีกทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพระพุทธศาสนาเช่นการให้บรรพชาอุปสมบทการกรานกฐินกำหนดเขตสีมาการระงับอธิกรณ์ เป็นต้นซึ่งเท่ากับเป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเองส่วนการบริหารคณะสงฆ์โดยรูปองค์กรเช่นมหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัยแต่ก็ได้ขัดพระวินัย

๓. ด้านตุลาการสถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางราชอาณาจักรมีกฎหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคมป้องกันไม่ให้มีการกระทำความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคมฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครองส่วนฝ่ายพุทธจักรมีพระธรรมวินัยเป็นหลักทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาตัดสินหรืออธิกรณ์และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษแต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมากความผิดร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิตเช่นความผิดทางเพศสำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจถือว่าไม่ผิดลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีโครงสร้างตามความเห็นของ ไชยณพลได้กล่าวไว้^{๓๔}ลักษณะการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัยการใช้อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์พระพุทธเจ้า

^{๓๒} สุนทร ฦ รัชชี, รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๕.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

^{๓๔} ไชยณพล, การปกครองของพระพุทธเจ้าระบอบธรรมราชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย ๒๕๕๑), หน้า ๑๗๒.

ทรงวางกรอบเพื่อประโยชน์แก่การปกครองจึงทรงบัญญัติไว้ ๑๐ ประการดังนี้^{๓๕} เพื่อความรับทราบที่ดีแห่งสงฆ์เพื่อความปลอดภัยแห่งสงฆ์เพื่อข่มบุคคลเพื่อเกื้ออยากเพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบันเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคตเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้วเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม และเพื่อถือตามพระวินัยเป็นต้น

การปกครองเป็นงานนำ เป็นงานลึกซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลายและเป็นงานที่ทำไม่เสร็จต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้นถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๓๖} ผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๔ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่เพราะต้องปกครองวัดคำว่าวัดมีความหมาย ๒ ประการคือหมายถึง ศูนย์กลางแห่งการพระศาสนาทั้งปวงและหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถานได้แก่พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวกความสงบ

๒. ศาสนวัตถุได้แก่สิ่งปลูกสร้างเป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้องเรียบร้อยนำไปสู่ความสงบ

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่พระภิกษุสามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะตั้งอยู่ในศีลจารวัตรบำเพ็ญหน้าที่ศึกษาปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบบำเพ็ญสังคมสงเคราะห์ตามสมณวินัยศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะตลอดจนทายาททายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

๔. ศาสนธรรมได้แก่ระเบียบแบบแผนชนบประเพณีทางศาสนาตลอดถึงคำสั่งสอนและแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่องเชิดชู และศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ

๕. ศาสนกิจได้แก่งานต่างๆ ทางพระศาสนาเช่นการศึกษาการเผยแผ่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ความมั่นคงของสังฆมณฑลเพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนาเจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ไปพร้อมๆ กันด้วยความรับผิดชอบโดยนโยบายที่สุ่มรอบคอบเหมาะสมแก่กาลเทศะและสถานการณ์ปัจจุบันทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือการบริหารศาสนบุคคลโดยเริ่มงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดให้เป็นพื้นฐานในเบื้องต้น นอกจากนั้นพระพุทธรูป (ทองย้อย กิตติทินโน) ยังได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสทั้ง ๕ ประการดังกล่าวแล้วเจ้าอาวาสยังต้องมีภาระหน้าที่สำคัญตามพระพุทธรูปประสงค์ คือการช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วยเพราะปัจจุบันประชาชนนับถือพระภิกษุ

^{๓๕}วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.

^{๓๖}พระพุทธรูป (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์** (ทองย้อย กิตติทินโน), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

น้อยนับถือพระผิดมีมากกว่าการนับถือพระถูกต้องนับถือพระที่ท่านใช้ชีวิตตามพระพุทธประสงค์^{๓๗}

การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์ เป็นสิ่งสำคัญมากปัจจุบัน พระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอนและการเผยแผ่ พระธรรมจึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียศรัทธาจากญาติโยมดังนั้นการบริหารการปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้นคุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก^{๓๘} ทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบ กำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามสิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือ ระบบกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่มาบวช ส่วนระบบกล่อมเกลารสำหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้วอันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัยโดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือการกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติความรู้ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งคุณธรรมและปัญญาแม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่มาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดีสามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ดังนั้นคณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดีได้แก่ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการก็คือการดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์

พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน^{๓๙} ทั้งนี้วัดกับบ้านพระกับชาวบ้านเป็นของคู่กันมาช้านานแล้วโดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้าน ทุกๆด้านได้แก่ด้านการศึกษาด้านอาชีพด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีประชาชนก็จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวาวารามกันมากขึ้นซึ่งในอดีตที่ผ่านมาบทบาทและกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดทำก็จะพบว่าวัดมีความหมายที่สำคัญๆ อยู่ ๕ ประการดังนี้^{๔๐}

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน
๕. วัดเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมของชุมชน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันบทบาทของวัดได้ถูกทำให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิมกรมการศาสนาจึง

^{๓๗} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ (ทองย้อย กิตติทินโน), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๕๐.

^{๓๘} พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗๗.

^{๓๙} พระมหาอรุณธีรปญโญ, การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๕๖.

^{๔๐} ข้าเลื่องวุฒิจันทร์, การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔.

ได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนโดยมีหลักการ ดังนี้

๑. มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่สะอาดเรียบร้อยร่มรื่นเพื่อจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น

๒. มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยและสงบสุขมีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจังและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

๓. มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนได้แก่การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

ดังนั้นการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนก็คือการพัฒนาวัดตามหลักการ ๓ ข้อ คือ ๑) การพัฒนาบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อยร่มรื่นเป็นสัดส่วน ๒) จัดการปกครองพระภิกษุสามเณรและผู้อยู่ในวัดให้เรียบร้อยดีงาม ๓) จัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลและร่วมประกอบกิจกรรมทางสังคมประเพณีได้อย่างเต็มที่

นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ววัดยังจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน เป็นผู้นำชุมชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในชุมชน นั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีแต่อย่างไรก็ตามเจ้าอาวาสวัดก็ต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อนให้พร้อมที่จะพัฒนาไปเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งในประเด็นนี้น้ำทรัพย์ จันทน์หอมได้เสนอแนะว่าวัดที่จะเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้นจะต้องประกอบด้วย^{๔๑}

๑. พระภิกษุสามเณรของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้านเป็นที่พึ่งของประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดีมีความสุขได้ รวมทั้งสามารถสอนให้ประชาชนนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือสอนให้ประชาชนมีศรัทธาปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์ได้ทำให้ชีวิตเขามีความสุขจิตใจสงบมีสมาธิในการประกอบสัมมาอาชีพ

๒. สงบร่มรื่นวัดต้องสงบร่มรื่นมีต้นไม้

๓. สะอาดวัดจะต้องสะอาดบริเวณวัดจะไม่มีสิ่งปฏิกูลต่างๆ

๔. สวยงามวัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงามเหมาะกับเศรษฐกิจของชุมชน

๕. เสนาสนะการปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบมีแบบแปลนแผนผังที่ดี

๖. ถูกสุขลักษณะวัดควรจะมีการจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะมีระบบการเก็บขยะการกำจัดขยะมูลฝอยมีทางระบายน้ำ

๗. สิ่งแวดล้อมวัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนราษฎรล้ำเข้ามาในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส

๘. สะดวกวัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด

๙. สัดส่วน วัดควรมีผังบริเวณดีกำหนดสัดส่วนที่เป็นพุทธาวาสเขตสังฆาวาสเขตฆราวาสเขตจัดประโยชน์ที่พักผ่อนของประชาชนให้แยกจากกันไม่ปะปนกัน

^{๔๑}น้ำทรัพย์ จันทน์หอม, การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๑.

๑๐. สร้างเสริมศรัทธา วัดควรสร้างเสริมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดคือการจัดกิจกรรมทางศาสนาให้ประชาชนได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมจงใจให้ประชาชนเข้าวัดโดยการสอนธรรมอย่างจริงจัง

๑๑. ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรภายในวัดพระภิกษุสงฆ์สามเณรต้องสามัคคีกันเชื่อฟังเจ้าอาวาสผู้ปกครองวัดวัดจึงจะสงบเรียบร้อยเป็นที่ศรัทธาของประชาชน

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์สังคมสงฆ์จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดีพ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรมด้านการบริหารครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มมากขึ้นอีกทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพระพุทธศาสนาเช่นการให้บรรพชาอุปสมบทการกรานกฐินกำหนดเขตสีมาการระงับอธิกรณ์ เป็นต้นซึ่งเท่ากับเป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั้นเองส่วนการบริหารคณะสงฆ์โดยรูปองค์กร เช่นมหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัยแต่ก็ได้ชัดพระวินัย นอกจากนั้นด้านตุลาการสถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางราชอาณาจักรมีกฎระเบียบที่สังคมวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคมป้องกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิกิริยาต่อความสงบสุขของสังคมฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครองส่วนฝ่ายพุทธจักรมีพระธรรมวินัยเป็นหลักทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษแต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิตคือความผิดทางเพศ ฝ่ายอาณาจักรอาจถือว่าไม่ผิดเป็นต้น

๒.๔.๒ หลักการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย กล่าวคือการปกครองคณะสงฆ์ยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญในการปกครอง โดยได้อำนาจอธิปไตยและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองคณะสงฆ์หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐเข้ามาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครองทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ มาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และต่อมา พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน^{๔๒}

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็น

^{๔๒}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ), การปกครองคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

พระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่นทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายพระธรรมวินัยและกฎหมายมหาเถรสมาคมและสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาทดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุดคณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการและมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยแต่งตั้งในการปกครองคณะสงฆ์แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือส่วนหลักกำหนดหน่วยงานเขตปกครองผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงานในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์และส่วนย่อยได้แก่แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชาการประสานงานการตั้งผู้รักษาการแทนและการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่นๆ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค^{๔๓}

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ประการดังนี้^{๔๔} ๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินงานทั้ง ๖ ประการดังกล่าวบางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถรสมาคมแต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีตที่มีอยู่

การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามหมายถึงงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้คำว่าการปกครองแปลว่าการควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๔๕}ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศและพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์วินัยการลงนิคหกรรมวินัยข้ออุทธรณ์คำสั่งรวมถึงควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตนชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๔๖} ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุสามเณรตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงาม

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๔๔}สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๗๑.

^{๔๕}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, หน้า ๘๗.

^{๔๖}สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๗๖.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์^{๔๗} เป็นองค์การตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งตราขึ้นในภาวะที่บ้านเมืองอยู่ในระยะปฏิบัติและอยู่ในระยะกาลที่ได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาแล้ว ๒ ฉบับ ครั้นเมื่อตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ คงได้ทบทวนพระราชบัญญัติ ๒ ฉบับ เทียบเคียง แล้วยึดเอาโครงสร้างการของฉบับที่ ๑ เป็นหลัก เอาส่วนประกอบขององค์การของฉบับที่ ๒ บางส่วน มาผสม โดยปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้รูปแบบองค์การดังนี้

ผู้บัญชาการ ได้แก่สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นองค์ประมุขสงฆ์และเป็นผู้บัญชาการคณะสงฆ์สูงสุด ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจแห่งกฎหมาย และพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

องค์การคณะสงฆ์ส่วนกลาง คือมหาเถรสมาคม ได้แก่องค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด

๑) สมเด็จพระสังฆราช ๒) สมเด็จพระราชาคณะ ๓) พระราชาคณะที่ทรงแต่งตั้ง (ไม่เกิน ๑๒ รูป) ๔) ประธานกรรมการ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ ๕) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง ๖) กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการ ๗) องค์การย่อย เป็นหน่วยบริหารและการจัดการ

องค์กรย่อยขององค์การสงฆ์ส่วนกลาง : บุคคลากรของมหาเถรสมาคม จประกอบด้วย

๑) เขตปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่เขตปกครองสงฆ์ในนิกาย หน (ม) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชาคณะ (ธ) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชามีเลขานุการ ๒) คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของมหาเถรสมาคม คณะกรรมการฝ่ายปกครอง คณะกรรมการฝ่ายศาสนศึกษา คณะกรรมการฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ๓) คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการอื่นๆ มีจำนวนมากคณะ ๔) กองงาน กองบาลีสันนิทสนมหลวง กองธรรมสนามหลวง กองงานพระธรรมทูต

องค์การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค: คณะบุคคลที่เป็นพระสงฆ์ฆาธิการระดับผู้ใหญ่ในส่วนภูมิภาค ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการกำกับดูแลกฎระเบียบ แบบแผนประเพณี ตามหลักธรรมวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ต่างๆ จะประกอบด้วย

๑. ระดับภาค มีเจ้าคณะภาคเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะภาค
๒. ระดับจังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะจังหวัด
๓. ระดับอำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะอำเภอ
๔. ระดับตำบล มีเจ้าคณะตำบลเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะตำบล
๕. วัดวาอาราม เป็นองค์การสุดท้าย คือวัดเป็นองค์การต่ำสุดและเป็นองค์การหลักใน

การบริหาร เป็นฐานรองรับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นหน่วยบริหารและการจัดกิจกรรมต่างๆ มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยเหลือกิจการทั่วไป ไวยาวัจกรเป็นผู้ช่วยงานการศาสนสมบัติ อนึ่ง เจ้าคณะ รองเจ้าคณะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นพระสงฆ์ฆาธิการ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาตรา ๑๕ ตรี (๑) และ (๓) และข้อ ๕ แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้โดยชัดเจนเป็น ๖ ด้านคือ การปกครองคณะ

^{๔๗}พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), การพัฒนาพระสงฆ์ฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

สงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕^{๔๘} ในหมวด ๕ ได้กล่าวถึงวัดไว้ ดังนี้

มาตรา ๓๑ วัด มี ๒ อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์

มาตรา ๓๒ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับ

พระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๓ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

๑. ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

๒. ที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

๓. ที่กัลปนา คือ ที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๓๔ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติและห้ามมิให้บุคคลโดยกายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัดและที่ธรณีสงฆ์

มาตรา ๓๕ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๓๖ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

พระสงฆ์ในประเทศไทยทุกยุคทุกสมัย ได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเผยแผ่ให้ถึงประชาชน และหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจของประชาชนอย่างลึกซึ้ง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และกลายเป็นรากเหง้าวัฒนธรรมของชาติ ผลก็คือพระสงฆ์และวัดมีฐานะ มีบทบาทสำคัญในสังคม ความสำคัญของวัดในอดีตพอจะสรุปได้ ดังนี้^{๔๙}

๑. วัดเป็นสถานศึกษาทั้งศาสนศึกษา สามัญศึกษา อาชีวศึกษา

๒. วัดเป็นศูนย์ศิลปกรรมของชาติ

๓. วัดเป็นโรงพยาบาล รักษาทั้งโรคภัยทั่วไปและโรคจิตโรคประสาท

๔. วัดเป็นแหล่งสมาคม

๕. วัดเป็นรมณีสถาน

๖. วัดเป็นลานเลือกคู่

๗. วัดเป็นศูนย์เยาวชน

๘. วัดเป็นโรงแรมชั้นดี บริการฟรีสำหรับคนเดินทาง

๙. วัดเป็นพิพิธภัณฑ์ทางการศาสนา

๑๐. วัดเป็นศาลยุติธรรมของชาวบ้าน

๑๑. วัดเป็นภัณฑาคาร หรือคลังพัสดุ

๑๒. วัดเป็นสถานสงเคราะห์

^{๔๘}สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๑), หน้า ๘.

^{๔๙}ประสาร ทองดี, พุทธศาสนากับสังคมไทย, (พระนคร : หจก.ศิวพร, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๖.

วัดมีความหมายดังนี้คือ^{๕๐}

๑. เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับประชาชน โรงเรียนประชาบาล โรงเรียนเทศบาลหลายแห่งตั้งอยู่ในบริเวณวัด สมภารเจ้าอาวาสเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ และแม้กระทั่งศาลาวัดเป็นที่เรียนหนังสือ เป็นสถานที่อบรมทางศีลธรรมจรรยาต่างๆ ที่วัดโดยตัวของมันเองแล้ว ก็เป็นที่อยู่อาศัยศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและเยาวชนโดยทั่วไป

๒. เป็นสถานสงเคราะห์ที่เยาวชนบุตรหลานชาวบ้านที่ยากจน หรือถูกทอดทิ้งก็ได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ

๓. เป็นสถานที่เป็นสบายะ คือ เป็นที่สบายกาย สบายใจ สะอาดสงบร่มรื่น จึงเป็นประดุจโรงพยาบาลที่จะให้การรักษาโรคจิตโรคใจ คือ เป็นที่สบายกายสบายใจ สะอาดสงบร่มรื่น จึงเป็นประดุจโรงพยาบาลที่จะให้การรักษาโรคจิตใจ ที่คราวใดใครเป็นโรคดังกล่าวจะเป็นผู้มีใจเป็นทุกข์ เศร้าใจ หดหู่ใจ วุ่นวายใจถ้าเข้าไปในวัดก็จะบรรเทาทำให้รู้สึกสบายใจขึ้นได้และ ถ้ายิ่งได้ปฏิบัติธรรม บำเพ็ญสมาธิหรือฟังธรรมะด้วยแล้วโรคนั้นก็หายได้อย่างอัศจรรย์ รวมทั้งถ้ามีโรคกายบางอย่างที่สัมพันธ์กับจิตใจก็จะพลอยหายไปด้วย

๔. เป็นสถานที่ดูแลพิทักษ์รักษาสถานและเป็นห้องสมุด เพราะเป็นที่เก็บและรวบรวมสมบัติโบราณอันล้ำค่าจะเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ และเป็นที่เก็บรวบรวมหนังสือพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะและหนังสือสารคดีต่างๆ บริการแก่ประชาชนสำหรับค้นคว้า

๕. เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับประชาชนที่ประสงค์จะบำเพ็ญบุญกุศลเนื่องในโอกาสต่างๆ และเป็นสถานที่ให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเครื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต และเป็นที่เก็บสิ่งของและอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับประกอบพิธีกรรม บางที่ประชาชนชาวบ้านก็จะยืมไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

๖. เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและแสดงมหรสพต่างๆ รวมทั้งสิ่งบันเทิงต่างๆ ตลอดทั้งมีการละเล่นและการขายสินค้าต่างๆ เมื่อมีงานเทศกาล ทำให้ชาวบ้านได้รับความสนุกสนานซึ่งก็มิใช่บ่อยครั้งนักในแต่ละปี

๗. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านจะได้มาพบปะสังสรรค์กันหรือประชุมกันในลักษณะเป็นศูนย์กลางการบริการหรือปกครองที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมราษฎรหรือลูกบ้านเพื่อแจ้งกิจการหรือข่าวสารของทางราชการ

๘. เป็นสถานสวัสดิการสงเคราะห์แก่คนยากจนและคนไร้ที่พึ่งพักพิง เป็นประดุจโรงแรมสำหรับผู้เดินทางไกล และเป็นที่พึ่งพาอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ถูกภัยคุกคาม จะเห็นได้ว่า คราวที่वादภัย อัคคีภัยเกิดขึ้น ประชาชนก็จะเข้าไปพักพิงในวัดและได้รับการสงเคราะห์ตามสมควร

๙. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม และเป็นศูนย์รวมกิจกรรมตามประเพณีทุกอย่างจึงเป็นแหล่งกลางแห่งการเผยแพร่วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย

๑๐. เป็นสถานที่แสดงความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของประชาชนเพราะถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของประชาชนเป็นจุดรวมชีวิตจิตใจและวิญญาณชาวบ้าน

๑๑. เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของเครื่องใช้ส่วนรวมต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อ

^{๕๐}คุณ โทชนธ์, พุทธศาสนากับชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๘๖.

มีงานวัดหรืองานส่วนรวมหรือจะยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน

๑๒. เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาท และเป็นที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ชาวบ้านเมื่อประสบความเดือดร้อนและมีปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาชีวิตครอบครัวหรือปัญหาการดำเนินงานในอาชีพต่างๆ

๑๓. เป็น฼าปนสถาน มีวัดเป็นจำนวนมากที่มีเมรุเผาศพภายในบริเวณวัด เมื่อมีชาวบ้านเสียชีวิตลงก็นำไปบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน และประกอบพิธี฼าปนกิจศพ ณ เมรุในบริเวณวัด แม้ไม่มีเมรุบางครั้งก็สร้างเมรุชั่วคราวขึ้นในบริเวณวัด รวมทั้งมีการบรรจุหรือเก็บอัฐิธาตุไว้ในวัด

๑๔. เป็นสถานที่ดำเนินการทางการเมือง เช่น ใช้บริเวณวัดเป็นคูหาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเป็นสถานที่ปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง

๑๕. เป็นตลาดนัดและเป็นตลาดได้ร่ง มีวัดจำนวนไม่น้อยที่เปิดบริการให้ประชาชนได้มาดำเนินการธุรกิจการค้าในวันหยุดหรือในเทศกาล ในลักษณะเป็นตลาดนัดขายสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคราคาถูก และบางวัดก็มีบริเวณวัดพอที่จะเปิดบริการให้พ่อค้าประชาชนได้เข้ามาขายอาหารเฉพาะในเวลากลางคืนในบริเวณวัดในรูปลักษณะตลาดได้ร่ง โดยเก็บค่าบริการเพื่อบำรุงวัดบ้าง

วัดมีประโยชน์ต่อสังคมดังนี้ ^{๕๑}

๑. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระ รับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น

๒. เป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้อาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยเลี้ยงชีพ

๓. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายบอกยาและรักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนสมัยนั้น

๔. เป็นที่พักคนเดินทาง

๕. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจหาความรู้เพิ่มเติม

๖. เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด

๗. เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ

๘. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ ตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์

๙. เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน

๑๐. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจการต่างๆ (ในยามสงคราม อาจใช้เป็นที่พักนุมนทหารด้วย)

๑๑. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือบริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต

หน้าที่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันดังนี้ ^{๕๒}

๑. บทบาทการพัฒนาจิตใจของประชาชน คือ การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษา

^{๕๑}พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐๕.

^{๕๒}พระมหาสุภา อุทโท, พระสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้า, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

เกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ และการเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจ

๒. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนและเยาวชน

๓. บทบาทการช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

๔. บทบาทการเป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยการช่วยจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

๕. บทบาทการเป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐถือปูน ปรับปรุงการเกษตร และการรักษาโรคด้วยยาแผนใหม่ เป็นต้น

๖. บทบาทการเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน คือ การช่วยวางแผนแนะนำและสนับสนุนงานของชาวบ้านในโครงการพัฒนาต่างๆ

๗. บทบาทการสงเคราะห์ชุมชน คือ การช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ในปัจจุบันมีพระภิกษุหลายรูปที่ทำบทบาทด้านนี้ เช่น พระครูวิจิตรธัญญกุล เจ้าอาวาสวัดพวงแก้ว จังหวัดปทุมธานี ได้ทำการรักษาผู้ป่วยซึ่งไม่สามารถพึ่งบริการได้จากรัฐหรือพระจำรูญ ปานจันทร์แห่งสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก ได้ดำเนินการรักษาคณติดยาเสพติดเป็นการสงเคราะห์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน

ความหมายของวัด คือ วัดเป็นแหล่งกลางของชีวิตทางศาสนาและสังคม เป็นแหล่งการสมาคม เป็นที่มาแห่งวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นสถานที่ที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัวไทยในชนบท.^{๕๓} ปัจจุบันวัดเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันสงฆ์ เป็นสถานที่ของพระสงฆ์ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นสถานที่ที่ร่มสงบ เหมาะสมแก่การบำเพ็ญสมณธรรมของพระภิกษุสามเณร ประชาชนทั่วไป วัดเป็นสถาบันอุดมคติเพราะเป็นตัวเปลี่ยนทัศนคติพื้นฐานมนุษย์เปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยการตั้งสังฆมอริยสงฆ์ซึ่งมีปัญญาและกรุณาเป็นตัวนำมีความบริสุทธิ์และสะอาดเป็นพื้นฐาน วัดเป็นสถานที่ทางศาสนา เป็นที่พำนักและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพระสงฆ์.^{๕๔}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕ สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่นส่วนหลักกำหนดหน่วยงานเขตปกครองผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงานในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์และส่วนย่อยได้แก่แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชาการประสานงานการตั้งผู้รักษาการแทนและการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่นๆ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคนอกจากนั้น การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี๖ประการ ๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่

^{๕๓}ทินพันธุ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓๕.

^{๕๔}มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ, การติดตามและประเมินการเรียนรู้, (วารสารสหศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓.

พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินงานการทั้ง ๖ ประการดังกล่าวบางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายเถรสมาคมแต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่ ดังนั้น การปกครองวัดในทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการดูแลรักษาตนเอง เรียกว่ากายบริหาร ไปจนถึงการปกครอง ดูแล รักษา หมู่คณะภายในวัด อันได้แก่หมู่พระภิกษุ พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ขรवास ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด รวมทั้งการจัดการกิจการของวัด เรียกว่าการบริหารวัด และการปกครองคณะสงฆ์ ในสังฆมณฑลทั่ววัดเป็นส่วนรวมของคณะสงฆ์ การบริหารวัดประกอบด้วยการปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะ ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอยู่ในวัด และทั้งการจัดกิจการของวัด ซึ่งจะมีทั้งกิจกรรม พิธีกรรม การเงิน และทรัพย์สินของวัด นอกจากนั้น วัดมีฐานเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ผู้บริหารวัดคือ เจ้าอาวาส เป็นผู้มีความหน้าที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

๒.๔.๓ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

การบริหารปกครองคณะสงฆ์ คือ การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึงงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการบริหารปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตบริหารปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่าการปกครองแปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาจากสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนั้น พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมทั้งตลอดควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ภายใต้เขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใช้ในการบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจการ และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๕}

คณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกลาคำที่ดีได้แก่^{๕๖} ระบบกล่อมเกลาคำที่ไม่เป็นทางการก็คือการดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือระบบการศึกษา ด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์ นอกจากนั้น การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัยเป็นเครื่องฝึกฝน พัฒนาค้นนั้น การเล่าเรียนทางวิชาการพุทธศาสนาและการฝึกฝนพัฒนาจิตที่เรียกว่า ปริยัติและปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในชุมชนสงฆ์ วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคมทั้งดงามและมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนั้นว่ามีความสำคัญมาก พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยวัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยการแก่ชาวบ้านทุกๆ ด้าน ได้แก่ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม และประเพณีประชาชนก็จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวาทารามกันมาก

^{๕๕}พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), การพัฒนาชนบทคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๓๙.

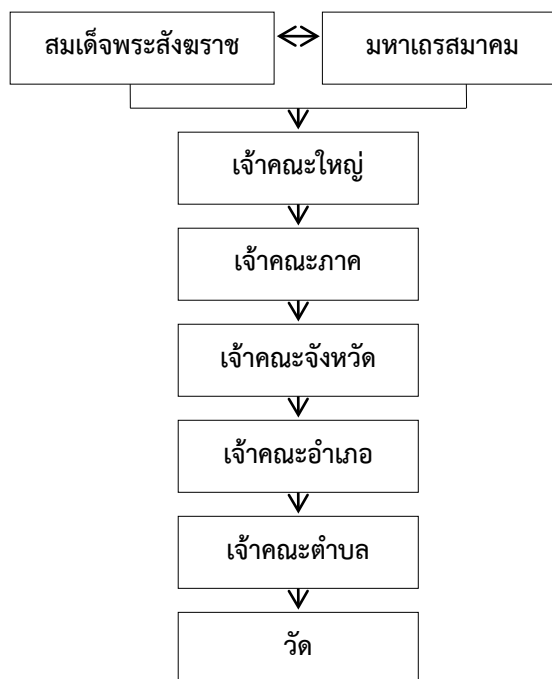
^{๕๖}พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗๕.

ขึ้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา บทบาทและกิจกรรมต่างๆ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารวัดสมัยใหม่ดังนี้^{๕๗}) การสร้างค่านิยม ได้แก่การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบแบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด ๒) จัดโครงสร้าง ได้แก่การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน ๓) จัดระบบงาน ได้แก่การรกรการบริหารต่างๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ ๔) จัดกิจกรรม ได้แก่การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ๕) บุคลากร ได้แก่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม ๖) เสริมทักษะ ได้แก่การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน ๗) กลยุทธ์ ได้แก่วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบ ต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้น การบริหารปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก เป็นประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายพระธรรมวินัยและกฎหมายมหาเถรสมาคมและสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาทดูหมิ่นหรือแสดงความอาชญาตมาร้ายมิได้โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดคณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการและมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการแต่งตั้ง^{๕๘}

^{๕๗}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *วัดพัฒนาตัวอย่าง*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘.

^{๕๘}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *วัดพัฒนาตัวอย่าง*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๕.

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์

การศึกษาพุทธวิธีการบริหาร^{๕๙} ในครั้งนี้ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดทิศทางองค์กรพร้อมกับเป้าหมายและแผนงานต่างๆ การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ที่เรียกกันทั่วไปว่า “The One Best Way” การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหา พัฒนาและธำรงรักษาให้องค์การมีทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าสูงสุด เพื่อพร้อมที่จะปฏิบัติงานและสร้างสรรค์ความสำเร็จให้กับองค์กร จากหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ การสั่งการ (Directing) หมายถึง การมีศิลปะการสร้าง ความเข้าใจ การรู้จักจูงใจและกำกับให้ทำงานทุกคนและทีมงานต่างๆ ทำงานโดยทุ่มเทและเสริมประสบการณ์ต่อกัน เพื่อผลสำเร็จของส่วนรวมร่วมกัน การควบคุม (Controlling) หมายถึง ติดตามการปฏิบัติงานที่กำลังดำเนินไปเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการทำงานต่างๆ ในระหว่างกระบวนการทำงาน ทั้งนี้หากผลงานใดผิดไปจากที่คิด ผู้บริหารก็จะแก้ไขและปรับให้ทำงานกับเข้าสู่ภาวะที่มีประสิทธิภาพอีกครั้ง และโดยที่การควบคุมนี้จะอยู่ในขั้นตอนของการปฏิบัติโดยบุคคลฝ่ายต่างๆ ดังนั้น การติดตามผลการปฏิบัติและการปรับแก้ต่างก็ต้องกระทำกับคน ผู้ทำงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในขณะนั้น และด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองความหมายของการควบคุมที่แท้จริง จึงเป็นการควบคุมคนผู้ทำงานนั่นเอง

^{๕๙}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

งานปกครองเป็นงานนำ^{๖๐} เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่อ่อนโยนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆ ก็ดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกันผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่าวัด มีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งการพระศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการคือ ๑) ศาสนสถาน ได้แก่พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ ๒) ศาสนวัตถุ ได้แก่สิ่งปลูกสร้างเป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้องเรียบร้อย นำไปสู่ความสงบ ๓) ศาสนบุคคล ได้แก่พระภิกษุสามเณรที่มีลักษณะตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบ บำเพ็ญสังคัมสงเคราะห์ตามสมณวิสัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายก ทายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสก อุบาสิกา มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร ๔) ศาสนธรรม ได้แก่ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดจนคำสั่งสอนและแนวปฏิรูปทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่องเชิดชู และศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงทางใจ ๕) ศาสนกิจ ได้แก่งานต่างๆ การพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแพร่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนาแนวความคิดในการบริหารวัดว่า การบริหารวัด หมายถึงการดูแลรักษาตน การปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะคือ พระภิกษุทั้งวัด รวมทั้งสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด และทั้งการจัดการกิจการของวัดซึ่งจะมีทั้งกิจกรรมต่างๆ พิธีกรรมต่างๆ และการจัดการทางด้านการเงินและทรัพย์สินอื่นๆ ของวัดอันเป็นของส่วนรวมของพระภิกษุทั้งวัด^{๖๑}

การปฏิรูปองค์การพุทธศาสนาสำหรับการปฏิรูปองค์การของพุทธศาสนานี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงดำริที่จะปฏิรูปองค์การคณะสงฆ์ไทยขึ้นเป็นครั้งแรก โดยให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมการเมืองของสยามประเทศ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำเอาโครงสร้างของฝ่ายอาณาจักรเป็นแบบอย่างในการกำหนดรูปแบบการปกครองของฝ่ายศาสนจักร ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการปฏิรูปองค์การ

ฝ่ายอาณาจักร	ฝ่ายศาสนจักร
๑. พระมหากษัตริย์	๑. สมเด็จพระสังฆราช
๒. ขุนนาง	๒. ธรรมยุติกนิกาย
๓. ประชาชน	๓. พระสงฆ์

^{๖๐}พระพุทธรูป (ทองย้อย กิตติทินโน), ๑๐๐ ปีพระพุทธรูป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๐.

^{๖๑}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, (ราชบุรี : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๐.

ฝ่ายอาณาจักร^{๖๒}มีประมุขสูงสุดคือพระมหากษัตริย์ ฝ่ายศาสนจักรก็มีประมุขสูงสุดคือสมเด็จพระสังฆราช แต่ในขณะที่พระมหากษัตริย์ทรงมีเหล่าขุนนาง ช่วยทำหน้าที่ในการปกครองประชาชนทั่วประเทศ ฝ่ายศาสนจักรสมเด็จพระสังฆราชกลับไม่มีพระสงฆ์ที่เป็นขุนนางมาช่วยเหลือในการปกครอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงจัดตั้งธรรมยุติกนิกาย ขึ้น โดยทรงชักชวนกุลบุตรของเหล่าขุนนางให้ออกบวช เพื่อให้เป็นพระสงฆ์ในฝ่ายขุนนาง ทำหน้าที่ช่วยเหลือสมเด็จพระสังฆราชในการปกครองพระสงฆ์ทั่วประเทศ

โครงสร้างของคณะสงฆ์นี้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในขณะนั้น ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับแรกขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๔๕ (ร.ศ.๑๒๑) โดยให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามโครงสร้างดังกล่าวข้างต้น เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรในปี พ.ศ.๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขนั้น ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๘๔ รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้ออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ ขึ้น โดยมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ในขณะนั้น^{๖๓} ดังนี้

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการเปลี่ยนแปลงองค์กร

ฝ่ายอาณาจักร	ฝ่ายศาสนจักร
๑. รัฐสภา	๑. สังฆสภา
๒. นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี	๒. สังฆนายกและคณะสังฆมนตรี
๓. ศาล	๓. คณะวินัยธร

อาณาจักรมีรัฐสภา ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ ทางศาสนจักรก็มีสังฆสภา ทำหน้าที่ออกกฎหมายในฝ่ายคณะสงฆ์ อาณาจักรมีนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร ทางศาสนจักรก็มีสังฆนายกและคณะสังฆมนตรี ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารคณะสงฆ์ โดยแบ่งออกเป็น ๔ องค์กร (คล้ายกระทรวง) คือองค์กรปกครอง องค์กรศึกษา องค์กรเผยแผ่ และองค์กรสาธารณูปการ อาณาจักรมีศาล ทำหน้าที่ฝ่ายตุลาการ ทางศาสนจักรก็มีคณะวินัยธร ทำหน้าที่วินิจฉัยคดีและอธิกรณ์ต่างๆ ของฝ่ายสงฆ์ ในปี พ.ศ.๒๕๐๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหารและนำบ้านเมืองเข้าสู่ยุคเผด็จการทหาร หลังจากเสร็จสิ้นภาระกิจในการกำจัดศัตรูทางการเมืองแล้ว จอมพลสฤษดิ์ได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับประชาธิปไตยเสีย แล้วออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๓ ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๐๕ โดยมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับระบอบเผด็จการทหารของตนดังนี้^{๖๔}

^{๖๒}ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, *ภาควิชามนุษยศาสตร์*, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔.

^{๖๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^{๖๔}ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, *ภาควิชามนุษยศาสตร์*, (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการพัฒนาองค์กร

ฝ่ายอาณาจักร	ฝ่ายศาสนจักร
๑. ผู้นำสูงสุด	๑. สมเด็จพระสังฆราช
๒. คณะรัฐมนตรี	๒. มหาเถรสมาคม
๓. ประชาชน	๓. พระสงฆ์

อาณาจักรมีผู้นำสูงสุด เป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง ทางศาสนจักรก็คือสมเด็จพระสังฆราช เป็นประมุขสูงสุด อาณาจักรมีคณะรัฐมนตรี ที่มาจากการแต่งตั้ง ทำหน้าที่ช่วยผู้นำสูงสุดในการปกครองประชาชนทั่วประเทศ ศาสนจักรก็คือมหาเถรสมาคม ที่มาจากการแต่งตั้ง เช่นเดียวกัน ทำหน้าที่ช่วยเหลือสมเด็จพระสังฆราชในการปกครองพระสงฆ์ทั่วประเทศ เมื่อคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) ทำรัฐประหารในปี พ.ศ.๒๕๓๕ นั้น มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๓ ในบางมาตรา ที่สำคัญคือพระราชกฤษฎีกาที่จะมาดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชนั้น ให้เปลี่ยนการพิจารณาจากอาวุโสสูงสุดโดยพรรษา มาเป็นอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ แทนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ออกโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และแก้ไขเพิ่มเติมโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) นั้น จึงเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นเผด็จการเต็มรูปแบบ ไม่อาจจะแก้ปัญหาของคณะสงฆ์ในสังคมยุคใหม่ได้ แต่ก็ยังคงใช้มากระทั่งถึงปัจจุบัน^{๖๕}

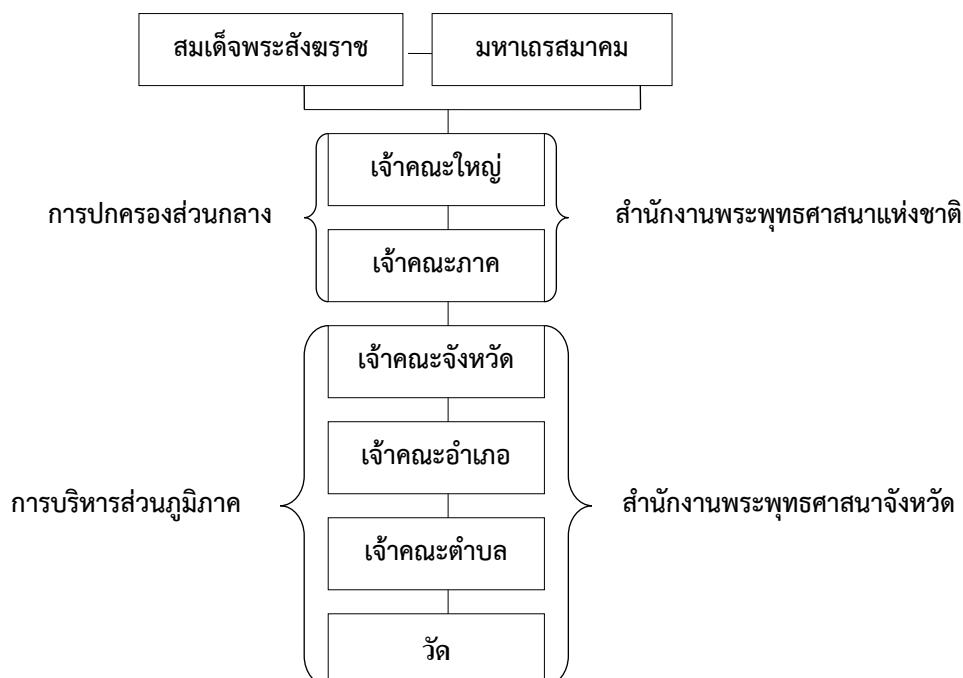
ในปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ไทย เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ โดยแบ่งการบริหารปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น ๒ ส่วนประกอบด้วย การบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค^{๖๖} การบริหารคณะสงฆ์ เป็นกระบวนการบริหารปกครองตามพระธรรมวินัย โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักสนับสนุนการดำเนินการต่างๆ การบริหารปกครองคณะสงฆ์หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย การบริหารปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่นทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายพระธรรมวินัยและกฎหมายมหาเถรสมาคมโดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดคณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการและมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการแต่งตั้ง^{๖๗} รายละเอียดการบริหารคณะสงฆ์แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนประกอบด้วย การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

^{๖๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๖๖}กองพุทธศาสนสถาน, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖.

^{๖๗}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), **การคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

และส่วนภูมิภาค ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๘ แสดงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

จากแผนภาพที่ ๒.๘ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ในการบริหารปกครอง คณะสงฆ์แบบแผนการบริหารปกครองสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือส่วนหลักกำหนดหน่วยงานเขตการ ปกครองผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือผู้รับมอบหมายงานปฏิบัติงานคณะสงฆ์และส่วนย่อยได้แก่ แบบแผน การกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่นๆ ระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะ มหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุตบริหารปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วน ภูมิภาค^{๒๘}

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจการบริหาร ปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทยเป็นศูนย์รวมเขตการบริหารปกครองและ เจ้าคณะส่วนกลางซึ่งเป็นผู้บริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางโดยกำหนดเขตการบริหารปกครอง ได้แก่เขตบริหารปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการบริหารปกครองเป็นคณะมหานิกายเรียกว่าหน มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ในส่วนของคณะธรรมยุตเรียกว่าคณะธรรมยุตจะรวมเขตการบริหาร ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่เจ้าคณะใหญ่ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดใน

^{๒๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

ส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราชมีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคปฏิบัติหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ในเขตบริหารปกครองของตนเรียกว่าหนมีเจ้าคณะใหญ่ ๕ หนคือ

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก
๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้
๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

อำนาจหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะหนใหญ่ในเขตของตนมีอำนาจหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ดังนี้^{๖๙}

๑. ดำเนินงานบริหารปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินการไปด้วยดี

๓. วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

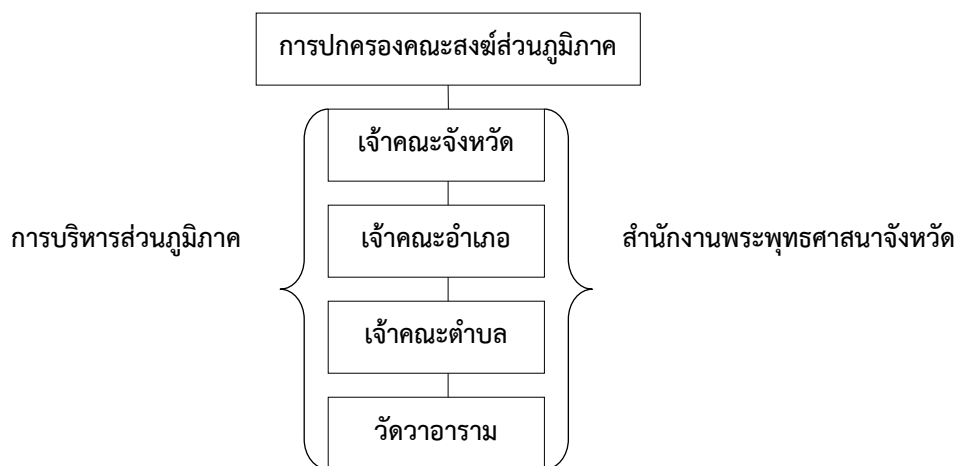
๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มีพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่ระดับส่วนภูมิภาคทำหน้าที่การบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายแบบแผนประเพณีปฏิบัติ กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองส่วนภูมิภาค รายละเอียดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดส่วนหลักไว้ชัดเจนในมาตรา ๒๑ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้จัดแบ่งเขตการบริหารปกครองเป็นภาคจังหวัดอำเภอตำบลจำนวนตำบลและเขตบริหารปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมส่วนมาตรา ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้บริหารปกครองตามชั้นตามลำดับชั้นคือเจ้าคณะภาค รองคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลเมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้

พระภิกษุผู้บริหารปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่งเรียกว่าพระสังฆาธิการ เป็นพระภิกษุทำงานโดยสิทธิขาดทางคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มรูปแบบบรรดตำแหน่ง ซึ่งนอกจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังรวมไปถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าคณะและเจ้าอาวาส

^{๖๙} พระครูโสภณพิทยากรณ (สุธี กิตติสาโร), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร:มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๙.

เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์มีอำนาจตามกฎหมายและควบคุมงานทุกส่วนในเขตบริหารปกครองหรือในวัด

แผนภาพที่ ๒.๙ แสดงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

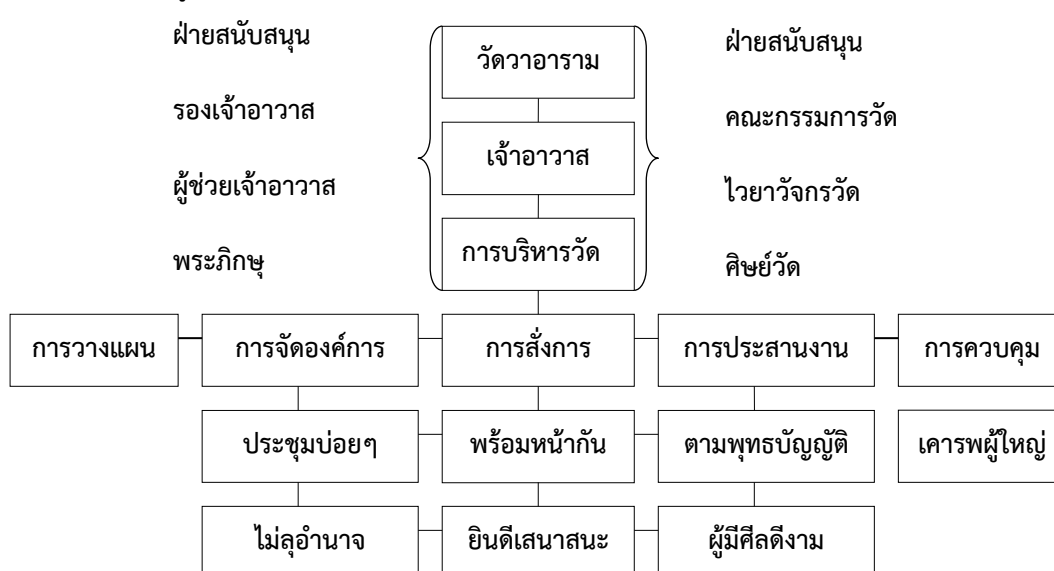
จากแผนภาพที่ ๒.๙ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค หมายถึงคณะบุคคลที่เป็นพระสงฆ์หรือพระภิกษุระดับผู้ใหญ่ในส่วนภูมิภาค ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการกำกับดูแลกฎระเบียบแบบแผนประเพณี ตามหลักธรรมวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ต่างๆ จะประกอบด้วย ๑) ระดับภาค มีเจ้าคณะภาคเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยสนับสนุนบทบาทหน้าที่ ๒) ระดับจังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยสนับสนุนบทบาทหน้าที่ ๓) ระดับอำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยสนับสนุนบทบาทหน้าที่ ๔) ระดับตำบล มีเจ้าคณะตำบลเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยสนับสนุนบทบาทหน้าที่ ๕) วัดวาอาราม เป็นองค์การสุดท้าย คือวัดเป็นองค์การต่ำสุดและเป็นองค์การหลักในการบริหาร เป็นฐานรองรับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นหน่วยบริหารและการจัดกิจกรรมต่างๆ มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยเหลือกิจการทั่วไป ไวยาวัจกรเป็นผู้ช่วยงานการศาสนสมบัติ

วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๓๑ และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๓๕) โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลวัด เจ้าอาวาสมีอำนาจในการแต่งตั้ง รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และมีหน้าที่ปกครอง ดูแลพระภิกษุสามเณรในวัด ในส่วนของฝ่ายฆราวาสนั้น จะมีบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการของวัดได้แก่ คณะกรรมการวัด ไวยาวัจกร และศิษย์วัด

การแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสนั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางไว้ว่า เจ้าอาวาสนั้นพิจารณาคัดเลือกพระผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และระบุหน้าที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติแล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัด พิจารณาแต่งตั้งการแต่งตั้งไวยาวัจกร เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสปรึกษาสงฆ์ในวัด พิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้น เป็นไวยาวัจกรโดยอนุมัติของเจ้าคณะ

อำเภอ โดยอาศัยกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกรแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๓๕ ส่วนคณะกรรมการวัดนั้นได้รับการเชิญจากเจ้าอาวาสให้เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการวัด เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร คณะกรรมการไวยาวัจกรและศิษย์วัดร่วมกันในการบริหารภารกิจของวัดซึ่งมีอยู่ ๖ ประการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และนโยบาย^{๗๐}

เจ้าอาวาส มีหน้าที่ในการควบคุมและการส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการบริหารปกครองพระภิกษุสามเณรตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องดีงาม การบริหารวัด ต้องมีกระบวนการบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม โดยมีการบูรณาการกับหลักอปริหานิยธรรม ๗ ที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ ๑) หมั่นประชุมเนื่องเนติย ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น ๕) ไม่ลู่อ่านาจต้นหาคือความยากที่เกิดขึ้น ๖) ยินดีในเสนาสนะ ๗) สพรหมจารีผู้มีศีลดีงามยังไม่มาขอให้มา มีรายละเอียดตามโครงสร้างการบริหารวัด มีดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงโครงสร้างการบริหารวัด

จากแผนภาพที่ ๒.๕ โครงสร้างการบริหารวัด พบว่า การบริหารวัด ตามกฎหมายกำหนดให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดตามลำดับชั้น เพื่อให้การปกครองเป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย เพื่อความสามัคคีของหมู่คณะและร่วมกันบริหารงานตามภารกิจหลักของคณะสงฆ์ให้เป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของวัดและพระพุทธศาสนาต่อไป

วัด หมายถึง สถานที่อยู่อาศัยถาวรของพระสงฆ์สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพื่อศึกษา

^{๗๐} กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร ร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗๔.

ปฏิบัติธรรมวินัยและการประกอบศาสนกิจของพระภิกษุตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ ของพุทธบริษัทโดยทั่วไป

เจ้าอาวาส หมายถึง พระสังฆาธิการระดับวัด เป็นผู้นำของพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และความมั่นคงของวัดนั้นๆ

การบริหารวัด หมายถึง การบริหารงานของวัดมีกระบวนการบริหารวัด ๕ ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การวางแผน หมายถึง การช่วยบำบัดทุกข์ และการบำรุงสุขบรรพชิต (พระภิกษุสามเณร) และคฤหัสถ์ (ศิษย์วัด คนงานวัด คนที่มาอาศัยชั่วคราวชั่วคราว) ได้แก่การวางแผนปกป้องคุ้มครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือการคอยปกป้องผองภัยอันตรายทั้งหลายภายนอก ไม่ให้เข้ามาเบียดเบียนทำร้ายพระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ที่อยู่ภายในวัดของตนให้ความปลอดภัยอันตรายทั้งหลาย การดูแลรักษาบรรพชิตและคฤหัสถ์ การคอยดูแลความสุขความทุกข์คอยบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อเป็นการสร้างบริษัทบริวารให้เกิดมีแก่เจ้าอาวาสโดยตรง

๒. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี หมายถึงการจัดการดูแลและรักษาคู่ครองป้องกันสมบัติของวัดและผลประโยชน์ของวัดมิให้เกิดความเสียหาย กล่าวคือวัดใดยังไม่มีโฉนดแสดงกรรมสิทธิ์เป็นสถานที่ตั้งวัด เจ้าอาวาสต้องรีบดำเนินการจัดทำพื้นที่ของวัดให้มีกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ถูกต้อง เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างวัดกับชาวบ้าน วัดใดยังไม่ได้รับวิสุงคามสีมา เจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เรียบร้อย และดำเนินการผูกสีมาให้ถูกต้องตามพระวินัย พุทธบัญญัติ และจัดทำทะเบียนที่ธรณีสงฆ์ ทำบัญชีที่กัลปนา และดำเนินการจัดประโยชน์ที่ธรณีสงฆ์และที่กัลปนาของวัด ให้เกิดประโยชน์

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ หมายถึง การศึกษาอบรมสั่งสอน คือการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย นับเป็นหน้าที่หลักของสมณะ โดยการจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ด้วยศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย คือการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต ตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่องให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัยและจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ

๔. การประสานงาน หมายถึง การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล คือ การอำนวยความสะดวกให้ประชาชนที่มาติดต่อเกี่ยวกับบำเพ็ญกุศลต่างๆ หรือเมื่อยามที่ชาวบ้านจัดงานทำบุญที่วัดหรือที่บ้านก็อำนวยความสะดวกตามสมควร โดยไม่แสดงความรังเกียจ ซึ่งพอแยกการอำนวยความสะดวก ได้ดังนี้

๔.๑ อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศลทั้งส่วนตัว และส่วนรวม

๔.๒ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนอกวัดแต่ขอรับคำ ศึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาส

๔.๓ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดทั้งที่เป็นประจำและเป็นการจร

๔.๔ อำนวยความสะดวกในการขอยืมวัสดุและสิ่งของต่างๆ

๔.๕ อำนวยความสะดวกในการจัดนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ไปฉลองศรัทธาชาวบ้าน

๔.๖ อำนวยความสะดวกในการช่วยแนะนำการจัดศาสนพิธี

๔.๗ สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ หรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ^{๗๑}

๕. การควบคุม หมายถึง การบำรุงรักษาวัด คือ การก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่ง การกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งเป็นงานที่จะต้องทำด้วยแรงงาน แรงเงินและแรงความคิด การจัดการกิจการของวัด คือ การจัดการกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัด และหน้าที่จัดการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล หมายถึงกิจการ ๕ ประการ คือ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์

สรุปได้ว่า กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์โดยมีระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจการบริหารปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทยเป็นศูนย์กลางรวมเขตการบริหารปกครองและเจ้าคณะส่วนกลางซึ่งเป็นผู้บริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางโดยกำหนดเขตการบริหารปกครองได้แก่เขตบริหารปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการบริหารปกครองเป็นคณะมหานิกายเรียกว่าหนมี ๔ หนคือหนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุตเรียกว่าคณะธรรมยุตจะรวมเขตการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตเป็นเขตเดียวกัน การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่เจ้าคณะใหญ่ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราชมีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคปฏิบัติหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ในเขตบริหารปกครองของตนเรียกว่าหนมีเจ้าคณะใหญ่ ๕ หน เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต และตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน นอกจากนั้น อำนาจหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะหนใหญ่ในเขตของตนมีอำนาจหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์ คือ ดำเนินงานบริหารปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชเป็นต้น ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินการไปด้วยดีเป็นต้น วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคมเป็นต้น แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติ

^{๗๑}กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารและการจัดการวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐.

หน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ส่วนการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มีพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่ระดับส่วนภูมิภาค ทำหน้าที่การบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบ แบบแผนประเพณีปฏิบัติ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ส่วนภูมิภาค รายละเอียดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดส่วนหลักการไว้ชัดเจนในมาตรา ๒๑ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้จัดแบ่งเขตการบริหารปกครองเป็นภาคจังหวัดอำเภอ ตำบลจำนวนตำบลและเขตบริหารปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายธรรมนูญ ส่วนมาตรา ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้บริหารปกครองตามลำดับชั้นคือเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลเป็นต้นเมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้ นอกจากนั้น ตำแหน่งการปกครองสุดท้ายคือเจ้าอาวาส ผู้ปกครองคณะสงฆ์แต่ละวัดนั้นๆ

๒.๔.๔ วัตถุประสงค์การปกครองคณะสงฆ์

จากการทบทวนวัตถุประสงค์การปกครองคณะสงฆ์ (Objective) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด ได้มีนักวิชาการได้ให้ประโยชน์แนวนโยบาย ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญๆ เช่น อำนาจหน้าที่ มหาเถรสมาคม (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม (๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕ จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหาย แก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้ พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่งถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

มาตรา ๑๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณา กลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย โดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ การแต่งตั้ง กรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม ส่วนเป้าหมายนโยบายของมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด ได้มีนักวิชาการได้ให้เป้าหมายนโยบาย ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญๆ เป้าหมาย (Goals) หมายถึงสภาพในอนาคต หรือระดับผลการดำเนินการที่ต้องการบรรลุ เป้าหมาย เป็นได้ทั้งระยะสั้น และระยะยาว

เป้าหมายเป็นจุดหมายปลายทางที่ขึ้นการปฏิบัติการ^{๗๒}กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ ๖ ยุทธศาสตร์

๑. การเสริมสร้างเอกภาพให้กับสถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ
 ๒. การส่งเสริมการพัฒนาระบบการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและครบวงจร
 ๓. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศาสนทายาท
 ๔. การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก
 ๕. การพัฒนานโยบายและเสริมสร้างศักยภาพระบบบริหารจัดการศาสนสมบัติ
 ๖. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้
- เป็นมืออาชีพ

มาตรา ๑๕๓^{๗๓} มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม (๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น อำนาจของมหาเถรสมาคมมีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. อำนาจนิติบัญญัติในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภา มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้ ตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม วางระเบียบมหาเถรสมาคม ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม มีมติมหาเถรสมาคม ออกประกาศมหาเถรสมาคม

๒. อำนาจบริหารดังต่อไปนี้ จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

๓. อำนาจตุลาการ กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ออกเป็น ๓ ขั้นคือ ๑) การพิจารณาขั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่พระภิกษุผู้ถูกฟ้องสังกัดอยู่ ถ้าผู้ถูกฟ้องเป็นเจ้าอาวาสวัดหรือเจ้าคณะ ก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะหรือผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง ๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในขั้นต้น ๓) การพิจารณาชั้นฎีกาเป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมเป็นการลงนิคมกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในหมวด ๕ ว่าด้วยเรื่องของวัดไว้ในมาตราที่ ๓๗-๓๘ มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัด

^{๗๒}วิพุธ อ่องสกุล, การให้ความสำคัญกับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิชชั่น พรินท์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๐.

^{๗๓}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘.

ให้เป็นไปด้วยดี (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้ (๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด (๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด (๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

พันธกิจ (Mission) หมายถึงบทบาทหน้าที่โดยรวมของมหาเถรสมาคม พันธกิจเป็นการตอบคำถามว่า มหาเถรสมาคมต้องการอะไร พันธกิจอาจกำหนดผู้รับบริการ หรือกลุ่มเป้าหมายของมหาเถรสมาคมให้บริการ ความสามารถที่โดดเด่นของมหาเถรสมาคมหรือเทคนิคที่มหาเถรสมาคมใช้^{๗๔} พันธกิจการปกครองคณะสงฆ์ประกอบด้วย ๑) เสริมสร้างให้สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน ๒) สนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม ๓) จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิต และพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง ๔) ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก ๕) พัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

หมวด ๒ มหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๒^{๗๕} มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่งและพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ

มาตรา ๑๓^{๗๖} ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่งและให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๕ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ (๑) มรณภาพ (๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ (๓) ลาออก (๔) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งเป็นกรรมการแทน กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อน อยู่ในตำแหน่งตามวาระของ

^{๗๔} วิพุธ อ่องสกุล, การให้ความสำคัญกับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิชชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๓.

^{๗๕} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘.

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

ผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๕ ทวิ การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคม ตามมาตรา ๑๒ และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๕ ให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๑๕ ตริ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม (๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วารระเบียบออกคำสั่งมีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕ จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่การปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสีกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมีได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา ๑๗ การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของ กรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกำหนดมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่ยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา ๑๕ วรรคสองให้ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

มาตรา ๑๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณาถ้อยแถลงเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมายโดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ หรืออนุกรรมการและระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึงสภาพการณ์ในอนาคต วิสัยทัศน์อธิบายถึงทิศทางที่จะมุ่งไป สิ่งที่ต้องการจะเป็นหรือสภาพลักษณะในอนาคต^{๗๗} วิสัยทัศน์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นองค์หลักในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืนและ

^{๗๗}วิพุธ อ่องสกุล, การให้ความสำคัญกับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๕.

สังคมมีความสุขด้วยหลักพุทธธรรม^{๗๘}

หมวด ๓ การปกครองคณะสงฆ์^{๗๙} มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้

- (๑) ภาค
- (๒) จังหวัด
- (๓) อำเภอ
- (๔) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม มาตรา ๒๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (๑) เจ้าคณะภาค
- (๒) เจ้าคณะจังหวัด
- (๓) เจ้าคณะอำเภอ
- (๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้นๆ ก็ได้ มาตรา ๒๓ การแต่งตั้ง ถอดถอน พระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์การปกครองคณะสงฆ์ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญๆ เช่น อำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม (๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ส่วนเป้าหมายนโยบาย (Goals) หมายถึงสภาพการณ์ในอนาคตหรือระดับผลการดำเนินการที่ต้องการบรรลุเป้าหมาย เป็นได้ทั้งระยะสั้น และระยะยาว เป้าหมายเป็นจุดหมายปลายทางที่ชี้้นำการปฏิบัติการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ นอกจากนี้ อำนาจของมหาเถรสมาคมมีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. อำนาจนิติบัญญัติในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภา มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้ ตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม วางระเบียบมหาเถรสมาคม

^{๗๘}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๗๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม มีมติมหาเถรสมาคม ออกประกาศมหาเถรสมาคม

๒. อำนาจบริหารดังต่อไปนี้ จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

๓. อำนาจตุลาการ กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ออกเป็น ๓ ชั้นคือ ๑) การพิจารณาชั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่พระภิกษุผู้ถูกฟ้องสังกัดอยู่ ถ้าผู้ถูกฟ้องเป็นเจ้าอาวาสวัดหรือเจ้าคณะ ก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะหรือผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง ๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น ๓) การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมเป็นการลงนิคมกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

๒.๔.๕ การพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

จากการศึกษาการพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์จะเห็นได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบ เนื้อหาสาระสำคัญให้มีความสอดคล้องตามราชการแผ่นดิน โดยได้รับการสนับสนุนการดำเนินการจากเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินในการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความสามัคคีในหมู่คณะตามกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดลอม ซึ่งการพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล

การปกครองระยะต้นๆ พระพุทธเจ้าทรงกระทำด้วยพระองค์เองทุกอย่าง พอระยะต่อมาให้พระสาวกช่วยกระทำบ้าง เป็นการแบ่งเบาภาระและฝึกหมู่สาวก เพื่อที่จะรับช่วงงานจากพระองค์ ครั้นต่อมาตอนใกล้ปรินิพพานทรงมอบความเป็นใหญ่ให้หมู่พระสงฆ์สาวก ส่วนพระองค์ก็ทรงดูแลทั่วไปและทำงานด้านการสอนอย่างเดียว เป็นทำนองบิดาอบรมบุตรธิดาให้รู้จักการงานบ้านปลายชีวิตก็มอบทรัพย์สมบัติให้^{๘๐}

๒. การปกครองคณะสงฆ์หลังสมัยพุทธกาล

คณะสงฆ์แตกแยกออกเป็นหลายคณะ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำหลักการป้องกันการวิวาทไว้ เช่น หลักแห่งสามัคคีธรรม และหลักแห่งการระงับอธิกรณ์ของสงฆ์เป็นต้น หลักแห่งการป้องกันความแตกแยกนั้น พระองค์ทรงแนะไว้ ๔ ประการคือ ๑) ให้มีเมตตาทายกรรม เมตตาจารกรรม และเมตตาโมกขกรรม ในเพื่อนบรรพชิตทั้งที่ลับและที่แจ้ง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒) ให้มีความโอ้อวดอารี เอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ตระหนี่ในปัจจัย ๔ แบ่งปันกันใช้ตามที่มี ๓) ให้มีความเสมอกันโดยศีล ๔) ให้มีความเสมอกันโดยทฎฐิเป็นต้น

๓. การปกครองคณะสงฆ์ไทยในสมัยสุโขทัย

พระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัย เป็นนิคายมหายาน เพราะสืบทอดมาจากสมัยขอมมีอำนาจ ครั้นถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหง พระองค์ขยายอำนาจไปทางใต้ ทรงเลื่อมใสในพระเถระนิกายเถรวาท ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากลังกา จึงทรงอาราธนาพระเถระจากเมืองนครศรีธรรมราชเพื่อมา

^{๘๐}แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

ปรับปรุงพุทธศาสนาและพระสงฆ์ในสมัยสุโขทัย เมื่อคณะสงฆ์ทางใต้ขึ้นไปปรับปรุง คณะสงฆ์สุโขทัย จึงหันกลับมาถือนิกายหินยาน หรือเถรวาทมากขึ้น คณะสงฆ์สุโขทัยแบ่งออกเป็น ๒ คณะใหญ่ๆ คือ ๑) คามวาสีคือนิกายเดิม เป็นพระที่มีอารามอยู่ใกล้บ้านใกล้เมืองหรืออยู่ในบ้านในเมือง เล่าเรียนคัมภีร์ คือศึกษาพระไตรปิฎก ๒) อรัญญวาสี มาจากลังกา ทางลังกานิยมเรียกคณะนี้ว่าวนวาสีแปลว่าผู้ อยู่ป่าปรากฏในศิลาจารึกว่า พระเจ้าแผ่นดินซึ่งครองกรุงสุโขทัย ทรงจัดให้พระมหาสวามีสังฆราช ที่มาจากลังกาอยู่ในอรัญญิกประเทศ คือ อัมพวันวนาราม วัดสวนมะม่วง นอกพระนครเป็นพระอยู่ใน อารามป่า เล่าเรียนวิปัสสนา นอกจากนั้น ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์

๑. การปกครองคณะสงฆ์ เป็นการปกครองร่วมกันบังคับบัญชาตามลำดับชั้น
๒. พระสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุดของการปกครองคณะสงฆ์
๓. ปู่ครูจะเป็นตำแหน่งรองจากสังฆราช ปัจจุบันเรียกว่าพระครู
๔. มหาเถระคงได้แก่พระผู้มีพรรษา ผู้คงแก่เรียน รู้ธรรมวินัยทั่วไป แต่มิใช่ตำแหน่งที่ กษัตริย์แต่งตั้ง อาจจะมีตำแหน่งทางการปกครองเป็นเจ้าคณะหมู่ หมวด หรือสมภารวัดก็ได้
๕. สมัยสุโขทัยตอนปลายได้มีประเพณีพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์มาจากลังกา
๖. ในสมัยสุโขทัยบางครั้งเรียกคณะคามวาสี ว่าฝ่ายขวา คณะอรัญญวาสีว่า ฝ่ายซ้าย แต่ชื่อคณะคามวาสีและคณะอรัญญวาสีคงมิใช่ต่อมาจนถึงสมัยอยุธยา เข้าใจว่า ตำแหน่งสังฆราชกับ ปู่ครูเป็นสมณศักดิ์ในสมัยนั้น สุโขทัยมีสังฆราชหลายพระองค์แต่การปกครองไม่มีเอกภาพเหมือน กรุงรัตนโกสินทร์เพราะหัวเมืองใหญ่ที่เป็นประเทศราชเจ้าเมืองก็ตั้งสังฆราชเป็นประมุขในแต่ละเมือง เป็นประมุขในสมัยหลังปรากฏเรียกตำแหน่งพระเถระเจ้าคณะเมืองว่า สังฆราชาอยู่หลายแห่ง สังฆราชจึงมิใช่มีองค์เดียว ส่วนปู่ครูนั้น เมืองใหญ่ๆ อาจมีหลายองค์ ถ้าเมืองเล็กมีองค์เดียว ขึ้นตรง ต่อสังฆราช

๔. การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยอยุธยา

ยังคงถือแบบอย่างสุโขทัย แต่เพิ่มขึ้นมาอีกคณะคือคณะป่าแก้วสืบเนื่องจากตามตำนาน โยนกกกล่าวว่า เมื่อ พ.ศ.๑๙๖๕ พระเถระชาวเชียงใหม่ ๗ รูป พระเถระชาวอยุธยา ๒ รูปและ พระเถระชาวเขมร ๑ รูป เดินทางไปลังกาและได้บวชแปลงเป็นสิงหลนิกายในสิมาน้ำ แม่น้ำกัลยาณี ในสำนักพระวันรัตมหาเถระ เมื่อบวชใหม่แล้วก็ปฏิบัติอยู่ในลังกานานหลายปีจึงเดินทางกลับ ขากลับนิมนต์พระเถระชาวลังการมาด้วย ๒ รูป เมื่อถึงอยุธยาแล้วก็แยกย้ายกันไปเผยแผ่ ตั้งนิกาย ขึ้นมาใหม่เรียกว่า ป่าแก้ว (วันรัตน=ป่าแก้ว) คณะนี้ยังปรากฏที่นครศรีธรรมราชและพัทลุง เช่น วัดเขียนคณะป่าแก้วเป็นต้น คณะนี้ปฏิบัติเคร่ง ประชาชนจึงสนับสนุนมาก พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา (พิมพ์ พ.ศ.๒๔๕๕) ว่ามูลเหตุแห่งการแยกคณะสงฆ์ออกเป็น ๒ เกิดขึ้นใน แผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช รว พ.ศ.๒๔๒๗ พระองค์ทรงระลึกถึงพระมหาเถรคันฉ่อง (ชาวมอญ) จึงโปรดให้เป็นสังฆราช ครองวัดมหาธาตุ มีพระทินนามว่า สมเด็จพระอริยวงศญาณฯ ครั้งนั้นคณะสงฆ์แยกเป็น ๒ คณะ คือ คณะเหนือให้ขึ้นต่อสมเด็จพระอริยวงศญาณฯ คณะใต้ขึ้นต่อ สมเด็จพระวันรัตน์ (สังฆราชาเดิมคือ คณะป่าแก้ว) ผู้รู้เห็นว่า พระมหาเถรคันฉ่อง เป็นพระมอญ แม้จะมีความดีมากแต่คงไม่ได้เป็นใหญ่ถึงขึ้นสังฆราช อาจปกครองเฉพาะพระชาวมอญเท่านั้น คณะสงฆ์นั้นสันนิษฐานว่าน่าจะแบ่งออกเป็น ๓ คณะ คือ ๑)คณะคามวาสีฝ่ายขวา ๒)คณะอรัญญวาสี ๓)คณะคามวาสีฝ่ายซ้าย นอกจากนั้น ลักษณะการปกครองของคณะสงฆ์ สมณศักดิ์ในสมัยอยุธยาเพิ่ม

เป็น ๓ ชั้น คือสังฆราชกับพระครู ยังเอาแบบสุโขทัย เพิ่มตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช บังคับบัญชา คณะสงฆ์ทั่วอาณาจักร แบ่งการปกครอง ๑) สมเด็จพระสังฆราช ว่าการทั่วราชอาณาจักร ๒) พระสังฆราชว่าการหัวเมืองใหญ่ ๓) พระครูว่าการหัวเมืองเล็ก หรือในราชธานี ต่อมาจึงยกพระครูให้สูงเท่ากับพระสังฆราชหัวเมือง ที่เราเรียกว่าพระราชาคณะอยู่ทุกวันนี้ ดังนั้น คำว่า “สมเด็จ” เป็นภาษาเขมรที่นำมาใช้ตำแหน่งสมเด็จในสมัยพระนารายณ์มหาราช ปรากฏในหนังสือของลาลูแบร์ “เรื่องเมืองไทย” ว่า พระวันรัตน์เป็นสมเด็จพระสังฆราชที่มหาสังฆปริณายก ปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง แต่ในหนังสือเก่าๆ มีชื่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายคามวาสี ส่วนสมเด็จ พระวันรัตน์ เป็นเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอรัญวาสี รูปใดมีพรรษามากรูปนั้นก็เป็สมเด็จพระสังฆราช^{๔๑}

๕. การปกครองพระสงฆ์ในสมัยกรุงธนบุรี

อาณาจักรสมัยกรุงธนบุรีตกอยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด เพราะถูกพม่าทำลาย หลังจากพระเจ้ากรุงธนบุรีรวบรวมอำนาจได้แล้ว ก็ได้ปรากฏว่า ได้พระราชาคณะครั้งกรุงเก่ามาเป็น ประมุขสงฆ์พระที่มาเป็นสังฆราช ก็เป็นเพียงพระอาจารย์ดี วัดประดู่ องค์ที่ ๒ คือ พระอาจารย์ศรี วัดพนัญเชิง ซึ่งมีใช้พระราชาคณะรูปที่ ๓ พระสังฆราชขึ้น ซึ่งคงเป็นพระที่ทรงสมณะเก่าสมัยกรุง อยุธยา พระเจ้ากรุงธนบุรีได้เชิญมาจากเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก เดิมคงเป็นพระครูสุธรรมธีรราช มหามุนี เจ้าคณะเมืองระยอง แต่ภายหลังในรัชกาลที่ ๑ ถูกลดยศลงจากพระสังฆราชลงมาเป็นพระ ธรรมธีรราชมหามุนี ว่าที่พระวันรัตน์ ดังนั้น การปกครองสงฆ์ยุคนี้เอาแบบอย่างมาจากอยุธยา และใน ตอนกลางรัชกาล การคณะสงฆ์เจริญมาก แต่ตามพงศาวดารกล่าวว่า ในตอนปลายรัชกาลก็เสื่อมลง เพราะพระเจ้ากรุงธนบุรีสำคัญผิดไป แต่ก็นับว่าพระองค์ ก็ทรงได้กอบกู้ฐานะพระสงฆ์ไว้เท่าๆ กับการ กอบกู้เอกราชของชาติไว้นั่นเอง

๖. การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ทรงปรับปรุงคณะสงฆ์ (๑) ให้พระภิกษุบางรูปลาสิกขา เพราะทรง ปฏิบัติไม่เหมาะสมในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และโปรดเกล้าให้ตั้งแต่งใหม่หมด สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) วัดบางหว้าใหญ่ ซึ่งถูกถอดยศในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชอีก นับว่าเป็นสังฆราชองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (๒) รัชกาลที่ ๑ ได้ออกกฎหมายสงฆ์ เพิ่มขึ้นจาก วินัยสงฆ์อีกด้วย กฎหมายที่ออกมามี ๑๐ ฉบับ ฉบับแรกเมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ ฉบับสุดท้ายเมื่อ พ.ศ.๒๓๔๔ นับเป็นกษัตริย์องค์แรกได้ออกกฎหมายคณะสงฆ์ เนื่องจากอยู่ระหว่างการฟื้นฟูบ้านเมือง และเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (๓) สมณศักดิ์ของพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น ๒ อันดับ คือ พระราชาคณะผู้ใหญ่ และพระราชาคณะสามัญ พระราชาคณะผู้ใหญ่กำหนดไว้ ๔ ชั้นคือ

๑. สมเด็จพระสังฆราช ซ้าย-ขวาได้แก่สมเด็จพระอริยวงศ์และสมเด็จพระวันรัตน์

๒. พระพุฒาจารย์ เจ้าคณะใหญ่อรัญวาสี พระพุทธโฆษาจารย์ ผู้ช่วยสังฆปริณายก พระพิมลธรรม เจ้าคณะรองฝ่ายซ้าย พระธรรมวโรดม เจ้าคณะรองฝ่ายขวา

๓. พระพรหมมุนี พระธรรมเจดีย์ คณะเหนือ พระธรรมไตรโลก คณะใต้

^{๔๑}แสวง อุทุมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

๔. พระเทพกวี คณะเหนือ พระเทพมนี คณะใต้ พระญาณไตรโลก เจ้าคณะรองอรัญวาสี นอกจากนี้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญทั้งหมด คือ พระเทพโมลี พระธรรมโกษา พระโพธิวงศ์ เป็นต้น แต่พระโพธิวงศ์ ยกเป็นชั้นเทพในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีหรือรัชกาลที่ ๑ ส่วนพระราชาคณะยังไม่มี

ในสมัยรัชกาลที่ ๒ คณะสงฆ์ยังไม่เปลี่ยนแปลงการปกครอง สมณศักดิ์ที่น่าสนใจ คือ รัชกาลที่ ๒ ทรงตั้งพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าวาสุกรี ซึ่งผนวชอยู่ที่วัดพระเชตุพนเป็นพระองค์เจ้าพระราชาคณะ กรมหมื่นนุชิตชิโนรสศรีสุคต ขัตติยวงศ์แต่มีสมณศักดิ์เสมอพระราชาคณะชั้นสามัญ

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ทรงปฏิรูปคณะสงฆ์ขึ้น เหตุการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับคณะสงฆ์ (๑) โปรดให้รวมพระอารามหลวงและอารามราษฎร์ในกรุงเข้าเป็นคณะหนึ่งต่างหาก เรียกว่าคณะกลางขึ้นในกรมหมื่นนุชิตชิโนรส (๒) คณะสงฆ์เพิ่มขึ้นมี ๔ คณะคือ คณะเหนือ คณะใต้ คณะกลาง คณะอรัญวาสี (๓) มีคณะใหม่เกิดขึ้นในรัชกาลนี้อีก คือ คณะธรรมยุติ ครั้งแรกจำนวนน้อยอาศัยอยู่กับคณะกลาง

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ คณะสงฆ์เริ่มดีขึ้น จำนวนพระสงฆ์เริ่มมากขึ้นตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๓ ทั้งยังมีคณะใหม่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นทางการ คือ คณะธรรมยุติ และคณะอรัญวาสีเดิมกลับหายไปไม่ทราบชัดว่าหายไปไหน ตอนเริ่มรัชกาลยังมีอยู่ คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสระเกศเป็นเจ้าคณะ แต่ชื่ออรัญวาสีค่อยๆ หายไปในภายหลัง ด้านสมณศักดิ์ รัชกาลนี้เพิ่มมากขึ้น และทรงเห็นว่า กรมหมื่นนุชิตชิโนรส ทรงคุณธรรมยิ่งกว่าสังฆนายกอื่นๆ จึงโปรดตั้งพระราชพิธีมหาสมณุตมาภิเษก สถาปนาขึ้นเป็นกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรสเป็นประธานสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร และทรงสถาปนาพระพิมลธรรม (อยู่) วัดสุทัศน์ ขึ้นเป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณอนันตโรดม ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ ๓ ที่จะให้เป็นสังฆราชา แต่ตอนนี่ยังไม่ได้เป็นสังฆราชา เป็นเพียงเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายเหนือเท่านั้น และทรงยกพระพุทโธชาจารย์ (ฉิม) เป็นสมเด็จพระพุทโธชาจารย์ด้วย ส่วนการปกครองหัวเมืองแต่เดิมตำแหน่งเป็นพระสังฆราชา รัชกาลที่ ๔ โปรดให้เปลี่ยนเป็น สังฆปาโมกข์ มียศเทียบเท่าพระครูแต่บางเมืองก็มียศเท่าพระราชาคณะ ใช้ราชทินนามเหมือนกรุงเทพมหานคร

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นระยะที่กิจการทุกส่วนของประเทศได้รับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากระบบเก่าสู่ระบบใหม่ ด้านศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีการปฏิรูปขึ้นในทุกๆ ด้านเวลานั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ได้ทรงช่วยในด้านการคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ด้านสมณศักดิ์ มีที่น่าสนใจคือ ในรัชกาลนี้ได้เพิ่มสมณศักดิ์ชั้นราชขึ้นใหม่ ครั้นก่อนพระราชาคณะมี ๔ ชั้น คือ พระราชาคณะสามัญ ๑ ชั้น เมื่อเพิ่มขึ้นราชขึ้น จึงมี ๕ ชั้น ส่วนชั้นสามัญกลายเป็นชั้นที่ ๖ จึงเรียงตามลำดับใหม่ได้ดังนี้^{๘๒}

๑. ชั้นสมเด็จพระ
๒. ชั้นรองสมเด็จพระ
๓. ชั้นธรรม
๔. ชั้นเทพ
๕. ชั้นราช
๖. ชั้นสามัญ

^{๘๒}แสวง อุทมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงฐานะบางตำแหน่ง เช่น เลื่อนพระพรหมมุนีจากชั้น ๓ ขึ้นเป็นชั้น ๒ เลื่อนพระธรรมโกษาจารย์จากชั้นสามัญเป็นชั้นที่ ๓ เป็นต้น เรื่องสำคัญในวงการสงฆ์ คือ การมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์อย่างจริงจังขึ้น ซึ่งควรจะมีโดยละเอียด พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ ก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้ เราทราบมาแล้วว่า คณะสงฆ์จัดเป็น ๓ นิการ คือ

๑. มหานิกาย
๒. ธรรมยุติกนิการ
๓. รามัญนิการ

ทั้งหมดนี้สืบมาจากทักษิณนิการหรือเถรวาท แต่ก็มีอุตรนิการหรือมหายานอยู่บ้างคือ พระญาณกับพระจีนฝ่ายหลังนี้ได้รับการยกย่องเป็นพระภิกษุสงฆ์ คงถือว่าเป็นนักพรตเท่านั้น มาถึงรัชกาลที่ ๕ จึงทรงตั้งหัวหน้าฝ่ายญาณเป็นพระครู และฝ่ายจีน เป็นพระอาจารย์ ก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ยังคงมี ๔ คณะเหมือนรัชกาลที่ ๓, ๔ คือ

๑. คณะเหนือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (แสง) วัดราชบูรณะ เป็นเจ้าคณะใหญ่ โดยมารวมเอาวัดทางเหนือมาขึ้นกับคณะนี้ และคณะนี้ก็ขึ้นตรงต่อมหาดไทย

๒. คณะใต้ สมเด็จพระวันรัตน์ (ติต) วัดมหาธาตุเป็นเจ้าคณะใหญ่ รวมเอาวัดทางใต้มาขึ้นกับคณะนี้ และขึ้นต่อกรมพระกลาโหมและกรมท่า

๓. คณะกลาง สมเด็จพระพุฒาจารย์ (หม่อมเจ้าสังฆทัต) วัดพระเชตุพน เป็นเจ้าคณะใหญ่ รวมเอาวัดในส่วนกลางและนครเขื่อนขันธ์ (อ.พระประแดง) มาขึ้นในคณะนี้ แต่ที่ปรากฏจริงวัดในส่วนกลางไปขึ้นต่อคณะเหนือก็มี คณะใต้ก็มีสับนอยู่

๔. คณะธรรมยุติ เวลานั้นยังไม่มีสมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่ มีพระศาสนโสภณเป็นเจ้าคณะรอง รวมเอาวัดธรรมยุติทั่วราชอาณาจักรขึ้นคณะนี้ ผู้ปกครองต่อมาเป็นพระราชาคณะที่เป็นเจ้าเสียส่วนมาก สมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่ของคณะนี้มีฐานานุกรมเป็นพิเศษกว่าคณะอื่นๆ

การปกครองแบ่งเป็นคณะ ๔ คณะนี้น่าสนใจก็คือ มิทราบเหตุใดจึงแบ่งเช่นนี้เข้าใจว่า เปลี่ยนมาจากคณะคามวาสีฝ่ายซ้าย คณะอรัญวาสีและคณะคามวาสีฝ่ายขวา ครั้นกรุงเก่าคือ คณะเหนือ=คณะคามวาสีฝ่ายซ้าย คณะใต้=คณะคามวาสีฝ่ายขวา คณะอรัญวาสี และคณะกลางเป็นต้น ทั้งหมดนี้มีมาแล้วครั้งรัชกาลที่ ๓ ต่อมาคณะอรัญวาสีค่อยๆ หายไปรวมกับคณะคามวาสี จึงเหลือเพียง ๓ คณะ ครั้นต่อมาจึงมีคณะธรรมยุติขึ้นจึงเป็น ๔ คณะอีก ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๕ (ร.ศ.๑๒๑) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ตรา พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติธรรมวินัย ให้สอดคล้องกับการปกครองบ้านเมือง พ.ร.บ.ฉบับนี้กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่อีก ๔ คณะ รวมเป็น ๘ รูป ทั้ง ๘ รูปนี้เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร พ.ร.บ.ฉบับนี้ กำหนดให้มีสมเด็จพระสังฆราชองค์เดียวเป็นผู้บัญชาเถรสมาคม เป็นประธานของมหาเถรสมาคม การปกครองแบ่งออกเป็นมณฑล เมือง แขวง และวัด ทั้งหมดนี้แบ่งกันขึ้นตามคณะใหญ่ทั้ง ๔ พ.ร.บ.นี้มี ๔๕ มาตรา และให้เสนาบดีกระทรวงธรรมการ รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ สำหรับคณะธรรมยุตินั้น เดิมรวมอยู่กับคณะกลางและได้แยกเป็นคณะต่างหาก ครั้งแรกนั้นไม่มีเจ้าคณะใหญ่ พ.ศ.๒๓๙๓ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ จึงได้ทรงเป็นเจ้าคณะใหญ่ ต่อมาก็คือ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส

ในสมัยสมัรัชกาลที่ ๖-๗ การคณะสงฆ์ดำเนินตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้ตลอด แต่ตอนปลายรัชกาลที่ ๗ คณะสงฆ์กลุ่มหนึ่ง แสดงสังฆมติจะให้มีการแก้ไข พ.ร.บ.ฉบับนี้ การเคลื่อนไหวขยายวงกว้างออกไป จนต้องมีการเปลี่ยนแปลงในครั้งรัชกาลที่ ๘

ในสมัยสมัรัชกาลที่ ๘ คณะรัฐบาลปฏิบัติโดย พ.อ.พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี ก็พยายามแก้ไข พ.ร.บ.เก่า และต้องการจะรวมนิกายทั้ง ๒ คือมหานิกายกับธรรมยุตินิกายเข้าด้วยกัน เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๘๔ พระยาพลฯ ได้อุปสมบท ณ วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อรวมนิกาย การอุปสมบทครั้งนี้นิมิตพระนั่งอันดับ ๕๐ รูป มีพระมหานิกาย ๓๔ รูป พระธรรมยุติ ๑๕ พระรามัญ ๑ เมื่อพระยาพลฯ ลาสิกขาบทไปแล้ว คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกะครองวัดมหาธาตุเสีย การรวมนิกายจึงไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตาม ความพยายามรวมนิกายก็มีผลบ้าง คือ สถาปนาได้ออกกฎหมายสงฆ์เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๔ นั่นคือ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ มี ๖๐ มาตรา ไม่มีมาตราใดแบ่งแยกการปกครอง พ.ร.บ.ฉบับนี้ประกอบด้วย คณะสังฆมนตรี สังฆสภา พระธรรมธร (อัยการ) พระวินัยธร (ผู้พิพากษา) เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส อำนาจสูงสุดอยู่ที่ สมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้ยังแบ่งส่วนในคณะสังฆมนตรีออกเป็นองค์การใหญ่ๆ ๔ องค์การ คือ

๑. องค์การปกครอง ทำหน้าที่ฝ่ายปกครอง
๒. องค์การศึกษา ทำหน้าที่ฝ่ายการศึกษา
๓. องค์การเผยแผ่ ทำหน้าที่เผยแผ่อบรม
๔. องค์การสาธารณูปการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการก่อสร้างบูรณะ

พ.ร.บ.ฉบับนี้เป็นฉบับประชาธิปไตย คณะสงฆ์สอดคล้องกับบ้านเมืองทุกประการ ด้านการศึกษาสมัยนี้เจริญมาก เพราะองค์การศึกษาคูหาควบคุมตั้งแต่ส่วนกลางไปถึงส่วนภูมิภาค ด้านอื่นๆ ก็ได้รับการเอาใจใส่เช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕ สมัยที่พณฯ จอมพล ส.ธ.รัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี (รัฐบาลปฏิวัติ) ต้องการให้ใช้ พ.ร.บ.คณะสงฆ์เป็นไปอย่างรวดเร็วทันการ รัฐบาลจึงยกเลิก พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ๒๔๘๔ เสีย และให้ออก พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แทนโดยให้อำนาจเด็ดขาดกับฝ่ายปกครอง (เจ้าหน้าที่บ้านเมือง) และพระปกครองมากขึ้น แต่ด้านการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมนั้นด้อยลงอย่างเห็นได้ชัด จึงปรากฏว่าการศึกษาในระยะหลังนี้ไม่ก้าวหน้าเหมือนสมัย พ.ร.บ.๒๔๘๔

ในสมัยสมัรัชกาลที่ ๙ (พ.ร.บ.๒๕๐๕) สมเด็จพระสังฆราช เป็นประมุข มหาเถรสมาคม แบ่งการปกครองออกเป็น ๕ คือ หนเหนือ หนใต้ หนกลาง หนตะวันออก และคณะธรรมยุติ และแยกการปกครองคณะสงฆ์แบ่งออกเป็น ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค กล่าวคือจังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาสเป็นต้น^{๘๓}

สรุปได้ว่า การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ทุกยุคทุกสมัยปรากฏว่า คณะสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบ เนื้อหาสาระสำคัญให้มีความสอดคล้องตามราชการแผ่นดิน โดยได้รับการสนับสนุนการดำเนินการจากเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินในการปกครองคณะสงฆ์ให้คณะสงฆ์มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะตามกฎหมายระเบียบพระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดลอม ซึ่งการพัฒนาการที่

^{๘๓}แสวง อุทมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์มีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับการมีศตำแหน่งหน้าที่การปกครองตามลำดับขั้นสูงสุด ปานกลาง และระดับต่ำสุดคือเจ้าอาวาสผู้ปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละวัด โดยแบ่งการปกครองส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคคือระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และระดับวัดเป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กล่าวสรุปเนื้อหาสาระสำคัญๆ ที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลรายละเอียดแนวคิดและหลักการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามทัศนวิสัยทัศน์ของนักวิชาการและผู้วิจัย ตามตารางที่ ๒.๕

ตารางที่ ๒.๕แนวคิดและหลักการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพุทธวรญาณ, (ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๕๓, หน้า ๗๗).	งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่อะเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลายต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆก็จะดำเนินไปอย่างนั้นถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน
พระศรีปริยัติโมลี,(สมชัยกุลสลจิตโต), (๒๕๕๐, หน้า ๔๘).	การปกครองคณะสงฆ์ เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ พระสงฆ์คือหมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าสงฆ์หมายถึงภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป จึงได้ชื่อว่าพระสงฆ์
ไชยณพล, (๒๕๕๑, หน้า ๑๗๒).	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทรงวินัยฉัยอธิกรณ์ของพระสงฆ์โดยที่พระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชามีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดีเป็นผู้ช่วยตามที่ทรงโปรดให้ช่วยพร้อมพระโมคคัลลานะและพระเถระทั้งหลายผู้เป็นสังฆมิตรและสังฆปริณายกเป็นหมู่ๆทรงมอบให้สงฆ์เพื่อเป็นสมานสังวาสกันเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยคือ ๑) สังคมสงฆ์มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ ๒) ด้านการบริหารในสมัยเมื่อยังมีพระสาวกไม่มาก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง ๓) ด้านตุลาการสถาบันตุลาการทางพุทธศาสนามีลักษณะคล้ายกับสถาบันตุลาการทางราชอาณาจักร

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดและหลักการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ (ต่อ)

พระไพศาลวิสาโร, (๒๕๕๐, หน้า ๒๗๗).	ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอนและการเผยแผ่พระธรรมจึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม
พระมหาสุภา อุทโท, (๒๕๕๑, หน้า ๕๗).	หน้าที่ของพระสงฆ์ในปัจจุบันคือ ๑) บทบาทการพัฒนาจิตใจของประชาชน ๒) บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนและเยาวชน ๓) บทบาทการช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ๔) บทบาทการเป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน ๕) บทบาทการเป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ๖) บทบาทการเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ๗) บทบาทการสงเคราะห์ชุมชน
สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, (๒๕๕๑, หน้า ๘).	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์
ประสาร ทองดี, (๒๕๕๑, หน้า ๑๑๖).	พระสงฆ์ในประเทศไทยทุกยุคทุกสมัย ได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเผยแผ่ให้ถึงประชาชน และหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจของประชาชนอย่างลึกซึ้ง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และกลายเป็นรากเหง้าวัฒนธรรมของชาติ
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ), (๒๕๕๓, หน้า ๑.)	การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย กล่าวคือการปกครองคณะสงฆ์ยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญในการปกครอง โดยได้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองคณะสงฆ์หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐเข้ามาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อยในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.๒๔๘๔ เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดและหลักการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ (ต่อ)

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), (๒๕๕๓, หน้า ๓๐.)	แนวความคิดในการบริหารวัดว่า การบริหารวัดหมายถึงการดูแลรักษาตน การปกครอง ดูแล รักษา หมู่คณะคือ พระภิกษุทั้งวัด รวมทั้งสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด และทั้งการจัดการกิจการของวัดซึ่งจะมีทั้งกิจกรรมต่างๆ พิธีกรรมต่างๆ และการจัดการทางด้านการเงินและทรัพย์สินอื่นๆ ของวัดอันเป็นส่วนรวมของพระภิกษุทั้งวัด
แสวง อุดมศรี,(๒๕๕๐, หน้า ๑๕).	การปกครองระยะต้นๆ พระพุทธเจ้าทรงกระทำด้วยพระองค์เองทุกอย่าง พอระยะต่อมาให้พระสาวกช่วยกระทำบ้าง เป็นการแบ่งเบาภาระและฝึกหมู่สาวกเพื่อที่จะรับช่วงงานจากพระองค์ ครั้นต่อมาตอนใกล้ปรินิพพานทรงมอบความเป็นใหญ่ให้หมู่พระสงฆ์สาวก ส่วนพระองค์ก็ทรงดูแลทั่วไปและทำงานด้านการสอนอย่างเดียว
ทินพันธุ์ นาคะตะ, (๒๕๕๑, หน้า ๒๓๕).	วัดเป็นแหล่งกลางของชีวิตทางศาสนาและสังคม เป็นแหล่งการสมาคม เป็นที่มาแห่งวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นสถานที่ที่ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัวไทยในชนบท
กองพุทธศาสนสถาน, (๒๕๕๓, หน้า ๑๖).	ในปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ไทย เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ โดยแบ่งการบริหารปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น ๒ ส่วนประกอบด้วย การบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๒.๕ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พบว่า พระสังฆาธิการตามโครงสร้างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กล่าวถึง พระสังฆาธิการว่าหมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งหน้าที่การงานเพราะได้รับการมอบหมายจากพระผู้ใหญ่

ในการปกครองเขตปกครอง พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองกำกับดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ กฎระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ เป็นต้น มีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ การจัดการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปด้วยดีถูกต้องตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ซึ่งพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจะต้องบำรุงรักษาวัดสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามกฎระเบียบ เป็นธุระในการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นต้น ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย แนวคิด เป้าหมาย ตำแหน่ง การจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ดังนี้

๒.๕.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๔}

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้กล่าวถึงพระสังฆาธิการ^{๘๕} หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส เรียกว่าพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ^{๘๖} หมายถึง ผู้ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ^{๘๗} หมายถึง หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนาดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญา
๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยิน ได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือแนะนำที่เป็นประโยชน์

^{๘๔}กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้าคำนำ.

^{๘๕}ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๖๐.

^{๘๖}พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

^{๘๗}สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลราชครู, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐)

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม
๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น
๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนา
๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด
๙. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์การเรียนภาษาไทย

พระสังฆาธิการ^{๘๘} หมายถึง ผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่าวัด มีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งการพระศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถาน
๒. ศาสนวัตถุ
๓. ศาสนบุคคล
๔. ศาสนธรรม
๕. ศาสนกิจ

พระสังฆาธิการ^{๘๙} หมายถึง พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุกๆ ด้านได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม และประเพณี ประชาชนที่จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวาอารามกันมากขึ้น ซึ่งในผลิตที่ผ่านมามีบทบาทและกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดทำพบว่าวัดมีความสำคัญอยู่ ๕ ประการดังนี้

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน
๕. วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน

พระสังฆาธิการ^{๙๐} หมายถึง กฎหมายคณะสงฆ์ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘

^{๘๘} พระพุทธรูป (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรูป, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒.

^{๘๙} จำเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

^{๙๐} กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓) หน้า ๑๑.

พระสังฆาธิการ^{๙๑} หมายถึง พระราชานุเคราะห์ และพระราชอำนาจเป็นปัจจัยสำคัญในการจรรโลงองค์การคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ไทยไม่มีกฎระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติหรือการจัดการองค์การภายในของตนเองที่จะรักษากฎของตนให้เป็นอิสระได้ โจรผู้ร้ายแอบแฝงเร้นเป็นภิกษุ ก็ล้วนต้องอาศัยพระราชอำนาจชำระอสังขีเหล่านี้ออกจากพระภิกษุสงฆ์ เพื่อบำรุงศาสนาวงศ์ให้บริสุทธิ์สืบมา พระมหากษัตริย์จึงทรงเป็นพระราชธุระสำคัญเกือบทุกรัชกาล การที่ทรงบริหารคณะสงฆ์จึงเป็นคุณประโยชน์แก่องค์การคณะสงฆ์เองเพราะทำให้รักษาศรีทศของผู้นับได้สืบมาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้ขุนนางร่วมกับพระราชาคณะ ชำระพระภิกษุที่บวชโดยไม่เล่าเรียนบาลีออกจากภิกษุสงฆ์เสียหลายร้อย เพราะพระสงฆ์ยอมอาศัยอุปถัมภ์ของชาวบ้านเลี้ยงชีพ ความมัวหมองในวัตรปฏิบัติที่แม้ไม่ถึงขั้นปาราชิกแต่เป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม ย่อมเป็นอันตรายต่อพระสงฆ์

พระสังฆาธิการ ว่าหมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ^{๙๒}พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าพระสงฆ์จะทำอะไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัดหรือนำพาพุทธศาสนิกชนทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติ^{๙๓}ความหมายของพระสังฆาธิการว่าหมายถึงเป็นผู้มีบทบาททำหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้ว จึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้^{๙๔}

สรุปได้ว่า ความหมายของพระสังฆาธิการ หมายถึง ภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (เจ้าพนักงาน) ในตำแหน่งต่างๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่างๆ ภายในภาค ๑๓ ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยัง

^{๙๑} นิธิ เอียวศรีวงศ์, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๓), หน้า ๘๙.

^{๙๒} นิธิ เอียวศรีวงศ์, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๓), หน้า ๘๙.

^{๙๓} สิริวัฒน์ ศรีเรืองคง, พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ, สารนิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิตประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑) หน้า ๒๐๖.

^{๙๔} พระครูสันติธรรมาภีรัต (นาควิไล), รวมบทความวิชาการ, โครงการสัมมนาวิทยานิพนธ์ดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๔, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔) หน้า ๒๓๙.

จะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุม บังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นการปกครอง

๒.๕.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี พบว่า พระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี มีหน้าที่กำกับดูแลบริหารคณะสงฆ์ จำนวน ๘ อำเภอ ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการและสาธารณ สงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการและสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากคณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมา ช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบ ราชการของฝ่ายบ้านเมืองกิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย^{๔๕}

การที่พระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนมากขึ้นก็ยิ่งควรต้องตระหนักในสมณ ภาวะ และภาระหน้าที่ที่เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองโดยมีการศึกษาปฏิบัติตามพระธรรม วินัยอย่างถูกต้องไม่สร้างความเสื่อมทรามหรือสิ่งที่ไม่ดีงามแก่พระพุทธศาสนา^{๔๖}

ปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบปกครองดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

กรมการศาสนา ได้เสนอแนวคิดที่ว่าพระพุทธศาสนา มีหลักศาสนธรรมที่สามารถน้อม นำไปปฏิบัติ มีศาสนสถานไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีศาสนบุคคลคือ พระสงฆ์เป็น ผู้สืบทอดเจตนารมณ์ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเผยแผ่พุทธธรรม ในสังคมไทยให้ ความสำคัญกับพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษทางสังคมได้รับการยอมรับนับถือ สังคมไทยให้ความเอื้อเฟื้อและแสดงความเคารพนอบน้อมต่อพระสงฆ์ เมื่อได้พบเห็นยังพระสงฆ์ที่มี

^{๔๕}พระธรรมวรนายก (โอกาส นิรุตติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

^{๔๖}พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหนิกรธรรม จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

วัตรปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัยด้วยแล้ว มักจะได้รับการยอมรับนับถือจากพุทธศาสนิกชนอย่างมาก เมื่อพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชนยิ่งทำให้ พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป หากพระสงฆ์ประพฤตินทางเสียหาย ก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมอง และประชาชนเสื่อมความศรัทธา เมื่อพระสงฆ์ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ คุณานุประโยชน์ก็จะเกิดแก่สังคมสงฆ์นั้น^{๙๗}

พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยพระธรรมวินัยตัวบทกฎหมาย ระเบียบกฎ และข้อบังคับตลอดทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ฉะนั้นการตัดสินใจ หมายถึงการอำนวยความสะดวกให้การชี้แนะงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้นและในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการลงไป พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการพิจารณาการสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้นๆ ต้องใช้เทคนิคกลวิธีให้เกิดแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร ความคิด และการทำงานให้เกิดขึ้นนั้น จึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง

การของคณะสงฆ์หรือพระพุทธศาสนาเป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาสส่วนเจ้าคณะทุกส่วน ทุกชั้นควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่นช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียนช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษาจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษามัธยมและอุดมศึกษาตามหลักการประกาศของมหาเถรสมาคมช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบและพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่^{๙๘}

สำนักงานพระพุทธศาสนา ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ว่า การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กร ให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ดังที่พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้มาตรฐานการควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการเช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไม่มีความละอายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระศาสนา^{๙๙}

สรุปได้ว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงถือว่ามีสำคัญต่อความมั่นคงของพุทธศาสนา เป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ การดำรงอยู่ของคณะสงฆ์คือเป็นตัวแทนที่เป็นสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้าง

^{๙๗}กรมการศาสนา, **คู่มือ พระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐) หน้า ๑.

^{๙๘}พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

^{๙๙}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

แรงจูงใจ ให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย ดังนั้นการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความจำเป็น เพราะนั่นคือการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย ย่อมมีเอกลักษณ์เป็นการเฉพาะ นอกจากจะเป็นไปตามพระธรรมวินัยแล้ว ยังได้มีแบบแผนตามที่ได้กำหนดขึ้นมาในประเทศไทยเป็นการเฉพาะอีกด้วย

๒.๕.๓ หน้าที่ของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี พบว่า หน้าที่ของพระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (เจ้าพนักงาน) ในตำแหน่งต่างๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่างๆ ภายในจังหวัดเพชรบุรี ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นการปกครองจำนวน ๘ อำเภอ ในจังหวัดเพชรบุรี ตามกฎของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการได้กำหนดจริยาพระสังฆาธิการ ไว้ดังต่อไปนี้

"พระสังฆาธิการ" เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนคือ บริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์การเดิมแต่ไม่ได้จัดเป็นองค์การซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้นๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ^{๑๐๐}

๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง)
๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์การศึกษา)
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่)
๔. การสาธารณูปการและ
๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการนิคหกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ เพื่อมิให้เกิดความถ่วงดุลแห่งอำนาจดังเช่นกฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้องสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ได้กำหนดให้มีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ อีกส่วนหนึ่ง แม้ในส่วนวัด ก็ให้มีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ

^{๑๐๐}พระธรรมมรณายก (โอภาส นิรุติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐.

๒.๕.๔ คุณสมบัติพระสังฆาธิการ

คุณความดีเฉพาะตัวของผู้จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆาธิการที่ดีของผู้จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่อไปก็ดี เรียกว่า "คุณสมบัติพระสังฆาธิการ" แยกเป็น ๒ คือ^{๑๐๑}

๑. คุณสมบัติทั่วไปกำหนดไว้ ๗ ได้แก่

- ๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- ๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- ๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- ๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- ๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- ๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

๒. คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง มีรายละเอียดแตกต่างกัน ดังความในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๗, ๑๐, ๑๔, ๑๘, ๒๒, ๒๖, ๒๙, และ ๓๐ คุณสมบัติดังกล่าวนี้ คงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสูงไปกว่าที่กำหนดไว้เป็นการตึง และกำหนดตายตัวเฉพาะพรรษา นอกนั้นหากมีความจำเป็นผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

๒.๕.๕ จริยาพระสังฆาธิการ

จริยาพระสังฆาธิการหมายถึง ข้อที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตาม บัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักควบคุมพระสังฆาธิการโดยมีบทบัญญัติดังนี้^{๑๐๒}

๑. จริยา

ข้อ ๔๔ พระสังฆาธิการต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมานั้นแล้วแต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตามแล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการคัดค้านคำสั่งดังกล่าว ในวาระแรกให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

^{๑๐๑}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

^{๑๐๒}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕-๖.

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนาและห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

ข้อ ๔๗ พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๙ พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๕๐ พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๕๑ พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย" ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นตัวจริยาอันพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดเพราะละเมิดแล้ว ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา

๒. การรักษাজริยา

นอกจากจะบัญญัติให้พระสังฆาธิการต้องรับปฏิบัติตามกล่าวคือต้องรักษাজริยาสำหรับตัวเองแล้ว ยังบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับคอยควบคุมและพิจารณาลงโทษในเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาละเมิดจริยาดังบทบัญญัติข้อ ๕๒ และ ๕๓

ข้อ ๕๒ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุม ดูแล แนะนำชี้แจง หรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชานั้นอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจที่จะสั่งลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษตามควร

ผู้บังคับบัญชารูปใดไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยาหรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริตให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๕๓ พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทัณฑ์ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง"

๓. โทษฐานละเมิดจริยา

โทษที่พระสังฆาธิการจะพึงได้รับเพราะละเมิดจริยา มีหนักเบากว่ากันตามความละเมิดตามความในข้อ ๕๔ ดังนี้

ข้อ ๕๔ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติดละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

(๒) ปลอดจากตำแหน่งหน้าที่

(๓) ตำหนิโทษ

(๔) ภาคทัณฑ์

๔. การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ต้องยึดหลักเกณฑ์และวิธีการตามความในข้อ ๕๕ ดังนี้

ข้อ ๕๕ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรงแม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่เหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน

(๓) ชัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่คณะสงฆ์

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดรายงานตามลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้^{๑๐๓}

สรุปได้ว่า การตัดสินใจด้านการบริหารของพระสังฆาธิการจะต้องอาศัยพระธรรมวินัยตัวบทกฎหมายระเบียบกฎและข้อบังคับตลอดทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ฉะนั้นการตัดสินใจหมายถึงการอำนวยความสะดวกให้การชี้แนะงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้นและในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการลงไปพระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการพิจารณาการสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้น ๆ ต้องใช้เทคนิคกลวิธีให้เกิดแรงจูงใจการติดต่อสื่อสารความคิดและการทำงานให้เกิดขึ้นนั้นจึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง

^{๑๐๓} สบพันธ์ ชิตานนท์, “การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ตรวจสอบอาคาร”, **ปริญญาปรัชญา** **คุณกัณษิต** สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

ตารางที่ ๒.๖ สรุปหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๕๒, หน้า ๑๑๖๐).	พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส เรียกว่า พระสังฆาธิการ
พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปยุ โณ), (๒๕๕๐, หน้า ๘๗).	ผู้ควบคุมดูแลส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม เป็นภาระหน้าที่ของ พระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักธรรมพระวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, (๒๕๕๑, หน้า ๑๔๔).	หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดต่างๆ
พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๕๓, หน้า ๓๒).	ผู้ปกครองวัดก็คือวัด เจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด
ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, (๒๕๕๓, หน้า ๑๒).	พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานโดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุกๆด้าน
นิธิ เอียวศรีวงศ์, (๒๕๕๓, หน้า ๘๙).	คณะสงฆ์ไทย ไม่มีกฎระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติหรือการจัดองค์กรภายในของตนเองที่จะรักษากฎของของตนให้เป็นอิสระได้
สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, (๒๕๕๑, หน้า ๗๑).	ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ
สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, (๒๕๕๑, หน้า ๒๐๖).	พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าพระสงฆ์จะทำอะไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัดหรือนำพาพุทธศาสนิกชนทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆพระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๒.๖ สรุปหน้าที่ของพระสังฆาธิการ (ต่อ)

พระครูสันติธรรมมาภิรัต (นาควิไล), (๒๕๕๔, หน้า ๒๓๔).	ผู้มีบทบาททำหน้าที่ในการปกครอง และบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี) (๒๕๔๖, หน้า ๔๙).	การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ
พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๓๙, หน้า ๓๘).	การที่พระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประชาชนมากขึ้น ก็ยิ่งควรต้องตระหนักใน สมณภาวะและภาระหน้าที่เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง
กรมศาสนา (๒๕๔๐, หน้า ๘).	พระพุทธศาสนา มีหลักศาสนาธรรมที่สามารถน้อมนำไปปฏิบัติ มีศาสนาสถานไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและมีศาสนابุคคล คือพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ (๒๕๔๗, หน้า ๘).	“พระสังฆาธิการ” เป็นนามบัญญัติตามคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), (๒๕๔๖, หน้า ๕๙).	หน้าที่ของพระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ (เจ้าพนักงาน) ในตำแหน่งต่างๆ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่างๆ

๒.๖ การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยใช้หลักธรรมวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๕ พ.ศ.๒๕๔๑ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และนโยบายของพระพรหมกวี(ประกอบ ธมฺมเสฏฺโฐ ป.ธ.๙) วัดกัลยาณมิตร เจ้าคณะภาค ๑๓ ว่าด้วยเรื่ององค์กร ๖ มาเป็นแนวทางการบริหารกรอบนโยบายเบื้องต้นนี้ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้^{๑๐๔}

๒.๖.๑ ด้านดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน คือ พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยและเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดีผู้บริหารระดับสูง เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำสูง มีพระวินยาธิการในการทำหน้าที่สอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรมิถึงประมาณในการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดตั้งสำนักงานเจ้าคณะฯ เพื่อใช้ในการบริหารงานต่างๆ อย่างคล่องตัวมีการแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานคณะสงฆ์มีการมอบอำนาจให้แก่เจ้าคณะผู้ปกครองอย่างเต็มที่ คณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีนโยบายในการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมและกฎระเบียบต่างๆ มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง

๒.๖.๒ ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถสูง มีครูพระสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีมีพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงมีพระนักพัฒนาที่มีความชำนาญงานผู้บริหารให้ความสำคัญและเอาใจใส่เป็นอย่างดีมีงบประมาณจากรายได้ของทางวัดได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคมีการจัดทำบัญชีรับจ่ายรายวัน รายเดือน และรายปีมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีจำนวนมากมีห้องเรียน ห้องสมุด และแหล่งค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา มีหนังสือตำราเรียนมาก มีสำนักงานเจ้าอาวาส และสำนักงานจัดผลประโยชน์ของวัด มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดูแลงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน มีการให้รายงานผลการดำเนินงานตลอดทั้งปี ให้ผู้บริหารทราบ มีการพิจารณาความดีความชอบตามผลงานที่ปรากฏ มีการวางนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีการประชุมพระสังฆาธิการเป็นประจำ มีการตรวจตราคณะสงฆ์เพื่อให้คำปรึกษาแก่เจ้าอาวาส หรือผู้ปฏิบัติงาน เป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็นแหล่งรวมนักปราชญ์ราชบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมาก วัดวาอารามมีความสวยงาม มั่นคงและ เป็นที่เจริญศรัทธาแก่บรรดาพุทธศาสนิกชน

๒.๖.๓ ด้านระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะภาค เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีความรู้ความสามารถสูง เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีประสบการณ์ในการทำงานสูงเจ้าคณะพระสังฆาธิการมีความยุติธรรมมีการอุดหนุนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการดำเนินงานการติดต่อสื่อสารมีความทันสมัย และรวดเร็ว มีการวางรากฐานระบบการบริหารที่ชัดเจนมีการมอบหมายงานที่ชัดเจน มีระบบกลั่นกรองก่อนพิจารณา มีการเจรจา และพูดคุย

^{๑๐๔}ข้อมูลจาก สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘.

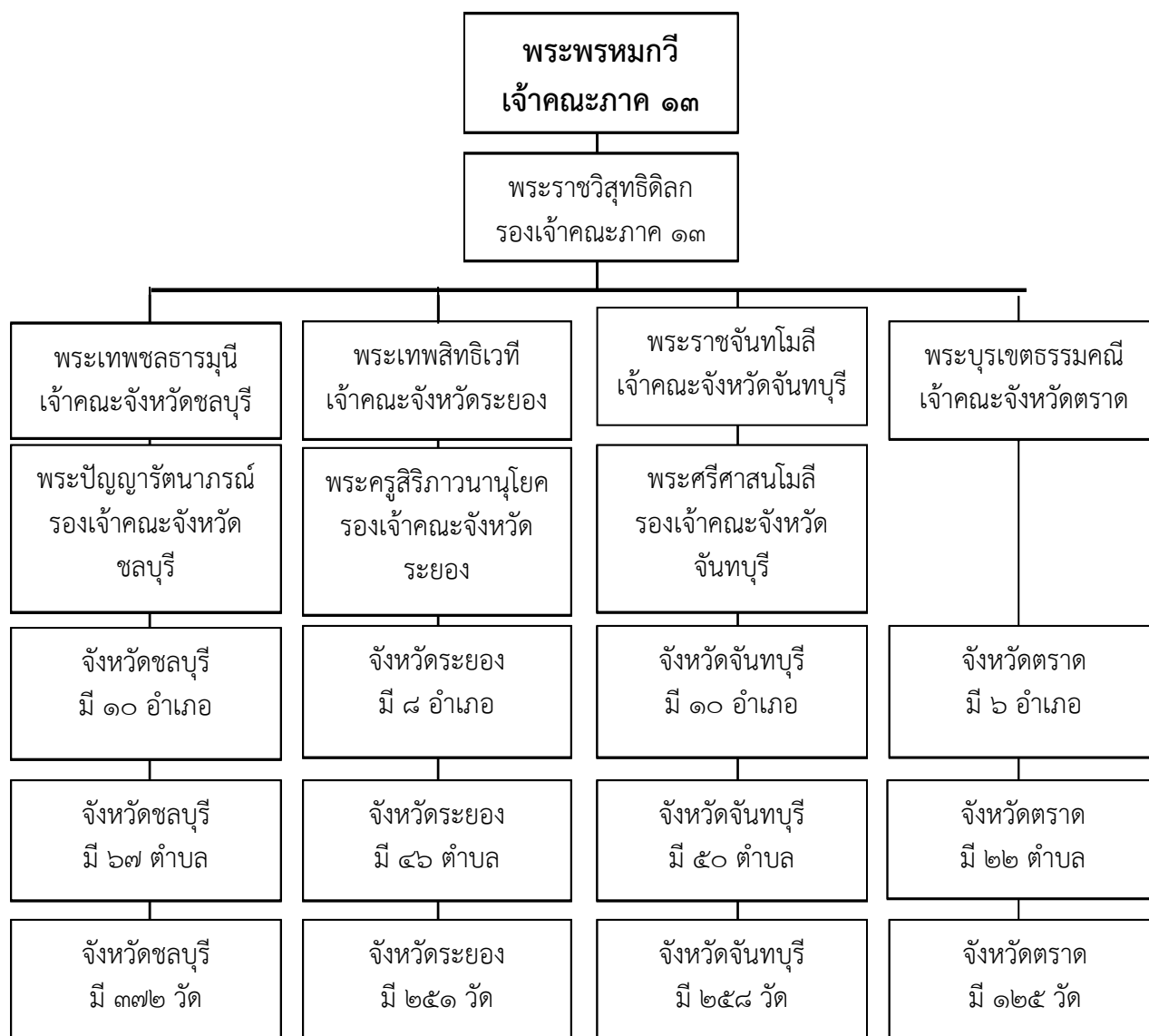
ก่อนทุกครั้ง เพื่อลดแรงปะทะมีคณะกรรมการในการดำเนินงาน ตัดสินใจบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย และกฎหมายร่วมกันและความถูกต้องของการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย

๒.๖.๔ ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ พระสังฆาธิการมีภาวะความเป็นผู้นำสูงพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับงานคณะสงฆ์เป็นอย่างดีเจ้าคณะผู้ปกครองมีความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีโครงการอบรมพระสังฆาธิการใหม่เป็นประจำทุกปีมีกองทุนวัดช่วยวัดของคณะสงฆ์มีสำนักงานเจ้าอาวาสทุกวัดมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่เพียงพอมีการประชุมพระสังฆาธิการอยู่เนืองนิตย์มีการให้ความช่วยเหลือพระสังฆาธิการทั้งงบประมาณ และบุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำมีการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าอาวาสมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่โอกาส มีการสนับสนุนให้พระสังฆาธิการได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องปัญหาของพระสังฆาธิการลดน้อยลงและปัญหาของพระสังฆาธิการได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง

๒.๖.๕ ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย คือ มีการฝึกอบรมพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่อง เจ้าคณะพระสังฆาธิการสามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรได้ดี มีโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด มีการจัดอบรมและถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี มีการให้รายงานผลการดำเนินงานของแต่ละวัดทุกปี มีระบบและกลไกการควบคุมดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรและพระสังฆาธิการ มีนโยบายให้เจ้าคณะผู้ปกครองควบคุมและสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ มีการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนและมีแนวทางในการดำเนินงาน และสามารถผลิตผลงานได้อย่างต่อเนื่อง

๒.๖.๖ ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน คือ เจ้าคณะผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ในการตรวจตราคณะสงฆ์สม่ำเสมอเจ้าคณะผู้ปกครองจัดประชุมพระสังฆาธิการเป็นประจำเจ้าคณะผู้ปกครองมีศักยภาพในการควบคุมการประชุมเป็นอย่างดี ได้รับการอุปถัมภ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีสถานที่ในการประชุมที่ดี มีวัสดุสำนักงานที่พร้อม มีปฏิทินเกี่ยวกับการประชุม และการตรวจตราคณะสงฆ์ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ตามวาระของมหาเถรสมาคม และมติของเจ้าคณะผู้ปกครอง หมั่นตรวจตรางานคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีเรื่องสำคัญสามารถเรียกเจ้าคณะผู้ปกครองประชุมได้ทันทีที่มีการประชุมครบตามจำนวนครั้งที่มหาเถรสมาคมกำหนดและมีรายงานการตรวจตราคณะสงฆ์

โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด” ปรากฏว่า บุคคลผู้ได้ทำศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายเรื่อง เพื่อประโยชน์ใช้เป็นตัวอย่างอ้างอิงสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลสำคัญๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผล

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลที่นักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัย และได้ผลการวิจัยตามที่คุณวิจัยได้พบและคุณวิจัยได้นำเสนอดังนี้

พระมหาศรณชัย มหาบุญโญ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มพระสังฆาธิการและนักวิชาการที่มีบทบาทในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป และการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้นในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีกานำไปปฏิบัติตาม ถือว่าเป็นการสั่งสอน

ในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่ควบคู่กันไป จึงควรมีแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวในการฝึกอบรม ผู้นำสงฆ์ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติการ ด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแพร่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยายและผลิตสื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแพร่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ครอบอนุรักษศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสม ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ กำลังความสามารถของเจ้าอาวาสในอนาคต น่าจะมีการระดมทุนหรือตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้วัดเล็กๆ ที่มีการก่อสร้างแต่ขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างให้ได้มีโอกาสได้กู้ยืมเพื่อการก่อสร้างสาธารณูปการของวัดให้มีประสิทธิภาพ และได้เกิดความร่วมมือเร็วในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความศรัทธาเริ่มแก่ชาวบ้าน ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่ที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้ผู้นำในการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์^{๑๐๕}

ศิริธรสุขโขใจได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์สรุปได้ว่าเกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากรแหล่งวิชาการวางแผนระยะเวลาในการปฏิบัติงานการประสานงานความร่วมมือและการติดตามประเมินผล การกำกับดูแลรักษา เป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขาธุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนับสนุนเจ้าอาวาสเพื่อความชัดเจน^{๑๐๖}

พระมหาวิญญูชัยกลีโธได้วิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔.” พบว่าการบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นการปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น ๓ ส่วนคือสังฆสภาทำหน้าที่

^{๑๐๕}พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๐๖}ศิริธรสุขโขใจได้วิจัยเรื่อง, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” *รายงานการวิจัย*, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า๑.

เป็นนิติบัญญัติออกสังฆานัติ, คณะสังฆมนตรีมีหน้าที่ในการบริหาร, คณะวินัยธรรมมีหน้าที่พิจารณา อภิกรณ์ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง^{๑๐๗}

พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร จิตปัญโญ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการงาน สาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค ของการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) การช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) งานการสาธารณประโยชน์ ๓) งานการจัดการสาธารณสมบัติ ๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน และสรรพสัตว์ เป็นบทบาทหน้าที่ของวัดที่ดำเนินการอยู่เป็นปกติอยู่แล้ว แต่โดยสภาพทั่วไป คือคน ไม่ค่อยรู้ สังคมยังไม่เข้าใจ ชุมชนก็ยังไม่เข้าใจ ความร่วมมือมีปัญหาและอุปสรรคทั่วไป ได้แก่ ปัญหา ด้านระบบงาน แผนงาน โครงการ ที่ยังไม่ชัดเจน ปัญหาด้านคณะทำงานหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ ปัญหาด้านการสื่อสารการทำงานและการประสานงานที่จะส่งผลต่อการให้บริการงานสาธารณะ สงเคราะห์ของวัด ๒. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดแต่ ละด้าน คือ ๑) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ ต้องรับรู้ระบบ การทำงาน ทั้งในยามปกติและยามวิกฤติ สร้างการมีส่วนร่วมกับกับชุมชน สังคม เพื่อ คุณภาพงาน การสงเคราะห์ประชาชน สงเคราะห์ชุมชนและสังเคราะห์สังคม ๒) ด้านกิจการงานการ สาธารณะประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ในทุก กิจการงานสาธารณประโยชน์ ที่วัดต้องพร้อมให้ความเกื้อกูล ทุกภาคส่วน และพร้อมให้ความ ร่วมมือกับทุกภาคส่วน ๓) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ ที่เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้าง สาธารณะสมบัติ การให้วัดเป็นสถานที่สาธารณะสมบัติ ที่ต้องมีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการ ทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และ ๔) งานการสาธารณสงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับ ชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคม ๓. วิธีการจัดการงาน สาธารณะสงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลของวัดในจังหวัดปทุมธานี คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการ เปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วมีการพัฒนาวัดและบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุก ภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคน พัฒนาครอบครัว ส่งเสริมชุมชน และ สร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดที่ทำให้ ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง^{๑๐๘}

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองใน พระไตรปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การ ปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของชนชั้นสูงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบ

^{๑๐๗}พระมหาวรชัยกสิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๑๐๘}พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร จิตปัญโญ), “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของ วัดในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๘).

การปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคืออปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย^{๑๐๙}

สรุปจากการทบทวนงานวิจัยทำให้ทราบว่า การบริหารที่จะทำให้เกิดมีประสิทธิผลเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก และความเสียสละและส่วนต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการในการบริหารการที่จะทราบว่าประสิทธิผลของการทำงานจะบรรลุตามเป้าหมายได้มากน้อยขึ้นอยู่กับกำดำเนินการ

ตารางที่ ๒.๗ สรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระมหาศรณชัย มหาบุญโญ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และการพัฒนาโดยการศึกษา

^{๑๐๙}นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ศิริธรสุขโขใจ,(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).	ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์สรุปได้ว่าเกิดจากการขาดงบประมาณบุคลากรแหล่งวิชาการวางแผนระยะเวลาในการปฏิบัติงานการประสานงานความร่วมมือและการติดตามประเมินผล การกำกับดูแลรักษาเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขานุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนับสนุนเจ้าอาวาสเพื่อความชัดเจน
พระมหาวัชรชัย กิ่งโพธิ์ , (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒),	การบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๔๔เป็นการปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น๓ส่วนคือสังฆสภาทำหน้าที่เป็นนิติบัญญัติออกสังฆาณัติ, คณะสังฆมนตรีทำหน้าที่ในการบริหาร, คณะวินัยธรรมมีหน้าที่พิจารณาอธิกรณ์ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง
นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).	รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบสามัคคีธรรม ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ คืออุปทานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย

ตารางที่ ๒.๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร จิตบุญโญ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).	๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรับรู้ระบบ การทำงานทั้งในยามปกติและยามวิกฤติ สร้างการมีส่วนร่วมกับกับชุมชน สังคม เพื่อคุณภาพงาน การสงเคราะห์ประชาชน สงเคราะห์ชุมชนและสังเคราะห์สังคม ๒) ด้านกิจการงาน การสาธารณะประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ในทุกกิจการงาน สาธารณะประโยชน์ ที่วัดต้องพร้อมให้ความเกื้อกูล ทุกภาคส่วน และพร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ๓) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ ที่เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้างสาธารณสมบัติ การให้วัดเป็นสถานที่สาธารณะสมบัติ ที่ต้องมีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และ ๔) งานการสาธารณะสงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคม ๓. วิธีการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลของวัดในจังหวัดปทุมธานี คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วมีการพัฒนาวัดและบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทการสงเคราะห์ด้านการพัฒนาคน พัฒนาครอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ของการจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของวัดที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง
--	---

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้คัดสรรผลงานนำเสนอ ดังนี้

พระอานวย หมอกเมฆ ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค ๔” ผลการวิจัยพบว่า วัดทุกแห่งล้วนต้องการทรัพยากรบุคคลที่เก่ง ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม จากสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ในเขตหนเหนือ ภาค ๔ จึงนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ที่วัดในพระพุทธศาสนาแต่ละกลุ่ม วัดสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการของกลุ่มวัดนั้นๆ เพื่อให้วัดดำเนินไปตาวิสัยทัศน์พันธกิจและนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธวิธีการบริหารซึ่งผู้วิจัยเรียกกลยุทธ์การบริหารนี้ว่า “ปณฺจบริหาร” (ธ-อ-ว-อ-ส) ใช้สัญลักษณ์ใบโพธิ์หมามงคลคลา เพื่อบ้าน วัด ชาวบ้าน สามประสาน และเป็นคาถาสำหรับเจ้าอาวาส ๕ ประการ ได้แก่

ธ = ธมฺมาธิปไตย การถือธรรมเป็นใหญ่ซื้อสัตย์สุจริตโปร่งใสกันคนเลวเข้ามาในองค์กร การสรรหาและการคัดเลือกเจ้าอาวาสวัดที่มีความรู้ความสามารถมีจริยธรรมถือธรรมเป็นใหญ่ในการบริหารใช้หลักธรรมาธิปไตย คือ ถือพระธรรมวินัย ใช้หลักกฎหมายใช้หลักคุณธรรม

อ = อปริหานิยธมฺโม การป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองการปรับปรุงโครงสร้างให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน การทำงานเป็นทีมแบบสมัยใหม่เป็นกระบวนการตรวจสอบได้ จัดการปรับรื้อกระบวนการต่างๆ ตัดความคร่ำครึออกไปปรับปรุงงานที่กำลังดำเนินอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถจัดการบริหารและระบบควบคุมได้ชัดเจน เปลี่ยนโครงสร้างองค์การจากลำดับชั้นในแนวดิ่งที่ผู้บริหารห่างไกลจากผู้ปฏิบัติงานมาเป็นองค์การแบบราบ เน้นหลักแห่งความสามัคคีภายในบ้าน วัด และ ชุมชน

ว = วุตตสมฺปนฺโน ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรมเจ้าอาวาสต้องรู้ปัญหาเสียสละ มีวิสัยทัศน์ต้องเป็นผู้ที่ต้อนรับประชาชนและพระภิกษุสามเณรที่มาภายในวัดได้เป็นอย่างดีมีมนุษยสัมพันธ์และมีภาวะผู้นำ ชยันเอาใจใส่ชำระปัดกวาดให้หมดจด จัดตั้งเครื่องเสนาสนะให้เป็นระเบียบหากกลยุทธ์และกลวิธีสร้างศรัทธาเพื่อให้สามารถเป็นที่ศรัทธาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำตนให้เป็นต้นแบบที่ดีของชุมชน

อ = อิทธิบาทธมฺโม การทำงานที่ดีให้สำเร็จความประสงค์ ให้ความสำคัญด้านการศึกษา พระภิกษุสามเณรว่ายากสอนยากให้ศึกษาพระธรรมวินัย ใช้กลยุทธ์ด้านการสาธารณูปการ การเงินของวัดเกี่ยวกับการก่อสร้างควรแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย คือผู้ถือเงิน ผู้ทำบัญชี ผู้ทำธุรกรรม ได้แก่ เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรกำหนดการใช้เงินโดยต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาปรับปรุงด้านสาธารณูปการจัดอาคารสถานที่ให้สะอาด ร่มรื่น มีระเบียบการจัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสม

ส = สงคหฺวตถุธมฺโม การสงเคราะห์สิ่งอันเป็นความเอื้อเพื่อเกื้อกูลโดยใช้กลยุทธ์การสงเคราะห์เกื้อกูลพัฒนาอาชีพสาธารณสุขสงเคราะห์ และแก้ปัญหาความยากจน จัดให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน พัฒนาสัมมาชีพเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนระงับข้อพิพาทของชุมชน ส่งเสริมให้มีการลดละเลิกอบายมุข และจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุดสอดคล้องกับ กรมการศาสนา (๒๕๔๒) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การระดมการมีส่วนร่วม ทำนุบำรุงอุปถัมภ์ศาสนา ด้วยสรรพกำลัง

ขององค์กรทางพระพุทธศาสนา และองค์กรศาสนาอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันบ้านและสถานศึกษา (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นข้อสังเกตว่าการบริหารจัดการวัดควรใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง^{๑๑๐}

พระครูวิจิตรชัยกิจ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารการศึกษาที่มีวัดเป็นฐานในจังหวัดชัยนาท” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาที่มีวัดเป็นฐาน ในจังหวัดชัยนาท วัดขนาดเล็ก ซึ่งมีการบริหารที่มีบูรณาการน้อย หย่อนหรือขาดประสิทธิภาพ เป็นภาระต่อสังคม เป็นภัยต่อการอยู่รอดของวัดในส่วนย่อยและคณะสงฆ์ไทยโดยรวม มีกรรมการวัดคอยตรวจสอบความคุ้มค่า และขาดหลักการของการสร้างกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี กล่าวคือ ใช้หลักกฎหมายในวัด มีการปกครองวัดยึดวัตถุประสงค์ของวัดเป็นหลักในการปกครอง และใช้หลักเมตตา และเหตุผลดังนั้นเหตุนี้ การประเมินเจ้าอาวาสให้มีความสำคัญกับหลักความคุ้มค่าและหลักกฎหมายน้อยซึ่งสะท้อนให้การบริหารวัดราษฎร์ที่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารวัดราษฎร์มาก ในด้านเดียวกันนี้พระสงฆ์เป็นผู้รับไม่คุ้นเคยกับการให้ และสิ่งของที่ประชาชนถวายแก่พระสงฆ์ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดี เช่นอาหาร ที่ดีที่สุดในชีวิตของชาวบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในปัจจุบันยังคงให้ความสำคัญกับหลักความคุ้มค่าซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนเพราะเงินของวัดได้มาจากเงินบริจาคของประชาชน หรืองบประมาณจากรัฐบาลเจ้าอาวาสไม่ได้หามาด้วยหยาดเหงื่อของตนเองจึงให้ความสำคัญน้อยใช้จ่ายโดยไม่ระมัดระวัง หรือ ไม่ยึดหลักกฎหมาย แต่ยึดหลักรัฐศาสตร์ หรือหลักยึดหยุ่นมากเป็นเจ้าอาวาสอ่อนแอ ดังนั้น ในด้านนี้ เจ้าอาวาสควรเพิ่มความสำคัญกับหลักความคุ้มค่า และหลักกฎหมายให้มากขึ้น^{๑๑๑}

โชติ บติรัฐ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” การบริหารคน เน้นให้มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่ได้รับมอบหมายให้ทำเพราะการทำงานมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน พระสังฆาธิการจะดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว พิจารณาได้จากองค์ประกอบคือ ๑) ความสามารถในการใช้คนถูกต้องกับความรู้ความสามารถ ๒) ศักยภาพของการปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้ปกครอง ๓) ความรวดเร็วในการสนองงานของผู้ได้บังคับบัญชา ๔) ความพึงพอใจของอุบาสกอุบาสิกา สามารถเรียนรู้ระบบงานได้อย่างรวดเร็ว เกิดจากการทำงานที่มีระบบแบบแผน และมีความรู้มากขึ้นโดยใช้วัดของตนเองเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม การบริหารงาน ได้เน้นในเรื่องงานด้านการศึกษาคุศลากรมีความรู้ความสามารถมากขึ้น การบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องคนที่จะมาศรัทธาเข้าวัด

^{๑๑๐}พระอานวย หมอกเมฆ, “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค ๔”, **ปริญาปราชญ์ดุสิตบัณฑิต** สาขาการบริหารอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยภาคกลาง, ๒๕๕๓).

^{๑๑๑}พระครูวิจิตรชัยกิจ, “รูปแบบการบริหารการศึกษาที่มีวัดเป็นฐานในจังหวัดชัยนาท”, **ปริญาปราชญ์ดุสิตบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๕๒).

จุดเด่นของพระสงฆ์ คือ เป็นสื่อบุคคลที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญในลักษณะการเป็นแบบอย่าง การสร้างความเคารพ ศรัทธาและยึดมั่น โดยเจ้าอาวาสมีความโดดเด่น เป็นผู้มีความรู้คุณธรรม เมตตาธรรม ยุติธรรม ความเสียสละ เอาใจใส่รับผิดชอบสูง และแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน การบริหารงาน เน้นในเรื่องการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน การบริหารสถาบันหรือองค์กร ได้เน้นในเรื่องการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง วิธีการพัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรมีวิธีการพัฒนาคณะให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง โดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงาน โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจจริยธรรมคุณธรรมและให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา และตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป^{๑๑๒}

พระครูภาวนาโสภิต ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” พบว่ารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้น เป็นรูปแบบขั้น บันใดมีการประสานงานแบบบนลงล่างลงมาตามลำดับขั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ส่วนในเขตล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง ด้านแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งการบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือ สายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง มีองค์กรมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต

๑๑๓

สุภาพร มากแจ้ง ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการคณะสงฆ์” การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการ ๔ ประการ ได้แก่ ความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทของสถาบันสงฆ์ ความต้องการการศึกษาของคณะสงฆ์ สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ ตลอดจนร่วมอยู่ในระบบการจัดการศึกษาของชาติไม่แยกส่วนเฉพาะสงฆ์ โดยมีผู้แทนสงฆ์เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการการศึกษาทุกระดับ อันจะช่วยเอื้อประโยชน์ต่อความเป็นเอกภาพเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาและ

^{๑๑๒}โชติ บดีรัฐ, “การบริหารของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).

^{๑๑๓}พระครูภาวนาโสภิต, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (พระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

เป็นการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างได้ประโยชน์สูงสุด รวมทั้งบรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษาเชิงความรู้คุณธรรม ในด้านหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ควรจำแนกหลักสูตรออกเป็น ๓ ประเภท ตามสภาพของผู้เรียน การสร้างหลักสูตรควรดำเนินการโดยคณะผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาทั้งบรรพชิตและ คฤหัสถ์ โดยคำนึงหลักการจัดการศึกษาทั้ง ๔ ประการ ร่วมกับภิกษุภาวะและวินัยสงฆ์ ในด้านการปฏิรูปการศึกษาของคณะสงฆ์ หน่วยงานผู้ดูแลควรเตรียมการแก้กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา ตามโครงการศึกษาของชาติ พัฒนาบุคลากรวิชาชีพ สร้างความมั่นคงและสวัสดิการแก่บุคลากร^{๑๑๔}

สายันต์ โพธิ์สิงห์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ในภาพรวมปัจจัยและกระบวนการบริหารการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำด้านความฉลาด อยู่ในระดับมากที่สุด ๒) ในภาพรวมปัจจัยความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม หรือธรรมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ๓) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัย และกระบวนการบริหารกับลักษณะความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภาวะผู้นำ บทบาทของชุมชน บทบาทขององค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน และการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับลักษณะความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นฯ ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง ๔) ในด้านปัญหาและแนวทางในการบริหารและกระบวนการบริหารวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น พบว่า ขาดการกระตุ้นความสนใจจากชุมชน การให้องค์การอื่นๆ ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด^{๑๑๕}

พระราชรัตนมงคล (มนตรียางธิตาร) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมและเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มคือ ๑) กลุ่มพระสงฆ์จำนวน ๑๒๙ รูปเพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมที่ปฏิบัติงานสอนในกรุงเทพมหานคร ๒) พระสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๓๐ รูป

^{๑๑๔}สุภาพร มากแจ้ง, “การศึกษาสภาพการจัดการของคณะสงฆ์”, *ปริญาอุษภีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓).

^{๑๑๕}สายันต์ โพธิ์สิงห์, “ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น”, *รายงานการวิจัย*, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).

ที่ปฏิบัติงานสอนในกรุงเทพมหานครและที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมแบบประเมินความพึงพอใจและแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า

๑. หลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมมี ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า ๐.๐๕ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

๒. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่าหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมี คะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

๔. การติดตามผลการใช้อุทธศาสตร์ฝึกอบรมเมื่อเวลาผ่านไป๑เดือนพบว่า (๑) ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (๒) ผู้เข้าร่วมประชุม สนทนากลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมทั้งด้าน ระยะเวลาด้านเนื้อหาด้านกิจกรรมด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการประเมินผลสามารถนำไปใช้ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียน ระดับอื่นได้นอกจากนี้หน่วยงานอื่นที่มีโครงการสอนศีลธรรมสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ไปใช้ ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมในหน่วยงานนั้นได้เช่นเดียวกัน^{๑๑๖}

สรุปได้ว่า ลักษณะการบริหารงานหรือลักษณะภาวะผู้นำของพระสงฆ์ที่ดีพระสังฆาธิการ กิตี นั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของชาวชนบท แต่การดำเนินงาน โครงการของพระสงฆ์พัฒนาส่วนใหญ่แสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้นำการพัฒนา โดยชาวบ้านมีส่วนร่วม ในการพัฒนาตนเองด้วยความสำเร็จหรือล้มเหลวของงาน สังคมพัฒนาจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวชาว ชนบทเอง แต่ขึ้นอยู่กับตัวผู้นำ

^{๑๑๖} พระราชรัตนมงคล (มนตรียางจิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญาคุณูปการบัณฑิต**(สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระอำนวย หมอกเมฆ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคกลาง, ๒๕๕๓).	ธ = ธมมาธิปไตยโย คือ ถือพระธรรมวินัย ใช้หลักกฎหมายใช้หลักคุณธรรม อ = อปรีหานิธมโม เน้นหลักแห่งความสามัคคีภายในบ้าน วัด และ ชุมชน ว = วตตสมปนโน สร้างศรัทธาเพื่อให้สามารถเป็นที่ศรัทธาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำตนให้เป็นต้นแบบที่ดีของชุมชน อ = อิทธิบาทธมโม พัฒนาปรับปรุงด้านสาธารณูปการ จัดอาคารสถานที่ให้สะอาด ร่มรื่น มีระเบียบการจัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสม ส = สงคหตถุธมโม การสงเคราะห์การระดมการมีส่วนร่วม ทำนุบำรุงอุปถัมภ์ศาสนา ด้วยสรรพกำลังขององค์กรทางพระพุทธศาสนา และองค์กรศาสนาอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันบ้านและสถานศึกษา (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นข้อสังเกตว่าการบริหารจัดการวัดควรใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง
พระครูวิสูตรชัยกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๕๒).	การบริหารการศึกษาที่มีวัดเป็นฐาน ในจังหวัดชัยนาท วัดขนาดเล็ก ซึ่งมีการบริหารที่มีบูรณาการน้อย หย่อนหรือขาดประสิทธิภาพ เป็นภาระต่อสังคม เป็นภัยต่อการอยู่รอดของวัดในส่วน้อยและคณะสงฆ์ไทยโดยรวม มีกรรมการวัดคอยตรวจสอบความคุ้มค่าน้อย และขาดหลักการของการสร้างกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี กล่าวคือ ใช้หลักกฎหมายในวัดมีการปกครองวัดยึดวัตถุประสงค์ของวัดเป็นหลักในการปกครอง และใช้หลักเมตตา และเหตุผลดังนั้น เหตุนี้การประเมินเจ้าอาวาสให้มีความสำคัญกับหลักความคุ้มค่าและหลักกฎหมายน้อยซึ่งสะท้อนให้การบริหารวัดราษฎร์)ที่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารวัดราษฎร์มากในด้านเดียวกันนี้พระสงฆ์เป็นผู้รับไม่คุ้นเคยกับการให้และสิ่งของที่ประชาชนถวายแก่พระสงฆ์ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดี เช่นอาหาร ที่ดีที่สุดในของชาวบ้าน เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
โชติ บ ดี รัฐ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).	การบริหารคน เน้นให้มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนอง ต่องานที่ได้รับมอบหมายให้ทำเพราะการทำงานมีระบบ แบบแผนชัดเจน พระสังฆาธิการจะดำเนินการได้อย่าง รวดเร็ว พิจารณาได้จากองค์ประกอบคือ ๑) ความสามารถในการใช้คนถูกต้องกับความรู้ ความสามารถ ๒) ศักยภาพของการปฏิบัติงานของผู้อยู่ ใต้ปกครอง ๓) ความรวดเร็วในการสนองงานของ ผู้ใต้บังคับบัญชา ๔) ความพึงพอใจของอุบาสกอุบาสิกา สามารถเรียนรู้ระบบงานได้อย่างรวดเร็ว เกิดจากการ ทำงานที่มีระบบแบบแผน และมีความรู้มากขึ้นโดยใช้วัด ของตนเองเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาทั้งทาง โลกและทางธรรม การบริหารงาน ได้เน้นในเรื่องงาน ด้านการศึกษาบุคลากรมีความรู้ความสามารถมากขึ้น การบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องคนที่จะมาศรัทธาเข้าวัด จุดเด่นของพระสงฆ์ ได้เน้นในเรื่องการจัดทำแผนงาน หรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง
พระครูภาวนาโสภิต, พุทธศาสตร์ดุขฎี บัณฑิต (พระพุทธศาสนา), บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, (๒๕๕๖).	รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้น เป็น รูปแบบขึ้น บันใดมีการประสานงานแบบบนลงล่างลงมา ตามลำดับชั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ส่วนในเขตล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง ด้านแนวทางการบริหาร จัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณี ที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ตาม แนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนด นโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งการบริหารเผยแผ่ พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือ สายงานของพระ ธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและ เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง มีองค์กรมีการจัดอบรม ฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผย แผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชน พุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไป

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
สุภาพร มากแจ้ง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓).	การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ประกอบด้วยการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการ ๔ ประการ ได้แก่ ความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทของสถาบันสงฆ์ ความต้องการการศึกษาของคณะสงฆ์ สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ ตลอดจนร่วมอยู่ในระบบการจัดการศึกษาของชาติไม่แยกส่วนเฉพาะสงฆ์ โดยมีผู้แทนสงฆ์เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการการศึกษาทุกระดับ อันจะช่วยเอื้อประโยชน์ต่อความเป็นเอกภาพเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาและเป็นการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างได้ประโยชน์สูงสุด
สายันต์ โพธิ์สิงห์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).	๑) ในภาพรวมปัจจัยและกระบวนการบริหารการพัฒนา วัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำด้านความฉลาด อยู่ในระดับมากที่สุด ๒) ในภาพรวมปัจจัยความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม หรือธรรมศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ๓) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยและกระบวนการบริหารกับลักษณะความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

พระอภินิษฐ์สิริปัญญา (อาจวิชัย), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).	๑) การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีพบว่าพระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่าพระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ๒) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาวุฒิการศึกษาสามัญวุฒิการศึกษานักธรรมวุฒิการศึกษาบาลีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้๓) ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานีได้แก่ ๑) ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ ๒) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณรจึงมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย ๑) จัดหางบประมาณสำรองไว้มากๆให้เพียงพอกับการก่อสร้าง ๒) จำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ๓) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เกิดความสำนึกกรักศาสนสมบัติของวัด
---	---

ตารางที่ ๒.๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ (ต่อ)

พระราชรัตนมงคล (มนตรียางธิสาร), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).	๑. หลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมมีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า ๐.๐๕ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๒. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่าหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ๔. การติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเมื่อเวลาผ่านไป ๑ เดือนพบว่า (๑) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (๒) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลาด้านเนื้อหาด้านกิจกรรมด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการประเมินผลสามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนระดับอื่นได้
---	---

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์เงินนิกายในประเทศไทย” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อแสวงหาความเป็นจริงในทรรศนะของผู้ทำการวิจัย เพราะมีข้อมูลหลายประการที่ไม่อาจเห็นได้ชัดในลักษณะที่เป็นรูปธรรม นอกจากจะเข้าไปสัมผัสด้วยตนเองเป็นระยะเวลาหนึ่ง การดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นลักษณะดังนี้ กรอบทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หน้าที่การทำงานของผู้บริหารตามแนวทางและหลักการ (POSDCoRB) และการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) ผลการวิจัยพบว่าผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ตามกรอบพระราชบัญญัติสงฆ์และหลักการ (POSDCoRB) พบว่า การบริการกิจการด้านการปกครองของคณะสงฆ์เงินนิกายกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย กฎหมายและจารีตประเพณี การจัดองค์กรเป็นไปตามความเหมาะสม และบริบทของวัด การสรรหาบุคลากรพิจารณาคุณสมบัติ การสั่งการเป็นเส้นตรงจากบนลงล่าง การประสานงานดี มีการรายงานเป็นวาจาอย่างไม่เป็นทางการ การงบประมาณมีพระเจ้าหน้าที่ได้รับผิดชอบและตรวจสอบโดยเจ้าอาวาส (A=Administration) การบริหาร หมายถึงถึง

การบริหารกิจการด้านการปกครอง แบ่งการปกครองเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขานุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนองงานเจ้าอาวาส การกระจายงานแบ่งเป็น ๕ กอง คือ กองแผนงาน กองการปกครอง กองการบัญชีและการเงิน กองโภชนาการ และกองโยธา^{๑๑๗}

กฤษฎา มตะขบ ได้วิจัยเรื่องทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่าทัศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่าโครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองของประเทศเจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจปัญหาควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหาร การแต่งตั้งและถอดถอนรัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้นและนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม^{๑๑๘}

พระใบฎีกาสมชาย ธมฺมธโร (สีหบุตร) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาด้านการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๖๙ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (T-Test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ในกรณีที่พบความแตกต่างตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการ

^{๑๑๗} กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์, “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๑๘} กฤษฎา มตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓).

ปกครองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ด้านการปกครองภายในวัด ๒. การเปรียบเทียบคุณภาพการความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรีจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มีวุฒิกศศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ๓. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ๑) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย ๒) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร ๓) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบพระธรรมวินัยภายในวัด ๔) การขัดแย้งกันและไม่เข้าใจกันในเรื่อง พระธรรมวินัย ๑) ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เครื่องครัดตามกฎหมายคณะสงฆ์เกินไป ๒) การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาในข้อกฎหมายคณะสงฆ์ ๓) การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน เชื้อชาติต่อการทำงานของคณะสงฆ์ ๔) ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานตามกฎหมายของคณะสงฆ์ ๑) การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง ๒) พระภิกษุสามเณรมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ๓) ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ใต้บังคับบัญชา ๔) พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร^{๑๑๙}

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐมมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน ๒๕๐ รูปโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (ClusterSampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (OneWayANOVA) สำหรับตัวแปรที่มี ๓ ค่าขึ้นไป เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างหลายคู่โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการวิจัยพบว่า ๑.บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= ๓.๖๐) ๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ นครชัยศรีจังหวัดนครปฐมทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวน

^{๑๑๙}พระใบฎีกาสมชาย ธมฺมธโร (สีหบุตร), บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

พระราชวุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และวุฒิการศึกษาทางสามัญมีผลให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกันจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ ๓. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม พบว่าขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบายและขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครองแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาคทั้งต้องสนับสนุนให้การศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรีเพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๑๒๐}

พระครูสิริอาภากร (บุญธรรม) อำภา ได้วิจัยเรื่อง บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านการปกครองเจ้าอาวาสทุกวัด ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ๕ ตำบล ต่างก็ยึดหลักพระธรรมวินัยและยังอิงอาศัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและมติมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์นอกจากนั้นเจ้าอาวาสทุกวัดยังได้ตั้งกฎระเบียบกติกากฎของวัดขึ้นมาอีก เพิ่มเติมอีกนอกเหนือไปจากกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม เพราะเหตุว่าปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปมากเพราะพระธรรมวินัยและศีลอาจจะไม่ครอบคลุมได้ทั่วถึง เจ้าอาวาสจึงต้องตั้งกฎระเบียบกติกามารยาทขึ้นมาอีกเพื่อควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสามเณรให้เป็นไปในทางเดียวกัน^{๑๒๑}

วินัย สมมิตร,บุปผา ทิพย์สภาพกุล และประเสริฐ เรือนนระการ ได้วิจัยเรื่อง “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: กรณีศึกษาวัดพระบาทน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่าวัดพระบาทน้ำพุปฏิบัติภารกิจครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง ๖ ด้าน ด้านการปกครองของวัดพระบาทน้ำพุ ได้จัดให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องโรคเอดส์เต็มรูปแบบ มีการให้การดูแลเลี้ยงดูตลอดจนให้การศึกษอบรม เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการเทศนาธรรมและบรรยายให้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาธรรมไปพร้อมๆ กับการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่สังคม^{๑๒๒}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น ผู้บริหารที่สำคัญคือพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ เป็นลำดับชั้น ในงานบริหารและปฏิบัติงานนั้นพระสังฆาธิการในทุกระดับ ต้องช่วยกันขับเคลื่อนกิจการงานคณะสงฆ์และประสานสัมพันธ์กันอย่างมีระบบระเบียบ มีความเคารพให้เกียรติกัน มีความสมัครสมานสามัคคีแก่กัน มีการจงใจและให้ขวัญกำลังใจ ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม ภายใต

^{๑๒๐}พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๒๑}พระครูสิริอาภากร (บุญธรรม) อ่ำภา, “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๕.

^{๑๒๒}วินัย สมมิตร, บุปผา ทิพย์สภาพกุลและประเสริฐ เรือนนระการ, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดพระบาทน้ำพุอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๕).

พระธรรมวินัย พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังนั้นบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงย่อมมีปัญหาค้นเนื่องมาจากพื้นฐานความรู้ของพระสังฆาธิการเพื่อเป็นข้อมูลในแนวทางการพัฒนากิจการคณะสงฆ์สืบไป ผู้วิจัยได้สรุป เนื้อหาสาระสำคัญๆ ได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๙ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

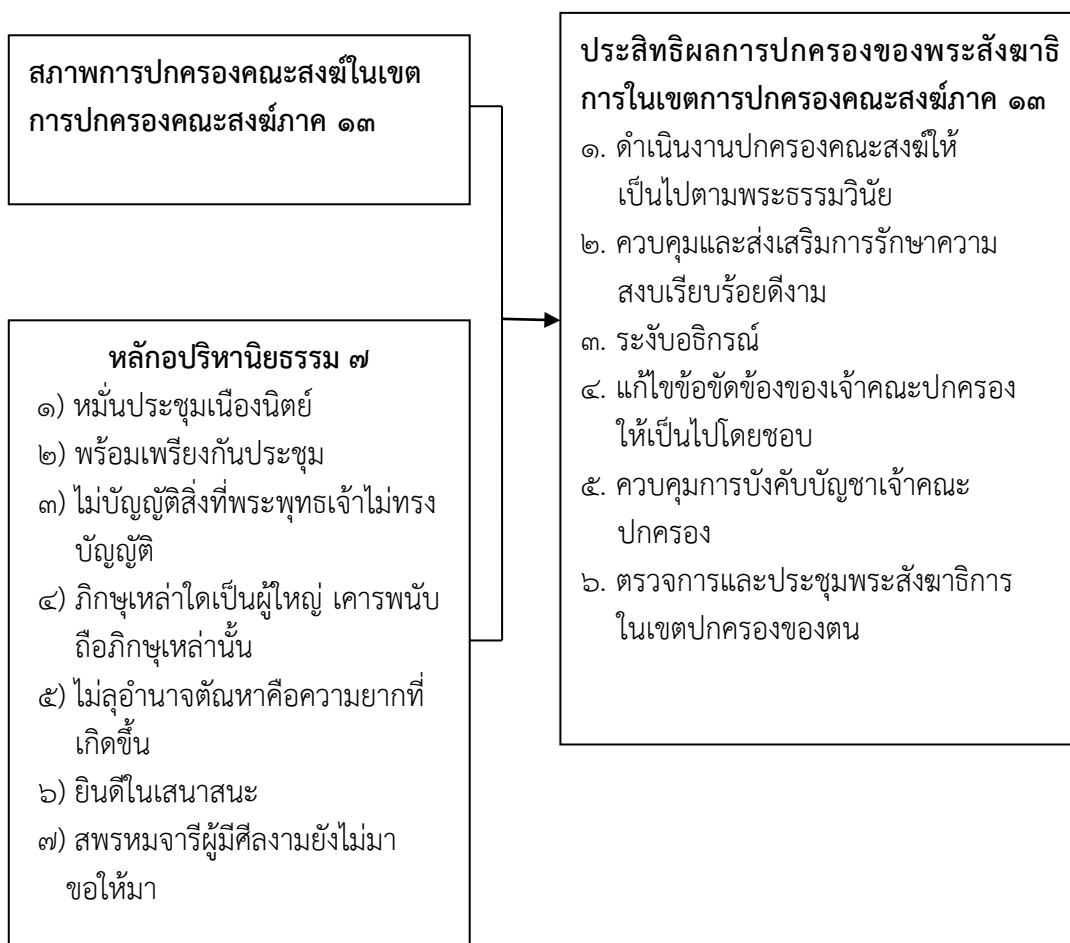
นักวิจัย	ผลการวิจัย
กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์ , (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐),	การบริหารกิจการด้านการปกครองของคณะสงฆ์จีนนิกาย กำหนดนโยบายบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย กฎหมายและ จารีตประเพณี การจัดองค์กรเป็นไปตามความเหมาะสม และ บริบทของวัด การสรรหาบุคลากรพิจารณาคุณสมบัติ การสั่ง การเป็นเส้นตรงจากบนลงล่าง การประสานงานดี มีการ รายงานเป็นวาจาอย่างไม่เป็นทางการ การงบประมาณมีพระ เจ้าหน้าที่ได้รับผิดชอบ และตรวจสอบโดยเจ้าอาวาส (A=Administration) การบริหาร หมายถึงการบริหารกิจการ ด้านการปกครอง แบ่งการปกครองเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้า อาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขานุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนองงานเจ้าอาวาส การกระจายงานแบ่งเป็น ๕ กอง คือ กองแผนงาน กองการปกครอง กองการบัญชีและการเงิน กองโภชนาการ และกองโยธา
กฤษตามมตะขบ, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓).	๑) นำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจปัญหา ๒) กระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการ บริหาร ๓) รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้น
พระครูสังวรสาธุวัตร, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๓๗).	๑) ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาค ๒) สนับสนุนให้การศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอนครชัย ศรีเพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
พระครูสิริอาภากร, (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๒).	๑) ยึดหลักพระธรรมวินัย ๒) เจ้าอาวาสทุกวัดยังได้ตั้งกฎระเบียบกติกากของวัดขึ้นมาอีก เพิ่มเติม

ตารางที่ ๒.๙ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ (ต่อ)

พระใบฎีกาสมชาย ธมฺมธโร, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๓๗).	๑) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย ๒) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร ๓) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบพระธรรมวินัยภายในวัด ๔) การขัดแย้งกันและไม่เข้าใจกันในเรื่อง พระธรรมวินัย ๕) ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เคร่งครัดตามกฎหมายคณะสงฆ์เกินไป ๖) การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาในข้อกฎหมายคณะสงฆ์ ๗) การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน เชื้อขาดต่อการทำงานของคณะสงฆ์ ๘) ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานตามกฎหมายของคณะสงฆ์ ๙) การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง ๑๐) พระภิกษุสามเณรมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ๑๑) ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ใต้บังคับบัญชา ๑๒) พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร
---	---

๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารของประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อให้ได้ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ดังนี้

๑.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ประกอบด้วยพระสังฆาธิการหรือจากกลุ่มพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จำนวน ๒๑ รูป/คน

๑.๒ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พระภิกษุและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูป/คน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้แนวทางนำเสนอประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ที่มีความสมบูรณ์

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและระบบงานวิจัย

๒. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดรูปแบบการวิจัย คุณลักษณะข้อมูลการกำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการนำไป การสร้างเครื่องมือทางการวิจัย

๓. ร่างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบของแบบสอบถามการวิจัย เพื่อการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๔. การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ IOC (Index of Congruence)^๑

๖. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ ๓๐ ชุดเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficients) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๒

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยผู้วิจัยคัดเลือกจาก พระสังฆาธิการหรือจากกลุ่มพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการปกครองที่มีส่วนร่วมในประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จากผู้เชี่ยวชาญในประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ รวมทั้งสิ้น ๒๑รูป/คน ได้แก่

๑.๑ ผู้เชี่ยวชาญได้มาจากกลุ่มพระสังฆาธิการ ในการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จำนวน ๑๗ รูปประกอบด้วย

๑) พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขุโม ป.ธ. ๙) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดสามพระยา รองเจ้าคณะภาค ๑๓

^๑สมจิตร แก้วนาค, “การพัฒนาและการศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมของทัพอากาศ”, *ปริญญานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๘.

^๒ประยูรอาษานาม, *คู่มือวิจัยทางการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

๒) พระเทพพลธรรมนี (ประจวบ ปาสาทิโก) เปรียญธรรม ๗ ประโยค การศึกษานักธรรมเอก ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี

๓) พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติกโร) เปรียญธรรม ๗ ประโยค การศึกษานักธรรมเอก เจ้าอาวาสวัดเนินพระ เจ้าคณะจังหวัดระยอง

๔) พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล) การศึกษานักธรรมเอก ป.บส. จล.เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยารามเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี ตำบลเขาหัว อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี

๕) พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รกขิตธมโม) เปรียญธรรม ๕ ประโยค การศึกษานักธรรมเอก เจ้าอาวาสวัดบางปรือ เจ้าคณะจังหวัดตราด ตำบลห้วยแร่ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

๖) พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปญญาทีโป) เปรียญธรรม ๙ ประโยค การศึกษานักธรรมเอก ปริญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป่า รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี ตำบลท่าช้าง อำเภอจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

๗) พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสโร) การศึกษานักธรรมเอก กศ.ม.กิตติมศักดิ์ เจ้าอาวาสวัดลุ่ม เจ้าคณะอำเภอเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

๘) พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย จานิสโร) การศึกษานักธรรมเอก ปริญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

๙) พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์ต จันทปญโญ) เปรียญธรรม ๓ ประโยค การศึกษานักธรรมเอก ปริญาตรี (พธ.ม.) ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอสรรคบุรี วัดพิบูลสันตธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี

๑๐) พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร) การศึกษานักธรรมเอก ปริญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม เจ้าคณะอำเภอนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี

๑๑) พระครูกัลยาณานุรักษ์รักษ์ (เพ็ญ ทีปธมโม) การศึกษานักธรรมเอก เจ้าอาวาสท่าพริก เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

๑๒) พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา อนุธมโม) การศึกษานักธรรมเอก ปริญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดมาบข่า เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำเจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมน้ำเจ้าอาวาส จังหวัดระยอง

๑๓) พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนีโย) การศึกษานักธรรมเอก ปริญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

๑๔) พระอรธโมลี (อบ ปสาโท) เปรียญธรรม ๗ ประโยค การศึกษานักธรรมเอก ป.บส. เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

๑๕) พระครูมงคลปัญญากร (สันต ปญญาวุฑโฒ) การศึกษานักธรรมเอก ตำแหน่งคณะ อำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

๑๖) พระครูศรีปริยัติโกวิท (ขึ้น ปณณาวชิโร) เปรียญธรรม ๖ ประโยค การศึกษานักธรรม เอกปริญญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดโชติ เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

๑๗) พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรยา พุทฺธสโร) เปรียญธรรม ๔ ประโยค การศึกษานักธรรม เอกปริญญาโท (พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดสามผาน เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัด จันทบุรี

๑.๒ ผู้เชี่ยวชาญจากกลุ่มนักวิชาการ จำนวน ๔ คน

๑๘. นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง

๑๙. นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

๒๐. นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดจันทบุรี

๒๑. นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดระยอง

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จาก
ผู้เชี่ยวชาญพระภิกษุและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓รูป/คน ประกอบด้วย

๑. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๒. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์

๓. พระครูธรรมสารโสภิต (พะยอม สุธีโร) เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดถนนกระเพรา

๔. พระครูโสภิตปัญญากร (เขาวลิตร ชิตงุโร) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง)

๕. พระมหาสมภพ สมภทโท รองเจ้าคณะอำเภอแกลงรูปที่ ๒ เจ้าอาวาสวัดชากขุนวิเศษ

๖. พระครูโสภณกิจจานุวัตร เจ้าคณะตำบลนายายอาม เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ลังกา

๗. พระครูสุวิมลกิจโกศล เจ้าคณะตำบลช้างข้าม เจ้าอาวาสวัดหนองไทร

๘. พระครูวิสุทธิสารโสภิต (สมศักดิ์ สุทธิจิตโต) เจ้าคณะตำบลเนินซ้อ เจ้าอาวาสวัดเนินซ้อ

๙. พระปลัดบำเพ็ญ กิตติปาโล เจ้าคณะตำบลตะพล เจ้าอาวาสวัดช้างชนศิริราษฎร์บำรุง

๑๐. พระครูบวรศีลวัฒน์ (อานวย สีลธโร) เจ้าอาวาสวัดหนองกันเกรา

๑๑. พระครูโสภณพัฒน์วงศ์ (สงกรานต์ สิริโร) เจ้าอาวาสวัดเนินทราย

๑๒. พระปลัดปรีชา นนทโก เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาโอบสถ์

๑๓. อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์

๓. ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณคือ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้แก่ พระสังฆาธิการที่ใช้เป็นกรณีศึกษาจำนวน ๔ จังหวัดได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จำนวน ๑,๓๓๒ รูป

กลุ่มตัวอย่าง มาจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane)^๓ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๒ รูป โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionare) แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามตาราง ๓.๑ มีดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
จังหวัดชลบุรี	๕๔๑	๑๒๓
จังหวัดระยอง	๓๘๐	๘๖
จังหวัดจันทบุรี	๒๕๘	๕๙
จังหวัดตราด	๑๕๓	๓๔
รวม	๑,๓๓๒	๓๐๒

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือและอธิบาย ลักษณะของเครื่องมือ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

๑.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปกครองของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ๓ ชนิด ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะและ ๓) แบบสอบถามโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัยและวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อความ

๒) โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญ รูปแบบการปกครองทั้ง ๖ ด้าน

^๓สุวริยศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๒.

๓) กรอบประเด็นและข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

๔) เสนอร่างเครื่องมือ ประเด็นการสนทนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๕) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน ๒๑ รูป/คน

๑.๒ สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปกครองจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานวิจัยหรือบทความ

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยมาสร้างประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๓) เสนอร่างเครื่องมือ ประเด็นการสนทนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๔) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๓ รูป/คน

๑.๓ แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปกครอง ทั้ง ๖ ด้าน จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๓) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๔) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่า IOC (Rovinelle & Hambleton)^๔

๕) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลกับพระสังฆาธิการจำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา

^๔สมจิตร์แก้วนาค, การพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมของกองทัพอากาศ, **ปริญญาานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต** (การวิจัยและพัฒนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๑).

(Alpha Coefficients) ตามวิธีของ Cronbach^๕ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงรายข้อเท่ากับ ๐.๙๕๕ (ตามภาคผนวก) และสัมประสิทธิ์ของความเที่ยง ทั้งฉบับ

๖) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้ว ไปเก็บข้อมูลกับพระภิกษุ และประชาชนในจังหวัดปทุมธานี โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๐๒ รูป มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ^๖ โดยแต่ละระดับคะแนนมีความหมายดังนี้

- คะแนน ๕ หมายถึง ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า มีประสิทธิผลมากที่สุด
- คะแนน ๔ หมายถึง ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า มีประสิทธิผลมาก
- คะแนน ๓ หมายถึง ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า มีประสิทธิผลปานกลาง
- คะแนน ๒ หมายถึง ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า มีประสิทธิผลน้อย
- คะแนน ๑ หมายถึง ผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า มีประสิทธิผลน้อยที่สุด

๒. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ๓ ชนิด ประกอบด้วย ๑) แบบสอบถาม ๒) แบบสัมภาษณ์และ ๓) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ประกอบด้วย ๖ ประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นคำถามที่ ๑. ท่านคิดว่า ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยเป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๒. ท่านคิดว่าประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม เป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๓. ท่านคิดว่าประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านระงับอธิกรณ์ เป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๔. ท่านคิดว่าประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ เป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๕. ท่านคิดว่าประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง เป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๖. ท่านคิดว่าประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นอย่างไร

^๕ ประยูรอาษานาม, คู่มือวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

^๖ กาสึก เตชะขันทม, หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : Principle of Social Science Research, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓), หน้า ๙๘.

๒.๒ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดรูปแบบประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ประกอบด้วย ๔ ประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นคำถามที่ ๑. ประเด็นปัญหาประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นอย่างไร ๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓) ด้านระงับอธิกรณ์ ๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ประเด็นคำถามที่ ๒. หลักการ แนวคิด ที่เหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ ใช้ในประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ควรเป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๓. ร่างรูปแบบประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง และมีความสมบูรณ์ เป็นอย่างไร

ประเด็นคำถามที่ ๔. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่สำคัญ

ความมุ่งหมายของการทำสนทนากลุ่มเฉพาะ

๑. กำหนดกระบวนการสร้างรูปแบบประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๒. กำหนดสาระเนื้อหาของสาระสำคัญรูปแบบประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๓. ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ของผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

๒.๓ แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาโดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบหรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมและตำแหน่ง โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ และการปกครองคณะสงฆ์อีก ๖ ด้านได้แก่ ๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓) ด้านระงับอธิกรณ์ ๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า

(Numeral Rating Scale) กำหนดความมากน้อยของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็นจากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๕ หมายถึง การจัดการมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง การจัดการมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง การจัดการมีประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง การจัดการมีประสิทธิผล อยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง การจัดการมีประสิทธิผล อยู่ในระดับน้อยที่สุด^๗

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗

๓. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำไปดำเนินการวิเคราะห์ และประเมินระดับคุณภาพความตรงของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๓.๑ การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้ง ๒ ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหาขอบเขตของแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและความเป็นเอกนัยในการเก็บข้อมูล

๓.๒ การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence)^๘ โดยผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่น้อยกว่า ๕ ท่าน ได้ผลการหาค่า IOC > ๐.๕ ทุกข้อ

๓.๓ การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ($\pm$) ซึ่งผลการทดสอบการใช้แบบสอบถาม (Try Out) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๕๕

^๗ธีรยุทธพึงเที่ยง, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๐.

^๘สุรชัย ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพมีขั้นตอนดังนี้

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนา ต่างๆจากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความวิจัย เกี่ยวกับหลักการแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือ สถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview Guide) ประกอบด้วยกลุ่มพระสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดย เลือกแบบเจาะจง

(๒) ติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์

(๓) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลเชิง คุณภาพการสัมภาษณ์ (interview)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการ สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ได้แก่ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่างๆพร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่อง บันทึกลายเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ได้แก่ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ สัมภาษณ์แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่ สัมภาษณ์ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรจากพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิ การในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จำนวนประชากร ๑,๓๓๒ รูปวิเคราะห์คำนวณขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร่ยามาเน่ (Taro Yamane)^๔ จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐๒ รูป แล้วดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random sampling) ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเอง

^๔อ้างแล้ว, หน้า ๑๒๙-๑๓๒.

กับกลุ่มตัวอย่างในภาค ๑๓ มีการนัดหมายให้ผู้รับผิดชอบเก็บรวบรวมส่งคืนภายใน ๓ สัปดาห์ได้แบบสอบถามกลับคืนมา ๓๐๒ ชุด ในงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

๒) ติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตศึกษาศาขารจัดการเชิงพุทธเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงพระสงฆ์ในภาค ๑๓ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และดำเนินการแจกและรับกลับคืนด้วยตนเอง

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและ ๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ รวมทั้งการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตัวเองตามระเบียบวิธีวิจัยและตามประเด็นโจทย์วิจัยวิธีดำเนินงานวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) โดยผู้เชี่ยวชาญแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ข้อมูลที่สอดคล้องกันเพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะและแนวทางในการกำหนดประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ และนำเสนอเป็นความเรียงตารางหรือแผนภูมิซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล

๒. อ่านทำความเข้าใจบันทึกเขียนข้อสังเกตและตั้งประเด็น

๓. พรรณนาแยกแยะลดส่วนข้อมูล (Data Reduction) และให้รหัส (Coding) และตีความข้อมูลจัดหมวดหมู่หาความเหมือนความต่างและความเชื่อมโยงกับบริบท

๔. สรุปผลการวิจัยนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียงและรายงานผลการวิจัย

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาความเป็นไปได้ของประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ และการปกครองคณะสงฆ์อีก ๖ ด้านได้แก่ ๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓) ด้านระงับอธิกรณ์ ๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนโดยใช้สถิติดังนี้

๑. สถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อความเป็นไปได้ในการใช้ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของของบุคลากรต่อสภาพการปกครองของพระสังฆาธิการสถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) กรณีตัวแปรสองกลุ่มการทดสอบค่าเอฟ (F-test) กรณีตัวแปรสามกลุ่มวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

๔) เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้^{๑๐}

๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยน้อยที่สุด

๑.๕๐ - ๒.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยน้อย

๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยปานกลาง

๓.๕๐ - ๔.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยมาก

๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยมากที่สุด

๕) เกณฑ์การแปลผลส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังต่อไปนี้^{๑๑}

ต่ำกว่า ๐.๕๐ หมายความว่า สอดคล้องกันมากที่สุด

^{๑๐}พระมหาศุภกิจสุภกิจโจ (ภักดีแสน) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น, **ปริญาญพุทธศาสนมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๓.

^{๑๑}บุญส่งนิลแล้ว, “การประเมินหลักสูตรศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๐), หน้า ๕๕.

๐.๐๕ - ๐.๙๙ หมายความว่า สอดคล้องกันมาก

๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายความว่า สอดคล้องกันปานกลาง

๑.๕๐ - ๑.๙๙ หมายความว่า สอดคล้องกันน้อย

๒.๐๐ ขึ้นไปหมายความว่า สอดคล้องกันน้อยที่สุด

๔. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปผลและนำเสนอเขียนเป็น ความเรียงตารางหรือแผนภูมิ

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก เอกสารการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและ พรรณนำความวิเคราะห์ลักษณะปัญหาจากเอกสารจากการสัมภาษณ์และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒) จัดลำดับข้อมูล ๓) จากการสัมภาษณ์ ๔) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น ๕) สรุปผลการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับ “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๗ ตอน ดังนี้

๔.๑ สถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๔.๒ หลักอุปนิทานธรรม ที่ส่งเสริมประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๔.๓ นำเสนอประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๔.๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในส่วนแรกผู้วิจัยขอนำเสนอสถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นอย่างไร จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth- interviews) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านต่างๆ โดยมีผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. สถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

การปกครองคณะสงฆ์ในการบริหารงานที่หลากหลายเพราะเป็นงานที่ต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ชาญฉลาดเนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายเจ้าอาวาสต้องรู้ว่าวัดมีงานหรือภารกิจอะไรที่ต้องทำมีวิธีทำอย่างไรงานไหนควรทำก่อนทำหลังงานไหนเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบข้อใดต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้างในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสตามภารกิจซึ่งบทความนี้อาจจะมองดูถึงภารกิจของเจ้าอาวาสจากหนังสือและข้อมูลเอกสารแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น ๑.พระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕๒. กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครอง

คณะสงฆ์ ๓. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ๔. หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์^๑

การบริหารวัดและการบริหารคณะสงฆ์คือกระบวนการจัดการและดำเนินการทุกด้านเพื่อให้การบริหารคณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการบริหารวัดและเป็นฐานรองรับกิจการงานของพระศาสนาให้มีความก้าวหน้าสามารถอำนวยความสะดวกเสริมสร้างความผาสุกความถูกต้องความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามและแสดงความเมตตาอนุเคราะห์ต่อปวงชนให้ปรากฏชัดทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรมการบริหารวัดและการบริหารคณะสงฆ์จะต้องมีแผนนโยบายเป้าหมายเพื่อจัดทำโครงการให้มีหลักมีวิธีการและระเบียบงานที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานตามภารกิจของวัดด้านการปกครองการปกครองตามลำดับชั้นการปกครองโดยเจ้าคณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้นๆโดยปกครองตามลำดับชั้นไปตามลำดับเมื่อเจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดีเช่นเจ้าคณะภาคดูแลปกครองในภาคที่ตนปกครองเจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสหวิริยาริกที่ตนให้การอุปสมบทการมีกลยุทธ์ในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในปัจจุบันโดยมีระเบียบที่ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการปกครองเขตหนึ่งในพื้นที่ของภาคต่างอย่างครอบคลุมและเหมาะสมมีการกระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละเขตหน(ภาค) อย่างชัดเจน^๒

หลักการบริหารการปกครองที่ดีต้องเป็นผู้รู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ อย่าเป็นผู้ตกข่าวบริหารงานต้องรวดเร็วและแม่นยำการจะแก้ไขปัญหาใดๆนั้นต้องแก้ในขณะนั้นให้ติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องตามคำสาธุชาติที่ว่า “ตีเหล็กต้องตีตอนเหล็กร้อนการปกครองเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนต้องดูทันที” นั้นหมายถึงการที่จะแก้ไขทันเหตุการณ์ได้ดีต้องทำขณะนั้นอย่าชะลอจนเรื่องเจียบหายไปโดยไม่สนใจหรือนิ่งเฉยจะทำให้เสียระบบการทำงานเสียระบบการปกครองการบริหารงานต้องมีระบบจัดการระบบให้ดีลำดับเหตุการณ์ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์อย่างหนึ่งดูตายต้องชวนช่วยหางานอยู่เสมอและให้แนวคิดในสิ่งที่พึงทำคือการข่าวข้อมูลสื่อสารต้องรวดเร็วทันใจทันเหตุการณ์เมื่อได้รับข่าวสารข้อมูลแล้วต้องรายงานผู้บังคับบัญชาของตนเองโดยเป็นลายลักษณ์อักษรรายงานความคืบหน้าของสถานการณ์และการทำเชิงรุกรู้ทันรู้คนรู้งานรู้กาลเป็นมุมมองเลือกหาคนดีมีฝีมือมาร่วมทีมเพื่อสนองงานและให้พิจารณาความดีความชอบให้กำลังใจด้วยผลงานที่เขาได้ทำนั้นคือการส่งเสริมคนดีมีฝีมือได้ทำงานการทำงานนั้นอย่าให้กระทบกระทั่งระบบการปกครองในระดับเบื้องต้นหรือระดับสูงขึ้นไปการปกครองควรเป็นไปตามจารีตอันดีงามที่บูรพาจารย์เคยประพฤติปฏิบัติอันไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองควร

^๑สัมภาษณ์พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียต กิตติสุขุโม ป.ธ.๙), เจ้าอาวาสวัดสามพระยา รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^๒สัมภาษณ์พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวิหารตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เป็นไปอย่างถูกต้องด้วยพระธรรมวินัยและขอบธรรมควรเป็นไปตามแบบแผนของกฎหมายกฎหมายพระ
สมามกกฎระเบียบและข้อบัญญัติต่างๆ^๓

จำเป็นต้องมีกลยุทธ์การปกครองคณะภาค ๑๓ เพราะเป็นภาคที่มีพื้นที่อยู่ในส่วนกลางเป็น
พื้นที่เจริญทางวัตถุมากและมีคณะสงฆ์มีความรู้ความสามารถมากปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็มีมากการ
ปกครองก็มีความจำเป็นต้องมีกลยุทธ์เพื่อความเรียบร้อยดีงามของคนหมู่มาตามการจัดระบบความ
เป็นอยู่ในสังคมสงฆ์เน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลักภายใต้วิธีการ ๓ วิธีคือ ๑.นิคหวิธีชมคนที่ควรชม
หรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ ๒.ปคคหวิธียกย่องคนที่ควรยกย่อง ๓.ปวารณาวิธีเปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าว
ตักเตือนสั่งสอนตนได้คือให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน^๔ ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ ๓ ประการคือ ๑. พระธรรม
วินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้แล้วและบัญญัติไว้แล้ว ๒. กฎหมายบ้านเมืองที่พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้อำนาจทางรัฐบาลให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัด
ระเบียบและข้อบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและ ๓. ขนบธรรมเนียมจารีต
ประเพณีดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับนับถือและนำไปปฏิบัติสืบๆ กันมา มีระเบียบที่ว่าด้วยการ
ปกครองที่เอื้อประโยชน์ในการจัดการปกครองเขตหนในพื้นทีภาคอย่างครอบคลุมและเหมาะสมมีการ
กระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละเขตอย่างชัดเจน^๕ มีระเบียบแบบแผนในการปกครองที่
สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องมีการกระจายอำนาจไปยังพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่ในการปกครอง
คณะสงฆ์เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์แบบ^๖ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรมเอื้อเพื่อต่อพระ
ธรรมวินัยจึงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับและมติมหาเถรสมาคมเป็นแนวทาง
ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านวัดราชการและที่สำคัญคือสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้
ในการบริหารการจัดการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพได้ดีในปัจจุบัน^๗
เป็นไปตามแบบแผนกฎหมายกฎระเบียบฯควรเป็นไปตามจารีตประเพณีของบูรพาจารย์การปกครองไม่
ควรใช้กลยุทธ์หรือกลวิธีเพราะอาจเป็นเหตุให้สูญเสียความถูกต้องชอบธรรมไป^๘ การปกครองส่วนใหญ่จะ
เป็นการตั้งรับโดยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องๆ ไป

^๓สัมภาษณ์พระเทพสิทธิเวที(สมอิ่ง โชติโกโร ป.ธ. ๗),เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ,
๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๔สัมภาษณ์พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล),เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม
ตำบลเขาวัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๕สัมภาษณ์พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตธโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ
ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๖สัมภาษณ์พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปญญาทีโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนาม
เป้า ตำบลท่าช้าง อำเภอจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๗สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสโร), เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่
อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๘สัมภาษณ์พระครูพิพัฒนขยายภรณ์ (วันชัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย
ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ดังนั้นการบริหารเชิงรุกเป็นหนทางหนึ่งที่มีการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้^{๙๙}มีการปกครองที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับประกาศมติมหาเถรสมาคมนั้นในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มุ่งเน้นการพัฒนาวัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริงทั้งพยายามช่วยลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาโดยปรับปรุงระบบการทำงานของคณะสงฆ์โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีการยึดหลักธรรมาธิปไตยในการปกครองสนับสนุนให้คณะสงฆ์ทำงานร่วมกันเป็นทีมและมุ่งส่งเสริมให้คณะสงฆ์ระดับท้องถิ่นเข้มแข็งสนับสนุนให้คณะสงฆ์ได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นผู้รู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆ ใช้นโยบายการทำงานเชิงรุก^{๑๐}

สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดในเขตปริณทลทั้ง ๔ จังหวัดได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ถือได้ว่าการบริหารปกครองที่มีความเข้มแข็งโดยกลยุทธ์หรือรูปแบบที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์เจ้าผู้ปกครองจะมีการกำหนดทิศทางในการของการบริหารจัดการโดยประเมินสภาพสภาพแวดล้อมปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากนั้นจึงค่อยๆ พัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านั้นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นส่งผลให้การปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีความเข้มแข็งดังปัจจุบัน^{๑๑}

กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในปัจจุบันยังคงยึดหลักพระธรรมวินัยแล้วยังอิงอาศัยกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับประกาศและมติมหาเถรสมาคมเป็นต้นในการส่งเสริมสนับสนุนการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์และป้องกันอันตรายจากภัยภายนอกที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรคณะสงฆ์และที่สำคัญคือสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้การบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ^{๑๒}ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุดมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายมหาเถรสมาคมระเบียบคำสั่งยึดเป็นแนวปฏิบัติในการปกครอง^{๑๓}

๔.๒ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารหลักฐานสำคัญ

^{๙๙}สัมภาษณ์พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์ดี จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอศรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสังฆธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐}สัมภาษณ์พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จุกวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑}สัมภาษณ์พระครูกลยาณานุรักษ์ (เพ็ญ ทิปธมโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพรึก ตำบลท่าพรึก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒}สัมภาษณ์พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฌนทธมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำพอง เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมน้ำพอง จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓}สัมภาษณ์พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

(Documentary Research) การสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ประกอบด้วยพระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัด จันทบุรีและจังหวัดตราด จำนวน ๒๑ รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง “ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ คือ ๑.ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายอาญา คดี ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี ๓. วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด ๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบ ๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

สภาพทั่วไปด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยเมื่อพิจารณาดูในแต่ละวัด จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันและไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ถึงการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในแต่ละวัดและผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละวัดในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ทั้ง ๔ จังหวัดพบว่า

๑. สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมดำเนินไปอยู่เสมอและรุนแรงรวดเร็วมีผลกระทบต่อการบริหารปกครองจึงควรมีการให้การศึกษาอบรมหาแนวทางเพื่อให้ได้ข้อเรียนรู้เพื่อการปรับให้เกิดความเหมาะสมควรหาแนวทางประยุกต์ใช้หลักธรรมในการปกครองคณะสงฆ์และควรมีการกระจายอำนาจการปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยภายในวัดไปยังกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด เช่น มีกรรมการบริหารวัดที่สามารถบริหารจัดการวัดร่วมกับเจ้าอาวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม ควรที่จะบริหารงานด้านการปกครองให้มีประสิทธิภาพดังกล่าวนั้น^{๑๔}

๒. วัดมีกระบวนการตรวจสอบประเมินผลการบริหารจัดการวัดอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่ชัดเจนไม่คลุมเครือสามารถตรวจสอบได้โปร่งใส^{๑๕}

๓. สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดในส่วนที่สามารถเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการวัดที่โปร่งใสและจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนาที่มีความสำคัญเช่นวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ หรือภายในพรรษา

^{๑๔}สัมภาษณ์พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวิหารตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕}สัมภาษณ์พระราชนิพนธ์ (ละเอียด กิตติสุขุม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

ให้กับประชาชนให้มากขึ้นและควรสร้างแหล่งเรียนรู้มาไว้ในวัดเพื่อองค์กรต่างๆ ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ศึกษาค้นคว้าในทางด้านหลักธรรมทางการศึกษาเทคโนโลยีจริยธรรมคุณธรรมและที่สำคัญคณะสงฆ์ต้องที่จะสามารถเป็นวิทยากรพิเศษในชุมชนที่บรรยายเกี่ยวกับธรรมะให้ความรู้แก่ประชาชนที่สนใจได้รับฟังเพื่อเป็นกุศโลบายดึงดูดคนเข้าวัดได้อีกทางหนึ่ง^{๑๖}

๔. สร้างทัศนคติที่มีความน่าเชื่อถือเชื่อมั่นและแรงศรัทธาต่อประชาชนต่อกิจกรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา^{๑๗}

๕. การบริหารจัดการวัดต้องมีการวางแผนนโยบายแผนผังการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจนเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างไม่ยุ่งยากและพยายามดึงส่วนราชการองค์กรในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการพัฒนาองค์กรหรือเป็นส่วนร่วมกับองค์กรอื่นในการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอยู่^{๑๘}

๖. ให้ทุกอำเภอดำเนินการจัดให้มีการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเดือนละ ๑ ครั้งเมื่อดำเนินการแล้วจัดทำบันทึกการประชุมรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบต่อไปและการให้คณะสงฆ์หม่าผ้าสีราชนิยมให้เหมือนกันทั้งภาค^{๑๙}

๗. การออกกฎระเบียบข้อบังคับของวัด พระส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร^{๒๐}

๘. การแต่งตั้งพระสังฆาธิการใหม่จังหวัดจะมีการอบรมเพื่อแต่งตั้งเพียงปีละ ๑ ครั้งโดยจะมีหนังสือแจ้งเมื่อถึงกำหนดเวลา^{๒๑}

๙. จังหวัดได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลและพระสังฆาธิการเป็นพระวินยาธิการเพื่อเอาใจใส่ดูแลสอดส่องความประพฤติและการปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรทั้งภายในจังหวัดและที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้อยู่ในระเบียบวินัยและกฎหมายอาญา^{๒๒}

^{๑๖} สัมภาษณ์พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติโกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘} สัมภาษณ์พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตถโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙} สัมภาษณ์พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปญญาทีโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป่า ตำบลท่าช้าง อำเภอจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐} สัมภาษณ์พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒} สัมภาษณ์พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูล สันทรธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๐. ให้พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน ๔ แก่พระภิกษุสามเณรในปกครองของตนและของคณะสงฆ์จังหวัดซึ่งจังหวัดจะจัดให้มีการอบรมเป็นประจำช่วงเทศกาลเข้าพรรษาในแต่ละปี^{๒๓}

๑๑. พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นให้ความสำคัญในการทำวัตรและสังฆกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัยอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุ-สามเณรที่อยู่ในการปกครองของตน^{๒๔}

๑๒. องค์กรในปกครองคณะสงฆ์พร้อมทั้งพระสังฆาธิการจะต้องมีความเป็นผู้นำวิสัยทัศน์นำร่องเป็นรูปแบบในกลุ่มในชุมชนเพื่อสังคมให้กระตือรือร้นไม่ทำงานซ้ำซ้อนที่จะทำให้เสียเวลาและต้องทำงานให้ดีต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กรหรือที่เรียกว่าองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อปรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องกันมากที่สุดนอกจากนี้คณะสงฆ์จะต้องเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อแสดงความเป็นประชาธิปไตยร่วมกัน^{๒๕}

๑๓. ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการประชุมและกิจกรรมเกี่ยวกับงานประชุมคณะสงฆ์ตามที่ผู้บังคับบัญชามีมติให้ทำการประชุม^{๒๖}

๑๔. ต้องยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างมั่นคงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับชาวพุทธกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของพระสังฆาธิการทุกๆ อย่างจะมีผลต่อความเชื่อความเคารพศรัทธาของประชาชนที่พบเห็นแทบทั้งสิ้นฉะนั้นหากพระสังฆาธิการประพฤติปฏิบัติตนเองน่าอับอายเชิดชูและเป็นผู้ให้ความสำคัญกับพระวินัยในส่วนหนึ่งของพระภิกษุจะทำให้คำพูดของพระสังฆาธิการย่อมมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติของชาวบ้านอีกด้วย^{๒๗}

๑๕. คำสั่งเจ้าอาวาสในการปกครองก็มีประสิทธิภาพ การปกครองคือการช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขการสอดส่องคือการคอยดูแลความประพฤติให้บรรพชิตพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัดหรือพำนักอยู่อาศัยอยู่ในวัดให้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ^{๒๘}

๑๖. หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนามีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรมเผยแผ่คำสอนและสืบต่อพระพุทธศาสนาโดยตรงมีคุณธรรมและหลักความ

^{๒๓} สัมภาษณ์พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จุกวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔} สัมภาษณ์พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพ็ญ ทิพย์มโ), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕} สัมภาษณ์พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฉนทมโ), เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข่า เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมน้ำพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖} สัมภาษณ์พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนีย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗} สัมภาษณ์พระอรธโมลี (อบปสาโท ป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘} สัมภาษณ์พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปญณาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโขด ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ประเพณีที่ต้องปฏิบัติมากมายแต่กล่าวตามหน้าที่ทางศาสนาแล้วมี๖อย่างได้แก่ ๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว ๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ๔. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง ๕. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๖. บอกทางสวรรค์สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในชีวิต^{๒๙}

๑๗. หน้าที่หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้แก่การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตามพร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชนสำหรับพระสงฆ์ไทยมีหน้าที่และบทบาทที่ต้องรับผิดชอบซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติดังนี้คือ ๑. ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณรซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่างๆ ตำแหน่งสังฆราชเป็นตำแหน่งสูงสุดที่สุทธรองลงมาได้แก่เจ้าคณะหนเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการแต่ละเจ้าคณะเป็นตำแหน่งสุดท้าย, มหาเถรสมาคมถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย ๒. ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปได้แก่งานบริหารและเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ได้แก่มหาวิทยาลัยสงฆ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีและแผนกสามัญศึกษา (ม.๑-ม.๖) ๓. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีการสอนการอบรมการแสดงธรรม การปาฐกถาธรรมและการเขียนตำราและการปฏิบัติธรรมโดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่างๆ เช่นวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ๔. ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามมีผู้ดูแลการสร้างวัดวาอารามและรักษาบูรณะซ่อมแซม ๕. ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคมได้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่สังคมด้านต่างๆ เช่นการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสการต่อต้านยาเสพติดการบริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่างๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น^{๓๐}

๑๘. บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมไทยพระสงฆ์ไทยมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้คือ ๑. การจัดการศึกษาแก่ชาวบ้าน (ทั้งมหาวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษาตลอดจนเด็กเล็ก) ๒. การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ๓. การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่หน่วยงานต่างๆ ๔. การช่วยเหลือด้านการรักษาโรคพยาบาลแก่ผู้ยากจน ๕. การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน ๖. การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ๗. การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ ๘. การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์โดยการเป็นผู้แสดงธรรมปาฐกถาธรรมและการประพฤติปฏิบัติธรรม^{๓๑}

^{๒๙} สัมภาษณ์พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรยา พุทฺธสโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐} สัมภาษณ์พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขุโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๑} สัมภาษณ์นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑๙. พระภิกษุสามเณรมีความหลากหลายทางด้านความรู้ และพฤติกรรมที่แสดงออก^{๓๒}

๒๐. การจัดสรรงบประมาณกระจายไปไม่ถึงถึงระดับล่างการใช้จ่ายงบประมาณยังไม่คุ้มค่าเท่าที่ควรความล่าช้าในการจัดส่งเอกสาร^{๓๓}

๒๑. คำสั่งการตีความกฎหมายผิด หรือคลาดเคลื่อนพื้นที่การปกครองขนาดใหญ่ ยากต่อการควบคุมพระสังฆาธิการบางรูปมีอายุกาลพรรษามาก บางรูปไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มศักยภาพเปิดช่องทางให้พระภิกษุสามเณรบางรูปกระทำผิดกฎหมายเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายและมีการตีความกฎหมายไปต่างๆ นานา^{๓๔}

สรุปได้ว่า การปกครองคือเป็นงานที่เจ้าอาวาสดำเนินการปกครองสอดส่องและให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยในวัดได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายเถรสมาคมระเบียบมติข้อบังคับคำสั่งประกาศคณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์การควบคุมการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของสงฆ์การชี้แจงแนะนำความประพฤติของพระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยภายในวัดการออกกฎระเบียบข้อบังคับของวัด พระส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้ง การดูแลพระภิกษุสามเณรของเจ้าอาวาสนั้นส่วนมากก็ไม่ค่อยว่างเพราะภารกิจมากเกินไป ในแต่ละปีจะมีการประชุมผู้บริหาร เพื่อวางแผนเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด และติดตามผลได้ การวางแผนเชิงรุกคือ ให้งบทุนการศึกษาแก่นุคูลากร สร้างขวัญและกำลังใจในการศึกษาพระปริยัติธรรม ส่วนการวางแผนเชิงรับคือการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่นุคูลากรให้มีศีกษาวิจัยค้นคว้าตามความสามารถแต่ละบุคคลที่มีความสามารถมีสติปัญญา เพื่อเป็นการสร้างศาสนทายาทให้คณะสงฆ์ห่มผ้าสีราชนิยมให้เหมือนกันและพร้อมเพียงกันทั้งภาค ๑๓ ห้ามพระสงฆ์ฆราวาสและมีเจ้าคณะปกครองสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำจึงเกิดผลสำเร็จตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองพระภิกษุสามเณรภายในวัดไม่ค่อยอยู่ในระเบียบของวัดวัดหลายแห่งยังไม่มีระเบียบปฏิบัติของวัด บางวัดกำหนดระเบียบปลีกย่อยมากเกินไป

๔.๒.๒ ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม

สภาพทั่วไปด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามเมื่อพิจารณาดูในแต่ละวัดจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันและไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในแต่ละวัดและผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละวัดในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ทั้ง ๔ จังหวัดพบว่า

^{๓๒} สัมภาษณ์นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑. การตั้งกฎระเบียบภายในวัดยังสอดคล้องการอยู่ร่วมกันปฏิบัติร่วมกันของภิกษุจึงจะลดความขัดแย้งระหว่างสงฆ์ได้^{๓๕}

๒. การรับผู้ที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทต้องตรวจสอบประวัติความก้าวร้าวและเหตุผลของการมาบรรพชาอุปสมบทจะลดปัญหาของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะได้^{๓๖}

๓. การอยู่ร่วมกันของหมู่คณะสงฆ์จะมีความเรียบร้อยมากขึ้นขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าอาวาสที่จะควบคุมพระสงฆ์ผู้อยู่ได้อาวาสมากน้อยแค่ไหน^{๓๗}

๔. เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีความตั้งใจในการบังคับใช้กฎกติกาข้อระเบียบวินัยกับพระภิกษุภายในวัดจึงไม่เกิดปัญหากันระหว่างสงฆ์^{๓๘}

๕. การวางกฎระเบียบภายในวัดของเจ้าอาวาสมีระเบียบการและบทลงโทษที่ชัดเจนและจริงจังในการประพฤตินัยของพระสงฆ์ในวัดเพราะจะทำให้มีความเกรงกลัวต่อพระสงฆ์ในวัด^{๓๙}การประชุมกันระหว่างเจ้าอาวาสกับพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดจะสามารถช่วยให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่นซึ่งส่วนใหญ่ในภาค ๑๓ จะมีการประชุมนอกรอบอยู่แล้ว^{๔๐}

๖. เจ้าอาวาสต้องมีกฎข้อบังคับมีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระต่างๆ^{๔๑}

๗. วัดส่วนใหญ่จะมีการทำภารกิจร่วมกันเช่นบิณฑบาตฉันร่วมกันลงทำสังฆกรรมร่วมกันทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสงฆ์ได้^{๔๒}

^{๓๕}สัมภาษณ์พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวิหารตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอสัตตบรรณ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖}สัมภาษณ์พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขุโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๗}สัมภาษณ์พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘}สัมภาษณ์พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอกาบัง จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙}สัมภาษณ์พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๐}สัมภาษณ์พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอมะนัง จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑}สัมภาษณ์พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอมะนัง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอมะนังจังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๒}สัมภาษณ์พระศรีศาสนโมลี (วิสุทธิ ปณณาทิโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป้า ตำบลท่าช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๘. การให้ความรู้ในเรื่องของพระบัญญัติพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสงฆ์ทั้งเก่าและใหม่ให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้และโทษของการละเมิดพระธรรมวินัยจะยังสามารถควบคุมการอยู่ร่วมกันของคณะพระภิกษุสงฆ์ได้^{๔๓}

๙. การอยู่ร่วมกันของสงฆ์ในปัจจุบันจะมีปัญหาน้อยกว่าวัดที่มีพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากหรือวัดใหญ่เพราะการควบคุมดูแลของเจ้าอาวาสทั่วถึงแม้จะมอบให้พระสงฆ์ผู้มีอายุพรรษาดูแลแทนเจ้าอาวาสก็ยังไม่มีปัญหาภายในระหว่างสงฆ์ด้วยกัน^{๔๔}

๑๐. การตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันภายในวัดพระสงฆ์ส่วนใหญ่แล้วปัญหาจะเกิดกับวัดที่มีจำนวนพระภิกษุที่มากดังนั้นการออกกฎระเบียบของเจ้าอาวาสต้องเข้มงวดและจริงจังทั้งการตั้งกฎและบทลงโทษ^{๔๕}

๑๑. พระภิกษุสงฆ์แต่ละรูปต่างที่มาต่างนิสัยการควบคุมให้อยู่แบบสงบเรียบร้อยจะค่อนข้างยากขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสมีความเด็ดขาดและมีความเกรงกลัวและความเคารพต่อพระภิกษุสงฆ์ผู้มากน้อยแค่ไหน^{๔๖}

๑๒. การตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันภายในวัดของพระภิกษุสงฆ์สามเณรและฆราวาสทุกวัดย่อมมีกฎระเบียบข้อบังคับอยู่แล้วอาจจะแตกต่างกันบ้างมากบ้างน้อยบ้างแต่ก็มีเป้าหมายคือการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยดีงามแต่ทั้งหมดทั้งมวลขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสจะมีการควบคุมดูแลจริงจังมากน้อยได้แค่ไหน^{๔๗}

๑๔. กฎระเบียบของการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะสงฆ์เจ้าอาวาสยังมีความบกพร่องในการออกกฎระเบียบที่ไม่ครอบคลุมในเรื่องของการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์สามเณรและบางวัดก็ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์หรือตั้งกฎระเบียบ^{๔๘}

^{๔๓}สัมภาษณ์พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์จิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสันทรธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔}สัมภาษณ์พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จุกวโร), เจ้าคณะอำเภอนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕}สัมภาษณ์พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพ็ญ ทิปธมโม), เจ้าคณะอำเภอลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระครูพิพิตรคุณ (ปรีชา อนุธมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมนพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๘}สัมภาษณ์ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโทป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๕. ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างเจ้าคณะผู้ปกครองและเจ้าอาวาสพร้อมหาทางออกของปัญหาและกำหนดใช้กฎระเบียบนั้นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๔๙}

๑๖. การปกครองพระภิกษุสงฆ์สามเณรให้มีความราบรื่นและเป็นระเบียบจะทำให้ยากกับวัดที่มีจำนวนพระภิกษุสามเณรมากเพราะเจ้าอาวาสรูปเดียวดูไม่ทั่วถึง^{๕๐}

๑๗. เจ้าอาวาสมักมองข้ามกฎระเบียบในส่วนนี้เพราะจะเน้นกิจกรรมและการก่อสร้างเมื่อมีปัญหาในระหว่างคณะสงฆ์ก็ค่อยมาแก้ปัญหาเมื่อเรื่องเกิดไปแล้ว^{๕๑}

๑๘. การอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์สามเณรและฆราวาสบางวัดก็ควบคุมได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยความดีใจขาดในเรื่องของกฎระเบียบของเจ้าอาวาสและการสร้างความเคารพความศรัทธาต่อเจ้าอาวาสเป็นเรื่องสำคัญที่เจ้าอาวาสต้องคำนึงถึง^{๕๒}

๑๙. กฎระเบียบข้อบังคับภายในวัดให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรผู้อยู่อาศัยภายในวัดต้องมีเอกภาพอย่างแท้จริงมีผลบังคับใช้จริงและเจ้าอาวาสต้องมีความเสมอภาพเป็นธรรม^{๕๓}

๒๐. เจ้าอาวาสต้องให้พระสงฆ์สามเณรเข้าใจในเรื่องของการให้ความนับถือและความเคารพกับผู้ที่มีพรรษามากกว่าและให้เชื่อฟังเมื่อพระผู้มีพรรษามากกว่าตกเตือน^{๕๔}

๒๑. จำนวนพระภิกษุสามเณรที่มาก การสอดส่องดูแลอาจไม่ทั่วถึงการประพฤติผิดของพระภิกษุสามเณรบางรูป และขาดผู้เชี่ยวชาญในการก่อสร้างและบูรณะโบราณสถานโบราณวัตถุ^{๕๕}

สรุปได้ว่า จากเรื่องควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามของด้านการจัดการวัดดังกล่าวและผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้ให้ข้อมูลพระสังฆาธิการต้องมีการดำเนินการตามลำดับการปกครองคณะสงฆ์ คือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดีในวัด ในเขตพื้นที่นั้นๆ เมื่อมีกรณีความขัดแย้งผลประโยชน์หรือแนวคิดไม่ตรงกันก็เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องตามหลักการและกฎระเบียบที่มีอยู่ นอกจากนั้น โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ควรจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารงานได้ใช้ฝีมือ ตำแหน่งการ

^{๔๙}สัมภาษณ์พระครูมงคลปัญญการ (สันตติ ปณฺณวฑฺโฒ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๐}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปณฺณวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโขด ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรัญ พุทฺธสโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๒}สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๕๓}สัมภาษณ์ นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๕๔}สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๕๕}สัมภาษณ์ นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ปกครองคณะสงฆ์ก็ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ดูแลรักษา กฎระเบียบอย่างถูกต้อง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อตนเอง และมีการกำกับดูแลพระสงฆ์ในเขตปกครองในพระธรรมวินัยโดยปราศจากข้อร้องเรียนเกิดผลสำเร็จ ตามมา นอกจากนี้ นโยบายการปกครองคณะสงฆ์ควรส่งเสริมการศึกษาแก่บุคลากรด้วยการจัด กิจกรรมพิเศษ เช่น การอบรมสัมมนา เชิญวิทยากรมาบรรยายถวายเป็นความรู้เทคนิคใหม่ๆ การ บูรณปฏิสังขรณ์ไม่สามารถทำได้เต็มที่ การสืบค้นประวัติความเป็นมาของวัด พระภิกษุสามเณร ล้าช้า ความสิ้นเปลืองในการใช้วัสดุอุปกรณ์สูง ขาดการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ขาด แผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมและเข้าใจง่าย และขาดการนำเสนอผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตา ประชาชนและสังคมโลก

๔.๒.๓ ด้านการระงับอธิกรณ์

สภาพทั่วไปด้านการระงับอธิกรณ์เมื่อพิจารณาในแต่ละวัดจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันและ ไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ถึงการระงับอธิกรณ์เพื่อยุติเหตุความขัดแย้งในการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในแต่ละวัดและผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละวัดในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ทั้ง ๔ จังหวัดพบว่า

๑. อธิกรณ์ต่างๆ มีมูลเหตุมาจากพระภิกษุสงฆ์และสามเณรคณะสงฆ์ได้รับความเสียหาย โดยตรงสงฆ์จึงมีหน้าที่ยุติข้อปัญหาอธิกรณ์เหล่านั้นและเพื่อให้เป็นไปตามพุทธประสงค์ที่ต้องการให้สงฆ์ เป็นใหญ่ในการบริหารหมู่คณะทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของสงฆ์และพุทธบริษัททั้งหลายการยุติปัญหาหรือการ ระงับอธิกรณ์จะต้องเป็นไปตามหลักการที่ทรงวางไว้คือ “เป็นธรรมเป็นวินัย”^{๕๖}

๒. เจ้าอาวาสต้องมีการป้องกันเหตุก่อนที่จะเกิดกับพระสงฆ์สามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครอง ^{๕๗}ช่วยลดการขัดแย้งหรือลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มสงฆ์โดยเจ้าอาวาสต้องให้ความรู้ความเข้าใจเรื่อง กฎระเบียบวินัยสงฆ์เสียก่อน^{๕๘}

๓. พระสังฆาธิการมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึงจึงไม่ระงับอธิกรณ์ มีปัญหาภายใน คณะสงฆ์เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบและจริงจังในกฎระเบียบให้มากไม่อ่อนไม่ปล่อยปะละเลยความ เรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น^{๕๙}

^{๕๖}สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัด บางพระวรมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๗}สัมภาษณ์พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอาราม หลวง รongเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๕๘}สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๙}สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๔. คณะสงฆ์ระดับพระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเน้นเรื่องการอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเหตุขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์สามเณรในการหละหลวมจึงมีเรื่องเกิดขึ้นในหลายๆ วัด^{๖๐}

๕. กฎมหาเถรสมาคมก็ส่วนหนึ่งที่ยังน้อยอยู่กับเรื่องนี้และอีกส่วนก็น้อยอยู่กับเจ้าอาวาสที่ต้องคอยดูแลความประพฤติของเหล่าพระสงฆ์สามเณรผู้อยู่ใต้ปกครองคอยตักเตือนก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งขึ้น^{๖๑}

๖. เจ้าอาวาสต้องปกครองในแบบพอปกครองลูกคือติดตามพฤติกรรมของพระลูกวัดแบบลับๆ ไม่ให้รู้ตัวถ้าดีก็ปล่อยไปไม่ต้องตักเตือนถ้าพฤติกรรมน่าสงสัยเข้ากับคนอื่นไม่ได้ต้องเรียกมาตักเตือนชี้แนะให้เขาได้ปรับปรุงการกระทำนั้นๆ หรือขาดตกบกพร่องสิ่งใดเจ้าอาวาสช่วยได้ก็ต้องช่วย^{๖๒}

๗. ต้องหากิจกรรมในการทำร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และสามเณรเพื่อที่จะให้ได้ช่วยเหลือกันและสนิทสนมกันก็จะลดปัญหาการขัดแย้งระหว่างกันได้ส่วนหนึ่ง^{๖๓}

๘. สังคมสงฆ์มีความเรียบร้อยมีความสามัคคีภิกษุอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภิกษุที่ถูกกำราบหรือถูกกักขังออกไปและเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคตทำให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใสและเกิดความเลื่อมใสยิ่งขึ้นกับผู้ที่ยังเลื่อมใสแล้วถือว่าเป็นข้อดีอยู่^{๖๔}

๙. ปัจจุบันพระภิกษุแต่ละวัดในเรื่องการทะเลาะหรือขัดแย้งกันอย่างรุนแรงจนทำให้เสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาเมื่อคิดต่อการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการผู้จรร^{๖๕}

๑๐. การระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นถ้าปัญหาเล็กๆ ที่พอแก้ไขได้ต้องมีการประชุมสงฆ์ให้ได้รับรู้และพระผู้พิชิตปรับตัวปรับพฤติกรรมใหม่เพื่อให้พระรูปนั้นได้แก้ตัวอย่าเพิ่งตัดสินเด็ดขาดแต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าขัดต่อวินัยและกฎหมายมากหรือไม่^{๖๖}

^{๖๐}สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รกขิตธมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๑}สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปญญาทีโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดเค็งสนามเป่า ตำบลท่าช้าง อำเภอจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๒}สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทิสโร), เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๓}สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอศรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสัณธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๔}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร), เจ้าคณะอำเภอนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรณ พุทธรูป ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอนาทมเจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๖}สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๑. อธิกรณ์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ยังมีอยู่บ้างในบางวัดที่เข้มงวดแต่ถ้าหากอธิกรณ์ไม่ได้รับการเหลียวแลแก้ไขหรือแก้ไขปัญหาในทางที่ไม่เป็นไปตามธรรมตามวินัยจะเกิดผลในทางตรงข้ามเกิดความเสียหายต่อคณะสงฆ์โดยรวมและกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา^{๖๗}

๑๒. ต้องร่วมด้วยช่วยกันระงับอธิกรณ์มิให้เกิดขึ้นตามระเบียบวินัยข้อบัญญัติในพระวินัยเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในคณะสงฆ์และเพื่อแสดงออกถึงความสามัคคีในหมู่คณะ^{๖๘}

๑๓. การลงโทษก็มีในกฎของมหาเถรสมาคมให้ปฏิบัติตามแต่ถ้าหากเป็นกรณีนอกเหนือจากนี้ต้องปรึกษาคณะสงฆ์ผู้ปกครองระดับชั้นขึ้นไปตามลำดับให้ช่วยแก้ไขหาทางออกและกำหนดโทษ^{๖๙}

๑๔. ปัจจุบันนี้การปกครองคณะสงฆ์นอกจากจะยึดพระธรรมวินัยตามอธิกรณ์และวิธีระงับอธิกรณ์เป็นหลักแล้วระบบการปกครองคณะสงฆ์ยังมีการกำหนดเอากฎหมายบ้านเมืองร่วมด้วย^{๗๐}

๑๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์มหาเถร-สมาคมต้องตั้งกฎที่ชัดเจนในแต่ละเรื่องและบทลงโทษที่รุนแรงตามความผิดเพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติดังกล่าวให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนา^{๗๑}

๑๖. เจ้าอาวาสต้องมอบหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจตราดูแลพระภิกษุในการดูแลให้กับพระผู้เป็นเถระหรือเป็นที่เคารพนับถือต่อพระผู้มีพระราชาอันกว่าดูแลจัดการแทนเจ้าอาวาส^{๗๒}

๑๗. ปัจจุบันคณะสงฆ์คือทำอะไรความขัดแย้งและรูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะไม่นำไปสู่ความรุนแรงจนทำให้สังคมสงฆ์และสังคมไทยเกิดความไร้ระเบียบอันจะก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพซึ่งเอกภาพที่พระองค์ทรงเน้นในบริบทนี้คือ “สังฆสามัคคี” การขัดแย้งกันระหว่างสงฆ์ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากพระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษาน้อยไม่ค่อยเข้าใจระเบียบวินัยสงฆ์และกฎของมหาเถรสมาคมที่ตั้งไว้จึงทำให้เกิดเรื่องได้^{๗๓}

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูกลยาณานุรักษ์ (เพ็ญ ทีปธมโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฉนฺทมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำพูน เจ้าอาวาสวัดมาบข่า อำเภอมาบข่า อำเภอนิคมน้ำพูน จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโท ป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันตต์ ปญฺญาวุฑฺโธ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปญฺญาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโขด ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตฺติสุขุโม ป.ธ. ๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

๑๘. การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้พระสังฆาธิการไม่รู้ ในบางวัดเจ้าอาวาสยังไม่สามารถค้นพบทางป้องกันการเกิดอภิรกรรมในพระสงฆ์และจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้มากพอ^{๗๔}

๑๙. ช่วยลดการขัดแย้งหรือลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มสงฆ์โดยเจ้าอาวาสต้องให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบวินัยสงฆ์เสียก่อน^{๗๕}

๒๐. งบประมาณทางด้านนี้เป็นการเฉพาะ ใช้งบประมาณส่วนตัวในการดำเนินการเครื่องมือที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพต่ำ ความล่าช้าในการส่งเรื่อง หรือรายงานสรุปผลการพิจารณา^{๗๖}

๒๑. การรับข้อร้องเรียนมากเกินไปการมอบอำนาจให้เจ้าคณะผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจ อาจมีข้อบกพร่อง หรือขาดความเด็ดขาดในการตัดสินใจและมีข้อร้องเรียนเพิ่มมากขึ้น^{๗๗}

สรุปได้ว่า หน้าที่หลักของพระวินยาธิการ คือ ตรวจสอบความสงบเรียบร้อยของพระสงฆ์ หรือทำหน้าที่เหมือนตำรวจนั่นเอง ส่วนประชาชนท่านใดที่สังเกตเห็นพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเช่น พระเดินบิณฑบาตหลัง เวลา ๐๘.๐๐น. เดินเรียไรเงิน หรือปักกลดในเขตชุมชน ซึ่งพระวินยาธิการจะมีประจำอยู่ทุกวัดในเขตพื้นที่อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่และพระวินยาธิการ จะสอดส่องดูแลและตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพื่อมิให้เกิดเหตุการณ์แบบเดียวกันนี้อีกถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและลงโทษพระภิกษุสามเณรใต้การปกครองโดยสมควรตามพระพุทธานุญาตจึงเกิดผลสำเร็จตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองการรับข้อร้องเรียนมากเกินไปการมอบอำนาจให้เจ้าคณะผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจ อาจมีข้อบกพร่อง หรือขาดความเด็ดขาดในการตัดสินใจและมีข้อร้องเรียนเพิ่มมากขึ้นพระสังฆาธิการมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึงจึงไม่ระงับอภิรกรรมมีปัญหภายในคณะสงฆ์ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ใต้บังคับบัญชา พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรทำให้เกิดอภิรกรรมของพระสังฆาธิการ อภิรกรรมของพระสังฆาธิการส่วนมากก็ไม่เอาจริงจึงต่อการปกครองคณะสงฆ์ สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้พระสังฆาธิการไม่รู้

๔.๒.๔ ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าปกครองให้เป็นไปโดยชอบ

สภาพทั่วไป ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบเมื่อพิจารณาดูในแต่ละวัดจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันและไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ถึงแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบในการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในแต่ละวัดและผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละวัดในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ทั้ง ๔ จังหวัดพบว่า

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑. นโยบายและกฎต่างๆ ต้องให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในปัจจุบันกล่าวคือต้องยังคงรักษาพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัดแต่ผสมผสานความทันสมัยที่เกิดขึ้นเช่นการสื่อสารการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สารสนเทศต่างๆ ซึ่งพระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องเรียนนอกจากนี้ยังต้องศึกษาเศรษฐกิจการเมืองและสังคมจิตวิทยาให้เข้าใจเพื่อที่จะต้องก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่คงต้องดำรงไว้เช่นการบวชควรพิจารณาให้เคร่งครัดสำหรับผู้ประสงค์จะบวชต้องพิจารณาถึงความศรัทธาในการบวชอาจมีขั้นตอนที่เคร่งครัดขึ้น^{๗๘}

๒. วัดใหญ่ๆ หรือวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวมักมีผู้คนประชาชนไปเที่ยวมากหน้าหลายตาอาจมีมิชชันนารีไปด้วยเจ้าอาวาสก็ควรมีมาตรการในการดูแลรักษาของภายในวัดเช่นการติดกล้องวงจรปิดหรือมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษา^{๗๙}

๓. พระบางรูปไม่ค่อยใส่ใจในหน้าที่จะต้องทำคือ (๑) บำรุงรักษาจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๘๐}

๔. ไม่ระวังรักษาเพื่อให้คงอยู่รักษาให้อยู่ในสภาพดีทำให้กองงานทำให้เจริญดังนั้นการบำรุงรักษานอกจากดูแลรักษาวัดและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในวัดไม่ว่าจะเป็นโบสถ์วิหารศาลาการเปรียญกุฏิสงฆ์โรงครัวห้องน้ำเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพดีแล้วยังจะต้องพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นด้วยอาทิเช่นการทำทางลาดให้ผู้พิการผู้สูงอายุให้สามารถใช้ห้องน้ำได้โดยสะดวกการทำห้องน้ำให้ผู้พิการโดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนห้องส้วมเป็นแบบชักโครกเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ได้เป็นต้นก็เป็นตัวอย่างในการพัฒนาห้องน้ำห้องส้วมภายในวัดให้ดีขึ้นสะอาดขึ้น^{๘๑}

๕. เรื่องดังกล่าวหากท่านเจ้าอาวาสให้ความสำคัญก็จะได้รับการพัฒนาและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งพระเณรในวัดหรือพุทธบริษัทแต่บางเรื่องนั้นหากท่านเจ้าอาวาสได้ดำเนินการตามหน้าที่แต่พระลูกวัดบางรูปเกิดไม่เห็นด้วยกับการกระทำจนกลายเป็นข้อพิพาทขึ้นระหว่างเจ้าอาวาสกับพระลูกวัดจนต้องนำเรื่องราวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม^{๘๒}

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระอรธโมลี (อบ ปสาโทป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันต ปญญาวุฑโฒ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปญญาวิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโชติตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรยา พุทธโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิติก (ละเอียด กิตติสุขโม ป.ธ. ๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

๖. ปัญหาในการปกครองต้องสืบสวนและสอบสวนตามลำดับชั้นการปกครองไม่ปล่อยปละละเลยให้เรื่องบานปลาย^{๘๓}

๗. บางรูปไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่และไม่มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใสตามสมควร^{๘๔}

๘. ความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนน้อยเกินไป^{๘๕}

๙. บางรูปไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่และแนวทางปฏิบัติที่ดีหลังจากได้รับการแก้ไขปัญหาแล้ว^{๘๖}

๑๐. ความเอาใจใส่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการต่อพระสังฆาธิการไม่เท่าเทียมกันเช่นออกกฎระเบียบบางอย่าง^{๘๗}

๑๑. ความชัดเจนหรือแนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปมีการจัดสาธารณสมบัติของวัดไม่เป็นระบบและไม่ถูกต้องกฎระเบียบของวัด^{๘๘}

๑๒. บางวัดมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่ไม่เพียงพอมีการประชุมพระสังฆาธิการอยู่เนืองนิตย์ไม่มีการให้ความช่วยเหลือพระสังฆาธิการทั้งงบประมาณ และบุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ^{๘๙}

๑๓. เจ้าอาวาสทุกวัดจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายประจำเดือนทุกเดือนแล้วรายงานให้เจ้าคณะทราบตามลำดับชั้นและให้อำเภอจัดทำสรุปรายรับ-รายจ่ายของแต่ละวัดในเขตปกครองของตนรายงานจังหวัดทราบต่อไป^{๙๐}

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุทธิ ปณฺหาทิโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป่า ตำบลท่าช้าง อำเภोजันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตธมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์ จันทปญฺโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสัตร์ราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสันทรธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๔. ทุกวัดจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายงานกุฐินประจำปีของแต่ละวัดตามแบบฟอร์มที่จังหวัดจัดทำให้แล้วรายงานให้เจ้าคณะทราบตามลำดับชั้นจนถึงจังหวัด^{๙๑}

๑๕. ดำเนินการแต่งตั้งไวยาวัจกรให้ถูกต้องตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกรเพื่อให้การจัดทำบัญชีและการใช้จ่ายด้านการเงินของวัดดำเนินไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย^{๙๒}

๑๖. พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพและให้คุณธรรมคือความประพฤติปฏิบัติชอบสำหรับเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนวิชาชีพให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ตลอดไป^{๙๓}

๑๗. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่นวัดต้องสะอาดร่มรื่นมีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชนมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศลศึกษาพระธรรมวินัยและยึดหลักพระพุทธศาสนา^{๙๔}

๑๘. ส่งเสริมให้พระสงฆ์ฆาติการจะต้องได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกหรือจะเป็นทางธรรมก็ตามให้มีความรู้เพื่ออนาคตที่ดีต่อไป^{๙๕}

๑๙. ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ความรู้ด้านวิชาชีพและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังธำรงคุณค่าและวัฒนธรรมของตนในท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายของชีวิตสังคมอาเซียน^{๙๖}

๒๐. งบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ฆาติการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี^{๙๗}

๒๑. ความล่าช้าในการรายงานข้อขัดข้องของพระสงฆ์ฆาติการตามลำดับชั้นความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือความชัดเจนหรือแนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปความเอาใจใส่ของเจ้าคณะพระสงฆ์ฆาติการต่อพระสงฆ์ฆาติการไม่เท่าเทียมกัน^{๙๘}

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังฆิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสันทรธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา อนุทอมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำพอง เจ้าอาวาสวัดมาบข่า เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมน้ำพอง จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รกขิตธมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

สรุปได้ว่า ได้ดำเนินตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้โปร่งใส ทำเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายไม่เกิดการทุจริตในหน้าที่ของความเป็นเจ้าอาวาสอยู่แล้วจึงเกิดผลสำเร็จตามมา ขาดความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีโครงสร้างการบริหารที่ใหญ่ ควบคุมยาก ความล่าช้าในการรายงานข้อขัดข้องของพระสังฆาธิการตามลำดับชั้นความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือความชัดเจนหรือแนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปความเอาใจใส่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการต่อพระสังฆาธิการไม่เท่าเทียมกันและขาดบทสรุปหรือแนวทางปฏิบัติที่ดีหลังจากได้รับการแก้ไขปัญหาแล้ว

๔.๒.๕ ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง

สภาพทั่วไปด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครองเมื่อพิจารณาในแต่ละวัดจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันและไม่แตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ถึงควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครองการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในแต่ละวัดและผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละวัดในพื้นที่คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ทั้ง ๔ จังหวัดพบว่า

๑. พระสังฆาธิการไม่มอบหน้าที่ให้ทำความสะอาดอาคารเสนาสนะภายในวัดและช่วยดำเนินงานภายในวัดให้มั่นคงแข็งแรง^{๙๙}

๒. การทำวัตรสวดมนต์ทั้งเช้า-เย็นร่วมกันโดยที่เจ้าอาวาสเป็นผู้นำจะทำให้พระสงฆ์มีความสนิทสนมภายในคณะสงฆ์แต่บางวัดไม่ทำ^{๑๐๐}

๓. ทุกจังหวัดส่งพระภิกษุสามเณรเข้ามาศึกษาบาลีที่วัดของเจ้าคณะภาคนำพระภิกษุสามเณรมาศึกษาบาลีหนึ่งอำเภอต่อหนึ่งรูปและโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า^{๑๐๑}

๔. ควรยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างมั่นคงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับชาวพุทธกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของพระสังฆาธิการทุกอย่างจะมีผลต่อความเชื่อความเคารพศรัทธาของประชาชนที่พบเห็นแทบทั้งสิ้นฉะนั้นหากพระสังฆาธิการประพฤติปฏิบัติตนเองน่าอับอายและเป็นผู้ให้ความสำคัญกับพระวินัยในส่วนของพระภิกษุจะทำให้คำพูดของพระสังฆาธิการย่อมมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติของชาวบ้านอีกด้วย^{๑๐๒}

^{๙๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปญฺญาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโขด ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๐}สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวีหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๑}สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รกฺขิตฺตมโฆ ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๒}สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขุโม ป.ธ. ๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

๕. ดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเมื่อได้รับคำสั่งและทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อประโยชน์ตนเองต้องมีความเสียสละ^{๑๐๓}

๖. จะต้องมีความเชื่อมั่นต่อองค์กรในปกครองคณะสงฆ์พร้อมทั้งพระสังฆาธิการจะต้องมีความเป็นผู้นำวิสัยทัศน์นำร่องเป็นรูปแบบในกลุ่มในชุมชนเพื่อสังคมให้กระตือรือร้นไม่ทำงานซ้ำซ้อนที่จะทำเสียเวลาและต้องทำงานให้ดีต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กรหรือที่เรียกว่าองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อปรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องกันมากที่สุดนอกจากนี้คณะสงฆ์จะต้องเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อแสดงความเป็นประชาธิปไตยร่วมกัน^{๑๐๔}

๗. มีการช่วยการจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัดเช่นน้ำประปาไฟฟ้าให้เรียบร้อยวัด^{๑๐๕}

๘. มีการจัดการประชุมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในเขตปกครองไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการศึกษาจากทางภาครัฐไม่เพียงพอและการจัดการอบรมความรู้ให้กับคณะสงฆ์และชาวบ้านให้เกิดการประสานงานความร่วมมือและทำความเข้าใจในการทำหน้าที่และบทบาทของตนเองเพื่อให้เกิดความคิดที่ดีดีเสียสละอย่างเต็มที่^{๑๐๖}อบรมสอนธรรมปฏิบัติให้พระสังฆาธิการจะต้องมีกฎกติกาวัดที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของวัดเช่นการไม่นำสิ่งเสพยาติดมาเสพยาในวัดมาเสพสุรายาเมาไม่เล่นการพนันทุกอย่าง^{๑๐๗}

๙. ควบคุมดูแลรักษาความดีงามเพื่อให้พระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยในวัดได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของวัดนั้นๆ^{๑๐๘}

๑๐. มอบหมายหน้าที่ให้กรรมการวัดไวยาจักรและมรรคทายกวัดรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคมรวมถึงการบังคับบัญชาการสั่งงานการมอบหมายงานและการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม^{๑๐๙}

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิ่ง โชติโกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปณณาทิโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป่า ตำบลท่าช้าง อำเภोजันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสโร), เจ้าคณะอำเภอมืองเจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปณณโร ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสัณธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๑. การเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมผสมผสานจารีตที่แตกต่างหลากหลายและสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป^{๑๑๐}

๑๒. การปกครองพระสังฆาธิการจะต้องไม่ใช่แค่มีใจเอาใจใส่เท่านั้นยังต้องมีทักษะในการ “จุดไฟ” ในใจของพระสังฆาธิการให้เป็นคนรักการเรียนรู้ให้สนุกกับการเรียนรู้^{๑๑๑}

๑๓. ต้องเรียนได้โดยแสดงความเชื่อในตัวเองว่าต้อง สามารถเรียนรู้ได้และไม่ใช่ว่าแสดงออกด้วยคำพูดแต่ต้องแสดงออกด้วยการกระทำแสดงแล้วแสดงอีกจนลูกศิษย์เชื่อแน่ว่าความเพียรคือหนทางสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ผลจากการที่ครูช่วยศิษย์เรียนตามแนวทางนี้จะเป็นคุณต่อศิษย์ไปตลอดชีวิตในลักษณะเปลี่ยนชีวิตทีเดียว^{๑๑๒}

๑๔. ครูเป็นทักษิณทิสทศเปื้องขวาได้แก่ครูอาจารย์ ครูอาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ดังนี้คือ ๑. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี ๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ๔. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อน ๕. สร้างเครื่องคุ้มกันภัยในสารทศคือสอนให้ศิษย์ปฏิบัติได้จริงนำวิชาไปเลี้ยงชีพทำการงานได้^{๑๑๓}

๑๕. ปรับปรุงพัฒนาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัดเช่นให้ปลูกต้นไม้ภายในวัดให้ร่มรื่น^{๑๑๔}

๑๖. จัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัดคือ ๑.ให้มีระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อยู่อาศัยภายในวัด ๒.ให้มีระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาวัดหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด^{๑๑๕}

๑๗. ให้มีการสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนนักศึกษาประชาชนภายในวัดทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อประโยชน์ตนเองต้องมีความเสียสละ^{๑๑๖}

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร), เจ้าคณะอำเภอนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพ็ญ ทิปธมโม), เจ้าคณะอำเภอกลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฉนทธมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมนพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข้า เจ้าอาวาสวัดมาบข้า ตำบลมาบข้า อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโทป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันตต์ ปญญาวุฑโฒ), เจ้าคณะอำเภอมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรยา พุทฺธโสโร.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอนงใหม่ เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่ อำเภอนงใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๘. แผนการปฏิบัติงานยังไม่ชัดเจน ไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้
การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนประชาชนข้าราชการ^{๑๑๗}

๑๙. ผู้กำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและผู้ชำนาญการในการสร้างเครื่องมือใน
การกำกับติดตามงานของพระสังฆาธิการ^{๑๑๘}

๒๐. งบประมาณในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว
ขาดเครื่องมือในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละวัดที่มีคุณภาพ^{๑๑๙}

๒๑. ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าคณะผู้ปกครองขาดการตรวจสอบอย่าง
ต่อเนื่องขาดการนโยบายนโยบายมาสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นเอกภาพและแผนการปฏิบัติงานยังไม่ชัดเจน ไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้^{๑๒๐}

สรุปได้ว่า การควบคุมงานปกครองคณะสงฆ์จะมีการกำกับดูแลบุคลากรเป็นไปตามลำดับชั้น
การปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในรายการของวัด ผู้ปกครองจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้ง
ให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ หากมีเรื่องร้องเรียนเป็นทางการถึงคณะผู้ปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองนั้นก็
ดำเนินการตรวจสอบ หากมีมูลความผิดจริง ก็แจ้งเป็นรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ เพื่อพิจารณาตั้ง
คณะกรรมการสอบสวนและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาล่วงโทษผู้ตั้งใจกระทำผิดจริงต่อไป นอกจากนั้น การ
ตรวจสอบการเงิน เช่น เมื่อมีงานประจำปีหรืองานปิดทองลูกนิมิต ทางวัดจะต้องแจ้งยอดรายได้ รายจ่าย
ให้ทางคณะกรรมการทราบ ตลอดจนรายงานประจำเดือน ประจำปี ส่งคณะผู้ปกครองทราบตามลำดับชั้น
มีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำวัด อย่างเป็นระบบสนับสนุนให้พระภิกษุเรียน
ปริยัติสามัญ-ปริยัติธรรม-แผนกบาลีได้ดำเนินการตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การ
ปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น โครงการหนึ่งมหาเปรียญ หนึ่งอำเภอ เป็นนโยบายของเจ้าภาค ๑๓ เพื่อ
ส่งเสริมการศึกษาแผนกบาลีให้พระภิกษุสามเณรได้มีความรู้ความสามารถได้นำมาสู่การปฏิบัติในทุก
จังหวัดทำให้พระภิกษุสามเณรสอบได้มหาเปรียญเพิ่มขึ้นทุกอำเภอและโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าจึงเกิด
ผลสำเร็จมาจนทุกวันนี้

๔.๒.๖ ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

^{๑๑๖}สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธินิลก (ละเอียต กิตติสุขุโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอาราม
หลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๑๗}สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๑๘}สัมภาษณ์ นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๑๙}สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๒๐}สัมภาษณ์ นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

สภาพทั่วไป ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค๑๓มีการเปลี่ยนแปลงในระดับใดและเป็นไปในทิศทางเดียวกันไหมเพราะคณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับเจ้าคณะภาคเป็นผู้กำหนดกฎกติกาวางระบบการจัดการระเบียบไว้เมื่อเจ้าอาวาสมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะเกิดประสิทธิผลเป็นอย่างไรผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านทั้งพระสงฆ์ระดับคณะผู้ปกครองสงฆ์พบว่า

๑. หลักการบริหารจัดการวัดโดยส่วนร่วมวัดในเขตชายเมืองไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไรต่างกับวัดที่อยู่ในเมืองหรืออยู่ในเขตความเจริญปัญหาก็จะเยอะแต่ก็ส่วนน้อยส่วนใหญ่แล้วประสบความสำเร็จดี^{๑๒๑}

๒. เจ้าอาวาสต้องมีหน้าที่โดยตำแหน่งที่จะต้องป้องกันความเสียหายภายในวัดทั้งเรื่องของบุคคลและสถานที่และเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นให้ไปในทิศทางที่ดีเช่น ห้ามพระสะพายกล้อง ถ่ายรูป^{๑๒๒}

๓. ในเขตเมืองส่วนใหญ่แล้วมีนโยบายบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศาสนวัตถุศาสนธรรมศาสนบุคคลและศาสนพิธีอย่างมีระบบ^{๑๒๓}

๔. การจัดการวัดจะแยกเป็นส่วนงานการปกครองเจ้าอาวาสดูแลส่วนรวมตั้งพระประจำตำแหน่งดูแลการจัดการและปกครองอีกชั้นหนึ่ง^{๑๒๔}

๕. การดูแลเอาใจใส่ในเรื่องของพระเถระเจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์จะประสบปัญหาในเรื่องของผู้ที่จะเข้ามาบวชโดยคุณสมบัติไม่ผ่านแต่ปกปิดไม่บอกความจริงปกปิดไว้เมื่อเรื่องเกิดเจ้าอาวาสและอุปัชฌาย์ก็ต้องรับผิดชอบด้วยกฎกติกา^{๑๒๕}

๖. เคารพกฎและปฏิบัติตามกฎของคณะสงฆ์ปัญหาในการจัดการวัดจึงไม่ประสบปัญหาที่ใหญ่หลวงหรือเกิดความเสียหายต่อคณะสงฆ์ส่วนใหญ่^{๑๒๖}

๗. ให้ความสำเร็จในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาพระสังฆาธิการพระภิกษุสามเณรในการปกครองยังประพฤติอยู่ในกรอบไม่มีปัญหาอธิกรณ์ใดๆเกิดขึ้น^{๑๒๗}

^{๑๒๑}สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิ่ง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๒}สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๓}สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิติก (ละเอียด กิตติสุขโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๒๔}สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๕}สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๖}สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุทธิ ปณฺญาทีโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป่า ตำบลท่าช้าง อำเภोजันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๘. การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เรื่องปัญหาที่เป็นธรรมดาย่อมมีบ้างแต่อย่าไม่ทำให้การปฏิบัติงานต่างๆ ต้องสะดุดหรือเสียงานปัญหาที่มีคือไม่เข้าใจ่องแท้ในคำชี้แนะหรือไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของกระสงฆ์ผู้ปกครองอย่างถูกต้อง^{๑๒๘}

๙. การประชาสัมพันธ์ หรือผลการประชุมสู่สาธารณชนหากมีการจัดระเบียบการจัดการรวมถึงการปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยปัญหาและความไม่เรียบร้อยก็จะไม่เกิดขึ้น^{๑๒๙}

๑๐. ความสามารถของสติปัญญาแต่ในการจัดการทั้งหมดก็ยังเคารพกฎและปฏิบัติตามพระผู้ใหญ่โดยเคร่งครัด^{๑๓๐}

๑๑. การจัดการวัดทั้งหมดเจ้าอาวาสดำเนินการผู้เดียวทั้งหมดจะไม่ค่อยประสบผลสำเร็จต้องมีการประชุมหรือสนทนาสอบถามปัญหาผู้อยู่อาศัยภายในวัดเรื่องปัญหาอุปสรรคแล้วแก้ไขข้อขัดข้องไปด้วยกัน^{๑๓๑}

๑๒. ในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องประสานงานกับวัดมาพอสมควรมีความเห็นว่าการจัดการวัดของเจ้าอาวาสปัจจุบันโดยเฉพาะในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยภาพรวมมีระบบการจัดการที่ดีมีการจัดการในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดีและสมควรปรับปรุง^{๑๓๒}

๑๓. ความสามารถของเจ้าอาวาสไม่เหมือนกันเกิดจากการกำหนดคุณสมบัติเจ้าอาวาสที่มีมาตรฐานต่ำเช่นการกำหนดอายุของเจ้าอาวาสกำหนดคุณวุฒิสายสามัญไม่มีข้อกำหนดสายความรู้ด้านพระปริยัติธรรมชั้นเอกถือว่าน้อยไปทำให้เจ้าอาวาสมีระดับความรู้แตกต่างกันมากการมีระดับความรู้ที่ต่างกันมีผลต่อการบริหารงานในทุกด้านแตกต่างกันมาก^{๑๓๓}

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสโร), เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ขยายภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอศรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสถิตธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร), เจ้าคณะอำเภอนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูกลยาณานุรักษ์ (เพียง ทิปธมโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระอรธโมลี (อบ ปสาโทป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๕. การลงพื้นที่จริง ไม่สามารถหาวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ได้เต็มประสิทธิภาพ^{๑๓๔}

๑๖. ผลของการจัดการวัดของเจ้าอาวาสจะประสบผลสำเร็จตามที่พระผู้ใหญ่ตั้งไว้นั้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละเจ้าอาวาสและนิสัยความรู้ความสามารถแต่ละบุคคลซึ่งไม่สามารถสั่งสอนกันได้ง่ายๆ ซึ่งต้องมีแนวคิดวิธีการที่มีแนวร่วมและวิธีการปฏิบัติไปร่วมกันได้^{๑๓๕}

๑๗. การจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค๑๓การบริหารจัดการโดยเน้นให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติตามกรอบแห่งพระธรรมวินัยและกฎระเบียบมหาเถรสมาคมและแบ่งการบังคับบัญชากันไปตามลำดับ^{๑๓๖}

๑๘. การควบคุมความเป็นไปของวัดให้มีความเจริญและประคับประคองประชาชนให้มีความศรัทธาที่มั่นคงพร้อมทั้งพัฒนาวัดให้เป็นจุดศูนย์รวมความศรัทธาวัดบางแห่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำบุญ ซึ่งการทำงานของเจ้าอาวาสยากง่ายไม่เท่ากันแต่ก็ไม่ประสบปัญหาอันใหญ่หลวงเพราะจะเป็นไปตามความสามารถของแต่ละเจ้าอาวาสแต่ละท่าน^{๑๓๗}

๑๙. การออกกฎระเบียบต้องมีความเป็นเอกภาพอย่างแท้จริงมีผลบังคับจริงมีความเสมอภาคเป็นธรรมไม่คำนึงถึงสายหรือเส้นสายพรรคพวก^{๑๓๘}

๒๐. การอยู่ร่วมกันเป็นคณะของสงฆ์จะแบ่งเขตเป็นอำเภอจังหวัดภาคแต่เมื่อต้องร่วมกันปฏิบัติงานประชุมต้องมีความเคารพในหลักอาวุโสกันแต่แม้กระทั่งภายในวัดก็ต้องมีและจะมีผลให้มีความเรียบร้อยดีงาม^{๑๓๙}

๒๑. การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่มีบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนคำสั่งอย่างจริงจัง และขาดการเผยแพร่ผลการตรวจรายงานคณะสงฆ์สู่สาธารณชน^{๑๔๐}

สรุปได้ว่า จัดให้มีการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการปฏิบัติงาน โดยกำหนดครั้ง เรื่อง วัตถุประสงค์ของการเข้าตรวจ และการแจ้งให้เจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ทราบการเข้าไปตรวจตราวัดในเขตปกครองของตนทั้งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ ตาม

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันตติ ปญญาวุฑโฒ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตรารัต เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตรารัต จังหวัดตรารัต, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปญญาวิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโชติ ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรณ พุทธสโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

เรื่องและวัตถุประสงค์ของการตรวจไว้ การประเมินผลการดำเนินงานของวัดนั้นๆ ที่เข้าไปตรวจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่างๆ แก่เจ้าอาวาส และรายงานผลการตรวจการคณะสงฆ์ให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ ขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำคำแนะนำของเจ้าคณะไปปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดความเรียบร้อยและรายงานให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ หรืออาจมีการเข้าไปตรวจซ้ำสำหรับบางวัดที่มีปัญหามาได้ดำเนินการตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น พระถ้ำรูปสหายกล้อง การกระทำของพระรูปนั้น เป็นสิ่งที่ไม่งาม เพราะมิใช่การกระทำของพระภิกษุผู้ควรมีอาการสงบสำหรับรวม ไม่พึงทำสิ่งใดๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจหรือเพื่อสร้างความเด่นดังให้แก่ตนเอง การทำอย่างนั้นถือว่าเป็น “โลกวัชชะ” คือ โลกติเตียน อันข้อนี้ถือเป็นนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๓ พระสังฆาธิการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาจึงเกิดผลสำเร็จตามมาทุกวันนี้ การพัฒนาซึ่งจะเป็นไปตามความสามารถของสติปัญญาและนิสัยการประพฤติตัวโดยส่วนรวมมีทิศทางไปในทางบวกกฎระเบียบข้อบังคับที่เจ้าคณะตั้งไว้เพื่อกำหนดทิศทางในการอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์สามเณรและฆราวาสภายในวัดมีในทุกวัดโดยเฉพาะวัดเล็กจะเป็นที่เข้าใจกันระหว่างเจ้าอาวาสและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

สรุปงานวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า

๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กระบวนการตรวจสอบประเมินผล การบริหารจัดการวัดอย่างต่อเนื่องเป็นระบบที่ชัดเจนไม่คลุมเครือสามารถตรวจสอบได้โปร่งใสและควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดในส่วนที่สามารถเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการจัดการวัดที่โปร่งใสและมีจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนามีความสามัคคีเช่นวันอุโบสถ๑๕ค่ำหรือภายในพรรษาให้กับประชาชนให้มากขึ้นและสร้างแหล่งเรียนรู้มาไว้ในวัดเพื่อองค์กรต่างๆ ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ศึกษาค้นคว้าในทางด้านหลักธรรมทางการศึกษาเทคโนโลยีจริยธรรมคุณธรรมและที่สำคัญคณะสงฆ์จะต้องสามารถเป็นวิทยากรพิเศษในชุมชนที่บรรยายเกี่ยวกับธรรมะให้ความรู้แก่ประชาชนที่สนใจได้รับฟังเพื่อเป็นกุศโลบายดึงคนเข้าวัดได้อีกทางหนึ่งเพื่อสร้างทัศนคติที่มีความน่าเชื่อถือเชื่อมั่นและแรงศรัทธาต่อประชาชนต่อกิจกรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา

สรุปการสัมภาษณ์ แต่ละท่านทำให้เกิดการสอศคล้อง

ด้วยหลักการปกครองเจ้าอาวาสส่วนใหญ่ จะพยายามกระจายงานปกครองภายในวัดมีการมอบหมายให้เจ้าคณะปกครองช่วยควบคุมดูแลอีกทางหนึ่งตั้งแต่เจ้าคณะตำบลเจ้าคณะอำเภอตามลำดับและยอมรับการตำหนิหรือบอกกล่าวของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาการปกครองเจ้าอาวาสอีกวิธีหนึ่งแต่บางครั้งเจ้าอาวาสมักใช้อารมณ์ในการตัดสินใจไม่ได้ใช้เหตุผลที่เหมาะสมในด้านการปกครองเป็นงานที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบโดยตรงซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประชาชนและสังคมเป็นอย่างดีโดยมหาเถรสมาคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบปกครองคณะสงฆ์และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการเจ้าอาวาสทุกวัดต้องปฏิบัติและดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จนอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส

๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม

ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม การอยู่ร่วมกันของหมู่คณะสงฆ์จะมีความเรียบร้อยมากน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าอาวาสที่จะควบคุมพระสงฆ์ผู้อยู่ใต้อาวาสได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาส แต่บางครั้งเจ้าอาวาสบางรูปไม่มีความเด็ดขาดในการบังคับใช้กฎ กติกาข้อระเบียบวินัยกับพระภิกษุภายในวัดจึงเกิดปัญหากันระหว่างสงฆ์ การวางกฎระเบียบภายในวัด บางวัดเจ้าอาวาสมีระเบียบการที่ดีและมีบทลงโทษที่ชัดเจนและจริงจังในการประพฤตินัยของพระสงฆ์ในวัดเพราะจะทำให้มีความเกรงกลัวต่อกันและกันในวัดการประชุมกันระหว่างเจ้าอาวาสกับพระภิกษุสงฆ์ในภายในวัดก็สามารถช่วยให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น

สรุปการสัมภาษณ์แต่ละท่านทำให้เกิดการสอคล้อง

การที่เจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการปกครองก็คือการสอดส่องและความควบคุมดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงามเพื่อให้พระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยในวัดได้ปฏิบัติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายเถรสมาคมระเบียบมติข้อบังคับคำสั่งประกาศคณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์การควบคุมการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของสงฆ์การชี้แจงแนะนำความประพฤติของพระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยภายในวัด แม้กระทั่งการจัดทำผังบริการวัดทำข้อมูลทะเบียนประวัติการแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่ให้กรรมการวัด ไวยาจักรและมรรคทายกวัดรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคมรวมถึงการบังคับบัญชาการสั่งงานการมอบหมายงานและการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกักิจกรรมภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม

๓. ด้านการระงับอธิกรณ์

ด้านการระงับอธิกรณ์การยุติปัญหาหรือการระงับอธิกรณ์จะต้องเป็นไปตามหลักการที่ทรงวางไว้คือ “เป็นธรรมเป็นวินัยเจ้าอาวาสต้องมีการป้องกันเหตุก่อนที่จะเกิดกับพระสงฆ์สามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครองช่วยลดการขัดแย้งหรือลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มสงฆ์โดยเจ้าอาวาสต้องให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบวินัยสงฆ์เสียก่อนพระสังฆาธิการมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึงจึงไม่ระงับอธิกรณ์ มีปัญหาภายในคณะสงฆ์เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบและจริงจังในกฎระเบียบให้มากไม่อ่อนไม่ปล่อยปะละเลยความเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้นคณะสงฆ์ระดับพระผู้ใหญ่ไม่ค่อยเน้นเรื่องการอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเหตุขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์สามเณรในการหละหลวมจึงมีเรื่องเกิดขึ้นในหลายๆ วัด

สรุปการสัมภาษณ์แต่ละท่านทำให้เกิดการสอคล้อง

การออกกฎระเบียบพิจารณาอธิกรณ์ต้องโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการไม่มีการตัดสินต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์และเขตการปกครองมีอคติต่อการตัดสินในเรื่องระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการผู้จรรยาเพราะเห็นแก่พวกตัวเองเจ้าอาวาสต้องปกครองในแบบพ่อปกครองลูกคือติดตามพฤติกรรมของพระลูกวัดแบบลับๆไม่ให้รู้ตัวถ้าตีก็ปล่อยไปไม่ต้องตักเตือนถ้าพฤติกรรมน่าสงสัยเข้ากับคนอื่นไม่ได้ต้องเรียกมาตักเตือนชี้แนะให้เขาได้ปรับปรุงการกระทำนั้นๆหรือขาดตกบกพร่องสิ่งใดเจ้าอาวาสช่วยได้ก็ต้องช่วยสังคมสงฆ์มี

ความเรียบร้อยมีความสามัคคีภักษุอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภักษุที่ถูกกำราบหรือถูกกำจัดออกไปและเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคตทำให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส และเกิดความเลื่อมใสยิ่งขึ้นกับผู้ที่ไม่เลื่อมใสแล้วถือว่าเป็นข้อดีอยู่

๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าปกครองให้เป็นไปโดยชอบ

ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ต้องรักษาพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด แต่ผสมผสานความทันสมัยที่เกิดขึ้นเช่นการสื่อสารการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สารสนเทศต่างๆ ซึ่งพระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องเรียนนอกจากนี้ยังต้องศึกษาเศรษฐกิจการเมืองและสังคมจิตวิทยาให้เข้าใจเพื่อที่จะต้องก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่คงต้องดำรงไว้เช่นการบวชควรพิจารณาให้เคร่งครัดสำหรับผู้ประสงค์จะบวชต้องพิจารณาถึงความศรัทธาในการบวชอาจมีขั้นตอนที่เคร่งครัดขึ้นวัดใหญ่ๆ หรือวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวมักมีผู้คนประชาชนไปเที่ยวมากหน้าหลายตาอาจมีมิชฌาชีพปนไปด้วยเจ้าอาวาสก็ควรมีมาตรการในการดูแลรักษาของภายในวัดเช่นการติดกล้องวงจรปิดหรือมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษาบางรูปไม่ค่อยใส่ใจในหน้าที่จะต้องทำคือบำรุงรักษาจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ไม่ระวังรักษาเพื่อให้คงอยู่รักษาให้อยู่ในสภาพดีทำให้งองงามทำให้เจริญเจ้าอาวาสทุกวัดจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายประจำเดือนทุกเดือนแล้วรายงานให้เจ้าคณะทราบตามลำดับชั้นต่อไป

สรุปการสัมภาษณ์แต่ละท่านทำให้เกิดการสอดคล้อง

พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้แล้ว และบัญญัติไว้แล้ว กฎหมายบ้านเมืองที่พระมหาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้อำนาจทางรัฐบาลให้ตรึงขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติ เพื่อจัดระเบียบและข้อบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีดั้งเดิมที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับนับถือ และนำไปปฏิบัติสืบๆ กันมา มีระเบียบที่ว่าด้วยการปกครองที่เอื้อประโยชน์ในการบริหารจัดการของเจ้าคณะต่างๆ ในพื้นที่อย่างครอบคลุมและเหมาะสมมีการกระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละเขตอย่างชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในการปกครองที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องมีการกระจายอำนาจไปยังพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์แบบ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย เมื่อเจ้าคณะมีปัญหาที่จะรับเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขอย่างทันทั่วทั้งที่มีได้นิ่งนอนใจแต่อย่างใด ทำให้คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในปัจจุบันมีความเข้มแข็งมาก

๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง

ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครองการทำวัตรสวดมนต์ทั้งเช้า-เย็นร่วมกันโดยที่เจ้าอาวาสเป็นผู้นำจะทำให้พระสงฆ์มีความสนิทสนมภายในคณะสงฆ์แต่บางวัดไม่ทำ ไม่มีการประชุมคณะกรรมการวัดสม่ำเสมอครียึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างมั่นคงเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับชาวพุทธกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของพระสังฆาธิการทุกอย่างจะมีผลต่อความเชื่อความเคารพศรัทธาของประชาชนที่พบเห็นแทบทั้งสิ้นฉะนั้นหากพระสังฆาธิการประพฤติปฏิบัติตนไม่น่าอย่างเชิดชูและเป็นผู้ให้ความสำคัญกับพระวินัยในส่วนของพระภิกษุจะทำให้คำพูดของพระสังฆาธิการย่อมมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติของ

ชาวบ้านอีกด้วยดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเมื่อได้รับคำสั่งจะต้องมีความเชื่อมั่นต่อองค์กรในปกครองคณะสงฆ์พร้อมทั้งพระสงฆ์ภิกษุจะต้องมีความเป็นผู้นำวิสัยทัศน์นำร่องเป็นรูปแบบในกลุ่มในชุมชนเพื่อสังคมให้กระตือรือร้น

สรุปการสัมภาษณ์แต่ละท่านทำให้เกิดการสอคล้อง

มีการวางแผนประชุมอย่างสม่ำเสมอ (Planning) มีการจัดหน่วยงาน (Organizing) จัดโครงสร้างการบริหารงานการแบ่งอำนาจหน้าที่กันอย่างชัดเจนและการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว มีการจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) มีการแต่งตั้งและถอดถอนพระสงฆ์ภิกษุตามวาระ โดยยึดกฎหมายพระสงฆ์เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีการอำนวยการ (Direction) มีการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผนทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วนมีการประสานงาน (Coordinating) กันอย่างต่อเนื่องทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการ มีการรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ (Reporting) ที่คณะสงฆ์จัดทำ กิจกรรมที่เป็นภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดทำบัญชีรับจ่าย การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี เป็นต้น

๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสงฆ์ภิกษุในเขตปกครองของตน

ด้านตรวจการและประชุมพระสงฆ์ภิกษุในเขตปกครองของตน เจ้าคณะผู้ปกครองต้องมีหน้าที่โดยตำแหน่งที่จะต้องป้องกันความเสียหายภายนอกวัดและภายในวัดทั้งเรื่องของบุคคลและสถานที่และเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นให้ไปในทิศทางที่ดีในเขตเมืองส่วนใหญ่แล้วมีนโยบายบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศาสนาพุทธศาสนธรรมศาสนาบุคคลและศาสนพิธีอย่างมีระบบการจัดการวัดจะแยกเป็น ส่วนงานการปกครองเจ้าอาวาสดูแลส่วนรวมตั้งพระประจำตำแหน่งดูแลการจัดการและปกครองอีกชั้นหนึ่งการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องของพระเถระเจ้าอาวาสและพระอุปัชฌาย์จะประสบปัญหาในเรื่องของผู้ที่จะเข้ามาบวชโดยคุณสมบัติไม่ผ่านแต่ปกปิดไม่บอกความจริงปกปิดไว้เมื่อเรื่องเกิดเจ้าอาวาสและอุปัชฌาย์ก็ต้องรับผิดชอบด้วยกฎกติกาเคารพกฎและปฏิบัติตามกฎของคณะสงฆ์ปัญหาในการจัดการวัดจึงไม่ประสบปัญหาที่ใหญ่หลวงหรือเกิดความเสียหายต่อคณะสงฆ์ส่วนใหญ่

สรุปการสัมภาษณ์แต่ละท่านทำให้เกิดการสอคล้อง

จัดให้มีการประชุมพระสงฆ์ภิกษุทุกระดับเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการปฏิบัติงาน โดยกำหนดครั้ง เรื่อง วัตถุประสงค์ของการเข้าตรวจ และการแจ้งให้เจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ทราบ ขั้นตอนที่สองคือการเข้าไปตรวจตราวัดในเขตปกครองของตนทั้งเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด ตามเรื่องและวัตถุประสงค์ของการตรวจไว้ ขั้นตอนที่สามคือ การประเมินผลการดำเนินงานของวัดนั้นๆ ที่เข้าไปตรวจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่างๆ แก่เจ้าอาวาส และรายงานผลการตรวจการคณะสงฆ์ให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ ขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำคำแนะนำของเจ้าคณะไปปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดความเรียบร้อยและรายงานให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ หรืออาจมีการเข้าไปตรวจซ้ำสำหรับบางวัดที่มีปัญหา

๔.๓ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารหลักฐานสำคัญ (Documentary Research) การสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ประกอบด้วยพระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด จำนวน ๒๑รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

ประเด็นคำถามว่า “หมั่นประชุมเนืองนิตย์: ผู้บริหารคือพระสังฆาธิการ ต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง” ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ให้คำสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิผลในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินการตามหลักธรรมดังกล่าว กล่าวคือมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอโดยได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชนอยู่เนืองๆ^{๑๔๑}

๒) ได้ประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในเขตปกครอง^{๑๔๒}

๓) มีการจัดการประชุมเพื่อจัดทำโครงการหรือการรณรงค์นโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์ภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ^{๑๔๓}

๔) จัดการประชุมเพื่อจัดทำโครงการหรือการรณรงค์นโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์ควรจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง^{๑๔๔}

^{๑๔๑}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จุกวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๒}สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพียง ทิปธมโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๓}สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

- ๕) กำหนดให้ชัดไปเลยว่า ให้มีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง^{๑๔๕}
- ๖) ช่วยกันทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ถือว่าเป็นการประชุม นอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาในการสื่อสารแล้ว^{๑๔๖}
- ๗) มีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน^{๑๔๗}
- ๘) คู่มือคนทำงานในยุคสมัยนี้ก็นิยมการประชุมกันเป็นนิตยเพราะถามใครก็ติดประชุมกันทั้งนั้น^{๑๔๘}
- ๙) จนบางวันมีแต่ประชุมและประชุม ซึ่งว่าไปก็ดูท่าจะดีเพราะได้มีการพูดคุยกันบ่อยๆ งานก็น่าจะก้าวหน้าไปด้วยดี^{๑๔๙}
- ๑๐) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ในกิจของสงฆ์ที่ต้องทำร่วมกันไม่ว่าเรื่องเล็กหรือใหญ่ เช่น การทำอุโบสถสังฆกรรม^{๑๕๐}
- ๑๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิจ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการพบปะประชุมปรึกษารื้อกันสม่ำเสมอ^{๑๕๑}
- ๑๒) เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์^{๑๕๒}
- ๑๓) เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของทุกคนในสังคมซึ่งความเจริญ^{๑๕๓}

^{๑๔๔} สัมภาษณ์พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชั้น ปณญาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอบลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโขด ตำบลท่าประดู่ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรัญ พุทฺธสโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอนาทม เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปณฺหาทีโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป้า ตำบลท่าช้าง อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทฺธิสาโร), เจ้าคณะอำเภอมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร), เจ้าคณะอำเภอนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูพิชิตวรคุณ (ปรีชา ฉนทอมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมนพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข่า เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๔) ไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น มีอะไรพูดกันปรึกษากันและช่วยกันปัญหาต่างๆ^{๑๔๔}

๑๕) ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้งงานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นได้^{๑๔๕}

ดังนั้นการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพจึงสำคัญอย่างยิ่ง ประธานที่ประชุมต้องมี “สติ” (ฝึกการควบคุมอารมณ์) และมีเทคนิคทำให้การประชุมลื่นไหลไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในการประชุม

สรุปได้ว่า หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ในกิจของสงฆ์ที่ต้องทำร่วมกันไม่ว่าเรื่องเล็กหรือใหญ่ เช่น การทำอุโบสถสังฆกรรม การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังฆมณฑลจะต้องมีการพบปะประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้รับทราบรายละเอียด วิธีปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ให้ถูกต้องปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน การดำเนินการของคณะสงฆ์จะได้บรรลุเป้าหมายด้วยดี คณะสงฆ์ควรกำหนดให้มีการประชุม ต้องปฏิบัติให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรนอกจากนั้น ผู้บริหารคือ พระสังฆาธิการ ต้องจะดำเนินการ ๑) ผู้บริหารมีการเรียกประชุมกันเป็นประจำ ๒) มีการติดต่อกัน ไปหา สู่กันและเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นประจำ ๓) เมื่อมีการประชุมก็ต้องมาตรงเวลา พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกัน ๔) การประชุมกันต้องประชุมกันที่ดีที่ชอบเป็นประโยชน์เป็นต้นเพื่อ แก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังฆมณฑลซึ่งความเจริญ ไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น มีอะไรพูด กันปรึกษากัน ก็จะอบอุ่น ปัญหาต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับ ผู้ร่วมงานทุกครั้งงานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นได้

๒. การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่
สงฆ์จะพึงทำ

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินการตามหลักธรรม ดังกล่าว กล่าวคือ เจ้าคณะปกครองต้องเข้มงวดจริงจังให้ปรับเวลาเป็นทุกวันที่ ๒๕ ของเดือนแทน^{๑๔๖}

^{๑๔๓} สัมภาษณ์นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์นายบุญสืบ ศรีไธ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาส วัดบางพระรวมมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๒) บ้างครั้งก็มีการจัดให้มีการประชุมสัญจรโดยทุกตำบลผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพท่านพร้อมจะอุทิศเวลาของตนเพื่อกิจกรรมของคณะสงฆ์^{๑๕๗}

๓) เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ^{๑๕๘}

๔) ได้เข้าร่วมการประชุมตามเวลาที่กำหนดได้ให้ความสำคัญในการประชุมในแต่ละครั้งการตรงต่อเวลาเป็นการเสียสละการเสียสละเป็นการสร้างบารมีอย่างหนึ่งการตรงต่อเวลาเป็นการแสดงความเป็นคนมีน้ำใจเห็นใจผู้อื่น ให้ความสำคัญกับของคำว่า ”ทีม”^{๑๕๙}

๕) เพราะฉะนั้นผู้บริหารที่ดีต้องรักษาเวลาทั้งการเริ่มและเลิกประชุมการทำกิจต่างๆ ตามที่ตกลงกันในที่ประชุมเป็นการเสียสละ^{๑๖๐}

๖) การอดกลั้น การยอมรับ และที่สำคัญเรื่องของ Trust (ความไว้วางใจ) เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด^{๑๖๑}

๗) หากไม่เชื่อใจกัน ทำให้ไปแบ่งงานกัน การหลงตนเอง การที่ไม่ถึง ไม่กว้างพอ และไม่เปิดโอกาสให้คนอื่น ๆ ทำผิดพลาดเพื่อการเรียนรู้การจัดทำเอกสาร^{๑๖๒}

๘) กำหนดมาตรฐานต่างๆ ในการทำงาน เช่น ISO ก็เป็นการวางระบบให้ทำแบบพร้อมเพรียงกัน ได้อย่างหนึ่ง^{๑๖๓}

๙) การประชุม – เลิกประชุม และกระทำการกิจควรทำโดยพร้อมเพรียงกัน^{๑๖๔}

๑๐) เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่รวมกันไม่กินแห่งแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้มีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อมๆ กัน^{๑๖๕}

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิ่ง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์จิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสถิตธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพี้ยง ทิพย์มโน), เจ้าคณะอำเภอกลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฉนทมโน), เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข่า เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมน้ำพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโท ป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันตติ ปัญญาวิฑูโร), เจ้าคณะอำเภอมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปณณาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโชติ ตำบลท่าประดู่ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๒) นำเสนอข้อมูลในที่ประชุมด้วยเสียงดังฟังชัดเจน ถ้ามีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้ดียิ่งดี เป็นการช่วยให้เข้าได้ทันที และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ยุ่งยาก ก็ควรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ^{๑๖๖}

๑๓) การพร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพียงกันซึ่งเป็น ๑ ในหลักการของหลักการการประชุมที่ดีพร้อมเพียงกันประชุม^{๑๖๗}

๑๔) เลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน^{๑๖๘}

๑๕) การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อความสามัคคีก็จะต้องอาศัยความพร้อมเพียงกันทุก ๆ ครั้งเสมอมา^{๑๖๙}

สรุปได้ว่า การประชุมและเลิกประชุม มีกระทำการควรทำโดยพร้อมเพียงกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ มีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อม ๆ กัน การประชุมทุกคนต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุม เช่น เมื่อเดินเข้าออกจากห้องประชุมต้องเคารพประธาน การประชุมยังไม่เสร็จสิ้น ที่สำคัญคือไม่แสดงพฤติกรรมใดๆ ที่จะทำลายบรรยากาศการประชุม ต้องเคารพประธานในที่ประชุม ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ๑) เคารพนับถือ ปฏิบัติตามคำสั่ง คำตักเตือนสั่งสอนของประธาน โดยประธานเป็นผู้อาวุโส เป็นพระผู้ใหญ่ ที่ทุกคนเคารพนับถือ ๒) ไม่แสดงอาการกิริยาไม่พูดจา ไม่ทำ ไม่คิดอะไรตามอำนาจของความอยาก ๓) ไม่ขัดแย้งกัน ต้องขอรับความคิดเห็นของผู้อื่น ๔) ผู้เข้าร่วมประชุมต้องเคารพนับถือกัน ให้เกียรติกัน ๕) ต้องเข้าร่วมประชุมตรงเวลา เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ ซึ่งการพร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพียงกันซึ่งเป็น ๑ ในหลักการ ของหลักการการประชุมที่ดี พร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน

๓. การไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติ

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิด

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขุโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิ่ง โชติกร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

ประสิทธิผลในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินการตามหลักธรรมดังกล่าว กล่าวคือ ให้เจ้าคณะปกครองกวตขัน^{๑๗๐}

๒) ตั้งกฎระเบียบโดยอิงพระธรรมวินัยเป็นหลักต้องระมัดระวังถือพระธรรมวินัยเป็นหลัก

๓) ให้ปรึกษาเจ้าคณะปกครองก่อนทุกครั้งเพื่อได้ออกกฎระเบียบแก่ผู้ใต้ปกครองโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธานุญาต^{๑๗๑}

๔) ได้ลงโทษพระภิกษุสามเณรใต้ปกครองโดยสมควรตามพระพุทธานุญาตถือพระวินัยไว้เป็นบรรทัดฐานในการบริหารงาน^{๑๗๒}

๕) ถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด^{๑๗๓}

๖) การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์กรพระพุทธศาสนา^{๑๗๔}

๗) การวางกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือตามความต้องการของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งหรือตามอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง^{๑๗๕}

๘) การไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อสมานานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติและไม่เลิกล้มสมานานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติ^{๑๗๖}

๙) สิ่งที่ยกบัญญัติไว้แล้วเพราะกฎหมายนั้นเป็นสมานานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่แม่บทของการปกครองและบริหารประเทศบ้านเมืองจะสงบสุขได้ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติและไม่ล้มเลิก

๑๗๗

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสโร), เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดลุ่ม ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์ดี จนทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอศรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสันทรธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูสันติคุณาภรณ์ (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันทัด ปญญาวุฑโฒ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๑๐) ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๑) ต้องปฏิบัติตามศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด ๒) ไม่ควรบัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติไว้ เพราะสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้สามารถนำมาปฏิบัติได้เป็นอย่างดีระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์กร^{๑๗๘}

๑๑) อ่านและศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจชัดเจนและแจ่มแจ้งก่อนลงมือปฏิบัติหรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ^{๑๗๙}

๑๒) ตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ^{๑๘๐}

๑๓) การระบุโทษของผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ คณะสงฆ์ควรระบุโทษให้หนักกว่าปัจจุบันนี้ เพราะพระสงฆ์เป็นต้นแบบของสังคม^{๑๘๑}

๑๔) ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย เคารพขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมที่บูรพาจารย์ได้ปฏิบัติสืบๆ ต่อกันมา ด้วยการการรักษาประเพณีการปฏิบัติดีของพระสงฆ์ไทยที่ได้ปฏิบัติกันสืบทอดกันมา^{๑๘๒}

๑๕) ไม่ล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด^{๑๘๓}

สรุปได้ว่า ผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย เคารพขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมที่บูรพาจารย์ได้ปฏิบัติสืบๆ ต่อกันมา ด้วยการการรักษาประเพณีการปฏิบัติดีของพระสงฆ์ไทยที่ได้ปฏิบัติกันสืบทอดกันมา นอกจากนั้น การบัญญัติข้อกฎระเบียบต่างๆ ของทางคณะสงฆ์ตั้งแต่กฎระเบียบมหาเถรสมาคม จนถึงระดับเจ้าอาวาส ว่ากฎระเบียบที่ขัดกับพระธรรมวินัยถือว่า ไม่เหมาะสมโดยประการทั้งปวง ดังนั้น พระสังฆาธิการ ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๑) ปฏิบัติตามศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด ๒) ไม่ควรบัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติไว้ เพราะสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ดีแล้วเพราะกฎหมายนั้นเป็นสมานานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่แม่บทของการปกครองและบริหารประเทศ บ้านเมืองจะสงบสุขได้ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของ

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิ่ง โชติกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

องค์กร หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติพระธรรมวินัยเพื่อเป็นแบบแผนข้อวัตรปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน เป็นหมู่คณะและทรงป้องกันภัยอันตรายจากอสังขธรรมที่จักเกิดขึ้นกับพุทธศาสนา พระธรรมวินัยเป็น กรอบและแนวการปฏิบัติดำรงตน ให้อยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมในสมณภาวะ เพื่อความผาสุกและความ เรียบร้อยในหมู่คณะ อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์นั่นเอง และการบัญญัติพระ ธรรมวินัยหรือข้อสิกขาบทแต่ละข้อนั้น ล้วนมีเหตุผลแห่งการบัญญัติทั้งนั้น ไม่ว่าสิกขาบทเล็กๆ น้อยๆ ก็ ตาม โดยการยอมรับแห่งคณะสงฆ์เป็นเสียงข้างมาก พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยโดยผ่านมติการยอมรับ จากคณะสงฆ์ร่วมกัน โดยกำหนดกฎเกณฑ์ในการถือปฏิบัติ คือ ภิกษุถือข้อวัตรศีลสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ ภิกษุณีถือข้อวัตรสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ สามเณรถือข้อวัตรสิกขาบท ๑๐ ข้อ อุบาสก-อุบาสิกาถือข้อวัตร สิกขาบท ๘ ข้อ และชาวบ้านทั่วไปถือข้อวัตรสิกขาบท ๕ ข้อ พระภิกษุ-สามเณร-อุบาสก-อุบาสิกาทุกคน เป็นหนึ่งในองค์กรของพระพุทธศาสนา เมื่ออยู่ร่วมกันแล้วย่อมจะมีแนวทางการปฏิบัติการศึกษา เหมือนกันและการศึกษาในพระพุทธศาสนาถือเป็นบรรทัดฐานการรองรับพระธรรมวินัยอีกอย่างหนึ่ง

๔. ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดรเป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมี ประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินการตามหลักธรรม ดังกล่าว กล่าวคือ เจ้าคณะปกครองใช้วิธีขอความร่วมมือแทนการสั่งการ^{๑๘๔}

๒) ขอความร่วมมือจากเจ้าคณะปกครองระดับสูงจัดการอบรมเพิ่มความรู้ให้แก่พระสังฆา ธิการโดยเน้นในเรื่องพระธรรมวินัย^{๑๘๕}

๓) ให้ความยำเกรงต่อพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่เสมอ^{๑๘๖}

๔) ได้ดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อได้รับคำสั่ง^{๑๘๗}

๕) ได้แสดงความเคารพต่อพระภิกษุผู้มากกว่าพรรษาว่าตามพระธรรมวินัย^{๑๘๘}

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอศรีราชา เจ้าอาวาสวัด พิบูลสันถรรพณ์ ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโท ป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบล จันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญการ (สันทิต ปญญาวุฑโฒ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาส วัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชิน ปญญาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโชติ ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรยา พุทฺธสโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ เจ้าอาวาสวัดสาม ผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๖) นำหลักคำสอน วิธีการและแนวทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่^{๑๘๙}

๗) การส่งเสริม สนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์กรพระพุทธศาสนา^{๑๙๐}

๘) ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายด้วยความซื่อสัตย์และขยันหมั่นเพียรให้ความเคารพเชื่อฟังให้เกียรติ^{๑๙๑}

๙) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่^{๑๙๒}

๑๐) พึงปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ขยันหมั่นเพียรถูกต้อง สมเหตุสมผลตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยงาน^{๑๙๓}

๑๑) เคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์^{๑๙๔}

๑๒) ให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย^{๑๙๕}

๑๓) ไม่ตีตนเสมอท่านผู้ใหญ่กว่า และไม่ทำการดูหมิ่นต่อท่านผู้มีอายุกาลพรรษานานทั้งโดยกาย วาจาและใจ^{๑๙๖}

๑๔) ไม่แสดงอาการเย่อหยิ่งทะนงตัวต่อท่าน อันส่ออหิยาศัย เลวทรามของตน^{๑๙๗}

^{๑๘๙} สัมภาษณ์พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตติสุขโม ป.ธ. ๙) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดสามพระยารองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ขยายภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปณฺโณ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสัณธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระครูพิพัชรคุณ (ปรีชา ฉนทมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข่า เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑๕) ต้องมีวิธีการดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ ๑) เชื้อฟงพระผู้ใหญ่ เคารพนักถือ ปฏิบัติตาม คำตักเตือน คำสั่งสอน ๒) ไม่ฝ่าฝืนคำสั่งสอน คำตักเตือน เพราะท่านผู้ใหญ่ช่วยปกครองหมู่คณะสงฆ์สืบ ต่อๆ กันมาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน^{๑๙๘}

สรุปได้ว่า แนวทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่ การส่งเสริม สนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชา ให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กร พระพุทธศาสนา โดยเน้นในเรื่องพระธรรมวินัย ให้ความยำเกรงต่อพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่เสมอ ดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อได้รับคำสั่ง ท่านแสดงความเคารพต่อ พระภิกษุผู้มากพรรษากว่าตามพระธรรมวินัย นำหลักคำสอน วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติอันเป็น ประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่ การส่งเสริม สนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชา ให้บรรลุไป ตามวัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กรพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชา มอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์และขยันหมั่นเพียร ให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ และปฏิบัติตามคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ด้วย ความซื่อสัตย์และขยันหมั่นเพียร ให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ พึงปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ขยันหมั่นเพียร ถูกต้องสมเหตุสมผลตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์สูงสุดของ หน่วยงาน เคารพนักถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์

๕. การไม่ล่ออำนาจต้นเหตุคือความอยากที่เกิดขึ้น

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมี ประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักอภิปธานิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินการตามหลักธรรม ดังกล่าว กล่าวคือ การประเมินผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการ^{๑๙๙}

๒) โดยให้คณะสงฆ์นอกพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการประเมินอย่างเป็นกลาง^{๒๐๐}

๓) ทำหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังถึงลาภสักการะและทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่ เพื่อตนเอง^{๒๐๑}

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ พระครูกุลยาณานุรักษ์ (เพียง ทีปธมโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรรยา พุทฺธโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ เจ้าอาวาสวัดสาม ผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัด บางพระวรมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รกขิตธมโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบาง ปรีอ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๔) ควบคุมจิตใจมิให้ลุแก่อำนาจโทสะเมื่อมีเข้ามาให้ขุนเคืองใจใช้สติสัมปชัญญะกำกับในการปฏิบัติงาน^{๒๐๒}

๕) เปิดโอกาสให้อำนาจมีส่วนร่วมหรือการเข้าไปมีบทบาทในตำแหน่งสำคัญของพระสังฆาธิการในการดูแลของเจ้าคณะภาค ๑๓ ตามระเบียบของมหาเถรสมาคม^{๒๐๓}

๖) พระสังฆาธิการย่อมเสมอกันไม่ลุอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้นพระสงฆ์ตัดแล้วซึ่งกิเลสตัณหา^{๒๐๔}ความอยากมีอยากได้จะต้องไม่เกิดขึ้นจึงจะเป็นที่ยกย่องของคนทั่วไป^{๒๐๕}

๗) การปกครองตามความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัวการปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้^{๒๐๖}

๘) การปกครองแบบใช้อำนาจ จึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้น^{๒๐๗}

๙) การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามพระธรรมวินัย^{๒๐๘}

๑๐) การเสียสละกิตติ การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นกิตติ เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความลู่อำนาจตัณหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ เช่น แจกสิ่งของที่มีอยู่แต่ไม่ควรจะเกินความจำเป็นให้แก่ผู้ขัดสนไม่มีสิ่งของใช้หรือเปิดบัญชีเงินฝากในธนาคารเพื่อตั้งเป็นกองทุนการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน และดำเนินการแจกทุนการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ครองครัมมีรายได้น้อยเป็นต้น^{๒๐๙}

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย จานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จันทปญโญ ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอสรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสันธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฉนทธมโม), เจ้าคณะอำเภอนิคมนพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข่า ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมนพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระอรธโมลี (อบ ปสาโท ป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรมหาวิหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑๑) จัดสวัสดิการให้กับพระภิกษุสามเณร ที่อยู่ภายในวัด เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเสียสละ ความมีจิตใจเมตตาปราณีต่อเพื่อนสหธรรมิกด้วยกัน^{๒๑๐}

๑๒) ผู้บริหารมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการนิมนต์ทำกิจแล้วก็มีถวายปัจจัย ๔ มีการเยี่ยมเยียนวัดอยู่เป็นประจำทุกเดือน มีกิจการการให้ทุนการศึกษาแจกของเครื่องใช้ อุปกรณ์การศึกษา ถวายคำแนะนำด้วยความอนุเคราะห์ สร้างความสามัคคีทำให้ผู้น้อยให้ความยำเกรงให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติงานกันเป็นอย่างดี^{๒๑๑}

๑๓) ไม่ลุอำนาจและค้นหา ในกรณีที่ใช้กระบวนการยุติธรรมตัดสินผิดถูก แต่ผู้อยู่ได้บังคับ บัญญัติชาติต้องไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต และไม่พึงหวังผลหรือสิ่งตอบแทนจากผู้ถูกตัดสินนั้น^{๒๑๒}

๑๔) ให้โอกาสต่อผู้อื่นในการมีส่วนร่วมการพิจารณาขอสมณศักดิ์^{๒๑๓}

๑๕) ไม่ลุอำนาจค้นหาคือความยากที่เกิดขึ้นต้องแสดงความเสียสละด้วยเรื่อง ๑) ความอยากได้ ๒) การกระทำ ๓) อำนาจหน้าที่การงาน ๔) คำพูด ๕) มีใจเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ระวังตัวระวังตน คอยข่มจิต อดทนต่อความอยากได้ ทำสมาธิให้จิตสงบ สะอาดปราศจากอกุศลธรรม^{๒๑๔}

สรุปได้ว่า การปกครองตามความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจ จึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้น มีการเสียสละการมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่น เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความลุอำนาจค้นหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ทุกระดับชั้นการปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ เช่น แจกสิ่งของให้แก่ผู้ขัดสนไม่มีสิ่งของใช้หรือเปิดบัญชีเงินฝากในธนาคารเพื่อตั้งเป็นกองทุนการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นต้น นอกจากนั้น ผู้บริหารมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการนิมนต์ทำกิจแล้วก็มีถวายปัจจัย ๔ มีการเยี่ยมเยียนวัดอยู่เป็นประจำทุกเดือน มีกิจการการให้ทุนการศึกษาแจกของเครื่องใช้ อุปกรณ์การศึกษา ถวายคำแนะนำด้วยความอนุเคราะห์ สร้างความสามัคคีทำให้ผู้น้อยให้ความยำเกรง ให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติงานกันเป็นอย่างดี ดังนั้น ต้องแสดงความเสียสละด้วยเรื่อง ความอยากได้ การกระทำ อำนาจหน้าที่การงาน คำพูดจา มีใจเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ระวังตัวระวังตน คอยข่มจิต อดทนต่อความอยากได้ ทำสมาธิให้จิตสงบ สะอาดปราศจากอกุศลจิต

^{๒๑๐} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพี้ยง ที่ปรมโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จุกกวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร (สันทัด ปญญาทุโธ), เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศมหาเถรสมาคม และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับ อธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง ตลอดจนการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุ สามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดย ความเรียบร้อย พร้อมทั้งการตรวจตรา จัดการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนงานปกครอง เป็นงานนำ เป็นงานลึกซึ้ง กว้างขวาง ยิ่งใหญ่ ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไป อย่างไรก็ดี งานอื่นๆ ก็ดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนิน ไปไม่ได้เช่นกัน

๖. การยินดีในเสนาสนะ

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมี ประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินตามหลักธรรม ดังกล่าว กล่าวคือ มุ่งแสวงหาธรรมเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้อื่นเสนาสนะที่อยู่อาศัย ทรงสอนให้หาเสนาสนะที่ เป็นปัจจัยโน้มน้อมไปเพื่อหาความสงบ^{๒๑๕}

๒) โดยเน้นไปที่เสนาสนะป่าซึ่งห่างจากเสียงรบกวนไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมซึ่งเป็นอันตราย ต่อการกระทำความสงบ แต่ว่าในขั้นของการปฏิบัติ^{๒๑๖}

๓) เราจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้าหากว่ามีเสียงรบกวนมาก ก็อย่าไปใส่ใจ สนใจต่อเสียงรบกวน เหล่านั้น ก็จะทำให้จิตใจเกิดความสงบได้^{๒๑๗}

๔) การก่อสร้างเสนาสนะขึ้นใหม่ต้องคำนึงถึงการใช้งานที่เหมาะสมหากคณะสงฆ์ปล่อยไว้ ย่อมจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จำจะต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความ ศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนาแม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครอง คณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐวัด^{๒๑๘}

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ พระครูกลียาณานุรักษ์ (เพียง ทีปธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนฺโณ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบล สัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติโกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ กันยายน ๒๕๕๙.

๕) ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน^{๒๑๙}

๖) ต้องดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชนมีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณบทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัด^{๒๒๐}

๗) ด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมาย บ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์เป็นต้น^{๒๒๑}

๘) สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชนชุมชนและสังคมซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องการทำอย่างต่อเนื่อง^{๒๒๒}

๙) มีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญและมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์^{๒๒๓}

๑๐) มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพประสิทธิผล^{๒๒๔}

๑๑) ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม^{๒๒๕}

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วัฒนกุล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาหัว อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระพุทธเชษฐาธรรม (บังคม รุกขิตตมโหม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอมะนังตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุทธิ ปณฺทาทิโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป้า ตำบลท่าช้าง อำเภोजันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ขยาภรณ์ (วันชัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณานุรักษ์ (เพ็ญ ที่ปถมโม), เจ้าคณะอำเภอกลองใหญ่ เจ้าอาวาสท่าพริก ตำบลท่าพริก อำเภอมะนังตราด จังหวัดตราด, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑๒) มีความพอใจกับที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ตามที่จะหาได้ มีได้ และหาทำให้เพียงพอต่อการใช้งานในหน้าที่ก็พอ^{๒๒๖}

๑๓) การก่อสร้างเสนาสนะขึ้นใหม่ควรคำนึงถึงความคุ้มค่า และประหยัดเงินงบประมาณ^{๒๒๗}

๑๔) ต้องยินดีที่จะรับผิดชอบ ดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ในวัดมิให้เกิดการเสียหาย หรือไม่ปล่อยให้เสนาสนะชำรุดทรุดโทรมจนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ลำดับต่อมาคือ ควรมีความยินดีพอใจในเสนาสนะที่อยู่อาศัยเฉพาะตน ที่เหมาะสมแก่ฐานะ ไม่อึดอัดเกินไป หรือไม่หรูหราเกินไป^{๒๒๘}

๑๕) ต้องยินดีกับสิ่งของเสนาสนะที่มีอยู่ในวัด ๑) มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ๒) ไม่หวงที่อยู่อาศัย ๓) ไม่กีดกันคนที่มีศีลธรรม ตั้งใจต้อนรับสภรรมิกให้มาอยู่ในหมู่คณะสงฆ์ ๔) ให้แผ่เมตตาต่อผู้อื่นที่มาอยู่ด้วยความอนุเคราะห์^{๒๒๙}

สรุปได้ว่า โดยเน้นไปที่เสนาสนะป่า ซึ่งห่างจากเสียงรบกวน ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ซึ่งเป็นอันตรายต่อการกระทำความสงบ ดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อยปลอดภัย เป็นสาเหตุให้เกิดความสงบ เกิดความสงบ ไม่พลุกพล่านจนเกินไป ให้เกิดระเบียบปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้น่าอยู่อาศัย เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม หลีกเว้นโอโคจรที่ไม่สมควร เว้นจากอบายมุขทั้งหลาย มีต้นไม้ ร่มเย็น เป็นสุขเป็นอารามต้องหลีกเร้นจากการพลุกพล่านด้วยสรรพกิจทั้งปวง มีขอบเขตนาศรัทธาเลื่อมใสชวนให้เกิดความสุขความสบาย ปลอดภัยจิตใจ นอกจากนั้นต้องยินดีกับสิ่งของเสนาสนะที่มีอยู่ในวัด ๑) มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ๒) ไม่หวงที่อยู่อาศัย ๓) ไม่กีดกันคนที่มีศีลธรรม ตั้งใจต้อนรับสภรรมิกให้มาอยู่ในหมู่คณะสงฆ์ ๔) ให้แผ่เมตตาต่อผู้อื่นที่มาอยู่ด้วยความอนุเคราะห์ภาคีรัฐสนับสนุนงบประมาณ บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์เป็นต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชนชุมชนและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องการทำอย่างต่อเนื่องมีกระบวนการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญและมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ

๗. ภิกษุยังตั้งสติไว้ภายในว่า “ทำอย่างไร เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลงามที่ยังไม่มา พึงมาท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก”

^{๒๒๖} สัมภาษณ์พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรงจกฺวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศีรธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังขิต จนฺตปณฺณโย ป.ธ. ๓), เจ้าคณะอำเภอศรีราชา เจ้าอาวาสวัดพิบูลสัณธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

๑) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดำเนินการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ใช้หลักอภิธานิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิผลในการปกครองดังกล่าวซึ่งการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ นี้ได้ดำเนินการตามหลักธรรมดังกล่าว กล่าวคือ เจ้าอาวาสตรวจหนังสือสุทธิหรือหนังสือรับรองทุกครั้ง^{๒๓๐}

๒) ก่อนที่จะตัดสินใจรับเข้าพักให้แจ้งกฎระเบียบของวัดก่อนทุกครั้ง^{๒๓๑} ถ้าปฏิบัติตามไม่ได้ก็ไม่รับเข้าพัก^{๒๓๒}

๓) ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆตามมติของเจ้าคณะปกครอง^{๒๓๓} เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดให้มากขึ้น^{๒๓๔}

๔) ให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาด้วยดีเสมอ และปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมามาตามพระธรรมวินัย^{๒๓๕}

๕) มีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีล^{๒๓๖}

๖) ได้ทำการปรับปรุงทัศนให้เป็นสัปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุผู้จรมา^{๒๓๗}

๗) ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณร เป็นผู้มีศีลซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข คือ พระสงฆ์ต้องใจกว้างยินดีต้อนรับสมาชิกใหม่และมีความปรารถนาดีต่อสมาชิกเก่าเพื่อสังคมสงฆ์จะได้ไม่เกิดความเสื่อมเป็นหลักสำคัญของคนที่อยู่ร่วมกันวัดหรือศาสนสถานในทางศาสนานั้นถือว่าเป็นสมบัติกลางของพระศาสนา^{๒๓๘}

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (ชื่น ปญฺญาวชิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโขด ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จตุร พุทฺธสโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ เจ้าอาวาสวัดสามผาน ตำบลท่าใหม่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระรวมหาวีหาร ตำบลบางพระเขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระราชวิสุทธิดิลก (ละเอียด กิตฺติสุขโม ป.ธ.๙), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง รองเจ้าคณะภาค ๑๓, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิเวที (สมอิง โชติโกโร ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดเนินพระ, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมล), เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม ตำบลเขาวัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตฺตโม ป.ธ. ๕), เจ้าคณะจังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปญฺญาทีโป ป.ธ. ๙), รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไค้สนามเป้า ตำบลท่าช้าง อำเภอจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประฐานกิจ (ดำรง จุกวโร), เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๘) พระภิกษุสามเณรทุกรูปที่บวชมาถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีศีล มีความคิดเห็นตรงต่อหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาจึงมีสิทธิที่จะเข้าอยู่ในอารามนั้น ในวัดนั้น ดังนั้น ใครจะอยู่ในวัดใดก็ตาม^{๒๓๙}

๙) ต้องสร้างความรู้สึกร่วมที่จะพบเห็นเพื่อนภิกษุสามเณรที่ยังไม่ได้อยู่ในวัดของเราให้มาที่มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุขซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการสร้างความรู้สึกร่วมกัน แม้จะไม่ลงมือประพฤติปฏิบัติคือไม่ลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรก็ตาม แต่เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่หวังที่อยู่ ความไม่อิงฉ้อฉลของคนอื่นซึ่งแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนัก^{๒๔๐}

๑๐) เมื่อประชุมไปแล้วก็ต้องอยู่ในระเบียบวินัยตลอดถึงประเทศชาติก็ตาม ต้องพร้อมเพรียงกันปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^{๒๔๑}

๑๑) และพร้อมเพรียงกันทำงานอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหมู่ของคณะนั้นๆ ไม่ให้มีความบกพร่อง^{๒๔๒}

๑๒) ทำให้สภาพวัดเป็นสถานที่สัปปายะคนอยู่อาศัยก็มีความสุขความสบาย ปลอดภัยไร้อุปัทวันตราย ไปมาหรือเข้าออกได้สะดวก^{๒๔๓}

๑๓) มีนโยบายเข้มงวดในการรับผู้เข้ามาบวช ตามกฎระเบียบพระอุปัชฌาย์ เมื่อบวชเข้ามาแล้วควรอบรมสั่งสอนให้มากๆ กวดขันดูแลอย่าให้ทำเรื่องเสียหาย ต่อพระศาสนา และบ้านเมือง^{๒๔๔}

๑๔) วัดเป็นสถานที่พักอาศัยของพระภิกษุ ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ เมื่อมีผู้มาขอพักอาศัย หรือขออาศัยอยู่ด้วย พึงจัดให้เหมาะสมกับคุณวุฒิ วัยวุฒิของผู้ที่มานั้นๆ^{๒๔๕}

๑๕ สพรหมจารีผู้มีศีลดีงามยังไม่มาขอให้มาต้องมีวิธีการรับสมาชิกใหม่ผู้มาอยู่ใหม่ ๑) ยินดีต้อนรับ การพูดคุยกับสมาชิกใหม่ ๒) ยินดีร่วมงานด้วยความเต็มใจ ๓) มีความเพียรพยายามด้วยความเสียสละ การเลือกคบกับภิกษุ ๔) ไม่หมกมุ่นอยู่กับความเสื่อมงายแบบอคติ^{๒๔๖}

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ พระครูพิพิธธรรมา (ปรีชา ฉนทสมโม), เจ้าคณะอำเภอเนินคมพัฒนา เจ้าอาวาสวัดมาบข้า ตำบลมาบข้า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (จิ่น ปญญาวิโร ป.ธ. ๖), เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง เจ้าอาวาสวัดโชติ ตำบลท่าประคู้ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสสนีโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโท ป.ธ. ๗) เจ้าคณะอำเภอมืองจันทบุรี เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี, ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สรุปได้ว่า พระอุปัชฌาย์ มีนโยบายเข้มงวดในการรับผู้เข้ามาบวช ตามกฎระเบียบเมื่อบวชเข้ามาแล้วควรอบรมสั่งสอนให้มากๆ จึงมีสิทธิที่จะเข้าอยู่ในอารามนั้น ในวัดนั้น ดังนั้น ใครจะอยู่ในวัดใดก็ตาม ก็ต้องสร้างความรู้สึกร่วมที่พบเห็นเพื่อนภิกษุสามเณร ให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาดำเนินดีเสมอ ปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมามาตามพระธรรมวินัย มีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีล ได้ทำการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นสัปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุผู้จรมา ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณร เป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข คือ พระสงฆ์ต้องใจกว้างยินดีต้อนรับสมาชิกใหม่และมีความปรารถนาดีต่อสมาชิกเก่า เพื่อสังคมสงฆ์จะได้ไม่เกิดความเสื่อม เป็นหลักสำคัญของคนที่อยู่ร่วมกัน วัดหรือศาสนสถานในทางศาสนานั้นถือว่าเป็นสมบัติกลางของพระศาสนา พระภิกษุสามเณรทุกรูปที่บวชมาถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีศีล มีความคิดเห็นตรงต่อหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการสร้างความรู้สึกร่วมกัน แม้จะไม่ลงมือประพฤติปฏิบัติ คือไม่ลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรก็ตาม แต่เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่หวังที่อยู่ ความไม่อิจฉาริษยาคนอื่น ซึ่งแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนัก จะต้องพร้อมเพรียงกันปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และพร้อมเพรียงกันทำงานอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหมู่ของคณะนั้นๆ ไม่ให้มีความบกพร่อง

๔.๔ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และตำแหน่งมีรายละเอียด ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๐๒)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๕-๓๐ปี	๑๔	๔.๖
๓๑-๓๕ปี	๑๖	๕.๓
๓๖-๔๐ปี	๓๑	๑๐.๓
๔๑-๔๕ปี	๒๗	๘.๙
๔๖ปีขึ้นไป	๒๑๔	๗๐.๙
รวม	๓๐๒	๑๐๐.๐
๒. พรรษา		
๕-๑๐พรรษา	๕๑	๑๖.๙
๑๑-๑๕พรรษา	๒๖	๘.๖
๑๖-๒๐พรรษา	๔๑	๑๓.๖
๒๑พรรษาขึ้นไป	๑๘๔	๖๐.๙
รวม	๓๐๒	๑๐๐.๐

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๖๕	๕๔.๖
ปริญญาตรี	๙๒	๓๐.๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๔๕	๑๔.๙
รวม	๓๐๒	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n=๓๐๒)

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม		
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๕	๑.๗
นักธรรมชั้นตรี	๑๘	๖.๐
นักธรรมชั้นโท	๒๖	๘.๖
นักธรรมชั้นเอก	๒๕๓	๘๓.๘
รวม	๓๐๒	๑๐๐.๐
๕. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม		
ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	๒๓๑	๗๖.๕
ประโยค๑-๒ถึงป.๖.๓	๒๘	๙.๓
ป.๖. ๔-๖	๓๓	๑๐.๙
ป.๖. ๗-๙	๑๐	๓.๓
รวม	๓๐๒	๑๐๐.๐
๖. ตำแหน่ง		
เจ้าคณะปกครอง	๕๙	๑๙.๕
เจ้าอาวาส	๑๙๐	๖๒.๙
รองเจ้าอาวาส	๕	๑.๗
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๔๘	๑๕.๙
รวม	๓๐๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ พรรชาวุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และตำแหน่ง ดังนี้

อายุ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๔๖ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๙ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๐ ปี จำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ รองลงมา มีอายุ ๔๑-๔๕ ปี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๙ รองลงมา มีอายุ ๓๑ - ๓๕ ปี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๓ สุดท้าย มีอายุ ๒๕-๓๐ ปี จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๖

พรรษา พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีพรรษา ๒๑ พรรษา ขึ้นไป จำนวน ๑๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๙ รองลงมา มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ รองลงมา มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ สุดท้าย มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๖

วุฒิการศึกษาสามัญ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖ รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี จำนวน ๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕ และสุดท้าย มีวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙

วุฒิการศึกษาทางธรรม พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒินักธรรมชั้นเอกจำนวน ๒๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘ รองลงมามีวุฒินักธรรมชั้นโทจำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๖ รองลงมามีวุฒินักธรรมชั้นตรี จำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ สุดท้ายไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๒๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ รองลงมามี ป.ธ.๔ -๖ จำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙ รองลงมามีประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓ จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๓ สุดท้ายมี ป.ธ. ๗ -๙ จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตำแหน่ง พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน ๑๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๙ รองลงมามีตำแหน่งเจ้าคณะปกครองจำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕ รองลงมามีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสจำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙ สุดท้ายมีตำแหน่งรองเจ้าอาวาส จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ได้ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรม ๗

ผลการวิเคราะห์สภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมและจำแนกตามรายด้านได้แก่ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธรเจ้าไม่ทรงบัญญัติด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นด้านการไม่ลู่อินาจัดตนหาคือความอยากที่เกิดขึ้น ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า ด้านสพรหมจารีผู้มีศีลงานยังไม่มาขอให้มามีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๙

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อ
ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตาม
หลักอปริหานิยธรรม ๗ โดยภาพรวม

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม๗ โดยรวม	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์	๔.๐๙	๐.๗๐๘	มาก
๒. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็ก ประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ	๔.๔๘	๐.๕๕๓	มาก
๓. ด้านการไม่บัญญัติสิ่งซึ่งพระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ	๔.๔๖	๐.๗๒๕	มาก
๔. ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น	๔.๕๓	๐.๕๑๗	มากที่สุด
๕. ด้านการไม่ล่ออำนาจค้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น	๔.๓๑	๐.๖๑๑	มาก
๖. ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า	๓.๙๗	๐.๕๘๓	มาก
๗. ด้านสหพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา	๔.๒๓	๐.๕๑๑	มาก
รวม	๔.๒๙	๐.๔๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระ
สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม๗โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย
มาก ($\bar{X}$ =๔.๒๙) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๔๕๖) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า
ข้อ ๔) ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นกลุ่มตัวอย่างมีคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ท่านได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ	๔.๑๙	๐.๗๖๔	มาก
๒. ท่านได้ดำเนินการประชุมระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชนอยู่เนื่อง ๆ	๓.๙๗	๐.๘๖๖	มาก
๓. ท่านได้จัดการประชุมประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในเขตปกครอง	๔.๐๘	๐.๘๔๖	มาก
๔. ท่านได้จัดการประชุมเพื่อจัดทำโครงการหรือการร่วมนโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์	๔.๐๘	๐.๘๖๓	มาก
๕. ท่านได้ออกกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด	๔.๑๔	๐.๘๘๓	มาก
รวม	๔.๐๙	๐.๗๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.09$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.708$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ท่านได้ให้ความสำคัญในการประชุมในแต่ละครั้ง	๔.๔๖	๐.๖๖๕	มาก
๒. ท่านได้เข้าร่วมการประชุมตามเวลาที่กำหนด	๔.๔๖	๐.๖๕๐	มาก
๓. เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ	๔.๕๔	๐.๖๒๙	มากที่สุด
๔. ท่านพร้อมจะอุทิศเวลาของตนเพื่อกิจกรรมของคณะสงฆ์	๔.๔๖	๐.๖๒๔	มาก
๕. เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์วัดจะเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ	๔.๔๘	๐.๖๔๕	มาก
รวม	๔.๔๘	๐.๕๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุก ($\bar{X} = ๔.๔๘$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๕๓) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าข้อ ๓) เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอกลุ่มตัวอย่างมีคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. วัดของท่านได้ออกกฎระเบียบแก่ผู้ใต้ปกครองโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทบัญญัติ	๔.๔๐	๐.๗๐๗	มาก
๒. วัดของท่านได้ลงโทษพระภิกษุสามเณรใต้ปกครองโดยสมควรตามพระพุทบัญญัติ	๔.๓๓	๐.๗๔๙	มาก
๓. ท่านถือพระวินัยไว้เป็นบรรทัดฐานในการบริหารงาน	๔.๔๙	๐.๖๓๕	มาก
๔. ท่านถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	๔.๔๙	๐.๖๔๐	มาก
๕. ท่านถือพระวินัยและความเสมอภาคไว้เป็นบรรทัดฐานในการดูแลกฎระเบียบ	๔.๖๑	๒.๕๕๔	มากที่สุด
รวม	๔.๔๖	๐.๗๒๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.46$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.725$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและข้อ ๕ ท่านถือพระวินัยและความเสมอภาคไว้เป็นบรรทัดฐานในการดูแลกฎระเบียบกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ท่านให้ความยำเกรงต่อพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่	๔.๖๔	๐.๕๖๙	มากที่สุด
๒. ท่านดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อได้รับคำสั่ง	๔.๕๖	๐.๕๙๕	มากที่สุด
๓. ท่านแสดงความเคารพต่อพระภิกษุผู้มากพรรษากว่าตามพระธรรมวินัย	๔.๕๘	๐.๕๘๑	มากที่สุด
๔. ท่านนำหลักคำสอน วิธีการและแนวทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแพร่	๔.๔๕	๐.๖๗๙	มาก
๕. ให้เคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์	๔.๔๗	๐.๖๖๕	มาก
รวม	๔.๕๓	๐.๕๑๗	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๓$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๑๗$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุด

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านการไม่ลู่อำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านการไม่ลู่อำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ท่านทำหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังถึงลาภสักการะ	๔.๓๓	๐.๘๐๐	มาก
๒. ท่านทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อตนเอง	๔.๔๐	๐.๖๓๒	มาก
๓. ท่านควบคุมจิตใจมิให้ลุแก่อำนาจโทสะ เมื่อมีเข้ามาให้ขุนเคืองใจ	๔.๒๖	๐.๘๒๓	มาก
๔. ท่านใช้สติสัมปชัญญะกำกับในการปฏิบัติงาน	๔.๓๗	๐.๖๖๙	มาก
๕. วัดประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ	๔.๒๓	๐.๘๙๘	มาก
รวม	๔.๓๑	๐.๖๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านการไม่ลู่อำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.31$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.611$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. วัดของท่านส่งเสริมให้มีการปฏิบัติถือการอยู่ป่าหรืออยู่โคนไม้เป็นธุดงค์วัตรตามโอกาสอันควร	๓.๖๕	๐.๘๔๕	มาก
๒. วัดของท่านส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูธรรมชาติภายในวัด	๔.๐๐	๐.๗๒๒	มาก
๓. วัดของท่านรณรงค์ให้อุบาสกอุบาสิกาช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้	๓.๙๕	๐.๗๙๑	มาก
๔. วัดของท่านได้จัดคณะภิกษุสามเณรช่วยถ่ายทอดความรู้ในการจาริกธรรมโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ	๓.๙๑	๐.๗๙๐	มาก
๕. วัดช่วยควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์	๔.๓๔	๐.๗๕๑	มาก
รวม	๓.๙๗	๐.๕๘๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม๗ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๗) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๘๓) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านสพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านสพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. วัดของท่านให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาด้วยดีเสมอ	๔.๑๔	๐.๖๕๖	มาก
๒. วัดของท่านปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมาตามพระธรรมวินัย	๔.๒๑	๐.๖๙๓	มาก
๓. วัดของท่านมีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีล	๔.๒๙	๐.๗๑๕	มาก
๔. วัดของท่านได้ทำการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นสัปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุผู้จรมา	๔.๐๗	๐.๗๑๒	มาก
๕. วัดของท่านได้ทำตามมติของมหาเถรสมาคม	๔.๔๗	๐.๖๔๖	มาก
รวม	๔.๒๓	๐.๕๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านสพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มาโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๒๓$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๑๑$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๒) การวิเคราะห์ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครอง

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมและรายด้านได้แก่ ๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓. ด้านระงับอธิกรณ์ ๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๔.๑๐ ถึงตารางที่ ๔.๑๖ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยภาพรวม (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยรวม	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย	๔.๕๒	๐.๘๕๓	มากที่สุด
๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม	๔.๓๘	๐.๖๓๘	มาก
๓. ด้านระงับอธิกรณ์	๔.๑๔	๐.๗๖๖	มาก
๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๒๑	๐.๕๗๕	มาก
๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง	๔.๔๒	๐.๖๓๔	มาก
๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	๔.๑๑	๐.๖๒๗	มาก
รวม	๔.๓๐	๐.๕๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๓๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๕๖๒) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ
ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการ
ปกครองด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านงานปกครอง คณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. พระสังฆาธิการให้ พระภิกษุในสังกัดวัด ลงอุโบสถกรรมฟัง พระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน	๔.๘๐	๓.๑๓๒	มากที่สุด
๒. พระสังฆาธิการจัดให้ พระภิกษุทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น ตลอดทั้งปี	๔.๔๖	๐.๗๓๑	มาก
๓. พระสังฆาธิการให้ การสนับสนุนแก่พระภิกษุในปกครอง เช่น จัดส่งให้เรียนพระปริยัติธรรม ตรี-โท-เอกและป.ส.	๔.๔๔	๐.๗๔๘	มาก
๔. มีการเข้าร่วมประชุม พระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บัญชา เหนือตนจัดประชุม	๔.๕๓	๐.๖๕๕	มากที่สุด
๕. พระสังฆาธิการจัดให้ มีการประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อ อบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๔๑	๐.๗๓๒	มาก
รวม	๔.๕๒	๐.๘๕๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระ
สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
ที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=0.853) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า
กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ๓ ข้อ มีความคิดเห็นมากที่สุด ๒ ข้อ และเป็นความ
คิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ
ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการ
ปกครองด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม

(n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านควบคุมและ ส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. พระสังฆาธิการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจง ระเบียบตามวาระต่างๆ	๔.๓๒	๐.๗๔๘	มาก
๒. พระสังฆาธิการออก กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ คณะ	๔.๓๑	๐.๗๕๗	มาก
๓. พระสังฆาธิการควบคุม ดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย	๔.๔๑	๐.๗๐๔	มาก
๔. พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตาม กฎระเบียบของวัด	๔.๔๔	๐.๗๓๔	มาก
๕. พระสังฆาธิการ ส่งเสริม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณ สงเคราะห์	๔.๔๖	๐.๗๑๓	มาก
รวม	๔.๓๘	๐.๖๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระ
สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษา
ความสงบเรียบร้อยดีงามโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = ๔.๓๘) และเป็นความคิดเห็นที่
สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๖๓๘) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็น
ด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ
ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการ
ปกครองด้านระบอบอิทธิฤทธิ์ (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านระบอบอิทธิฤทธิ์	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. พระสังฆาธิการระบอบอิทธิฤทธิ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุ หรือการลงนิคหกรรม	๔.๑๐	๑.๐๑๒	มาก
๒. พระสังฆาธิการลงโทษพระภิกษุสามเณรได้ปกครองโดย สมควรตามพระพุทธรูปบัญญัติ	๔.๑๙	๐.๙๓๘	มาก
๓. พระสังฆาธิการมีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีล	๔.๑๙	๐.๙๑๓	มาก
๔. พระสังฆาธิการดำเนินการประชุมการระบอบอิทธิฤทธิ์ในพื้นที่ ปกครองเป็นประจำ	๓.๘๗	๐.๙๗๖	มาก
๕. พระสังฆาธิการถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรม วินัยอย่างเคร่งครัด	๔.๓๖	๐.๗๕๑	มาก
รวม	๔.๑๔	๐.๗๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระ
สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านระบอบอิทธิฤทธิ์โดยผลรวมอยู่ใน
ระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.14$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=0.766) กลุ่มตัวอย่างมี
ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ
ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการ
ปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไข ข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. พระสังฆาธิการให้ การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของพุทธบริษัท	๓.๙๙	๐.๗๓๔	มาก
๒. พระสังฆาธิการให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบ และโปร่งใส	๔.๔๕	๐.๖๗๔	มาก
๓. พระสังฆาธิการออกกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมาย บ้านเมืองอย่างเคร่งครัด	๔.๓๓	๐.๗๕๗	มาก
๔. พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุและดูแลรักษาวัดจัด กิจกรรมศาสนสมบัติของวัด	๔.๑๗	๐.๗๑๒	มาก
๕. มีการจัดสาธารณสมบัติของวัดอย่างเป็นระบบและถูกต้อง กฎระเบียบของวัด	๔.๑๔	๐.๗๖๘	มาก
รวม	๔.๒๑	๐.๕๗๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระ
สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะ
ปกครองให้เป็นไปโดยชอบโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$) และเป็นความคิดเห็นที่
สอดคล้องกันมาก (S.D.=0.575) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็น
ด้วยมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ
ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการ
ปกครองด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านควบคุมการ บังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. พระสังฆาธิการมอบหมายให้พระภิกษุสามเณรทำวัตรเช้า - เย็น ตลอดทั้งปี	๔.๔๘	๐.๖๙๐	มาก
๒. พระสังฆาธิการจัดประชุมพระภิกษุให้มีศีลจารวัตรที่ดีงาม แก่ผู้พบเห็น	๔.๓๙	๐.๗๓๘	มาก
๓. พระสังฆาธิการสนับสนุนให้พระภิกษุเรียนปริยัติสามัญ- ปริยัติธรรม-แผนกบาลี	๔.๔๐	๐.๗๕๗	มาก
๔. พระสังฆาธิการมอบหมายให้พระภิกษุดูแลการเบิกจ่าย ครุภัณฑ์อย่างโปร่งใส	๔.๓๙	๐.๗๖๐	มาก
๕. พระสังฆาธิการมีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณรที่อยู่ประจำวัด อย่างเป็นระบบ	๔.๔๔	๐.๗๒๖	มาก
รวม	๔.๔๒	๐.๖๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระ
สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะ
ปกครองให้เป็นไปโดยชอบโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.42$) และเป็นความคิดเห็นที่
สอดคล้องกันมาก (S.D.=0.634) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็น
ด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (n=๓๐๒)

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามหลักการปกครองด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	ระดับ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. เมื่อมีกิจกรรมในงานปกครองของวัดหรือทางคณะสงฆ์พระสังฆาธิการมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ	๔.๔๐	๐.๖๙๘	มาก
๒. พระสังฆาธิการได้ดำเนินการประชุมให้ความรู้ในการบำเพ็ญกุศล ระหว่างคณะสงฆ์กับคฤหัสถ์ในปกครองอยู่เสมอ	๔.๑๒	๐.๗๗๓	มาก
๓. พระสังฆาธิการนำหลักคำสอน วิธีการและแนวทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่	๔.๑๑	๐.๗๔๐	มาก
๔. พระสังฆาธิการจัดตั้งหน่วยอ.บ.ต.อบรมประชาชนประจำตำบลเดือนละ ๑ ครั้ง	๓.๘๑	๐.๙๕๖	มาก
๕. พระสังฆาธิการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรออกไปปฏิบัติธรรมตามสมัยปีละ ๒ ครั้ง	๔.๑๗	๐.๙๐๔	มาก
รวม	๔.๑๑	๐.๖๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.11$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=0.627) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

สรุปสาระสำคัญผลการวิจัยเชิงประมาณ

ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นพระสงฆ์ จำนวน ๓๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ มีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๙ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๐ ปี จำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ รองลงมา มีอายุ ๔๑-๔๕ ปี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๙ รองลงมา มีอายุ ๓๑ - ๓๕ ปี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๓ สุดท้าย มีอายุ ๒๕-๓๐ ปี จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๖ มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๙ รองลงมา มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ รองลงมา มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ สุดท้าย มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๖ มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖ รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี จำนวน ๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕ และสุดท้าย มีวุฒิสอง

กว่าปริญญาตรีจำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙ มีวุฒินักธรรมชั้นเอกจำนวน ๒๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘ รองลงมามีวุฒินักธรรมชั้นโทจำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๖ รองลงมามีวุฒินักธรรมชั้นตรีจำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ สุดท้ายไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๒๓๑รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ รองลงมามีป.ธ.๔ -๖ จำนวน ๓๓รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙ รองลงมามีประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓ จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๓ สุดท้ายมี ป.ธ. ๗ - ๙ จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน ๑๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๙ รองลงมามีตำแหน่งเจ้าคณะปกครองจำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕ รองลงมามีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสจำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙ สุดท้ายมีตำแหน่งรองเจ้าอาวาส จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรม ๗ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๒๙$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๔๕๖$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าข้อ ๖) ด้านการยินดีในเสนาสนะปากกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากดังต่อไปนี้

๑. ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิยต์พบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรม ๗ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๙$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๗๐๘$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๒. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำพบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรม ๗ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๔๘$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๕๓$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าข้อ ๓) เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๓. ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติพบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอุปทานิยธรรม ๗ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๔๖$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๗๒๕$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และข้อ ๕ ท่านถือพระวินัยและความเสมอภาคไว้เป็นบรรทัดฐานในการดูแลกฎระเบียบ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สุด และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔. ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นพบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตาม

หลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๕๓$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๑๗$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมากที่สุด

๕. ด้านการไม่ล่ออำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้นพบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๓๑$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๖๑๑$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๖. ด้านการยินดีในเสนาสนะป่าพบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๘๓$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องในระดับมาก

๗. ด้านสหพรหมจารีผู้มีศีลงานยังไม่มาขอให้มาพบว่าพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๒๓$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๑๑$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๑) วัดของท่านให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาด้วยดีเสมอและข้อ ๔) วัดของท่านได้ทำการปรับปรุงทัศนให้เป็นสัปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุผู้จรมากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๓๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๖๒$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ๓. ด้านระงับอธิกรณ์ และ ข้อ ๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากดังต่อไปนี้

๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๘๕๓$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ๓ ข้อ มีความคิดเห็นมากที่สุด ๒ ข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๓๘$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๐.๖๓๘$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๓. ด้านระงับอิทธิฤทธิ์ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านระงับอิทธิฤทธิ์โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๐.๗๖๖$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๕) พระสังฆาธิการถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๒๑$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๐.๕๗๕$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๒. พระสังฆาธิการให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใสและ ข้อ ๓. พระสังฆาธิการถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๐.๖๓๔$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D.=๐.๖๒๗$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๑. พระสังฆาธิการมอบหมายให้พระภิกษุสามเณรทำวัตรเช้า - เย็น ตลอดทั้งปีกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ พบว่า

๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

ด้านดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนมีจุดแข็งคือ พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยและเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดีผู้บริหารระดับสูง เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีภาวะผู้นำสูง มีพระวินยาธิการในการทำหน้าที่สอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรมิถึงประมาณในการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดตั้งสำนักงานเจ้าคณะฯ เพื่อใช้ในการบริหารงานต่างๆ อย่างคล่องตัวมีการแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานคณะสงฆ์มีการมอบอำนาจให้แก่เจ้าคณะผู้ปกครองอย่างเต็มที่มั่นนโยบายในการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมและกฎระเบียบต่างๆ มีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริงส่วนจุดอ่อนประกอบด้วย พระภิกษุสามเณรมีความหลากหลายทางด้านความรู้ และพฤติกรรมที่แสดงออก พระภิกษุสามเณรจากต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณกระจายไปไม่ถึงระดับล่างการใช้จ่ายงบประมาณยังไม่คุ้มค่าเท่าที่ควรความล่าช้าในการจัดส่งเอกสาร คำสั่งการตีความกฎหมายผิด หรือคลาดเคลื่อนพื้นที่การปกครองขนาดใหญ่ ยากต่อการควบคุมพระสังฆาธิการบางรูปมีอายุกาลพรรษามาก บางรูปไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มศักยภาพ เปิดช่องทางให้พระภิกษุสามเณรบางรูปกระทำผิดกฎหมายเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายและมีการตีความกฎหมายไปต่างๆ นานา

๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ประกอบด้วย พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถสูง มีครูพระสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีมีพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงมีพระนักพัฒนาที่มีความชำนาญงานผู้บริหารให้ความสำคัญและเอาใจใส่เป็นอย่างดีมีงบประมาณจากรายได้ของทางวัดได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคมีการจัดทำบัญชีรับจ่ายรายวัน รายเดือน และรายปีมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีจำนวนมากมีห้องเรียน ห้องสมุด และแหล่งค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา มีหนังสือตำราเรียนมาก มีสำนักงานเจ้าอาวาส และสำนักงานจัดผลประโยชน์ของวัด มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดูแลงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน มีการให้รายงานผลการดำเนินงานตลอดทั้งปี ให้ผู้บริหารทราบ มีการพิจารณาความดีความชอบตามผลงานที่ปรากฏ มีการวางนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีการประชุมพระสังฆาธิการเป็นประจำ มีการตรวจตราคณะสงฆ์เพื่อให้คำปรึกษาแก่เจ้าอาวาส หรือผู้ปฏิบัติงาน เป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็นแหล่งรวมนักปราชญ์ราชบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมาก วัดวาอารามมีความสวยงาม มั่นคงและ เป็นที่เจริญศรัทธาแก่บรรดาพุทธศาสนิกชน จุดอ่อน ได้แก่ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่มาก การสอดส่องดูแลอาจไม่ทั่วถึงการประพฤตินอกเรขาคติของพระภิกษุสามเณรบางพวก ขาดผู้เชี่ยวชาญในการก่อสร้างและบูรณะโบราณสถานโบราณวัตถุ ขาดทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรในระดับที่สูงขึ้น ขาดงบประมาณในการดูแลพระภิกษุสามเณรจำนวนมากๆ ทั้งด้านภัตตาหาร ที่อยู่อาศัย

เป็นต้น การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี ได้แก่ การศึกษาของคณะสงฆ์ มีผู้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้นเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ รายได้จากการท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การคมนาคมสะดวกมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม มีหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด เทคโนโลยีมีความทันสมัย การเข้าถึงข่าวสารรวดเร็ว มีหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันกับคณะสงฆ์ มีผู้สนใจการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้นและพระภิกษุสามเณรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๓. ด้านการระงับอธิกรณ์

ด้านระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะผู้ปกครอง ได้แก่ เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีความรู้ความสามารถสูง เจ้าคณะพระสังฆาธิการมีประสบการณ์ในการทำงานสูงเจ้าคณะพระสังฆาธิการมีความยุติธรรมมีการอดทนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการดำเนินงานการติดต่อสื่อสารมีความทันสมัย และรวดเร็ว มีการวางรากฐานระบบการบริหารที่ชัดเจนมีการมอบหมายงานที่ชัดเจน มีระบบกลั่นกรองก่อนพิจารณา มีการเจรจา และพูดคุยก่อนทุกครั้ง เพื่อลดแรงปะทะมีคณะกรรมการในการดำเนินงาน ตัดสินใจบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย และกฎหมายร่วมกันและความถูกต้องของการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยประชาชนให้ความสนใจ ประชาชนเข้าใจและเปิดใจยอมรับพระสงฆ์เพิ่มขึ้นวัดสามารถหารายได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น มีนายทุนในการดำเนินงานมีกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ที่เข้มแข็ง ข่าวสารมีความทันสมัยการรับรู้ข่าวสารทำได้รวดเร็ว เครื่องมือมีความทันสมัยการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของกลุ่มตรงข้ามมีน้อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์ และมีการสนับสนุนให้พระสงฆ์มีความรู้เรื่องกฎหมายเพิ่มมากขึ้นการนำเสนอข่าวสารด้านลบของสื่อมวลชนสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นมีการใส่ร้ายพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น มีการร้องเรียนพฤติกรรมของพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น โดยขาดข้อเท็จจริงพฤติกรรมด้านลบของพระสงฆ์บางรูป และการขาดหลักฐานยืนยันความบริสุทธิ์ของตนเอง

๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าปกครองให้เป็นไปโดยชอบ

ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะเขตเจ้าคณะแขวงให้เป็นไปโดยชอบ ได้แก่ พระสังฆาธิการมีภาวะความเป็นผู้นำสูงพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับงานคณะสงฆ์เป็นอย่างดีเจ้าคณะผู้ปกครองมีความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีโครงการอบรมพระสังฆาธิการใหม่เป็นประจำทุกปีมีกองทุนวัดช่วยวัดของคณะสงฆ์มีสำนักงานเจ้าอาวาสทุกวัดมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่เพียงพอมีการประชุมพระสังฆาธิการอยู่เนืองนิตย์มีการให้ความช่วยเหลือพระสังฆาธิการทั้งงบประมาณและบุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำมีการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าอาวาสมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่โอกาส มีการสนับสนุนให้พระสังฆาธิการได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องปัญหาของพระสังฆาธิการลดน้อยลงและปัญหาของพระสังฆาธิการได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องได้รับการสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชนที่มีความรู้ความเข้าใจงานคณะสงฆ์มีจิตอาสาในการช่วยเหลืองานวัดวัดมีรายได้จาก

ที่ดิน แหล่งท่องเที่ยว และอื่นๆ พุทธศาสนิกชนถวายปัจจัยสนับสนุนกิจกรรมของวัดได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการวัด มีการสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้าน วัด และชุมชนโดยรอบมีบุคคลและหน่วยงานให้การช่วยเหลือและอุปถัมภ์และประชาชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น แรงกดดันจากสังคมและชุมชนรอบวัด การไม่เข้าใจวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ การขาดความร่วมมือและการสร้างความเข้าใจระหว่างวัดและชุมชน ผลประโยชน์ที่ทับซ้อนของนายทุนการหวังผลกำไร หรือหากินกับพระพุทธศาสนา การบุกรุกที่วัด หรือการอาศัยที่วัดในการแสวงหาผลประโยชน์ของนายทุน การเข้ามามีอำนาจและอิทธิพลของนักการเมือง และผู้มีอิทธิพลการนำกฎหมายบ้านเมืองมาบังคับใช้กับการบริหารจัดการวัดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ประโยชน์น้อยและผิดประเภทการฟ้องร้องดำเนินคดีระหว่างประชาชนและวัดการกล่าวร้ายป้ายสีวัด จากคูกรณีความเชื่อของพุทธศาสนิกชนและการรับสื่อของพุทธศาสนิกชน

๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง

ด้านควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ได้แก่ มีการฝึกอบรมพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่อง เจ้าคณะพระสังฆาธิการสามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรได้ดี มีโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด มีการจัดอบรมและถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี มีการให้รายงานผลการดำเนินงานของแต่ละวัดทุกปี มีระบบและกลไกการควบคุมดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรและพระสังฆาธิการ มีนโยบายให้เจ้าคณะผู้ปกครองควบคุมและสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ มีการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนและมีแนวทางในการดำเนินงาน และสามารถผลิตผลงานได้อย่างต่อเนื่องมีการอบรมขัดเกลาจิตใจของผู้เข้ามาบวช ด้วยพระธรรมวินัย และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ดีงามชุมชนให้ความร่วมมือในการควบคุมพฤติกรรมของพระสงฆ์อีกชั้นหนึ่ง บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง การคมนาคมสะดวกสบาย การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ เครื่องมือสื่อสารมีความทันสมัยการติดต่อประสานงานสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง มีการทำงานเชิงรุกร่วมกับส่วนงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการตลอดและจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มปริมาณมากขึ้น อิทธิพลของโลกตะวันตก ทำให้พฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาด้วยการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ลากและสัการะที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาแก่คณะสงฆ์ การทำงานล่าเส้น หรือการไม่ปรึกษาเจ้าคณะพระสังฆาธิการก่อนดำเนินการใดๆ ของเจ้าหน้ที่บ้านเมือง การใช้เทคโนโลยีผิดประเภท ต้นทุนราคาสูง ส่วนใหญ่เกิดปัญหาขัดแย้งภายในคณะสงฆ์กันเอง ปัญหาการทำลายล้างพระพุทธศาสนาและความรู้พื้นฐานของพระภิกษุสามเณร และพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน

๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ได้แก่ เจ้าคณะผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ในการตรวจตราคณะสงฆ์สมำเสมอเจ้าคณะผู้ปกครองจัดประชุมพระสังฆาธิการเป็นประจำ เจ้าคณะผู้ปกครองมีศักยภาพในการควบคุมการประชุมเป็นอย่างดี มีทีมงานกองเลขานุการในการเตรียมสถานที่ เอกสารการประชุม ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และผู้มีจิตศรัทธาบริจาค ได้รับการอุปถัมภ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีสถานที่ในการประชุมขนาดใหญ่ มีวัสดุสำนักงานที่พร้อม มีปฏิทินเกี่ยวกับการประชุม และการตรวจตราคณะสงฆ์ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ตามวาระของมหาเถรสมาคม และมติของเจ้าคณะผู้ปกครอง หมั่นตรวจตรางานคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีเรื่องสำคัญสามารถเรียกเจ้าคณะผู้ปกครองประชุมได้ทันทีที่มีการประชุมครบตามจำนวนครั้งที่มหาเถรสมาคมกำหนดและมีรายงานการตรวจตราคณะสงฆ์การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของคณะสงฆ์โดยตรงการแสดงออกของภาคประชาชนและชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ เศรษฐกิจที่มีความชะลอต่อส่งผลกระทบต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ต้องอาศัยงบประมาณ สถานที่ ขนาดใหญ่ การแทรกแซงความคิดเห็นผ่านรูปแบบต่างๆ ทำให้มีผลกระทบต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ ปัญหาทางการเมืองที่ไม่นิ่ง ทำให้นโยบายของคณะสงฆ์ไม่สามารถขับเคลื่อนได้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ไม่คุ้มค่ากับเงินลงทุน ปัญหาความขัดแย้งกับชาวบ้าน ปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานราชการ การคุกคามจากศาสนาอื่น มีผู้อิทธิพลดูแลวัด และการไม่ให้ความร่วมมือจากพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณร และประชาชน ในการตรวจสอบความถูกต้องของวัด

สรุปได้ว่าประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ดังนี้

(๑) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

หมั่นประชุมกันเนื่องนิจ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมซึ่งความเจริญไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น มีอะไรพูดกันปรึกษากัน ก็จะอบอุ่น ปัญหาต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น

(๒) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมและพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

การประชุมเลิกประชุม และกระทำการกิจที่ควรทำโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกันไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้มีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อมๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจซึ่งการ

พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันซึ่งเป็น ๑ ในหลักการของหลักการการประชุมที่ดี พร้อมเพรียงกันประชุมเลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน แต่การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อความสามัคคีก็จะต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันทุกๆ ครั้ง เช่น การทำพิธีกรรมในงานมงคลนัยก็ต้องมาพร้อมกันจึงจะทำพิธีกรรมได้

(๓) ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

การไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อสมถาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติ และไม่เลิกสมถาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติหรือสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว เพราะกฎหมายนั้นเป็นสมถาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่แม่บทของการปกครองและบริหารประเทศ บ้านเมืองจะสงบสุขได้ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎหมายต่างๆ ขององค์กร หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องไม่บัญญัติ ในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติไม่ล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม

(๔) ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

พระสังฆาธิการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พึงปฏิบัติงาน อย่างเต็มกำลังความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ขยันหมั่นเพียรถูกต้องสมเหตุสมผลตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยงานเคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของ ภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์จะให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ เช่น ภิกษุผู้ใหญ่สังฆปริณายก สังฆปริณายก ภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

(๕) ด้านการไม่ล่ออำนาจัดตนหาคือความอยากที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์

(๖) ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

วัดของท่านส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูธรรมชาติภายในวัดวัดของท่านรณรงค์ให้อุบาสกอุบาสิกา ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้วัดของท่านได้จัดคณะภิกษุสามเณรช่วยถ่ายทอดความรู้ในการจาริกธรรมโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติในเสนาสนะอันควร คือพระสงฆ์ต้องมีชีวิตเรียบง่ายมุ่งแสวงหาธรรมเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้อื่นเสนาสนะที่อยู่อาศัย ทรงสอนให้หาเสนาสนะที่เป็นปัจจัยน้อยน้อมไปเพื่อหาความสงบ วัดต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุกโดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและ พระเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน

(๗) ด้านสพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาสรุปสาระสำคัญประเด็นที่วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ใครจะอยู่ในวัดใดก็ตาม ก็ต้องสร้างความรู้สึกร่วมที่จะพบเห็นเพื่อนภิกษุสามเณรที่ยังไม่ได้ อยู่ในวัดของเราก็คงให้มาที่มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุข ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการสร้างความรู้สึกร่วมกัน แม้จะไม่ลงมือประพฤติปฏิบัติ คือไม่ลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรก็ตาม แต่เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่หวงที่อยู่ ความไม่โอ้อวดริษยาคนอื่นซึ่งแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนักเมื่อ ประชุมไปแล้วก็ต้องอยู่ในระเบียบวินัยไม่ใช่ก็จะลุกไปกลางคันก็ลุกไป แต่จะต้องประชุมกันจนตลอดไป นอกจากเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นมาจริงๆ จึงออกไปตามมติของสงฆ์ได้ แต่จะต้องยอมรับมติต่างๆ ซึ่งสงฆ์ได้ลง ไปในขณะที่เราไม่อยู่ในที่ประชุม กิจกรรมอันใดที่เป็นภาระของหมู่คณะ ไม่ว่าจะภายในบ้านหรือว่าภายในวัด หรือว่าภายในสังคม ตลอดถึงประเทศชาติก็ตาม จะต้องพร้อมเพรียงกันปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีและพร้อมเพรียงกันทำงานอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหมู่ของคณะนั้นๆ ไม่ให้มีความ บกพร่อง

สรุปได้ว่าผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการในแต่ละวัด มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนา ทรัพยากรทั้งปวงในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการปรองดองซึ่งกัน และกันในสังคมสงฆ์ มีการบูรณาการให้มีความสอดคล้องตามโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือมี การประยุกต์ใช้การปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นอกจากนั้น ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการ ควรจะต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามนโยบาย ของมหาเถรสมาคม โดยทำหน้าที่กำกับดูแลการปกครองคณะสงฆ์แต่ละพื้นที่ของเขตปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามสอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของส่วนกลางกำหนดไว้ เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการควร จะต้องดำเนินการบูรณาการให้เหมาะสม

๔.๖ ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปสู่การสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเพื่อประมวลผลทางสถิติเพื่อความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากความ คิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ และการปกครองคณะสงฆ์ อีก ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านดำเนินงาน ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย ดีงาม ๓) ด้านการระงับอธิกรณ์ ๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ด้าน ควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง และ ๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขต

ปกครองของตนรวมถึงผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้เกิดประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ (Basic Model) ที่นำมาสู่กระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๓ รูป/คน จนได้ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๔.๖.๑ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑) ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พบว่า กระบวนการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ดังนี้

๑.๑ มีความเคร่งครัดในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้ละเมิดและฝ่าฝืนพระธรรมวินัยอย่างชัดเจน โดยมอบหมายให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระวินยาธิการ ช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม หากพบปัญหาทำให้รับดำเนินการโดยเร่งด่วนและให้อำนาจสิทธิขาดในการตัดสินใจแก่เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองในการวินิจฉัย ให้ถือคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองเป็นอันสิ้นสุดและรายงานให้เจ้าคณะระดับสูงทราบตามลำดับ^{๒๔๗}

๑.๒ มีการประชุมวางแผน และมอบนโยบายในการดำเนินงานตามกรอบของพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่เนืองนิตย์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เจ้าคณะผู้ปกครอง เป็นการถ่ายทอดแผนงานลงไปสู่วิธีการปฏิบัติ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานต่างๆ อย่างชัดเจน มีคำสั่งเจ้าคณะภาค คำสั่งเจ้าคณะจังหวัด คำสั่งเจ้าคณะอำเภอ คำสั่งเจ้าคณะตำบล หรือคำสั่งเจ้าอาวาส ในการสั่งการให้พระภิกษุสามเณรรับผิดชอบดำเนินงานด้านใดด้านหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมก่อนลงมือปฏิบัติทุกครั้ง^{๒๔๘}

๑.๓ มีการร่างนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติ กฎระเบียบต่างๆ เพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ยุคสมัย เนื่องจากในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่พระภิกษุสามเณรจากประเทศเพื่อนบ้าน ต่างนิกาย หลังไหลเข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในวัดต่างๆ อาจก่อความเสียหายได้ในระยะยาว จึงออกประกาศ กฎระเบียบ เพิ่มเติมจากกฎต่างๆ ของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป^{๒๔๙}

^{๒๔๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร,ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๔๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภิตปัญญากร, (เขาวลิตร ชิตังโคร) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง), ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๔๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม พบว่า กระบวนการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ดังนี้

๑.๑ มีความเคร่งครัดในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้ละเมิดและฝ่าฝืนพระธรรมวินัยอย่างชัดเจน โดยมอบหมายให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระวินยาธิการ ช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม หากพบปัญหาที่ได้รับดำเนินการโดยเร่งด่วน และให้อำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจแก่เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองในการวินิจฉัย ให้ถือคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองเป็นอันสิ้นสุด และรายงานให้เจ้าคณะระดับสูงทราบตามลำดับ^{๒๕๐}

๑.๒ มีการประชุมวางแผน และมอบนโยบายในการดำเนินงานตามกรอบของพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่เนืองนิตย์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เจ้าคณะผู้ปกครอง เป็นการถ่ายทอดแผนงานลงไปสู่วิธีการปฏิบัติ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานต่างๆ อย่างชัดเจน มีคำสั่งเจ้าคณะภาค คำสั่งเจ้าคณะจังหวัด คำสั่งเจ้าคณะอำเภอ คำสั่ง เจ้าคณะตำบล หรือคำสั่งเจ้าอาวาส ในการสั่งการให้พระภิกษุสามเณรรับผิดชอบดำเนินงานด้านใดด้านหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมก่อนลงมือปฏิบัติทุกครั้ง^{๒๕๑}

๑.๓ มีการร่างนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติ กฎระเบียบต่างๆ เพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ยุคสมัย เนื่องจากในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่พระภิกษุสามเณรจากประเทศเพื่อนบ้าน ต่างนิกาย หลั่งไหลเข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในวัดต่างๆ อาจก่อความเสียหายได้ในระยะยาว จึงออกประกาศ กฎระเบียบ เพิ่มเติมจากกฎต่างๆ ของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป^{๒๕๒}

๑.๔ มีการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนอย่างเคร่งครัด^{๒๕๓}

๑.๕ ด้านการศึกษา พบว่า สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา บริหารจัดการตนเอง มีการแต่งตั้งผู้บริหาร คณะทำงาน และรายงานผลการดำเนินงานให้เจ้าคณะทราบ เมื่อมีการติดขัด

^{๒๕๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมสารโสภิต (พะยอม สุธีโร), เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดถนนกระเพรา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสมภพ สมภทโท, รองเจ้าคณะอำเภอแกลงรูปที่ ๒ เจ้าอาวาสวัดซากขุนวิเศษ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภณกิจจานุวัตร, เจ้าคณะตำบลนายายอาม เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ลังกา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

ประการใดก็จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที่ เนื่องจากนี้ยังพบว่า เจ้าคณะภาค ๑๓ ยังช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาของสำนักเรียนต่างๆ ทั้งด้านงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาจากสำนักงานพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีการอบรมพระสอนปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลี และยังพบอีกว่า การศึกษาของเจ้าคณะภาค ๑๓ มีความเข้มแข็งมาก เพราะเป็นที่รวมของบุคลากรที่มีคุณภาพ การสนับสนุนของคณะสงฆ์และสำนักเรียน ทำให้เจ้าคณะภาค ๑๓ เป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีด้วย^{๒๕๔}

๑.๖ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า มีการมอบนโยบายให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะจังหวัดรวมถึงเจ้าคณะภาคตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษา ให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เป็นประจำทุกปี และมีการรายงานผลการดำเนินงานให้เจ้าคณะทราบเมื่อพิจารณาความดีความชอบในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่าการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าคณะภาค ๑๓ มีหลากหลายรูปแบบ บางวัดมีการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก บางวัดมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์เด็กเล็กภายในวัด หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฯลฯ โดยดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการของแต่ละโรงเรียน แต่ละศูนย์ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้เจ้าคณะทราบ มีการประเมินผลการดำเนินงานโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีเช่นนี้ เจ้าคณะภาค ๑๓ จะมอบนโยบายให้เจ้าคณะที่เกี่ยวข้องเข้าไปตรวจการคณะสงฆ์เพื่อให้คำแนะนำ และช่วยเหลือแก้ไขปรับปรุงผลการดำเนินงานต่อไป^{๒๕๕}

๑.๗ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า มีการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับในส่วนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกนั้นเจ้าคณะภาค ๑๓ มีบทบาทสำคัญในการอบรมพระภิกษุสามเณรเกี่ยวกับทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อผลิตพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พุทธศาสนิกชนได้รับฟัง เข้าใจ และเข้าถึงธรรม ในแต่ละปีพบว่าเจ้าคณะภาค ๑๓ สามารถผลิตพระภิกษุสามเณรผู้มีความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้คณะภาค ๑๓ ยังสนับสนุนให้วัดต่างๆ ในเขตปกครองจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด เป็นอุทยานการศึกษาในวัด เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วันสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนา กิจกรรมการสวดมนต์ข้ามปี การทำบุญในวันธรรมสวนะ เป็นต้น เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกและเชิงรับ โดยให้แต่ละวัดจัดทำรายงานผลการ

^{๒๕๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุวิมลกิจโกศล, เจ้าคณะตำบลช้างข้าม เจ้าอาวาสวัดหนองไทร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิสุทธิสารโสภิต, (สมศักดิ์ สุทธิจิต), เจ้าคณะตำบลเนินฆ้อ เจ้าอาวาสวัดเนินฆ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

ดำเนินงานมายังเจ้าคณะภาค เมื่อพิจารณาความดีความชอบ และการรวบรวมผลงานต่างๆ วางเป็นกรอบนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคตด้วย^{๒๕๖}

๑.๘ ด้านการสาธารณูปการ พบว่า มีการมอบนโยบายในการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการแก่เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล เน้นความโปร่งใส ความคุ้มค่า และสามารถตรวจสอบได้ เน้นให้เจ้าอาวาสจัดทำบัญชีรับจ่ายประจำวัน ประจำเดือน และประจำปีให้ถูกต้องและชัดเจน มอบนโยบายในการสร้างระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่เจ้าอาวาสนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นการป้องกันการร้องเรียนของประชาชนและสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามปัญหาการเรียไธของพระภิกษุสามเณร ตอนจนปัญหาเรื่องการออกบิณฑบาตที่ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ที่เป็นโลกวิสัย โดยมอบหมายให้พระวินยาธิการ เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองช่วยกันสอดส่องดูแล และยังพบว่าคณะสงฆ์กรุงเทพมหานครยังมีมาตรการในการบริหารจัดการเรื่องทรัพย์สินภายในวัด โดยให้ทุกวัดรายงานผลการบูรณปฏิสังขรณ์ การก่อสร้างต่างๆ ให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ เพื่อความโปร่งใสในการดำเนินการของเจ้าอาวาสวัดนั้นๆด้วย^{๒๕๗}

๑.๙ การสาธารณสงเคราะห์ พบว่า มีการมอบหมายให้เจ้าคณะผู้ปกครองร่วมกับเจ้าอาวาสในเขตปกครองของตนรายงานกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือประชาชนและสังคม ให้เจ้าคณะภาคทราบ เมื่อพิจารณาความดีความชอบในอนาคต^{๒๕๘}

๓) ด้านการระงับข้อพิพาท พบว่า คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดใช้กระบวนการในการบริหารงานด้านระงับข้อพิพาทโดยเน้นพระธรรมวินัยเป็นหลักในการตัดสินคดีความต่างๆ เนื่องจากในปัจจุบันพบว่ามีการร้องเรียนพฤติกรรมความไม่โปร่งใสของพระภิกษุสามเณรจำนวนมาก^{๒๕๙} ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและการกล่าวหา ทั้งทางด้านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อหนังสือพิมพ์ เป็นต้น สร้างความเสียหายให้แก่คณะสงฆ์เป็นจำนวนมาก จากกรณีดังกล่าวเจ้าภาคมีได้นิ่งนอนใจในการแก้ไขปัญหา ทุกครั้งที่มีการประชุมพระสังฆาธิการระดับสูง เจ้าคณะภาคจะเน้นย้ำให้เจ้าคณะผู้ปกครองช่วยกันสอดส่องดูแล หากพบว่าวัดใด หรือพระภิกษุสามเณรรูปใด มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก็จะขอให้เจ้าคณะนั้นๆ ช่วยกันป้องกันและปราบปรามพฤติกรรมของวัดและพระภิกษุสามเณรให้เกิดความเรียบร้อยเฉพาะในกรณีที่เป็นเรื่องเล็กน้อยสามารถแก้ไขได้ หรือเป็นในกรณีที่มีความผิดร้ายแรงถึงขั้นผิดพระธรรมวินัยและกฎหมาย

^{๒๕๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดบำเพ็ญ กิตติปาโล, เจ้าคณะตำบลตะพล เจ้าอาวาสวัดช้างชนศิริราษฎร์บำรุง, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูบวรศีลวัฒน์ (อานวย สีลธโร), เจ้าอาวาสวัดหนองกันเกรา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภณพัฒน์วงศ์, (สงกรานต์สีริธโร), เจ้าอาวาสวัดเนินทราย, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพี พุทธิสาร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

บ้านเมือง ก็จะทำให้เจ้าคณะผู้ปกครองร่วมกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินการ^{๒๖๐} ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องแจ้งให้เจ้าอาวาสวัดต้นสังกัดทราบด้วย และทำรายงานเสนอเจ้าคณะผู้ปกครองไปตามลำดับชั้น กรณีที่เป็นหนังสือร้องเรียนต่างๆ ทางเจ้าคณะภาคจะพิจารณาก่อนว่า ข้อร้องเรียนนั้นมีมูลเหตุหรือไม่ พิจารณาความเป็นไปได้ของหนังสือร้องเรียนว่ามีแหล่งที่มาหรือไม่ หากเป็นการกล่าวร้ายเพื่อใส่ร้ายป้ายสี ไม่มีมูลเหตุอันน่าเชื่อถือก็จะไม่รับพิจารณา เป็นต้น ในส่วนของการร้องเรียนผ่านหน่วยงานราชการ สื่อต่างๆ ที่ปรากฏทางโลกออนไลน์ ทางหน้าโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น เจ้าคณะภาคจะตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยไม่ได้นิ่งนอนใจ ทั้งนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานที่เรียกกันว่า “พระวินยาธิการ” หรือที่คุ้นหูกันว่า “ตำรวจพระ” ในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์อยู่แล้ว^{๒๖๑} ในส่วนของวิธีลงนิคหกรรมนั้น เจ้าคณะภาคมอบหมายให้เจ้าคณะผู้ปกครองในเขตนั้นๆ ช่วยกันพิจารณาโทษในกรณีความผิดลหุโทษ^{๒๖๒} เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การทำทัณฑ์บน การให้ออกจากวัดต้นสังกัด เป็นต้น หรือมอบหมายให้เจ้าอาวาสในวัดต้นสังกัดของพระภิกษุสามเณรวัดนั้นๆ รับผิดชอบ ในกรณีที่มีความผิดครุโทษ ก็ให้ลงโทษตามบทบัญญัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมืองควบคู่กัน^{๒๖๓} สำหรับการวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอ นั้น เจ้าคณะภาค จะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเมื่อพิจารณาวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งนั้น อีกชั้นหนึ่ง โดยมีเจ้าคณะภาค เป็นประธานหรือที่ปรึกษาแล้วแต่กรณี และแต่งตั้งพระเถระชั้นผู้ใหญ่ เจ้าคณะจังหวัด เป็นกรรมการร่วมด้วย เน้นการบริหารจัดการเป็นทีมงาน ให้ความสำคัญธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้ต้องอยู่ในระเบียบของพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญ^{๒๖๔}

๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบพบว่า เจ้าคณะภาคใช้กระบวนการในการบริหารงานแบบบำบัดทุกข์บำรุงสุข เป็นหลักภายใต้วิธีการ ๓ วิธี คือ ๑. นิคหวิธี ช่มคนที่ควรช่ม หรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ ๒. ปคคหวิธี ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ๓. ปวารณาวิธี เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือน สั่งสอนตนได้ คือ ให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ ๓ ประการ คือ ๑. พระธรรมวินัยที่พระพุทธร่องค์ทรงแสดงไว้แล้ว และบัญญัติไว้แล้ว ๒. กฎหมายบ้านเมืองที่พระมหาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้อำนาจทางรัฐบาลให้ตรึงขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัดระเบียบและข้อบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และ ๓. ขนบธรรมเนียม

^{๒๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดปรีชา นนทโก, เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาโบสถ์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภิตปัญญากร, (เขาวลิตร ชิตงกโร), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง), ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภิตปัญญากร, (เขาวลิตร ชิตงกโร), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง), ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๔} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

จารีตประเพณีดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับนับถือ และนำไปปฏิบัติสืบๆ กันมา มีระเบียบที่ว่าด้วยการปกครองที่เอื้อประโยชน์ในการบริหารจัดการของเจ้าคณะต่างๆ ในพื้นที่อย่างครอบคลุมและเหมาะสม มีการกระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละจังหวัดอย่างชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในการปกครองที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องมีการกระจายอำนาจไปยังพระสังฆาธิการ ผู้มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์แบบ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย เมื่อเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอมีปัญหา ก็จะรีบเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขอย่างทันท่วงที่มีได้นิ่งนอนใจแต่อย่างใด ทำให้เจ้าคณะภาคในปัจจุบันมีความเข้มแข็งมาก^{๒๖๕}

๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง พบว่า เจ้าคณะภาคมีการประชุมพระสังฆาธิการอยู่เนืองนิตย์ มีการจัดฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เจ้าคณะภาคยังได้นัดหมายและมอบหมายให้เจ้าอาวาสทุกวัดจัดอบรมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเป็นประจำ บางวัดมีการอบรมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเป็นประจำทุกวันหลังทำวัตรเช้าเย็น บางวัดจัดอบรมทุกวันพระ และวันพระปาฏิโมกข์^{๒๖๖} ทั้งนี้เจ้าคณะภาคได้ดำเนินเอาทฤษฎีการบริหารจัดการองค์การมาใช้ในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส^{๒๖๗} ประกอบด้วย มีการวางแผนประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดหน่วยงานจัดโครงสร้างการบริหารงานการแบ่งอำนาจหน้าที่กันอย่างชัดเจนและการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว มีการจัดสายงานและการจัดตัวบุคคลมีการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการตามวาระ โดยยึดกฎหมายเถรสมาคมเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีการอำนวยการมีการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผนทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วนมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องทั้งคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการ มีการรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ (Reporting) ที่คณะสงฆ์จัดทำ กิจกรรมที่เป็นภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดทำบัญชีรับจ่าย การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี เป็นต้น ให้เจ้าคณะทราบตามลำดับขั้น ทั้งนี้มีการจัดสรรงบประมาณ (Budgeting) ให้แก่วัดหรือคณะสงฆ์ที่มีผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมาอุดหนุนให้เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสืบต่อไป^{๒๖๘}

๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนพบว่า ขั้นตอนแรกจัดให้มีการประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการปฏิบัติงาน โดยกำหนดครั้งเรื่อง วัตถุประสงค์ของการเข้าตรวจ และการแจ้งให้เจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ทราบ ขั้นตอนที่สองคือการเข้าไป

^{๒๖๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดบำเพ็ญ กิตติปาโล, เจ้าคณะตำบลตะพล เจ้าอาวาสวัดช้างชนศิริราษฎร์บำรุง, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๗} สทนากลุ่มเฉพาะพระครูบวรศีลวัฒน์ (อำนวยการ สีสโร), เจ้าอาวาสวัดหนองกันเกรา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๖๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูธรรมสารโสภิต (พะยอม สุธีโร), เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดถนนกระเพรา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

ตรวจตราวัดในเขตปกครองของตนทั้งเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาค ตามเรื่องและวัตถุประสงค์ของการตรวจไว้ ขั้นตอนที่สามคือ การประเมินผลการดำเนินงานของวัดนั้นๆ ที่เข้าไปตรวจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่างๆ แก่เจ้าอาวาส และรายงานผลการตรวจการ คณะสงฆ์ให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ ขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำคำแนะนำของเจ้าคณะไปปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดความเรียบร้อยและรายงานให้เจ้าคณะทราบตามลำดับ หรืออาจมีการเข้าไปตรวจซ้ำสำหรับบางวัด ที่มีปัญหา^{๒๖๙} ด้านการประชุมพระสังฆาธิการ คณะสงฆ์ภาค ๑๓ กำหนดการประชุมคณะสงฆ์ไว้ ดังนี้

๑ การประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และพระเลขาณุกการ ทุกระดับ ปีละ ๒ ครั้ง^{๒๗๐}

๒. การประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ปีละ ๒ ครั้ง^{๒๗๑}

สำหรับกระบวนการประชุมพระสังฆาธิการนั้น คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ใช้กระบวนการในการ ดำเนินการดังนี้^{๒๗๒}

๑) กำหนดปฏิทินการประชุมตลอดทั้งปี

๒) กำหนดวาระการประชุมในแต่ละครั้ง

๓) ทำหนังสือเชิญพระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุม ณ วัน/เวลา/สถานที่ที่กำหนด พร้อมวาระ การประชุมให้ทราบล่วงหน้า

๔) ดำเนินการประชุมตามวาระที่กำหนด

๕) มีมติหรือรับรองรายงานการประชุมต่างๆ

๖) สรุปผลการประชุม จัดทำรายงานการประชุม และแจ้งให้พระสังฆาธิการทราบ

๗) กำหนดการประชุมครั้งต่อไป

การปกครองคณะสงฆ์ในภาค ๑๓ ต้องมีประสิทธิผลในการจัดการในด้านการสร้างความรัก ความศรัทธาให้แก่ฆราวาส และบุคคลทั่วไป เพราะในปัจจุบันเมื่อศึกษาสภาพการทำงานแล้วจะเห็นว่า คนเริ่มมีความแคลงใจในการดำรงตนของพระสงฆ์บางรูปที่มีพฤติกรรมไม่ชอบมาพากล จึงมีความเห็นว่า เอาจุดแข็งการทำงานด้านความเชื่อ ความรัก ความศรัทธาที่มีต่อศาสนาพุทธเข้าแสดงความยึดเหนี่ยว จิตใจของคนทั่วไป ให้เป็นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา จึงจะมีประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์

^{๒๖๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสมภพ สมภทโท, รองเจ้าคณะอำเภอแก่งสมบูรณ์ที่ ๒ เจ้าอาวาสวัดซากขุน วิเศษ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภณกิจจานุวัตร, เจ้าคณะตำบลนายายอาม เขต ๑ เจ้าอาวาส วัดโพธิ์ลังกา, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุวิมลกิจโกศล, เจ้าคณะตำบลช้างข้าม เจ้าอาวาสวัดหนองไทร, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิสุทธิสารโสภิต, (สมศักดิ์ สุทธิจิตโต), เจ้าคณะตำบลเนินฆ้อ เจ้าอาวาสวัด เนินฆ้อ, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

สู่อนาคตได้^{๒๗๓}การปกครองคณะสงฆ์ควรมีประสิทธิผลดังนี้ ๑) ควรจะมีการแบ่งสายงานปกครองให้ชัดเจน และมีคณะกรรมการสงฆ์ที่มีความรู้ในการพิจารณาภิกษุผู้กระทำความผิด ๒) ควรจะมีการประชุมหรือการปรึกษาคณะกรรมการสงฆ์ทั่วทั้งภาคถึงแนวทางการวางแผน และแนวทางปฏิบัติงานให้อยู่ในกรอบเดียวกัน^{๒๗๔}การปกครองคณะสงฆ์ในภาค ๑๓ ต้องมีประสิทธิผลตามหลักอุปทานิยธรรม ๗ ดังที่ผู้ท้าววิจัยได้ใช้เป็นประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง^{๒๗๕}การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้แก่ หลักภิกษุอุปทานิยธรรม ๗ เป็นธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่คณะหรือผู้บริหารบ้านเมืองที่ดี หมั่นประชุมเนื่องนิยต์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควร ภิกษุใดเป็นหัวหน้านับถือด้วยดี ไม่หลงติดอยู่ในอำนาจวาสนา ยินดีในเสนาสนะ นับถือเพื่อนสหธรรมิกผู้มีศีลธรรม นอกจากนั้น ผู้บริหารวัดสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้านควบคุมส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ด้านระงับอธิกรณ์ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบด้านควบคุมข้อบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครองและด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนทั้งปวงได้โดยความเหมาะสม^{๒๗๖}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ต้องมีประสิทธิผลในการจัดการในการปกครองคณะสงฆ์ในภาค ๑๓ ในด้านการสร้างความรัก ความศรัทธาให้แก่ฆราวาส และบุคคลทั่วไป เพราะในปัจจุบันเมื่อศึกษาสภาพการทำงานแล้วจะเห็นได้ว่า คนเริ่มมีความแคลงใจในการดำรงตนของพระสงฆ์บางรูปที่มีพฤติกรรมไม่ชอบมาพากล จึงมีความเห็นว่า เอาจุดแข็งการทำงานด้านความเชื่อ ความรัก ความศรัทธาที่มีต่อศาสนาพุทธเข้าแสดงความยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั่วไป ให้เป็นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา จึงจะเกิดประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์สู่อนาคตได้ นอกจากนั้น การปกครองคณะสงฆ์ทำให้เกิดประสิทธิผลดังนี้ ๑) ควรจะมีการแบ่งสายงานปกครองให้ชัดเจน และมีคณะกรรมการสงฆ์ที่มีความรู้ในการพิจารณาภิกษุผู้กระทำความผิด ๒) ต้องมีการประชุมหรือการปรึกษาคณะกรรมการสงฆ์ทั่วภาคถึงแนวทางการวางแผน และแนวทางปฏิบัติงานให้อยู่ในกรอบเดียวกัน ดังนั้น การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้แก่ หลักภิกษุอุปทานิยธรรม ๗ เป็นธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่คณะหรือผู้บริหารบ้านเมืองที่ดี หมั่นประชุมเนื่องนิยต์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควร ภิกษุใดเป็นหัวหน้านับถือด้วยดี ไม่หลงติดอยู่ในอำนาจวาสนา ยินดีในเสนาสนะ นับถือเพื่อนสหธรรมิกผู้มีศีลธรรม นอกจากนั้น ผู้บริหารวัดสามารถนำมา

^{๒๗๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภณพัฒน์วงศ์, (สงคราณาสีริโธ), เจ้าอาวาสวัดเนินทราย, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสารโธ,ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดปรีชา นนทโก, เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาโบสถ์, ๒๗มกราคม ๒๕๖๐.

^{๒๗๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภิตปัญญากร, (เขาวลิตร ชิตงโกโร), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง), ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐.

ประยุกต์ใช้กับด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้านควบคุมส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ด้านระงับอธิกรณ์ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบด้านควบคุมข้อบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครองและด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนทั้งปวงได้โดยความเหมาะสม

ประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ในภาค ๑๓

ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการในแต่ละวัด มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้ประสบความสำเร็จทั้งปวงในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการปรองดองซึ่งกันและกันในสังคมสงฆ์ มีการบูรณาการให้มีความสอดคล้องตามโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือมีการประยุกต์ใช้การปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดลอม เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นอกจากนั้น ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการ ต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามนโยบายของมหาเถรสมาคม โดยทำหน้าที่กำกับดูแลการปกครองคณะสงฆ์แต่ละพื้นที่ของเขตปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามสอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของส่วนกลางกำหนดไว้ เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการให้เกิดประสิทธิผลในการปกครองคณะสงฆ์ในภาค ๑๓ ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการ ต้องดำเนินการบูรณาการให้เหมาะสมคือ

๑) **ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย**ในแต่ละปีจะมีการประชุมผู้บริหาร เพื่อวางแผนเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด และติดตามผลได้ การวางแผนเชิงรุกคือ ให้งานการศึกษาแก่บุคลากร สร้างขวัญและกำลังใจในการศึกษาพระปริยัติธรรม ส่วนการวางแผนเชิงรับคือการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่บุคลากรให้มีศึกษาวิจัยค้นคว้าตามความสามารถแต่ละบุคคลที่มีความสามารถมีสติปัญญา เพื่อเป็นการสร้างศาสนทายาท

๒) **ด้านควบคุมส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม** พระสังฆาธิการต้องมีการดำเนินการตามลำดับการปกครองคณะสงฆ์ คือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดีในวัด ในเขตพื้นที่นั้นๆ เมื่อมีกรณีความขัดแย้งผลประโยชน์หรือแนวคิดไม่ตรงกันก็เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องตามหลักการและกฎระเบียบที่มีอยู่ นอกจากนั้น โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ควรจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารงานได้ใช้ฝีมือ ตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ก็ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ดูแลรักษากฎระเบียบอย่างถูกต้อง นอกจากนั้น นโยบายการปกครองคณะสงฆ์ควรส่งเสริมการศึกษาแก่บุคลากรด้วยการจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น การอบรมสัมมนา เชิญวิทยากรมาบรรยายถวายเป็นความรู้เทคนิคใหม่ๆ

๓) **ด้านระงับอธิกรณ์**ดำเนินการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำให้ความสำคัญในการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการในแต่ละครั้งออกกฎระเบียบพิจารณาอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธ

บัญญัติการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการควรตัดสินต่อหน้าพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่เสมอชมคนที่ควร ช่มยกย่องคนที่ควรยกย่อง (นิคหกรรม) ต้องไม่มีอคติต่อการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการผู้จรรยา

๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบ พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงาน ของรัฐ มีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีวิธีการสั่งการ ตามลำดับชั้นปกครอง ผู้ใหญ่สั่งลงมายังผู้น้อยเป็นต้น การสั่งการมีทั้งด้วยวาจา ด้วยหนังสือลายลักษณ์ อักษร ถ้าพระสังฆาธิการรูปใดกระทำความผิด เช่น ทุจริตคอร์รัปชั่น ยักยอกเงินของวัด ใช้จ่ายเงินของวัด ผิดกฎระเบียบเป็นต้น ผู้ปกครองสงฆ์ก็จะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสอบสวนทั้งทางวินัย ทั้งมูลความผิด

๕) ด้านควบคุมข้อบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ ทำให้มีการประสานงาน ติดต่อกัน ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ทำหน้าที่ ดูแลรักษาวินัยเรียบร้อยให้ดีในวัด ในเขตพื้นที่นั้นๆ มีการประสานงานจัดประชุมอย่างต่ำ ๒ ครั้ง และ สื่อสารผ่านสื่อต่างๆ

๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน งานปกครองคณะสงฆ์ จะมีการกำกับดูแลบุคลากรเป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในรายการของวัด ผู้ปกครองจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ หากมีเรื่องร้องเรียนเป็นทางการ ถึงคณะผู้ปกครอง เจ้าคณะผู้ปกครองนั้นก็จะดำเนินการตรวจสอบ หากมีมูลความผิดจริง ก็แจ้งเป็น รายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ เพื่อพิจารณาตั้งคณะกรรมการสอบสวนและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหรือ ลงโทษผู้ตั้งใจกระทำผิดจริงต่อไป นอกจากนั้น การตรวจสอบการเงิน เช่น เมื่อมีงานประจำปีหรืองานปิด ทองลูกนิมิต ทางวัดจะต้องแจ้งยอดรายได้ รายจ่ายให้ทางคณะกรรมการทราบ ตลอดจนรายงาน ประจำเดือน ประจำปี ส่งคณะผู้ปกครองทราบตามลำดับชั้นในด้านหลักพุทธธรรม ที่เหมาะสมกับการ ปกครองคณะสงฆ์ คือ หลักอภิธานิยธรรม ๗ มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

(๑) ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิยัตย พบว่าหมั่นประชุมกันเนื่องนิย การอยู่ร่วมกัน การ ทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกัน ของทุกคนในสังคมซึ่งความเจริญไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น มีอะไรพูดกันปรึกษากัน ก็จะอบอุ่น ปัญหาต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะ ราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น

(๒) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมและพร้อมเพรียงกันทำกิจ ที่สงฆ์จะพึงทำ พบว่า การประชุมเลิกประชุม และกระทำการที่ควรทำโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อให้เกิดความ ยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกันไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้มี อะไรปรึกษารื้อกันก็ต้องอยู่พร้อมๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจซึ่ง การพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันซึ่งเป็น ๑ ในหลักการของหลักการการประชุมที่ดี พร้อมเพรียงกันประชุมเลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน

แต่การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อความสามัคคีก็ต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันทุกๆ ครั้ง เช่น การทำพิธีกรรมในงานมงคลนิยมก็ต้องมาพร้อมกันจึงจะทำพิธีกรรมได้

(๓) **ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ** พบว่า การไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อพระธรรมวินัย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติและไม่เลิกล้มสมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติหรือสิ่งที่บัญญัติไว้แล้วเพราะกฎหมายนั้นเป็นสมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่แม่บทของการปกครองและบริหารประเทศ บ้านเมืองจะสงบสุขได้ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์กร หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติไม่เลิกล้มสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม

(๔) **ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น** พบว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ขยันหมั่นเพียรถูกต้องสมเหตุสมผลตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยงานเคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์จะให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ เช่น ภิกษุผู้ใหญ่สังฆมนตรี สังฆปริณายก ภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

(๕) **ด้านการไม่ล่ออำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น** พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์

(๖) **ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า** พบว่า วัดของท่านส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูธรรมชาติภายในวัดวัดของท่านรณรงค์ให้อุบาสกอุบาสิกาช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้วัดของท่านได้จัดคณะภิกษุสามเณรช่วยถ่ายทอดความรู้ในการจาริกธรรมโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติยินดีในเสนาสนะอันควร คือพระสงฆ์ต้องมีชีวิตเรียบง่ายมุ่งแสวงหาธรรมเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้อื่นเสนาสนะที่อยู่อาศัย ทรงสอนให้หาเสนาสนะที่เป็นปัจจัยโน้มน้อมไปเพื่อหาความสงบ วัดต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุกโดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน

(๗) **ด้านสพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา** พบว่า ใครจะอยู่ในวัดใดก็ตาม ก็ต้องสร้างความรู้สึกร่วมที่จะพบเห็นเพื่อนภิกษุสามเณรที่ยังไม่ได้อยู่ในวัดของเราก็กวักให้มาที่มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุข ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการสร้างความรู้สึกร่วมกัน แม้จะไม่ลงมือประพฤติปฏิบัติ คือไม่ลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรก็ตาม แต่เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่หวงที่อยู่ ความไม่ฉฉา ริษยาคนอื่นซึ่งแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนักเมื่อประชุมไปแล้วก็ต้องอยู่ในระเบียบวินัยไม่ใช่ก็จะลุกไปกลางคันก็ลุกไป แต่จะต้องประชุมกันจนตลอดไปนอกจากเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นจริงๆ จึงออกไปตามมติของสงฆ์ได้ แต่จะต้องยอมรับมติต่างๆ ซึ่งสงฆ์ได้ลงไปในขณะที่เราไม่อยู่ในที่ประชุม กิจกรรมอันใดที่เป็นภาระของหมู่คณะ ไม่ว่าภายในบ้านหรือภายในวัด หรือว่าภายในสังคม ตลอดถึงประเทศชาติก็ตาม

จะต้องพร้อมเพรียงกันปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและพร้อมเพรียงกันทำงานอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหมู่ของคณะนั้นๆ ไม่ให้มีความบกพร่อง

สรุปได้ว่า ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการในแต่ละวัด มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรทั้งปวงในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีการปรองดองซึ่งกันและกันในสังคมสงฆ์ มีการบูรณาการให้มีความสอดคล้องตามโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือมีการประยุกต์ใช้การปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ กฎหมายและสิ่งแวดล้อม เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นอกจากนั้น ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการ ควรจะต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามนโยบายของมหาเถรสมาคม โดยทำหน้าที่กำกับดูแลการปกครองคณะสงฆ์แต่ละพื้นที่ของเขตปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามสอดคล้องตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของส่วนกลางกำหนดไว้ เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ผู้บริหารวัดคือพระสังฆาธิการควรจะต้องดำเนินการบูรณาการให้เหมาะสม

๔.๗ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยใช้หลักการบริหารนิยธรรม ๗

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย: พระครูสมุห์ชินรวัตถ์ ธีรภทฺโท, ๒๕๖๐.

จากแผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓
มี ๖ ด้าน อุทิศตนเพื่อมีการออกกฎระเบียบให้พระสังฆาธิการในพระพุทธศาสนา มีการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ดังนี้

๑. ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พบว่า พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยและเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดีมีการกำหนดนโยบายในการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจน เช่น การให้คณะสงฆ์หม่าสัราชนิยมเหมือนกันทั้งภาคและห้ามพระภิกษุสามเณรขั้บรถ มีการเข้าร่วมประชุม พระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุมพระสังฆาธิการได้ดำเนินตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองอันเป็นกลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จส่งผลให้พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม และเข้าใจในนโยบายของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี และเป็นเหตุให้การประพฤติล่วงอิทธิกรรมของพระสังฆาธิการลดน้อยลง

๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม พบว่า มีการให้รายงานผลการดำเนินงานตลอดทั้งปีกำกับดูแลพระสงฆ์ในเขตปกครองในพระธรรมวินัยโดยปราศจากข้อร้องเรียน กำหนดส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์กำหนดและการวางนโยบายแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อเป็นกลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อตนเองให้เกิดผลสำเร็จตามมา

๓. ด้านระงับอิทธิกรรม พบว่า กำหนดห้ามพระเดินบิณฑบาต เดินเรียไรเงิน หรือปิกกวดในเขตชุมชนเจ้าคณะพระสังฆาธิการมีความยุติธรรมกลั่นกรองก่อนพิจารณาถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดลงโทษพระภิกษุสามเณรได้ปกครองโดยสมควรตามพระพุทธบัญญัติมีการสนับสนุนให้พระสงฆ์มีความรู้เรื่องกฎหมายเพิ่มมากขึ้นเรื่องพระภิกษุสามเณรประพฤติไม่เหมาะสมกับสมณะสาธูป เช่น หน้าที่หลักของพระวินยการ คือ ตรวจดูความสงบเรียบร้อยของพระสงฆ์ ซึ่งพระวินยการจะมีประจำอยู่ทุกวัดในเขตพื้นที่อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่และพระวินยการ จะสอดส่องดูแลและตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพื่อมิให้เกิดเหตุการณ์แบบเดียวกันนี้อีกถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดจึงเกิดผลสำเร็จตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครอง

๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบพบว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายไม่ให้เกิดการทุจริตในหน้าที่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้โปร่งใสมีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำวัด อย่างเป็นระบบบุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำมีการสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้าน วัด และชุมชน โดยรอบให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัทได้ดำเนินตามนโยบายของเจ้าคณะ

ผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จในอำนาจหน้าที่ของความเป็นเจ้าอาวาสจึงเกิดผลสำเร็จตามมา

๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง พบว่าพระสังฆาธิการมีนโยบายให้เจ้าคณะผู้ปกครองควบคุมและสอดส่องดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอให้มีการรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละวัดทุกปีมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนและมีแนวทางในการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ มีการสนับสนุนให้พระสังฆาธิการได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นปัญหาของพระสังฆาธิการได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องนำมาสู่การปฏิบัติในทุกจังหวัดทำให้พระภิกษุสามเณรจึงเกิดผลสำเร็จตามมา

๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนพบว่า เจ้าคณะผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ในการตรวจตราคณะสงฆ์สม่ำเสมอจัดทำโครงการหรือการรณรงค์นโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์มีทีมงานกองเลขานุการในการเตรียมสถานที่ เอกสารการประชุมและหมั่นตรวจตรางานคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น พระถ้ำรูปสัพพายกล้อง การกระทำของพระรูปนั้น เป็นสิ่งที่ไม่งาม เพราะมิใช่การกระทำของพระภิกษุผู้ควรมียศการสงบ สำรวม ไม่พึงทำสิ่งใดๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจหรือเพื่อสร้างความเด่นดังให้แก่ตนเอง การทำอย่างนั้นถือว่าเป็น “โลกวัชชะ” คือ โลกดิเตียน อันข้อนี้ถือเป็นนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๓ พระสังฆาธิการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาจึงเกิดผลสำเร็จตามมา

นำประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓โดยใช้หลักการบริหารนิยธรรมมี ๗ ข้อมีคุณวุฒิ คุณภาพ คุณธรรม ดังนี้

๑. หมั่นประชุมเนืองนิตย์

พระสังฆาธิการส่วนภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าอาวาส มีการประชุมตามมติของเถรสมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย ปรีกษา แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับเป็นแนวทางเดียวกันตลอดสายมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วยมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้รับทราบรายละเอียด วิธีปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ให้ถูกต้องปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน การดำเนินการของคณะสงฆ์จะได้บรรลุเป้าหมายด้วยดี คณะสงฆ์ควรกำหนดให้มีการประชุม ต้องปฏิบัติให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร นอกจากนั้น ผู้บริหารคือพระสังฆาธิการ ต้องจะดำเนินการ ๑) ผู้บริหารมีการเรียกประชุมกันเป็นประจำ ๒) มีการติดต่อกัน ไปหาสูกันและเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นประจำ ๓) เมื่อมีการประชุมก็ต้องมาตรงเวลา พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกัน ๔) การประชุมกันต้องประชุมกันที่ดีที่ชอบเป็นประโยชน์เป็นต้น

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม

การประชุมทุกคนต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุม เช่น เมื่อเดินเข้าออกจากห้องประชุมต้องเคารพประธานการประชุมยังไม่เสร็จสิ้น ที่สำคัญคือไม่แสดงพฤติกรรมใดๆ ที่จะทำลายบรรยากาศการประชุม ต้องเคารพประธานในที่ประชุม ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ๑) เคารพนับถือ ปฏิบัติตามคำสั่ง คำตักเตือนสั่งสอนของประธาน โดยประธานเป็นผู้อาวุโส เป็นพระผู้ใหญ่ ที่ทุกคนเคารพนับถือ ๒) ไม่แสดงอาการกิริยา ไม่พูดจา ไม่ทำ ไม่คิดอะไรตามอำนาจของความอยาก ๓) ไม่ขัดแย้งกัน ต้องขอรับความคิดเห็นของผู้อื่น ๔) ผู้เข้าร่วมประชุมต้องเคารพนับถือกัน ให้เกียรติกัน ๕) ต้องเข้าร่วมประชุมตรงเวลา

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ

ผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย เคารพขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมที่บูรพาจารย์ได้ปฏิบัติสืบๆ ต่อกันมา ด้วยการรักษาประเพณีการปฏิบัติของพระสงฆ์ไทยที่ได้ปฏิบัติกันสืบทอดกันมา นอกจากนั้น การบัญญัติข้อกฎระเบียบต่างๆ ของทางคณะสงฆ์ตั้งแต่กฎระเบียบมหาเถรสมาคม จนถึงระดับเจ้าอาวาส ว่า กฎระเบียบที่ขัดกับพระธรรมวินัยถือว่า ไม่เหมาะสมโดยประการทั้งปวง ดังนั้น พระสังฆาธิการ ต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๑) ปฏิบัติตามศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด ๒) ไม่ควรบัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติไว้ เพราะสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ดีแล้ว

๔. ภิคุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิคุเหล่านั้น

จัดให้มีกิจกรรมอบรมหรือสัมมนาแก่พระภิคุใหม่อย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อให้พระภิคุใหม่ได้พบปะเจ้าคณะปกครองและเพื่อนสหธรรมิกต่างวัดมากขึ้น ให้ความร่วมมือจากเจ้าคณะปกครองระดับสูง จัดการอบรมเพิ่มความรู้ให้แก่พระสังฆาธิการ โดยเน้นในเรื่องพระธรรมวินัย ให้ความยำเกรงต่อพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่เสมอ ดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อได้รับคำสั่ง ท่านแสดงความเคารพต่อพระภิคุผู้มากกว่าตามพระธรรมวินัย นำหลักคำสอน วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่ การส่งเสริม สนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชา ให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กรพระพุทธศาสนา ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์และขยันหมั่นเพียรให้ความเคารพเชื่อฟัง ให้เกียรติ และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่

๕. ไม่ลุอำนาจตัณหาคือความอยากที่เกิดขึ้น

มีการเสียสละ การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่น เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความลุอำนาจตัณหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ เช่น แจกสิ่งของให้แก่ผู้ขัดสนไม่มีสิ่งของใช้หรือเปิดบัญชีเงินฝากในธนาคารเพื่อตั้งเป็นกองทุนการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น นอกจากนั้น ผู้บริหารมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการนิมนต์ทำกิจแล้วก็มีถวายปัจจัย ๔ มีการเยี่ยมเยือนวัดอยู่เป็นประจำทุกเดือน มีกิจการการให้ทุนการศึกษาแจกของเครื่องใช้อุปกรณ์การศึกษา ถวายคำแนะนำด้วยความอนุเคราะห์ สร้างความสามัคคี

ทำให้ผู้น้อยให้ความยำเกรง ให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติงานกันเป็นอย่างดี ดังนั้น ต้องแสดงความเสียสละ ด้วยเรื่อง ๑) ความอยากได้ ๒) การกระทำ ๓) อำนาจหน้าที่การงาน ๔) คำพูด ๕) มีใจเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ระวังตัวระวังตน คอยข่มจิต อดทนต่อความอยากได้ ทำสมาธิให้จิตสงบ สะอาดปราศจากอกุศลจิต

๖. ยินดีในเสนาสนะ

ดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อยปลอดภัย เป็นสาเหตุให้เกิดความสงบ เกิดความสงบ ไม่พลุกพล่านจนเกินไป ให้เกิดระเบียบปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้น่าอยู่อาศัย เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม หลีกเว้นโอโคจรที่ไม่สมควร เว้นจากอบายมุขทั้งหลาย มีต้นไม้ รมเย็นเป็นสุขเป็นอารมณ์ต้อง หลีกเว้นจากการพลุกพล่านด้วยสรรพกิจทั้งปวง มีขอบเขตน่าศรัทธาเลื่อมใสชวนให้เกิดความสุขความสบาย ปลอดภัยจิตใจ นอกจากนั้นต้องยินดีกับสิ่งของเสนาสนะที่มีอยู่ในวัด ๑) มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ๒) ไม่หวงที่อยู่อาศัย ๓) ไม่กีดกันคนที่มิศรัทธา ตั้งใจต้อนรับสภธรรมิกให้มาอยู่ในหมู่คณะ สงฆ์ ๔) ให้แผ่เมตตาต่อผู้อื่นที่มาอยู่ด้วยความอนุเคราะห์

๗. สพรหมจารีผู้มีศีลตั้งงามยังไม่มาขอให้มา

มีนโยบายเข้มงวดเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดให้มากขึ้น ให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาดด้วยดีเสมอ ปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมาตามพระธรรมวินัย มีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีล ได้ทำการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นสัปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุผู้จรมา ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณร เป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มา ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข คือ พระสงฆ์ต้องใจกว้างยินดีต้อนรับสมาชิกใหม่และมีความปรารถนาดีต่อสมาชิกเก่าเพื่อสังคมสงฆ์จะได้ไม่เกิดความเสื่อม เป็นหลักสำคัญของคนที่อยู่ร่วมกันวัดหรือศาสนสถานในทางศาสนานั้นถือว่าเป็นสมบัติกลางของพระศาสนา พระภิกษุสามเณรทุกรูปที่บวชมาถูกต้องตามพระธรรมวินัย มีศีล มีความคิดเห็นตรงต่อหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่ากระบวนการปกครองมีการให้การศึกษาอบรมหาแนวทางเพื่อให้ได้ข้อเรียนรู้เพื่อการปรับให้เกิดความเหมาะสมควรหาแนวทางประยุกต์ใช้หลักธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ควรมีการกระจายอำนาจการปกครองภายในวัดไปยังกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดเช่นมีกรรมการบริหารวัดที่สามารถบริหารจัดการวัดร่วมกับเจ้าอาวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามความรู้ความสามารถของเจ้าอาวาส

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กล่าวคือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการวิจัยแบบเลือกกรณีศึกษา (Case Study) มุ่งศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการประกอบด้วยเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ผลกระทบของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ และแนวทางประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการเป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิจัยไว้เป็น ๒ ส่วน โดยส่วนแรกจะทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Empirical analysis) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในเชิงประจักษ์ข้อมูล และวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับข้อมูลในเชิงคุณภาพ และอุดช่องจุดด้อยของข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนที่สอง พร้อมกันนั้น ในการวิจัยเชิงคุณภาพจะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-depth interview) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะได้ (Analytic induction) ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามระเบียบ วิธีการ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๒ ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

จากคำถามการวิจัยข้อที่ ๑ สถานภาพการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นอย่างไร

สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดในเขตปริณทลทั้ง ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ถือได้ว่าการบริหารปกครองที่มีความเข้มแข็งโดยกลยุทธ์ หรือรูปแบบที่ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์เจ้าผู้ปกครองจะมีการกำหนดทิศทางการของการบริหารจัดการโดยประเมินสภาพสภาพแวดล้อมปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากนั้นจึงค่อยๆ พัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านั้นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นส่งผลให้การปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ มีความเข้มแข็งดังปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

จากคำถามการวิจัยข้อที่ ๒ สภาพทั่วไปประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นอย่างไร

สภาพทั่วไปประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ พบว่า

๒.๑ สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มพระสังฆาธิการจำนวน ๑๗ รูป กลุ่มนักวิชาการ จำนวน ๔ คน รวมทั้งสิ้น ๒๑ รูป/คน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความตามขั้นตอนวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. ด้านดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พบว่า ให้พระภิกษุในสังกัดวัด ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน มีการเข้าร่วมประชุม พระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุมให้พระภิกษุทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี ได้ดำเนินการตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ เช่น การให้คณะสงฆ์หมั่นผ้าสัราขนิยมให้เหมือนกันและพร้อมเพียงกันทั้งภาค ๑๓ ห้ามพระสงฆ์ขบถและมีเจ้าคณะปกครองสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำจึงเกิดผลสำเร็จตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครอง

๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม พบว่า มีการส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ การปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้ดำเนินการตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ เช่น สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อตนเอง และมีการกำกับดูแลพระสงฆ์ในเขตปกครองในพระธรรมวินัยโดยปราศจากข้อร้องเรียนเกิดผลสำเร็จตามมา

๓. ด้านระงับอธิกรณ์ พบว่า พระสังฆาธิการถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดลงโทษพระภิกษุสามเณรได้ปกครองโดยสมควรตามพระพุทธานุญาตมีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีลได้ดำเนินการตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น หน้าที่หลักของพระวินยาธิการ คือ ตรวจสอบความสงบเรียบร้อยของพระสงฆ์ หรือทำหน้าที่เหมือนตำรวจนั่นเอง ส่วนประชาชนท่านใดที่สังเกตเห็นพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น พระเดินบิณฑบาตหลัง เวลา ๐๘.๐๐น. เดินเรียไรเงิน หรือปกปิดในเขตชุมชนซึ่งพระวินยาธิการจะมีประจำอยู่ทุกวัดในเขตพื้นที่อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่และพระวินยาธิการจะสอดส่องดูแลและตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพื่อมิให้เกิดเหตุการณ์แบบเดียวกันนี้อีกถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและลงโทษพระภิกษุสามเณรได้การปกครองโดยสมควรตามพระพุทธานุญาตจึงเกิดผลสำเร็จตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครอง

๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ พบว่า พระสังฆาธิการให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใสออกกฏระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัดให้การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัทได้ดำเนินตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้โปร่งใส ทำเป็นประจำทุกเดือนอยู่แล้ว ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายไม่เกิดการทุจริตในหน้าที่ของความเป็นเจ้าอาวาสอยู่แล้ว

๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง พบว่า พระสังฆาธิการมอบหมายให้พระภิกษุสามเณรทำวัตรเช้า - เย็น ตลอดทั้งปีมีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำวัด อย่างเป็นระบบสนับสนุนให้พระภิกษุเรียนปริยัติสามัญ-ปริยัติธรรม-แผนกบาลีได้ดำเนินตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น โครงการหนึ่งมหาเปรียญ หนึ่งอำเภอ เป็นนโยบายของเจ้าภาค ๑๓ เพื่อส่งเสริมการศึกษาแผนกบาลีให้พระภิกษุสามเณรได้มีความรู้ความสามารถได้นำมาสู่การปฏิบัติในทุกจังหวัดทำให้พระภิกษุสามเณรสอบได้มหาเปรียญเพิ่มขึ้นทุกอำเภอและโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า

๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน พบว่า เมื่อมีกิจกรรมในงานปกครองของวัดหรือทางคณะสงฆ์พระสังฆาธิการมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอส่งเสริมพระภิกษุสามเณรออกไปปฏิบัติธรรมตามสมัยปีละ ๒ ครั้งได้ดำเนินการประชุมให้ความรู้ในการบำเพ็ญกุศล ระหว่างคณะสงฆ์กับคฤหัสถ์ในปกครองอยู่เสมอได้ดำเนินตามนโยบายของเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อให้กลไกนำไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จเช่น พระถ้ำรูปสะพานกลองการกระทำของพระรูปนั้น เป็นสิ่งที่ไม่งาม เพราะมิใช่การกระทำของพระภิกษุผู้ควรมีอาการสงบสำรวม ไม่พึงทำสิ่งใดๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจหรือเพื่อสร้างความเด่นดังให้แก่ตนเอง การทำอย่างนั้นถือว่าเป็น “โลภวิชชะ” คือ โลภติเตียน อันข้อนี้ถือเป็นนโยบายของเจ้าคณะภาค ๑๓ พระสังฆาธิการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสนับสนุนและปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชา

๒.๒ สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๐๒ รูป เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้วิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๒.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษาวุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และตำแหน่ง

ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นพระสงฆ์ จำนวน ๓๐๒ รูปคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ มีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๙ รองลงมามีอายุ ๓๖-๔๐ ปีจำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ รองลงมามีอายุ ๔๑-๔๕ ปี จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๙รองลงมามีอายุ ๓๑ - ๓๕ ปีจำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๓ สุดท้ายมีอายุ ๒๕-๓๐ ปีจำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๖ มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไปจำนวน ๑๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๙ รองลงมามีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา

จำนวน ๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙ รองลงมา มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษาจำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ สุดท้ายมีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๖ มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖ รองลงมามีวุฒิปริญญาตรี จำนวน ๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕ และสุดท้ายมีวุฒิสสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙ มีภูมิลำเนาชั้นเอก จำนวน ๒๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘ รองลงมามีภูมิลำเนาชั้นโทจำนวน ๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๖ รองลงมามีภูมิลำเนาชั้นตรี จำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ สุดท้ายไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๒๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ รองลงมามี ป.ธ.๔ -๖ จำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙ รองลงมามีประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓ จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๓ สุดท้ายมี ป.ธ. ๗ -๙ จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน ๑๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๙ รองลงมามีตำแหน่งเจ้าคณะปกครอง จำนวน ๕๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕ รองลงมามีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสจำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙ สุดท้ายมีตำแหน่งรองเจ้าอาวาส จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๗

๒.๒.๒ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๒๙$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๔๕๖$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ข้อ ๔) ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นกลุ่มตัวอย่างมีคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก

ตอนที่ ๓ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

จากคำถามการวิจัยข้อที่ ๓ ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ควรเป็นอย่างไร

ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ พบว่า

๑. หมั่นประชุมเนืองนิตย์

หมั่นประชุมกันเนืองนิจ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมซึ่งความเจริญไม่เกิดจากความเสื่อมในทุกกรณี เช่น มีอะไรพูดกันปรึกษากัน ก็จะอบอุ่น ปัญหาต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาดทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม

การประชุมเล็กประชุม และกระทำกิจที่ควรทำโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกันไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้มีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อมๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจซึ่งการพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันซึ่งเป็น ๑ ในหลักการของหลักการประชุมที่ดีพร้อมเพรียงกันประชุมเล็กประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน แต่การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อความสามัคคีก็จะต้องอาศัย

ความพร้อมเพรียงกันทุกๆ ครั้ง เช่น การทำพิธีกรรมในงานมงคลนิยมก็ต้องมาพร้อมกันจึงจะทำพิธีกรรมได้

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ

การไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อสมათานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติและไม่เลิกล้มสมათานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติหรือสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว เพราะกฎหมายนั้นเป็นสมათานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่แม่บทของการปกครองและบริหารประเทศ บ้านเมืองจะสงบสุขได้ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎหมายต่างๆ ขององค์กร หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติไม่ล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทเจ้าบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม

๔. ิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือิกษุเหล่านั้น

พระสังฆาธิการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พึงปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ขยันหมั่นเพียรถูกต้องสมเหตุสมผล ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของหน่วยงานเคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์ให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ เช่น ิกษุผู้ใหญ่สังฆมนตรี สังฆปริณายก ิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับชั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๕. ไม่ใช้อำนาจค้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์

๖. ยินดีในเสนาสนะ

วัดส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูธรรมชาติภายในวัดธรรมชาติให้อุบาสกอุบาสิกาช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้วัดได้จัดคณะิกษุสามเณรช่วยถ่ายทอดความรู้ในการจาริกธรรมโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติยินดีในเสนาสนะอันควร คือพระสงฆ์ต้องมีชีวิตเรียบง่ายมุ่งแสวงหาธรรมเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้อื่นเสนาสนะที่อยู่อาศัย ทรงสอนให้หาเสนาสนะที่เป็นปัจจัยโน้มน้อมไปเพื่อหาความสงบ วัดต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุกโดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน

๗. สพรหมจารีผู้มีศีลดีงามยังไม่มาขอให้มา

ใครจะอยู่ในวัดใดก็ตาม ก็ต้องสร้างความรู้สึกร่วมที่จะพบเห็นเพื่อนิกษุสามเณรที่ยังไม่ได้อยู่ในวัดของเราก็กวักให้มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุข ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของการสร้างความรู้สึกร่วมกัน แม้จะไม่ลงมือประพฤติปฏิบัติ คือไม่ลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรก็ตาม แต่เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่หวังที่อยู่ ความไม่ฉ้อฉลริษยาคนอื่นซึ่งแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายนักเมื่อประชุมไปแล้วก็ต้องอยู่ในระเบียบวินัยไม่ใช่ก็จะลุกไปกลางคันก็ลุกไป แต่จะต้องประชุมกันจนตลอดไปนอกจากเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้นจริงๆ จึงออกไปตามมติของสงฆ์ได้ แต่จะต้องยอมรับมติต่างๆ ซึ่งสงฆ์ได้ลงไปในขณะที่เราไม่อยู่ในที่ประชุม กิจกรรมอันใดที่เป็นภาระของหมู่คณะ ไม่ว่าภายใน

บ้านหรือว่าภายในวัด หรือว่าภายในสังคม ตลอดถึงประเทศชาติก็ตาม จะต้องพร้อมเพรียงกันปฏิบัติภารกิจเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและพร้อมเพรียงกันทำงานอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหมู่ของคณะนั้นๆ ไม่ให้มีความบกพร่อง

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลสภาพทั่วไปประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

๑) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๓๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๕๖๒$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าข้อ ๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุรมโน)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพทั่วไป ปัญหาอุปสรรคในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นดังนี้ ๑) บุคลากร : ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ๒) การเงิน : บุคลากรไม่ตั้งใจทำงานเพราะขาดแรงกระตุ้น แนวทางการพัฒนาการระดมทุนทรัพย์ มีการหารายได้เข้ามา ซึ่งเป็นการระดมทุนในเทศกาลสำคัญๆ ๓) วัสดุอุปกรณ์ : วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ภายใน เป็นสิ่งของสำคัญในการทำงานในสำนักงานแต่ละวัด ถ้าสิ่งของดังกล่าวมาไม่เพียงพอ ทางวัดก็ควรจะดำเนินการหาเจ้าภาพในการจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม ๔.) วิธีการจัดการ : ควรจะมีการฝึกฝนอบรมพัฒนาบุคลากรพระสังฆาธิการบ่อย ๆ ควรจะมีการจัดทุนทรัพย์เพื่อการดำเนินการปกครองให้พร้อม จัดหาสิ่งของเครื่องใช้ในสำนักงานให้พร้อม ถ้าทางวัดมีปัจจัยดำเนินการได้ระดับน้อยก็ควรจะขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีปัจจัยสามารถให้ความอุปถัมภ์ได้ ๒. หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักอปริหานิยธรรม ๗ ดังนี้ ๑) ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิตย์ พระสังฆาธิการส่วนภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าอาวาส ควรจะมีการประชุมตามมติของเถรสมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย ปรีกษา แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับ เป็นแนวทางเดียวกันตลอดสาย ควรจะมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วย ควรจะมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม ต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรจะต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายของบ้านเมือง ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น ควรให้ความเคารพและให้เกียรติกันตามอาวุโส เพื่อความสามัคคีกันในกลุ่มคณะสงฆ์ ๕) ไม่ลู่อำนาจค้นหาคือความยากที่เกิดขึ้น การเสียสละที่ดี การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นที่ดี เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความลู่อำนาจค้นหาที่จะเกิดขึ้นในจิตได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครองควรประพฤติ

ปฏิบัติอยู่ ๖) ยินดีในเสนาสนะดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อย ๗) สพรหมจารีผู้มีศีลดีงามยังไม่มาขอให้มา ควรมีนโยบายเข้มงวดในการรับผู้เข้ามาบวช ตามกฎระเบียบพระอุปัชฌาย์^๑

๒) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๘๕๓) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ๓ ข้อ มีความคิดเห็นมากที่สุด ๒ ข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง^๒ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของชนชั้นสูงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคืออภิธานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงามโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๓๘$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๖๓๘) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาศรณชัย มหาบุญโญ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ ๓

^๑พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^๒นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการปกครองกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัย พบว่า การปกครองกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีกานำไปปฏิบัติตาม ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ครอบอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสม ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความคิดริเริ่มแก่ชาวบ้าน ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่ที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้นำในการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์^๓

๔) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านระงับอธิกรณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ

^๓พระมหาศรณชัย มหาบุญโญ, “การพัฒนากิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านระงับอธิกรณ์โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.14$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.766$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อแสวงหาความเป็นจริงในทรรศนะของผู้ทำการวิจัย เพราะมีข้อมูลหลายประการที่ไม่อาจเห็นได้ชัดในลักษณะที่เป็นรูปธรรม นอกจากจะเข้าไปสัมผัสด้วยตนเองเป็นระยะเวลาหนึ่ง การดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นลักษณะดังนี้ กรอบทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หน้าที่การงานของผู้บริหารตามแนวทางและหลักการ (POSDCORB) และการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ตามกรอบพระราชบัญญัติสงฆ์และหลักการ (POSDCORB) พบว่า การบริการกิจการด้านการปกครองของคณะสงฆ์จีนนิกาย กำหนดนโยบายบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย กฎหมายและจารีตประเพณี การจัดองค์กรเป็นไปตามความเหมาะสม และบริบทของวัด การสรรหาบุคลากรพิจารณาคุณสมบัติ การสั่งการเป็นเส้นตรงจากบนลงล่าง การประสานงานดี มีการรายงานเป็นวาจาอย่างไม่เป็นทางการ การงบประมาณมีพระเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและตรวจสอบโดยเจ้าอาวาส (A=Administration) การบริหาร หมายถึงการบริหารกิจการด้านการปกครอง แบ่งการปกครองเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขานุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนองงานเจ้าอาวาส การกระจายงานแบ่งเป็น ๕ กอง คือ กองแผนงาน กองการปกครอง กองการบัญชีและการเงิน กองโภชนาการ และกองโยธา^๔

๕) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.575$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร)** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า ๑. ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ด้านการปกครองภายในวัด ๒. การเปรียบเทียบ

^๔กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์, “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

คุณภาพการความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรีจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มีวุฒิกศศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ๓. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ๑) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย ๒) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร ๓) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบพระธรรมวินัยภายในวัด ๔) การขัดแย้งกันและไม่เข้าใจกันในเรื่อง พระธรรมวินัย ๑) ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เคร่งครัดตามกฎหมายคณะสงฆ์เกินไป ๒) การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาในข้อกฎหมายคณะสงฆ์ ๓) การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน เชื้อชาติต่อการทำงานของคณะสงฆ์ ๔) ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานตามกฎหมายของคณะสงฆ์ ๑) การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง ๒) พระภิกษุสามเณรมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ๓) ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ได้บังคับบัญชา ๔) พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร^๕

๖) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครองพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.42$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปรุฒม์ บุญศรีตัน** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดและทฤษฎีการตีความทางพระพุทธศาสนาและทางตะวันตกมีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจถึงความจริง ความถูกต้องดีงามผ่านการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารจึงมีพัฒนาการทั้งทฤษฎีและวิธีการตีความมาโดยลำดับเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดด้านทฤษฎีและวิธีการตีความ ทฤษฎีการตีความทางตะวันตกมี ๓ ทฤษฎีหลักที่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันในการค้นหาความหมายที่สมบูรณ์ คือทฤษฎีที่ถือผู้สื่อความเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีที่ถือคัมภีร์เป็นศูนย์กลางและทฤษฎีที่ถือผู้อ่านเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่ทฤษฎีการตีความทางพระพุทธศาสนามีนัยบ่งชี้ว่า การจะค้นหาความหมายสมบูรณ์ได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ ให้ความสำคัญทั้งแก่ผู้สื่อความ คัมภีร์ ผู้อ่าน และบริบททางสังคมของผู้สื่อความ คัมภีร์ และผู้อ่าน ที่ต้องมีความเชื่อมโยงอาศัยกันและกัน จึงอาศัยนัยดังกล่าวนี้สร้างและเสนอเป็นรูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อนำมาวิเคราะห์การตีความเรื่องมั่งสวริติของสำนักสันตโตโคกและการตีความเรื่องนิพพานของสำนักวัดพระธรรมกาย พบว่า สำนักสันตโตโคกใช้การตีความแบบยึดผู้อ่านเป็นหลักและบางแห่งได้ใช้การตีความแบบยึดผู้สื่อความเป็นหลัก สำนักวัดพระธรรมกายใช้การตีความแบบยึดผู้อ่านเป็นหลักและอ้างคัมภีร์ต่างๆ มาสนับสนุนการ

^๕พระใบฎีกาสมชาย ธรรมธโร (สีหบุตร), บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

ตีความของตน ในขณะที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ใช้การตีความแบบยัตคัมภีร์เป็นหลักและบางแห่งยังคงใช้การตีความแบบยัตคัมภีร์ตีความเป็นหลักประกอบด้วย^๖

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของตน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการปกครองด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของตน โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.11$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.627$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาโสภิต ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้น เป็นรูปแบบขั้นบันไดมีการประสานงานแบบบนลงล่างลงมาตามลำดับขั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ส่วนในเขตล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง ด้านแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งการบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือ สายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง มีองค์กรมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต^๗

๕.๒.๒ อภิปรายผลประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยใช้หลักการบริหารนิยธรรม ๗

ผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยใช้หลักการบริหารนิยธรรม ๗ ได้ดังนี้

๑) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.29$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.456$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าข้อ ๔) ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วิรัตน์ สุกอินทร์) ได้วิจัยเรื่อง

^๖ปฐมัม บัญศรีตัน, “รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^๗พระครูภาวนาโสภิต, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

“การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม ๗” ผลการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยสรุปได้คือ ด้านปรีสัญญุตตา ด้านอัตถัญญุตตา ด้านอรรถัญญุตตา ด้านปุคคลปโรปริญญุตตา ด้านธัมมัญญุตตา ด้านมัตตัญญุตตา และด้านกาลัญญุตตา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรมโดยรวมปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดกล่าวคือพระราชตำแหน่งการศึกษานักธรรมการศึกษาบาลีประสบการณ์การปฏิบัติงานแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีคือพระสังฆาธิการควรนำหลักสัปปริสธรรมทั้ง๗มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานีเกิดเอกภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^๔

๒) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการหมั่นประชุมกัน เนื่องนิตยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม๗ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.09$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.708$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร)** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐมมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน ๒๕๐ รูปโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรที่มี ๓ ค่าขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างหลายคู่โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการวิจัย พบว่า ๑.บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

^๔พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์ (วีรตสุกอินทร์), “การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปริสธรรม ๗”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

(= ๓.๖๐) ๒.ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และวุฒิการศึกษาทางสามัญมีผลให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกันจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ ๓.ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบายและขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครองแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาคทั้งต้องสนับสนุนให้การศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรีเพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น^๙

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็กประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเล็กประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุก ($\bar{X} = 4.48$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.553$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าข้อ ๓) เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิญชัย กลิ่งโพธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔.” พบว่าการบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นการปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารงานออกเป็น ๓ ส่วน คือ สังฆสภา ทำหน้าที่เป็นนิติบัญญัติออกสั่งขานัตติ, คณะสังฆมนตรี มีหน้าที่ในการบริหาร คณะวินัยธร มีหน้าที่พิจารณาอิทธิกรณ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง^{๑๐}

๔) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.46$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.725$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และข้อ ๕ ท่านถือพระวินัยและความเสมอภาคไว้เป็นบรรทัดฐานในการดูแลกฎระเบียบ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สุด และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับ

^๙พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๐}พระมหาวิญชัย กลิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

งานวิจัยของ **พระครูอุดมธรรมจารี อษมาจาโร (ยินดีมาก)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการปกครองคณะสงฆ์รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า ๑. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ การปกครองคณะสงฆ์จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐ และจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองคณะสงฆ์ หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชาณาจักร มาในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และถัดมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ๒. สภาพปัจจุบันและปัญหาการปกครองคณะสงฆ์รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ๑. ด้านการปกครองพระภิกษุสามเณร คือ การออกกฎระเบียบข้อบังคับของวัด พระส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้ง หรือลงนิคหกรรม การดูแลพระภิกษุสามเณรของเจ้าอาวาสในส่วนมากก็ ๒. ด้านการปกครองศิษย์วัด คือ ศิษย์วัดบางคนก็ไปเรียนหนังสือ ศิษย์วัดส่วนมากก็ไม่ได้สนใจดูแลรักษาวัตถุสิ่งของภายในวัด ศิษย์วัดส่วนมากก็อยู่ในห้องไม่ค่อยช่วยเหลือพระภิกษุภายในวัดเท่าที่ควร ๓. ด้านการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการ คือ การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลังทำให้อธิกรณ์มีปัญหาเกี่ยวกับคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึงจึงไม่ระงับอธิกรณ์ ๓. รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสิกขาอุปัฏฐากของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ คือ ท่านได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ ท่านได้ดำเนินการประชุมระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชนอยู่เนืองๆ ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ คือ เจ้าคณะปกครองต้องเข้มงวดจริงจัง ให้รับเวลาเป็นทุกวันที่ ๒๕ ของเดือนแทน๓) การไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติ คือ ให้เจ้าคณะปกครองกวาดขันให้มีให้ครบ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดรเป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง คือจัดให้มีกิจกรรมอบรมหรือสัมมนาแก่พระภิกษุใหม่อย่าง

น้อยเดือนละครึ่ง ๕) การไม่ลุ่มอำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น คือ เจ้าอาวาสควรดูแลสอดส่อง พระภิกษุสามเณรภายในวัดของตนอย่างทั่วถึงกว่านี้ ท่านทำหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังถึงลาภสักการะ ท่านทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อตนเอง ๖) การยินดีในเสนาสนะป่า คือ ขอให้เจ้าคณะปกครองวางระเบียบเพื่อสนับสนุนการอยู่ปริวาสหรือการออกธุดงค์ ให้ทางสำนักงานเจ้าคณะอำเภอรวบรวมจำนวนและชนิดของพันธุ์ไม้ที่ต้องการ ๗) ภิกษุยังตั้งสติไว้ภายในว่า “ทำอย่างไร เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลงามที่ยังไม่มาพึ่งมาท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก” คือ เพื่อนนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาวัดให้มากขึ้น วัดของท่านให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาดำดีเสมอ วัดของท่านปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมามาตามพระธรรมวินัย^{๑๑}

๕) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.507$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ สรุปได้ว่า เกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากร แหล่งวิชา การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานการประสานงานความร่วมมือ และการติดตามประเมินผล การกำกับดูแลรักษา เป็นภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีเลขานุการ และไวยาวัจกร เป็นผู้สนับสนุนเจ้าอาวาสเพื่อความชัดเจน^{๑๒}

๖) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการไม่ลุ่มอำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการไม่ลุ่มอำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.31$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.601$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑) การ

^{๑๑}พระครูอุดมธรรมจรรย์ อชมาจาโร (อินติมา), “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักภิกขุอปริหานิยธรรมของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๑๒}ศิริธร สุขโขใจ ได้วิจัยเรื่อง, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

ปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของชนชั้นสูงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้มากมายเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคืออปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย^{๓๓}

๓) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.87$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.58$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไพบูลย์ วิบุโล (เลิศฤทธิ์ ธนะกุล) วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับความหมาย การสร้างเสนาสนะ องค์ประกอบและประเภทของเสนาสนะพร้อมทั้งวิเคราะห์คุณค่าในฐานะปัจจัย ๔ เป็นบุญกิริยาวัตถุและสถานที่ปฏิบัติธรรมของพุทธบริษัท เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคม พบว่า เสนาสนะในทางพระพุทธศาสนามี ๒ ประเภท คือเสนาสนะตามธรรมชาติ หมายถึง โคนไม้ ป่า ถ้ำ เป็นการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ เป็นที่สำหรับปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสงฆ์ ผู้ออกจากเรือนบวชอุทิศตัวต่อพรหมจรรย์และเสนาสนะที่สร้างขึ้น หมายถึง กุฏิ วิหาร ปราสาท ศาลาการเปรียญ หอพักเถาโรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในสร้างเสนาสนะถวายแก่พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งเกื้อกูลในการเกื้อกูลกันและกัน ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงสังคมมนุษย์ด้านต่างๆ ไว้ด้วยกัน เป็นระบบการพัฒนาเสนาสนะให้กลมกลืนกับสังคมที่เปลี่ยนไปคุณค่าด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หมายถึง คุณค่าในการทำนุบำรุงเกี่ยวกับเสนาสนะ เป็นการทำความดีทั้งต่อตนเอง ทั้งต่อส่วนรวม รู้จักการเสียสละช่วยเหลือกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประสานประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ด้านที่อยู่ให้มั่นคงแข็งแรง และใส่ใจการพัฒนาด้านอื่นๆ ให้สอดคล้องกับงานของพระสงฆ์มากยิ่งขึ้นคุณค่าด้านการประพาศศิลปตามพระวินัย หมายถึง คุณค่าที่พระภิกษุได้ศึกษาเรียนรู้ตามสิกขาบทหรือพระวินัย ไม่ล่วงละเมิดสิกขาบท สามารถปฏิบัติในเสนาสนะทั้งปวงได้ถูกต้องโดยมีระเบียบ กฎ กติกาของสงฆ์เป็นมาตรฐานสูงสุด ทั้งกรณีที่ทำเองและใช้ให้ผู้อื่นทำเสนาสนะคุณค่าด้าน

^{๓๓}นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าทางพุทธศิลป์ที่ออกมาให้เห็นถึงสัจธรรม ควรค่าต่อการอนุรักษ์งานศิลปกรรมไทย เป็นคุณค่าที่แสดงออกถึงความภูมิใจ ภูมิปัญญา เชื้อชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและมรดกความเป็นไทยอย่างแท้จริงคุณค่าในด้านความสัมพันธ์กับการบรรลุนิพพาน หมายถึง คุณค่าของเสนาสนะอย่างไร้สัมพันธกับการบรรลุนิพพาน อย่างไร้สัมพันธกับการบรรลุนิพพาน ซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดง่าย ๆ คือ เป็นที่สงัด เรียบง่าย ไม่พลุกพล่าน ไม่โอ้อ่าหรูหรา อาทิ สวนโมกขพลาราม วัดหนองป่าพง วัดป่าตาราภิรมย์ ซึ่งช่วยให้การประพฤติพรหมจรรย์เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือเป็นการเข้าถึงแก่นศาสนาโดยตรงไม่มัวติดในสิ่งแปลกปลอมด้วยความรู้ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง^{๑๔}

๘) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อสภาพประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านสหพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านสหพรหมจารีผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มาโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.23$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = 0.51$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาศรณชัย มหาปุณฺณ** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในยุคโลกาภิวัตน์

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มพระสังฆาธิการและนักวิชาการที่มีบทบาทในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำนวน ๒๑ รูป และการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิมๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น จึงมีองค์กร หรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลี เพื่อนำไป

^{๑๔}พระมหาไพฑูรย์ วิบุโล (เลิศฤทธิ์ ธนะกุล), “การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเสนาสนะในพระพุทธศาสนา”, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑, หน้า ๑.

ประเพณีปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดในเบื้องต้นในระดับจังหวัด เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมารวมความคิดเห็นเป็นระดับภาคต่อไป ๔) ด้านการเผยแผ่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีกานำไปปฏิบัติตาม ถือว่าเป็นการสั่งสอนในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่ควบคู่กันไป จึงควรมีแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวในการฝึกอบรมผู้นำสงฆ์ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติการ ด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยายและผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ในปัจจุบันมี ๒ รูปแบบคือ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ครอบอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสม ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่างๆ กำลังความสามารถของเจ้าอาวาสในอนาคตน่าจะมีการระดมทุนหรือตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้วัดเล็กๆ ที่มีการก่อสร้างแต่ขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างให้ได้มีโอกาสได้กู้ยืมเพื่อการก่อสร้างสาธารณูปการของวัดให้มีประสิทธิภาพและได้เกิดความรวดเร็วในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน และศูนย์กลางทางการศึกษาและการพัฒนาของชุมชน ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการแนะนำให้เกิดความคิดริเริ่มแก่ชาวบ้าน ในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยทำหน้าที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้นำในการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์^{๑๕}

^{๑๕}พระมหาศรณชัย มหาปุณฺณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลงานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. มหาเถรสมาคมควรมีการกำหนดหลักกฏข้อปธานิยธรรม ๗ ให้เป็นพันธกิจ และเป็นรูปแบบในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและนำไปปฏิบัติได้จริง

๒. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรเสนอให้มีการกำหนดรูปแบบเพื่อยกระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ทันต่อสถานการณ์และสอดคล้องกับการบริหารงานของรัฐ อันจะทำให้คณะสงฆ์มีความก้าวหน้าและทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น

๓. เจ้าคณะปกครองระดับสูง เช่น เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค ควรกำหนดให้มีการตรวจสอบ ประเมินผล วัดมาตรฐานการบริหารงานของพระสังฆาธิการโดยการนำหลักกฏข้อปธานิยธรรม ๗ ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หลักกฏข้อปธานิยธรรม ๗ เป็นธรรมอันยังมิให้เกิดความเสื่อมดังนั้นการจะชำระพระพุทธศาสนาให้ครบ ๕,๐๐๐ ปี ตามพระพุทธพยากรณ์จึงควรนำหลักการนี้มาใช้ในการปกครองสงฆ์ให้ได้มากที่สุดคุณภาพและปริมาณ

๑. ในด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตยนั้นควรเพิ่มระยะเวลาในการประชุมเป็นอย่างน้อยเดือนละ๒ครั้งเพื่อให้พระสงฆ์สามารถติดตามข่าวคราวจากทางการคณะสงฆ์อย่างทันเหตุการณ์จะได้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรมได้

๒. ในด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเล็กประชุมและพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำนั้นควรจัดให้มีการประชุมสัจจรเพื่อที่จะได้หมุนเวียนกันประชุมในเขตปกครองของแต่ละตำบลหรืออาจจะทดลองจัดการประชุมทางโทรศัพท์ดูบ้างก็ได้

๓. ในด้านการไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้นไม่ถอนสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้แล้วสมათานศึกษาอยู่ในสิกขาบทตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นสิ่งที่ยั่งยืนมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาเพราะฉะนั้นการกำหนดกฏเกณฑ์กติกาใดๆ ขึ้นมาใช้ในเขตปกครองก็ดีหรือในแต่ละวัดก็ดีให้องค์พระธรรมวินัยเป็นสำคัญ

๔. ในด้านการภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เป็นสังฆบิดรเป็นสังฆปริณายกเคารพนับถือภิกษุเหล่านั้นเห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟังในข้อนี้เป็นจารีตของพระพุทธศาสนาที่ถือปฏิบัติมากันเป็นเวลาช้านานและมีอยู่ในพระธรรมวินัยอยู่แล้วฉะนั้นควรส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนา

๕. ด้านการไม่ลุอำนาจตนหาคือความอยากที่เกิดขึ้นนั้นควรให้มีการประเมินผลงานของพระสังฆาธิการโดยคณะสงฆ์จากนอกพื้นที่เพื่อตัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์หรือให้เจ้าคณะปกครองเตรียมการล่วงหน้าให้พระสังฆาธิการแต่ละรูปสร้างผลงานเพื่อการรับพระราชทานตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ตามลำดับอาวุโสก็ได้

๖. ด้านการยินดีในเสนาสนะปาควรที่จะให้มีการประสานงานร่วมกันกับภาครัฐและเอกชนให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติและให้ความรู้แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอันจะทำให้เกิดผลดีแก่การปฏิบัติธรรมและเป็นการอนุเคราะห์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนทั่วไป

๗. ด้านภิกษุยังตั้งสติไว้ภายในว่า “ทำอย่างไร เพื่อนสพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีลงามที่ยังไม่มาพึงมา ท่านที่มาแล้ว พึงอยู่อย่างผาสุก” ควรที่จะดำเนินการปรับภูมิทัศน์ให้ภายในวัดของตนให้น่าอยู่อาศัยเพื่อปฏิบัติธรรม และมีฝ่ายปฏิคมต้อนรับพระอาคันตุกะผู้สัจจมาโดยเฉพาะ โดยให้นั้นเรื่องของการปฏิบัติตามระเบียบวินัยเป็นหลัก

จากผลการวิจัยการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ศึกษา มีความสอดคล้องกับหลักสิกขุปรินิยัตติ ๗ มาก แต่ที่น่าสนใจคือ ระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาสามัญและการศึกษาทางธรรม น่าจะมีผลต่อความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักสิกขุปรินิยัตติ ๗ ไปในทางที่มากขึ้นดังนั้น การจะส่งเสริมให้มีการนำหลักสิกขุปรินิยัตติ ๗ มาใช้ให้ได้มากขึ้นทั้งคุณภาพและปริมาณดังที่กล่าวมา จึงน่าจะกระทำโดยผ่านการศึกษา โดยอาจมีการร่างเป็นหลักสูตรการปกครองสำหรับสงฆ์ โดยยึดหลักสิกขุปรินิยัตติ ๗ เป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตร หรือจัดให้มีภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งอาจกำหนดการวัดผลการดำเนินงานที่สอดคล้องตามหลักสิกขุปรินิยัตติ ๗ ด้วย รวมถึงสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับการศึกษาด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านนันทกรรม ให้ได้มาก และทั่วถึงขึ้น มาตรการต่างๆ เหล่านี้ น่าจะช่วยส่งเสริมให้มีการนำหลักสิกขุปรินิยัตติ ๗ ไปใช้ในการปกครองที่มากขึ้นอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรมได้

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรจะเปลี่ยนสถานที่ในการดำเนินการวิจัยไปยังพื้นที่เขตการปกครองอื่นๆ บ้าง

๒. เลือกเวลาเก็บข้อมูลที่ไม่ตรงกับช่วงเข้าพรรษา เพื่อที่จะได้มีข้อเปรียบเทียบที่ชัดเจนว่า สถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในบางด้าน เช่น อายุ และพรรษา ทำให้มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์แตกต่างกันอย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไร

๓. ปัจจัยเรื่องการศึกษาทั้งสามัญและทางธรรม ล้วนมีผลต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญ แต่การศึกษาทางบาลีมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยเกินไปหากต้องการวัดผลของปัจจัยด้านการศึกษาทางบาลีที่มีผลต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ อาจต้องกำหนดกลุ่มตัวอย่างใหม่ หรือเปลี่ยนประชากรใหม่ เช่นทำการวิจัยในโรงเรียนบาลีก็ได้

๔. ให้เปลี่ยนหลักธรรมที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นการส่งเสริมการนำหลักธรรมอื่นๆ ไปประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ด้วย

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปลชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

๑) ภาษาไทย

- หนังสือ

กรมการศาสนา. การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

กนก แสนประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ๒๕๕๓.

.....การวิเคราะห์การจำแนกวัดออกเป็นกลุ่มตามระดับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

.....คู่มือการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

.....คู่มือการบริหารและการจัดการวัด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๕๓.

.....คู่มือการประเมินมาตรฐานวัดพัฒนาตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๕.

.....คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

.....วัดพัฒนาตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๕๐.

.....วัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น. กรุงเทพมหานคร : กองพุทธศาสนสถาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒.

.....หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน, ๒๕๕๐.

กองแผนงาน. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒.

.....คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๕๔.

.....พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด. ๒๕๕๒.

.....การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

- . _____ .การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- . _____ .การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .การปกครองคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓.
- . _____ .ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๕๔.
- . _____ .ธรรมนูญนิพนธ์ : ๑๐๐ปีพระพุทธศาสนา (ทองย้อย กิตติทินโน). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- . _____ .ปรัชญาพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓.
- . _____ .พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์, ๒๕๕๓.
- . _____ .พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต. แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๒.
- . _____ .พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๓.
- . _____ .พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- . _____ .พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- . _____ .พุทธศาสนาไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๐.
- . _____ .วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- . _____ .วัดพัฒนาตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- . _____ .วัดพัฒนาตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๒.
- . _____ .สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๕๐.
- . _____ .สถาบันสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๖.

-องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :ธรรมสาร. ๒๕๕๓.
-เอกสารประกอบการสอนวิชารัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
-คู่มือปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.
- กองพระพุทธศาสนา.คู่มือการประเมินผล การประกันคุณภาพหรือรับรองมาตรฐาน สำหรับวัด ด้านสาธารณูปการ สิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ ภายในวัด ประจำปี ๒๕๕๓, สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ๒๕๕๓.
- กองพุทธศาสนศึกษา. พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับชีวิต.กรุงเทพมหานคร :โอเดียนส์โตร. ๒๕๕๑.
- จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ .การบริหารและการพัฒนาองค์การในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการ บริหารและพัฒนาองค์การ หน่วยที่ ๒.นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิราช ,๒๕๕๑.
- ข้าเลื่องวุฒิจันทร์. การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- ไชยณพล. การปกครองของพระพุทธเจ้าระบอบธรรมาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย๒๕๕๑.
- ณัฐพล ชันธไชย และจกกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชุมชน.กรุงเทพมหานคร : โอเดียนส์โตร, ๒๕๒๗.
- ทวีวัฒน์ ปุณทริกวิวัฒน์. ภาควิชามนุษยศาสตร์. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๓.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. ปรัชญาพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร, ๒๕๕๓.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. การเมืองการบริหารไทย. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์. ๒๕๕๑.
- ธงชัย สันติวงศ์.องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๔๓.
- น้อย ลายคราม. การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๕๐.
- นำทรัพย์จันทร์หอม. การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร :มูลนิธิโกมลคีมทอง. ๒๕๕๓.
- นิพัทธ์ จิตรประสงค์.การบริหารวัดยุคใหม่.กรุงเทพมหานคร : สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- บุญศรี พานะจิตต์. กลยุทธ์การพัฒนาวัด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๕๐.
- ประสาร ทองดี. พุทธศาสนากับสังคมไทย. พระนคร : หจก.ศิวพร. ๒๕๕๑.
- พระครูสันติธรรมภาวิรัต นาควิไล. รวมบทความวิชาการ.โครงการสัมมนาวิทยานิพนธ์ดีเด่นประจำปี พ.ศ.๒๕๕๔. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๔

- พระครูโสภณพิทยาภรณ์ (สุธี กิตติสารโ). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๒.
- พระเทพปริยัติมุนี. การพัฒนาวัดควบคุมการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ).การคณะสงฆ์.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญโญ. การคณะสงฆ์.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พุทธวิธีการบริหาร. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน).การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๐.
- พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน).การพัฒนาชนบทคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). การพัฒนาพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐.
- พระธรรมวรนายก (โอกาส นิรุตติเมธี). ธรรมปริทัศน์ ๔๖. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖
- พระปลัดมนต์ดก สุวโจ ต้นหลงขจร. รวมบทความวิชาการ. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์. ๒๕๕๒
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร :บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมเวที (สุเทพมูสุสธมโม).ธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์ของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพมูสุสธมโม).ที่ระลึกในโอกาสได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดสถาปนาสมณศักดิ์เป็นพระราชกณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏในราชทินนาม, กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน). ๑๐๐ ปีพระพุทธญาณ. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.
- พระไพศาล วิสาโล. แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร :มูลนิธิสตรคศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๐.
- พระมหาโชวี ทสสนิโย. รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓.
- พระมหาธรรณิธิปญโญ.การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๒๓.

พระมหาสุภา อุทโท. **พระสงฆ์ไทยในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ. ๒๕๕๑.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ ประยูร ธรรมจิตโต. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหมิตรธรรม จำกัด. ๒๕๓๙.

พระราชญาณวิสิฐ เสริมชัย ชยมงคโล. **การบริหารวัด**. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์. ๒๕๕๑.

พระวิบูลธรรมวาที. **พระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระศรีธรรมภรณ์ (ดำรง ทิภูธมโม). **ปัญหาการพัฒนาพุทธศาสนา**. นครราชสีมา : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐.

พระศรีปริยัติโมลี(สมชัยกุศลจิตโต). **พระสงฆ์กับการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐.

พัชสิริ ชมพุดำ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล. ๒๕๕๕

พิทยา บวรวัฒนา. **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ พิมพ์ครั้งที่ ๕**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, ๒๕๔๑.

พิภพ การญจนะ. **คู่มือการบริหารและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

ไพบุลย์ เสียงก้อง. **อุทยานการศึกษาในวัด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๕๐.

มนูญ วงศ์นารี. **ฝ่ายจัดการหัวหน้าและองค์การที่มีประสิทธิผล**, กรุงเทพมหานคร : นภาพัฒนการพิมพ์, ๒๕๓๔.

มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ. **การติดตามและประเมินการเรียน**. วารสารสหศาสตร์. ๒๕๕๑.

ยงยุทธ เกษสาคร . **การวางแผนและนโยบายทางด้านทรัพยากรมนุษย์** . กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๕.

รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. **แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ**, แนวการศึกษาชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่๑๑, นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. **หลักและระบบการบริหารการศึกษา**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.

วิเชียร วิทยอดม. **ทฤษฎีองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธีระฟิล์ม. ๒๕๕๔.

วิพุธ อ่องสกุล. **การให้ความสำคัญกับผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. ๒๕๕๑. วิชั่นพรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด. ๒๕๕๑

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยู่ธยา. **แนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์**. คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร. ๒๕๕๓.

สมเด็จพระมหาธีรราชมั่งคณาจารย์. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๐.

สมานจิต ภิรมย์รัตน์. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะ
สงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. **สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พ.ศ.๒๕๕๔**. ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานเจ้าคณะประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๕๔.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการประชุมพระ
สังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
๒๕๔๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
๒๕๕๑.

สุนทร ณ รัชชี. **รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ. ๒๕๕๐.

สุพจน์ ทราญแก้ว. **การวัดผลการปฏิบัติงาน**. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกล
ยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน, เชียงราย : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงราย,
๒๕๕๕.

แสวง อุดมศรี. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐.

อรุณ รักธรรม. **การพัฒนาองค์กรแนวคิดและการประยุกต์ใช้ระบบสังคม**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๔๓.

อวยชัย ชะบา. **องค์การและการจัดการ**. สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
๒๕๕๓.

อำนาจ อีระวนิช. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. มาเธอร์บอส
แพคเกจจิ้ง จำกัด. ๒๕๕๓

- รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์

กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์. “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย”. **พุทธศาสตร์
ดุญฐิบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

กฤษดา มมตะชบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัด
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
๒๕๕๓.

โชติ บดีรัฐ, “การบริหารของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. **รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔.

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูไพศาลวัฒน์คุณ (สมพร จิตปุณโณ), “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูภาวนาโสภิต, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูวิจิตรชัยกิจ, “รูปแบบการบริหารการศึกษาที่มีวัดเป็นฐานในจังหวัดชัยนาท”. **ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๕๒.

พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร). บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระครูสิริอาภากร (บุญธรรม) อภิบาล, “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร), บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระมหาวิญญูชัยกสิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔”. **รายการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตติยโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”. **ปริญญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

พระอานวย หมอกเมฆ, “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค ๔”. **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาการบริหารอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยภาคกลาง. ๒๕๕๓.

วินัย สมมิตร, บุปผา ทิพย์สภาพกุล และประเสริฐ เรือนนระการ, “ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดพระบาทน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

ศิริธรสุขโขใจ. “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สายนต์ โพธิ์สิงห์, “ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

สุภาพร มากแจ้ง, “การศึกษาสภาพการจัดการของคณะสงฆ์”. ปริญาคุณุภบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓.

๒) ภาษาอังกฤษ

Cronbach. Lee J Essentials of psychological testing. 4 th ed. New York: Harper & Row, 1971.

Dale. Management: Theory and practice. New York: Mc Grow – Hill, 1965.

Druck. Peter F. Management: Tasks responsibility practice. New York: Harper Row, 1974.

Henri Fayal. Industrial and General Administration. New York: Mc-Graw Hill, 1930.

Herbert A. Simon. Donald W. Smithburg and Viotor A. Thompson. Public Administration. 14th ed. New York: Alfred A. Knope. Inc. 1971.

Price. Alan. Human Resource Management. In a Business Context. 2 edition. London: Thomson Learning, 2004.

Steers, Richard M. Organizational Effectiveness: A Behavior View. (Santa Monica: Goodyear, 1977.

Robbins. Stephen P. and Coulter. M. Management. 7th ed. New Jersey: prentice Hall International. Lnc, 2002.

William Ouchi. Organization and Management. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill.

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งไธ	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

บันทึกข้อความ

งานสารบรรณ
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
และ สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มจร
รับที่ ๒๖๖
วันที่ ๕ ก.พ. ๖๙
ผู้รับ วนะกิจ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕/๒/๑๔๗

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม

ด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธีรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ดวงใจ นนทิธ
ในนามของโรงเรียน
คึกคักใจนันทน์
ขอเรียนขอในรื่องของโรงเรียน

11/๑๖ 11/๑๖/๖๖

กวี/แล้วของโรงเรียน

สุรพล สุธะพรหม

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

๑๑/๑๖/๖๖

๗๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.

ด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหฺสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งไธ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

๑๖/๐๘/๕๕

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร.
อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑ / ก.ย. / ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโศ

ด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รักษาราชการแทนอธิการบดี ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิตยภัตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

เลขานุการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัยแล้ว

(ดร.พิเชฐ หังโศ)

๑๕/๘๐๑/๕๗

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
โทรติดต่อก ๐๘๙๗-๑๔๙๗-๖๒๖๔

(ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช)

ภาควิชารัฐศาสตร์ มจร
๗/๙/๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๔๗

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร,ดร.

ด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งไธ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร
พระปลัดระพิน พุทธิสารโร ดร.
17.8.12535

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ภาคผนวก ค.

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง

IOC (Index of item Objective Congruence)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item Objective Congruence)
เรื่อง ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓

ข้อ ที่	ประสิทธิผลการปกครองของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๑. ด้านการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์								
๑	ท่านได้ดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	ท่านได้ดำเนินการประชุมระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชนอยู่เนื่อง ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	ท่านได้จัดการประชุมประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในเขตปกครอง	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	ท่านได้จัดการประชุมเพื่อจัดทำโครงการหรือการร่างานนโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕	ท่านได้ออกกฏระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
	๒. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ								
๖	ท่านได้ให้ความสำคัญในการประชุมในแต่ละครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗	ท่านได้เข้าร่วมการประชุมตามเวลาที่กำหนด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	ท่านพร้อมจะอุทิศเวลาของตนเพื่อกิจกรรมของคณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์วัดจะเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๓. ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ ทรงบัญญัติ								
๑๑	วัดของท่านได้ออกกฎระเบียบแก่ผู้ได้ ปกครองโดยคำนึงถึงความถูกต้องและ เหมาะสมตามพระพุทเจ้าบัญญัติ	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	วัดของท่านได้ลงโทษพระภิกษุสามเณร ได้ปกครองโดยสมควรตามพระพุทเจ้า บัญญัติ	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๓	ท่านถือพระวินัยไว้เป็นบรรทัดฐานใน การบริหารงาน	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	ท่านถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับ พระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕	ท่านถือพระวินัยและความเสมอภาคไว้ เป็นบรรทัดฐานในการดูแลกฎระเบียบ	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๔. ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น								
๑๖	ท่านให้ความยำเกรงต่อพระสังฆาธิการ ชั้นผู้ใหญ่	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๗	ท่านดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะ ผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อ ได้รับคำสั่ง	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	ท่านแสดงความเคารพต่อพระภิกษุผู้ มากพรรษากว่าตามพระธรรมวินัย	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙	ท่านนำหลักคำสอน วิธีการและแนว ทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของ พระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	ให้เคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของ ภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของ พระสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๕. ด้านไม่รู้อำนาจต้นหาคือความ ยากที่เกิดขึ้น								
๒๑	ท่านทำหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังถึงลาภ สักการะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	ท่านทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๓	ท่านควบคุมจิตใจมิให้ลุแก่อำนาจ โทสะ เมื่อมีเข้ามาให้ขุนเคืองใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๔	ท่านใช้สติสัมผัสปัญญะกำกับในการ ปฏิบัติงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๕	วัดประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ	+๑	+๑	๐	๐	-๑	๑	๐.๒	ตัดทิ้ง
	๖. ด้านการยินดีในสนาสนะป่า								
๒๖	วัดของท่านส่งเสริมให้มีการปฏิบัติถือ การอยู่ป่าหรืออยู่โคนไม้เป็นจุดตั้ง วัดตามโอกาสอันควร	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๒๗	วัดของท่านส่งเสริมให้มีการฟื้นฟู ธรรมชาติภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘	วัดของท่านรณรงค์ให้อุบาสกอุบาสิกา ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	วัดของท่านได้จัดคณะภิกษุสามเณร ช่วยถ่ายทอดความรู้ในการจาริกธรรม โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๐	วัดช่วยควบคุมดูแลการก่อสร้าง ถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อ ที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ สงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๗. ด้านสหพรหมจารี ผู้มีศีลงานยังไม่มาขอให้มา								
๓๑	วัดของท่านให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมมา ด้วยดีเสมอ	+๑	+๑	+๑	+	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๒	วัดของท่านปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมมาตาม พระธรรมวินัย	+๑	+๑	+๑	+	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๓	วัดของท่านมีระเบียบในการลงโทษต่อ ภิกษุผู้ทุศีล	+๑	+๑	+๑	+	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓๔	วัดของท่านได้ทำการปรับภุมิทัศนให้ เป็นสปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ของพระภิกษุผู้จรมมา	+๑	+๑	+๑	+	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๕	วัดของท่านได้ทำตามมติของมหาเถร สมาคม	+๑	+๑	+๑	+	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อ ที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย								
๑	พระสังฆาธิการให้ พระภิกษุในสังกัดวัด ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ทุกทั้ง เดือน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	พระสังฆาธิการจัดให้ พระภิกษุทำวัตร สวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	พระสังฆาธิการให้ การสนับสนุนแก่ พระภิกษุในปกครองเช่น จัดส่งให้เรียน พระปริยัติธรรม ตรี-โท-เอกและ ปบ.ส.	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

๔	มีการเข้าร่วมประชุม พระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดประชุม	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการจัดให้ มีการประชุม พระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม									
๖	พระสังฆาธิการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗	พระสังฆาธิการออก กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๘	พระสังฆาธิการควบคุม ดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๙	พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐	พระสังฆาธิการ ส่งเสริม การศาสนา ศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๓. ด้านระงับอธิกรณ์								
๑๑	พระสังฆาธิการระงับอธิกรณ์ การ วินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุหรือการลง นิคหกรรม	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๑๒	พระสังฆาธิการลงโทษพระภิกษุ สามเณรได้ปกครองโดยสมควรตาม พระพุทธานุญาต	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๓	พระสังฆาธิการมีระเบียบในการลงโทษ ต่อภิกษุผู้ทุศีล	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

๑๔	พระสังฆาธิการดำเนินการประชุมการ ระงับอธิกรณ์ในพื้นที่ปกครองเป็น ประจำ	+๑	+๑	+๑	+ ๑	+๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๕	พระสังฆาธิการถือปฏิบัติในกฎระเบียบ ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่าง เคร่งครัด	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
	๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้า คณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ								
๑๖	พระสังฆาธิการให้ การช่วยเหลือ เกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ พุทธบริษัท	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๑๗	พระสังฆาธิการให้มีการจัดทำบัญชีรับ- จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใส	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๑๘	พระสังฆาธิการออกกฎระเบียบที่ไม่ขัด กับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๑๙	พระสังฆาธิการปกครองพระภิกษุและ ดูแลรักษาวัดจัดกิจการศาสนสมบัติ ของวัด	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๒๐	พระสังฆาธิการมีการจัดสาธารณสมบัติ ของวัดอย่างเป็นระบบและถูกต้อง กฎระเบียบของวัด	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้า คณะปกครอง								
๒๑	พระสังฆาธิการมอบหมายให้พระภิกษุ สามเณรทำวัตรเช้า - เย็น ตลอดทั้งปี	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๒	พระสังฆาธิการจัดประชุมพระภิกษุให้ มีศีลจารวัตรที่ดีงามแก่ผู้พบเห็น	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๓	พระสังฆาธิการสนับสนุนให้พระภิกษุ เรียนปริยัติสามัญ-ปริยัติธรรม-แผนก บาลี	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้

๒๔	พระสังฆาธิการมอบหมายให้พระภิกษุ ดูแลการเบิกจ่ายครุภัณฑ์อย่างโปร่งใส	+๑	+๑	+๑	+ ๑	-๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๒๕	พระสังฆาธิการมีการจัดทำทะเบียน ประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำ วัด อย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

	๖. ด้านตรวจการและประชุมพระ สังฆาธิการในเขตปกครองของตน								
๒๖	เมื่อมีกิจกรรมในงานปกครองของวัด หรือทางคณะสงฆ์พระสังฆาธิการมี ความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ	+๑	+๑	-๑	+ ๑	+๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๒๗	พระสังฆาธิการได้ดำเนินการประชุมให้ ความรู้ในการบำเพ็ญกุศล ระหว่าง คณะสงฆ์กับคฤหัสถ์ในปกครองอยู่ เสมอ	+๑	+๑	๐	+ ๑	๐	๓	๐.๖	ใช้ได้
๒๘	พระสังฆาธิการนำหลักคำสอน วิธีการ และแนวทางการปฏิบัติอันเป็น ประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไป เผยแผ่	+๑	+๑	๐	+ ๑	-๑	๒	๐.๔	ตัดทิ้ง
๒๙	พระสังฆาธิการสนับสนุนหน่วยอ.บ.ต. อบรมประชาชนประจำตำบลเดือนละ ๑ ครั้ง	+๑	+๑	+๑	+ ๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓๐	พระสังฆาธิการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรออกไปปฏิบัติธรรมตามสมัยปี ละ ๒ ครั้ง	+๑	+๑	๐	+ ๑	๐	๓	๐.๖	ใช้ได้

ภาคผนวก ง.
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของของแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๔๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๙ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
 นมัสการ พระเดชพระคุณ พระธรรมปริยัติมุนี เจ้าคณะจังหวัดฉะเชิงเทรา
 สิ่งที่มาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุภาตคามทงขอ
 พระครูสมุห์ชินวรวัตร
 จ.ฉ. (ฉะเชิงเทรา)
 ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
 โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

ดร.พิเชฐ ทั่งโต
 (อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก จ.

ตารางแสดงความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

คุณฉันทิพนธ์ เรื่อง ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการ

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓

ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม Reliability Statistics

Cronbach's Alpha เท่ากับ .๙๕๕ N of Items เท่ากับ ๗๑

Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	๓๐	๑๐๐.๐
	Excluded ^a	๐	.๐
	Total	๓๐	๑๐๐.๐
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.๙๕๕	๗๑

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
age	๔.๙๓	.๒๕๔	๓๐
year	๓.๙๐	.๓๐๕	๓๐
วุฒการศึกษาสามัญ	๓.๙๗	.๑๘๓	๓๐
วุฒการศึกษาเปรียญธรรม	๑.๒๗	.๖๙๑	๓๐
ตำแหน่ง	๑.๗๐	.๔๖๖	๓๐
๑๑	๓.๗๗	.๕๖๘	๓๐
๑๒	๓.๖๗	.๕๔๗	๓๐
๑๓	๓.๔๓	.๕๖๘	๓๐

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
a୧	୩.୬୦	.୧୯୬୩	୩୦
a୧	୩.୧୩	.୧୯୩୦	୩୦
b୧	୩.୬୩	.୬୧୧୧	୩୦
b୧	୩.୯୦	.୧୦୩୩	୩୦
b୩	୩.୩୩	.୬୯୦୦	୩୦
b୧	୩.୬୩	.୬୧୧୧	୩୦
b୧	୩.୬୩	.୧୯୬୩	୩୦
c୧	୩.୯୩	.୧୩୧୧	୩୦
c୧	୩.୯୩	.୧୯୩୦	୩୦
c୩	୩.୧୩	.୧୯୩୦	୩୦
c୧	୩.୯୦	.୧୯୦୯	୩୦
c୧	୩.୬୦	.୧୯୬୩	୩୦
d୧	୩.୧୩	.୬୧୯୯	୩୦
d୧	୩.୯୩	.୩୩୦୦	୩୦
d୩	୩.୩୩	.୬୯୦୦	୩୦
d୧	୩.୯୦	.୬୧୦୦	୩୦
d୧	୩.୬୦	.୧୯୬୩	୩୦
e୧	୩.୯୦	.୧୯୧୧	୩୦
e୧	୩.୯୦	.୧୯୧୧	୩୦
e୩	୩.୩୩	.୬୩୯୯	୩୦
e୧	୩.୬୦	.୩୧୧୧	୩୦
e୧	୩.୯୩	.୬୧୧୧	୩୦
f୧	୩.୩୩	.୬୧୬୬	୩୦
f୧	୩.୯୩	.୬୧୯୯	୩୦
f୩	୩.୯୩	.୬୧୦୦	୩୦
f୧	୩.୬୦	.୬୩୧୧	୩୦

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
fඳ	෨.෪෦	.෧෨෦	෩෦
g෧	෨.෪෦	.෪෦෦	෩෦
g෨	෨.෪෨	.෪෨෦	෩෦
g෩	෨.෪෦	.෦෨෦	෩෦
g෪	෨.෪෨	.෧෪෦	෩෦
g෫	෨.෪෦	.෧෧෦	෩෦
h෧	෨.෪෨	.෪෪෦	෩෦
h෨	෨.෪෦	.෪෪෪	෩෦
h෩	෨.෦෦	.෦෦෦	෩෦
h෪	෨.෧෦	.෧෦෦	෩෦
h෫	෨.෧෦	.෪෪෦	෩෦
i෧	෨.෦෦	.෧෪෦	෩෦
i෨	෨.෪෦	.෦෦෦	෩෦
i෩	෨.෪෦	.෧෦෦	෩෦
i෪	෨.෦෦	.෧෦෦	෩෦
i෫	෨.෦෦	.෦෦෦	෩෦
j෧	෨.෦෦	.෪෪෦	෩෦
j෨	෪.෦෦	.෪෦෪	෩෦
j෩	෨.෪෦	.෪෦෪	෩෦
j෪	෨.෦෦	.෪෪෨	෩෦
j෫	෨.෧෨	.෧෨෪	෩෦
k෧	෨.෧෦	.෧෧෦	෩෦
k෨	෨.෪෦	.෪෪෦	෩෦
k෩	෨.෦෦	.෧෪෦	෩෦
k෪	෨.෪෦	.෧෦෦	෩෦
k෫	෨.෦෦	.෧෦෦	෩෦

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
၁	၈.၈၀	.၃၆၆	၈၀
၂	၈.၈၈	.၃၈၃	၈၀
၃	၈.၉၈	.၂၂၆	၈၀
၄	၈.၈၀	.၃၃၃	၈၀
၅	၈.၉၈	.၈၈၀	၈၀
၆	၈.၈၈	.၃၂၈	၈၀
၇	၈.၈၈	.၃၆၃	၈၀
၈	၈.၈၈	.၂၃၀	၈၀
၉	၈.၈၀	.၂၃၈	၈၀
၁၀	၈.၈၀	.၂၃၈	၈၀

ภาคผนวก ฉ.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ประจำ : ๗๕ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชาวิสุทธิดิลก รองเจ้าคณะภาค ๑๓
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๒๖/๙/๕๔

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ภาคผนวก ข.
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓
THE EFFECTIVENESS OF SANGHA ADMINISTRATION MODEL
IN 13TH REGION SANGHA ADMINISTRATION

คำชี้แจง:

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ต่อไป แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักอภิธานิธรรม

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในด้านต่างๆ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓. ด้านระงับอธิกรณ์ ๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท
 นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้ตามความเป็นจริง

๑. อายุ

☐ ๒๕ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๓๕ ปี

☐ ๓๖ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๔๕ ปี

☐ ๔๖ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

☐ ๕-๑๐ พรรษา

☐ ๑๑-๑๕ พรรษา

☐ ๑๖-๒๐ พรรษา

☐ ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

☐ ไม่มีวุฒิทางธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

๕. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓

☐ ป.ธ.๔-๖

☐ ป.ธ.๗-๙

๖. ตำแหน่ง

☐ เจ้าคณะปกครอง

☐ เจ้าอาวาส

☐ รองเจ้าอาวาส

☐ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามหลักการบริหารนิยธรรม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ว่าท่านมีความคิดเห็นในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีการปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการปกครองอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการปกครองอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการปกครองอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการปกครองอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านการหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์					
๑.	มีการดำเนินการประชุมพระภิกษุสามเณรภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ					
๒.	มีการดำเนินการประชุมระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชนอยู่เนื่อง ๆ					
๓.	มีการจัดการประชุมประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในเขตปกครอง					
๔.	มีการจัดการประชุมเพื่อจัดทำโครงการหรือการร่างนโยบายอันก่อให้เกิดความมั่นคงทางคณะสงฆ์					
๕.	มีการออกกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด					
	๒. ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ					
๑.	ท่านได้ให้ความสำคัญในการประชุมของพระสังฆาธิการเป็นหน้าที่ของท่านโดยตรงแต่ละครั้งเสมอมา					
๒	ท่านได้เข้าร่วมการประชุมตามเวลาที่กำหนด					
๓	เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ท่านมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ					
๔	ท่านพร้อมจะอุทิศเวลาของตนเพื่อกิจกรรมของคณะสงฆ์					
๕	เมื่อมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์วัดจะเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ					
	๓. ด้านไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรทำ					
๑.	วัดของท่านได้ออกกฎระเบียบแก่ผู้ใต้ปกครองโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติ					
๒.	มีการกำหนดออกกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด					
๓.	ท่านถือพระวินัยไว้เป็นบรรทัดฐานในการบริหารงาน					

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๔.	ท่านถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด					
๕.	ท่านถือพระวินัยและความเสมอภาคไว้เป็นบรรทัดฐานในการดูแลกฎระเบียบ					
	๔. ด้านภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น					
๑.	ท่านให้ความเคารพยำเกรงต่อพระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่					
๒	ท่านดำเนินการตามคำสั่งเจ้าคณะผู้ปกครองเหนือตนขึ้นไปเสมอเมื่อได้รับคำสั่ง					
๓	ท่านแสดงความเคารพต่อพระภิกษุผู้มากพรรษากว่าตามพระธรรมวินัย					
๔	ท่านนำหลักคำสอน วิธีการและแนวทางการปฏิบัติอันเป็นประโยชน์ของพระเถระเหล่านั้นไปเผยแผ่					
๕	ให้เคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ ในการปกครองของพระสงฆ์					
	๕. ด้านการไม่ล่ออำนาจค้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น					
๑.	ท่านทำหน้าที่โดยไม่มุ่งหวังถึงลาภสักการะ					
๒.	ท่านทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อตนเอง					
๓.	ท่านควบคุมจิตใจมิให้ลุแก่อำนาจโทสะ เมื่อมีเรื่องเข้ามาให้ขุนเคืองใจ					
๔.	ท่านใช้สติสัมปชัญญะกำกับในการปฏิบัติงาน					
๕.	ท่านกำหนดให้มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ					
	๖. ด้านการยินดีในเสนาสนะป่า					
๑.	วัดของท่านส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรมหรืออยู่โคนไม้เป็นธุดงค์วัตรตามโอกาสอันควร					
๒	วัดของท่านส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูธรรมชาติภายในวัด					

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓	วัดของท่านรณรงค์ให้อุบาสกอุบาสิกายช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้					
๔	วัดของท่านได้จัดคณะภิกษุสามเณรช่วยถ่ายทอดความรู้ในการจาริกธรรมโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ					
๕	วัดของท่านได้จัดคณะภิกษุสามเณรรักษา ดูแลความสะอาดของวัดและไม้ยืนต้น ไม้ประดับ โดยมีการแบ่งความรับผิดชอบกัน					
	๗. ด้านสหพรหมจารี ผู้มีศีลงามยังไม่มาขอให้มา					
๑.	วัดของท่านให้การต้อนรับภิกษุผู้จรมาด้วยดีเสมอ					
๒.	วัดของท่านปฏิบัติต่อภิกษุผู้จรมาตามพระธรรมวินัย					
๓.	วัดของท่านมีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ประพฤติดิตตามธรรมวินัย					
๔.	วัดของท่านได้ทำการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นสัปปายะเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุผู้จรมา					
๕.	วัดของท่านได้ทำตามมติของเจ้าคณะปกครอง					

ส่วนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ในด้านต่างๆ อีก ๖ ด้านคือ ๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม ๓. ด้านระงับอธิกรณ์ ๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคปกครองให้เป็นไปโดยชอบ ๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง ๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย					
๑.	มีพระภิกษุในสังกัดวัด ลงอุโบสถกรรมฟังพระปาฏิโมกข์ ทุกกึ่งเดือน					
๒.	มีพระภิกษุทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นตลอดทั้งปี					
๓.	มีการสนับสนุนแก่พระภิกษุในปกครองเช่น จัดส่งให้เรียน พระปริยัติธรรม ทรี-โท-เอกและ ปบ.ส.					
๔.	มีการเข้าร่วมประชุม พระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดประชุม					
๕.	มีการประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย					
	๒. ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม					
๑.	มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงระเบียบตามวาระต่างๆ					
๒	มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ					
๓	พระสังฆาธิการควบคุม ดูแลพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย					
๔	มีการปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด					
๕	มีการส่งเสริม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์					

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๓. ด้านระงับอธิกรณ์					
๑.	พระสังฆาธิการมีการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุหรือการลงนิคหกรรม					
๒.	พระสังฆาธิการลงโทษพระภิกษุสามเณรได้ปกครองโดยสมควรตามพระพุทธานุญาต					
๓.	พระสังฆาธิการมีระเบียบในการลงโทษต่อภิกษุผู้ทุศีล					
๔.	พระสังฆาธิการดำเนินการประชุมการระงับอธิกรณ์ในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ					
๕.	มีการถือปฏิบัติในกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด					
	๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบ					
๑.	พระสังฆาธิการให้มี การช่วยเหลือเกื้อกูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท					
๒	พระสังฆาธิการให้มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างเป็นระบบและโปร่งใส					
๓	พระสังฆาธิการมีออกกฎระเบียบที่ไม่ขัดกับกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด					
๔	พระสังฆาธิการมีการปกครองพระภิกษุและดูแลรักษาวัด จัดกิจการศาสนสมบัติของวัด					
๕	มีการจัดสาธารณสมบัติของวัดอย่างเป็นระบบและถูกต้องกฎระเบียบของวัด					
	๕. ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง					
๑.	พระสังฆาธิการกำหนดให้พระภิกษุสามเณรทำวัตรเช้า - เย็น ตลอดทั้งปี					
๒.	พระสังฆาธิการจัดประชุมพระภิกษุให้มีศีลจารวัตรที่ดีงามแก่ผู้พบเห็น					

ข้อที่	ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓.	มีการปฏิบัติตามกฎที่ผู้บังคับบัญชาได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด					
๔.	พระสังฆาธิการสั่งให้ภิกษุปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มอบหมาย					
๕.	พระสังฆาธิการมีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำวัด อย่างเป็นระบบ					
	๖. ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองของตน					
๑.	เมื่อมีกิจกรรมในงานปกครองของวัดหรือทางคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการมีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ					
๒	พระสังฆาธิการได้ดำเนินการประชุมให้ความรู้ในการบำเพ็ญกุศล ระหว่างคณะสงฆ์กับคฤหัสถ์ในปกครองอยู่เสมอ					
๓	พระสังฆาธิการนำหลักคำสอน การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของพระสงฆ์					
๔	พระสังฆาธิการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เดือนละ ๑ ครั้ง					
๕	พระสังฆาธิการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรออกไปปฏิบัติงานแต่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้บังคับบัญชาตามที่กำหนดอย่างเคร่งครัด					

ส่วนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเข้าแก้ไขปัญห
เกี่ยวกับประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ตามหลัก
อธิปไตยธรรมและอีกทั้ง ๖ ด้าน

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์คือ หลักอภินิหารธรรม ๗

๑. หมั่นประชุมเนื่องนิมิต : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะดำเนินการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะต้องเคารพประธานในที่
ประชุมอย่างไร ควรจะปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะปฏิบัติ
ตามหลักพระธรรมวินัยอย่างไร ตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างไร

.....

.....

.....

๔. ฝึกหัดเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือฝึกหัดเหล่านั้น : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะ
มีวิธีการดำเนินการอย่างไร ควรจะมีธรรมเนียมปฏิบัติต่อผู้ใหญ่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๕. ไม่ลุ่มหลงติดพันคือความอยากที่เกิดขึ้น : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะแสดง
ความเสียสละในเรื่องอะไรบ้าง มีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๖. ยินดีในเสนาสนะ : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะยินดีอย่างไรกับสิ่งของเสนาสนะ
ที่มีอยู่ในวัด

.....

.....

๗. สพรหมจารีผู้มีศีลตั้งงามยังไม่มาขอให้มา : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะมีวิธีการ
รับสมาชิกใหม่อย่างไร มีการต้อนรับผู้มาอยู่ใหม่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

และการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ อีก ๖ ด้าน

๑) ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

.....

.....

.....

๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

.....

.....

.....

๓) ด้านระงับอธิกรณ์

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบ

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์

ขออนุโมทนาทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (Structured In-depth Interview)

เรื่อง ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการ

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

THE EFFECTIVENESS OF SANGHA ADMINISTRATION MODEL

IN 13TH REGION SANGHA ADMINISTRATION

คำชี้แจง:

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้วิจัย ผู้บริหารในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เพื่อใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น และให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตลอดจนเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ในปัจจุบันเป็นอย่างไรทั้ง ๖ ด้าน

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับนำเสนอแนวทางประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ หลักการบริหารนิยธรรม ๗ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ
๒. ปัจจุบัน อายุได้ปี ดำรงตำแหน่ง.....จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง.....ปี
๓. วุฒิการศึกษาทางโลก

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม.....

๕. ภูมิสำเนาเดิม.....

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปที่ทำให้เกิดประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ในปัจจุบันเป็นอย่างไรทั้ง ๖ ด้านเป็นคำถามปลายเปิดเบื้องต้น
เพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ทั้ง ๖ ด้าน

๑) ด้านงานปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

สภาพทั่วไป

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๒) ด้านควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อยดีงาม

สภาพทั่วไป

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๓) ด้านระงับอธิกรณ์

สภาพทั่วไป

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๔) ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะให้เป็นไปโดยชอบ
สภาพทั่วไป

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๕) ด้านควบคุมการบังคับบัญชาเจ้าคณะปกครอง
สภาพทั่วไป

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

๖) ด้านตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน
สภาพทั่วไป

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ หลักอปริหานิยธรรม ๗ ดังนี้

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์คือ หลักอปริหานิยธรรม ๗

๑. หมั่นประชุมเนื่องนิตย : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะดำเนินการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะต้องเคารพประธานในที่ประชุมอย่างไร ควรจะปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างไร ตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างไร

.....

.....

.....

๔. ภิคุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิคุเหล่านั้น : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร ควรจะมีธรรมเนียมปฏิบัติต่อผู้ใหญ่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๕. ไม่ลุ่มอำนาจต้นหาคือความอยากที่เกิดขึ้น : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะแสดงความเสียสละในเรื่องอะไรบ้าง มีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๖. ยินดีในเสนาสนะ : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะยินดีอย่างไรกับสิ่งของเสนาสนะที่มีอยู่ในวัด

.....

.....

.....

๗. สพรหมจารีผู้มีศีลตั้งงามยังไม่มาขอให้มา : ผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ ควรจะมีวิธีการ
รับสมาชิกใหม่อย่างไร มีการต้อนรับผู้มาอยู่ใหม่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ด้วยดี
และขออนุโมทนาล่งหน้ามา ณ โอกาสนี้

พระครูสมุห์ชินรวัตร์ ธีรภทฺโท
นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนกน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชวิสุทธิดิลก รองเจ้าคณะภาค ๑๓
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธีรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๒๖/๙/๕๙

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๙๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๑๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพชลธารมณี เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินรวีร์ ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเคราะห้ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๒/๙/๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินรวีร์ ฉายา ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามัสการ พระเดชพระคุณพระเทพสิทธิเวที เจ้าคณะจังหวัดระยอง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รัหสประจำตวันิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุญาตเคราะห้ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุชา นาคาศัย
 วัฒนศิริสวัสดิกุล
 ธีระกมล นาคาศัย
 ทัศนวิมล นาคาศัย
 ๒๕๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังไธ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชจันทโมลี เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รักษาราชการแทนเจ้าอาวาสวัด ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

✓ *[Signature]*
[Signature]
 ๗ ๓.๑-๕๕

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

[Signature]

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ยาว : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหิให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระบูรพาจารย์คุณเจ้าคณะจังหวัดตราด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธิรภโท รัหสปรจำตัวนิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิตหลักสูตรพุทธศาสนคชฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเคราะหิได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนคชฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในนามพระเดชพระคุณเจ้าคณะจังหวัดตราด
(พระเดชพระคุณเจ้าคณะจังหวัดตราด)
เจ้าคณะจังหวัดตราด
๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

ขอแนบส่งด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสนคชฎิบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธิรภโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ยา : ๗๕ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระเดชพระคุณพระศรีศาสนโมลี รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๓ กันยายน ๒๕๕๙
 พระเดชพระคุณพระศรีศาสนโมลี
 ๒๓.๙.๒๕๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระเดชพระคุณพระโบราณพิทักษ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินรวัตถ์ ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ได้บันทึกสัมภาษณ์แล้ว
 พระโบราณพิทักษ์
 (พระวินัยเขตกิจ)
 ๑๖/๑๐/๒๕๖๐
 ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินรวัตถ์ ถิรภทฺโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหิ์ให้สัตตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูพิพัฒนชัยภรณ์ เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุญาตเคราะหิ์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.พิเชฐ ทังโต

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิบูลปริยัติกิจ เจ้าคณะอำเภอศรีราชา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ใบให้สัมภาษณ์

ใบให้สัมภาษณ์

รศ. ชรินทร์

๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๙

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร. พิชัย

(อาจารย์ ดร. พิชัย ทั้งโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ตึก : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๖-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูพิศาลประชานุกิจ เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ได้ในนามของหลวง
 พระครูพิศาลประชานุกิจ
 ลอ.หนองใหญ่
 ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

ขอแนบส่งด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูญาณานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธีรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร. ชรินทร์ มงคลสุข

ดร. ชรินทร์ มงคลสุข
เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่
๓/๑๑/๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรับน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

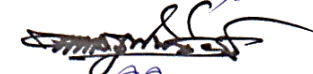
เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูพิพิธวรคุณ เจ้าคณะอำเภอนิคมนพัฒนา
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สังฆมณฑล ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุญาตเคราะห้ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมนัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 พระครูพิพิธวรคุณ

 (พระครูพิพิธวรคุณ)

เจ้าคณะอำเภอนิคมนพัฒนา

วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท

โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหิ์ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูสุนัยคุณากร เจ้าคณะอำเภอสตึก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตเคราะหิ์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Signature of พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท)
ร.อ. สิทธิ
๗ ตุลาคม ๒๕๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(Signature of อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ภายใน : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระอรธโมลี เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินรวีตร ฉายา ธีรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอบความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พีเชฐ ทั้งไธ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินรวีตร ธีรภทฺโท
โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูมงคลปัญญการ เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดิฉัน ชินวรวัตร
นิสิตหลักสูตร
(พระครูมงคลปัญญการ)
๑๕-๙๙๐-๙๙/๑๓๖๕
๒๓ กันยายน ๒๕๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕/๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ประจำ : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๖๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูศรีปริยัติโกวิท เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอบความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ได้ให้สัมภาษณ์แล้ว

 ชช. พชรภณมั่งคั่ง
 ๑๓ ก.ย. ๕๙

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ระยะ : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๑ กันยายน ๒๕๕๙
 พระครูชินวรวัตร
 ม.๓.๑.๕๕

ขอเสนอด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน	นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย	แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวิตร ญาณ ภิรพาโท ที่สละประจำตัวนิสิต ๕๗๐๕๑๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคมนิสิตหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนํ้าใจใน
ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สืบดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

mg only

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร อภิภูโท
โทรศัพท์: ๐๘๗-๓๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อุทยาน : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางจันทร์ธิดา เจริญผล ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอแกลง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ภาค ๑๓" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเคราะห้ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ร.ด. ๗๕/๓๗๓๕/๖๕

นางจันทร์ธิดา เจริญผล
๒๗ ก.พ. ๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๐๖-๒๖๒-๐๓๐๕๔ ต่อ ๒๑๓๓๐, ๒๑๓๓๑, ๒๑๓๓๒

โทร. ๐๒-๘๘๒๒-๓๓๐๕๔ ต่อ ๒๑๓๓๐, ๒๑๓๓๑, ๒๑๓๓๒

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๕๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท
๒๖/๒/๒๕๖๐

(นายบุญสืบ ศรีใส)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ วิชาการพระพุทธศาสนา
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง
๒๖/๒.๖๐

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๘๗-๑๔๗-๖๒๖๕

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อุทยาน : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๐-๓๕๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๘

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธีรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดิฉันได้มอบให้บัณฑิตเก็บข้อมูลแล้ว

(นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี

๒๗ ก.พ. ๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๘๗-๑๔๙๗-๖๒๖๕

ภาคผนวก ณ.

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth interview)

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนบริบูรณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ดังนี้

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.	พระราชวิสุทธิติก	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดสามพระยา รองเจ้าคณะภาค ๑๓
๒.	พระเทพชลธารมุนี	เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร ตำบลบางพระ เขต ๒ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
๓.	พระเทพสิทธิเวที	เจ้าอาวาสวัดเนินพระ เจ้าคณะจังหวัดระยอง
๔.	พระราชจันทโมลี	เจ้าอาวาสวัดบูรพาพิทยาราม เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี ตำบลเขาหัว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
๕.	พระบูรเขตธรรมคณี	เจ้าอาวาสวัดบางปรือ เจ้าคณะจังหวัดตราด ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
๖.	พระศรีศาสนโมลี	เจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป่า รองเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี ตำบลท่าช้าง อำเภอจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๗.	พระโบราณพิทักษ์	เจ้าอาวาสวัดลุ่ม เจ้าคณะอำเภอเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
๘.	พระครูพิพัฒนชยาภรณ์	เจ้าอาวาสวัดบ้านค่าย เจ้าคณะอำเภอบ้านค่าย ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง
๙.	พระครูวิบูลปริยัติกิจ	เจ้าคณะอำเภอศรีราชา วัดพิบูลสถนธรรม ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
๑๐.	พระครูพิศาลประชานุกิจ	เจ้าอาวาสวัดหนองใหญ่ศิริธรรม เจ้าคณะอำเภอหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี
๑๑.	พระครูภัฏยานานุรักษ์รักษ์	เจ้าคณะอำเภอคลองใหญ่ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
๑๒.	พระครูพิพัชรคุณ	อาวาสวัดมาบข่า เจ้าคณะอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง
๑๓.	พระครูทัศนียคุณากร	เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
๑๔.	พระอรธโมลี	เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม เจ้าคณะอำเภอเมืองจันทบุรี ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
๑๕.	พระครูมงคลปัญญากร	เจ้าคณะอำเภอเมืองตราด เจ้าอาวาสวัดสุวรรณมงคล ตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
๑๖.	พระครูศรีปริยัติโกวิท	เจ้าอาวาสวัดไช้ เจ้าคณะอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑๗.	พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์	เจ้าอาวาสวัดสามผาน เจ้าคณะอำเภอกำแพงใหม่ จังหวัดจันทบุรี
๑๘.	นายทิม บุญรอด	ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง
๑๙.	นายบุญสืบ ศรีใส	นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง
๒๐.	นางจันทร์ธิดา เจริญผล	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง
๒๑.	นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์	นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี

ภาคผนวก ญ.
รูปภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระราชวิสุทธินิลก (ละเอียต กิตติสุขุโม ป.ธ.๙) วัดสามพระยา
รองเจ้าคณะภาค ๑๓ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก) ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเทพสิทธิเวที (สมอิ่ง โชติกโร) ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระราชจันทโมลี (ประเสริฐ วิมโล) ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระบูรเขตธรรมคณี (บังคม รุกขิตธมฺโม) ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระศรีศาสนโมลี (วิสุติ ปญญาทีโป) ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณานุรักษ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ (จรัญ พุฑฺธสโร) ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูพิพิธวรคุณ (ปรีชา ฉนุทรมโม) ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูมงคลปัญญากร ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺสณฺโณ) ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูพิพัฒน์ชยาภรณ์ (วันชัย สุวานิสฺสโร) ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระอรรถโมลี (อบ ปสาโท) ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูพิศาลประชานุกิจ (ดำรง จกกวโร) ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติโกวิท (จั่น ปณณาวชิโร) ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

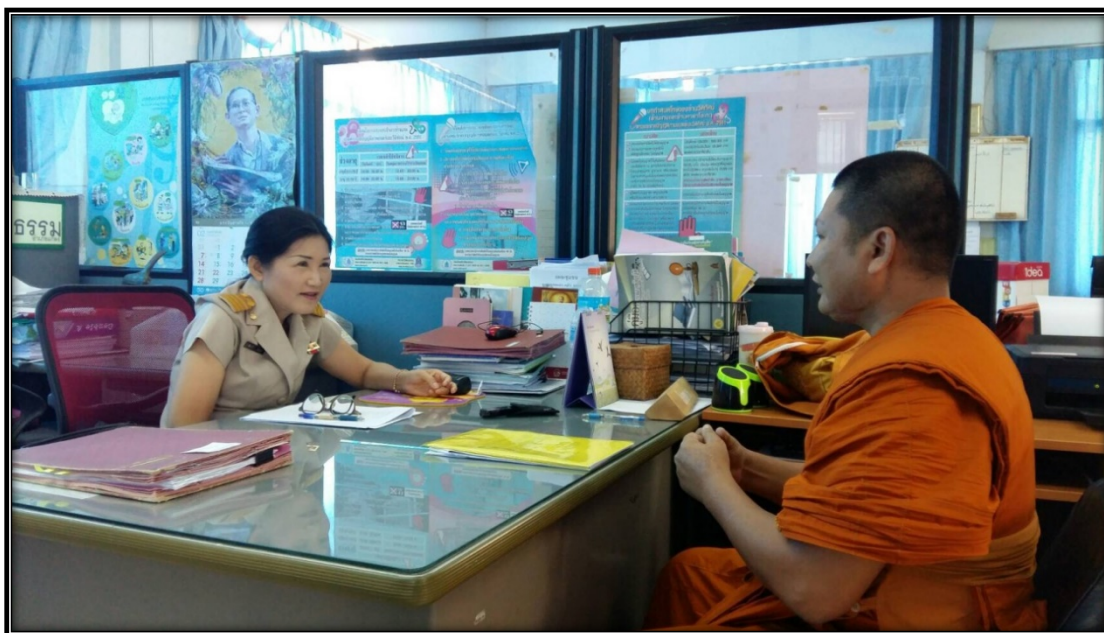
สัมภาษณ์ พระครูวิบูลปริยัติกิจ (สังข์จิต จันทปญโญ) ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระโบราณพิทักษ์ (หัตไทย วิสุทธิสารโ) ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายทิม บุญรอด ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดระยอง
๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางจันทร์ธิดา เจริญผล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางปิยะกุล บัวสวัสดิ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดจันทบุรี
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายบุญสืบ ศรีใส นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดระยอง
๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

ภาคผนวก ก.
รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Group Discussion)

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนบริบูรณ์ ผู้วิจัยได้จัดเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓ ดังนี้

เรื่อง ประสิทธิภาพการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓

THE EFFECTIVENESS OF SANGHA ADMINISTRATION MODEL IN 13TH REGION SANGHA ADMINISTRATION

ผู้วิจัย พระครูสมุห์ชินวรัตถ์ ธีรภทฺโท (จุลเจือ)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๒๗ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป

ที่	รายนาม	ตำแหน่ง	ลายเซ็น	หมายเหตุ
๑.	พระครูธรรมสารโสภิต	เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดถนนกระเพรา	พระครูธรรมสารโสภิต	
๒.	พระครูโสภิตปัญญากร	รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง)	พระครูโสภิตปัญญากร	
๓.	พระมหาสมภพ สมภทฺโท	รองเจ้าคณะอำเภอแกลงรูปที่ ๒ เจ้าอาวาสวัดชากนุวิเศษ	พระมหาสมภพ สมภทฺโท	
๔.	พระครูโสภณกิจจานุวัตร	เจ้าคณะตำบลนายายอาม เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ลังกา	พระครูโสภณกิจจานุวัตร	
๕.	พระครูสุวิมลกิจโกศล	เจ้าคณะตำบลช้างข้าม เจ้าอาวาสวัดหนองไทร	พระครูสุวิมลกิจโกศล	
๖.	พระครูวิสุทธิสารโสภิต	เจ้าคณะตำบลเนินฆ้อ เจ้าอาวาสวัดเนินฆ้อ	พระครูวิสุทธิสารโสภิต	
๗.	พระปลัดบำเพ็ญ กิตติปาโล	เจ้าคณะตำบลตะพง เจ้าอาวาสวัดช้างชนศิริราษฎร์บำรุง	พระปลัดบำเพ็ญ กิตติปาโล	
๘.	พระครูบวรศีลวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดหนองกันเกรา	พระครูบวรศีลวัฒน์	
๙.	พระครูโสภณพัฒนวงศ์	เจ้าอาวาสวัดเนินทราย	พระครูโสภณพัฒนวงศ์	
๑๐.	พระปลัดบรีชา นนทโก	เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาโบสถ์	พระปลัดบรีชา นนทโก	

ภาคผนวก ก.
หนังสือขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
(Focus Group Discussion)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท.,โทรสสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต รปศ.

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท หัสนิมิตต์ ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท
โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

เจ้าอาวาสวัดป่าประดู่

๒๗ ม.ค. ๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท,โทรสาร์ ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รัทสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
โทรติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

เขื่อนมณีนทนาการกลุ่มเฉพาะ
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร

27 มกราคม 2560

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โพร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รัทสประจำตวันสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
โทรศัพท์ ๐๘๙๙-๑๔๙-๖๖๖๔

ใช้ร่วม สนทนากลุ่ม/คทพ-1/ลจ

ดร.รัฐพล เย็นใจมา

๒๗ ม.ค. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่อา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๐๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระครูธรรมสารโสภิต เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดถนนกระเพรา
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินรวีตร ฉายา ธีรภทฺโท รัทสประจำตวันนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
 ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
 หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

อนึ่งในวาระการสนทนากลุ่ม
 และให้พร้อมตามรายชื่อ
 พระครูธรรมสารโสภิต
 ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินรวีตร ธีรภทฺโท

โทรศัพท์ต่อ ๐๘๙-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระครูโสภิตปัญญกร รองเจ้าคณะอำเภอเมืองระยอง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบทูลเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความเคารพ
 และขอขอบพระคุณ
 พระครูสมุห์ชินวรวัตร
 ๒๗/๑/๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระมหาสมภพ สมภทโท รองเจ้าคณะอำเภอแกลง รูปที่ ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธีรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ยื่นขอเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
พิเศษตามกำหนดการ
พระมหาสมภพ สมภทโท
๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทโท
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๙๓-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ภายใน : ๗๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๐๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นามัสการ พระครูโสภณกิจจานุวัตร เจ้าคณะตำบลนายายอาม เขต ๑
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินรวีตร ฉายา ถิรภทฺโท รัหสฺยปรจำตฺวินสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
 ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
 หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนา
 และให้ข้อมูลประกอบ
 พระครูสมุห์ชินรวีตร
 (๒๗) มกราคม ๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินรวีตร ฉิรภทฺโท

โทรศัพท์ ๐๘๙-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระครูสุวิมลกิจโกศล เจ้าคณะตำบลช้างข้าม
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รัทสประจำตัวนิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สังฆภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
 ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสังฆภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
 หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

วิปัสสนาธุระ
 เณรน้อย
 พระครูสุวิมลกิจโกศล
 ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุตะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท
 โทรศัพท์ ๐๘๙๙-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นามัสการ พระครูวิสุทธิสารโสภิต เจ้าคณะตำบลเนินฆ้อ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
 ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
 หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

มีมติเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
 ณ: ให้ชื่อผู้ติดต่อ
 พระครูวิสุทธิสารโสภิต
 ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐.

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท
 โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๓-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระปลัดบำเพ็ญ กิตติปาโล เจ้าคณะตำบลคพะ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินรวัตตร ญาสา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความเคารพ
และได้ส่งเอกสารทั้งชุดมา
ขอรับทราบ
๒๗/๑/๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินรวัตตร ถิรภทฺโท
โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ระยะ : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระครูบวรศีลวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองกันเกรา
 สิ่งที่มาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
 ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
 หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ในนามพระสงฆ์
 ๑๘-๑/๒๕๖๐
 พระครูบวรศีลวัฒน์
 ๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทโท

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรามน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระครูโสภณพัฒนวงศ์ เจ้าอาวาสวัดเนินทราย
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รัทสประจำตวันนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ฉันได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม
 ณ.นี้ชื่อคุณหมอ
 พระครูโสภณพัฒนวงศ์
 ๒๗ ม.ค. ๒๕๖๐

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท

โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๒๖๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๘ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระปลัดบิชา นนุทโก เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาโบสถ์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ถิรภทฺโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๐๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๓” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “ประสิทธิผลการ
 ปกครองของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓” ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมหน่วยวิทยบริการ มจร วัดป่าประดู่ (พระอาราม
 หลวง) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
 ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ข้าพเจ้าขออภัยที่ส่งเอกสาร
 มาช้าเกินไปขออภัย
 พระปลัดบิชา นนุทโก
 ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ถิรภทฺโท

โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๔๗-๖๖๖๔

ภาคผนวก จ.

รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ

(Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ณ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์
 วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) จังหวัดระยอง
 วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๐

รูปภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รูปภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รูปภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รูปภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รูปภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รูปภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ฉายา-สกุล	: พระครูสมุห์ชินวรวัตร ฉายา ธีรภทฺโท นามสกุล จุลเจือ
วัน/เดือน/ปีเกิด	: วันเสาร์แรม ๑๓ ค่ำเดือน ๕ ตรงกับวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๗ บิดา นายถวิล จุลเจือ มารดา นางเดือน สัตย์ซื่อ
สถานที่เกิด	: บ้านสีระมัน บ้านเลขที่ ๑๖๗ หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง
การศึกษา	
พ.ศ.๒๕๓๑	: สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนบ้านสีระมัน
พ.ศ.๒๕๔๖	: สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดห้วยหิน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง
พ.ศ.๒๕๕๒	: สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ.๒๕๕๖	: สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ.๒๕๕๘	: สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อุปสมบท	: วันที่ ๒๕ เดือน มิถุนายน ๒๕๔๔ ณ วัดห้วยหิน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง
สังกัด	: วัดห้วยหิน ตำบลบ้านนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง พระครูประภัทรวิริยคุณ วัดตะเคียนงาม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการสินสมุทร สุนทรจาโร วัดห้วยหิน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระสมุห์สมพร ภทฺทวโร วัดตะเคียนงาม เป็นพระอนุสาวนาจารย์
ตำแหน่งหน้าที่	
พ.ศ.๒๕๔๗	: รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดดอนสำราญ
พ.ศ.๒๕๔๘	: ครูสอนพระปริยัติธรรม
พ.ศ.๒๕๔๙	: พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
พ.ศ.๒๕๕๐	: เจ้าอาวาสวัดดอนสำราญ
ปีที่เข้าศึกษา	
พ.ศ. ๒๕๕๗	: หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) Doctor of Philosophy (Buddhist Management) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดดอนสำราญ ตำบลวังหว้า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง โทร ๐๘๗-๑๔๗๖๒๖๔